

ด. ๒๒
๒.๒

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ

ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๗ - ๒๕๒๙

ห้องสมุดบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญาโท

ของ

ด.ว.ด. พงนิล

- 6 พ.ศ. ๒๕๓๕

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มิถุนายน ๒๕๓๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

178296

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบได้พิจารณา
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

.....ประธาน

.....กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

.....กรรมการ

.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากท่านรองศาสตราจารย์วุฒิชัย มุสิกศิลป์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ พวงพิศ ที่ได้ให้คำแนะนำและชี้แนะทางการทำปริญญานิพนธ์ อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและมีความห่วงใยตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญธรรม อินทร์จันทร์ ที่กรุณาเป็นกรรมการ สอบปากเปล่าเพิ่มเติม ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์เพ็ญ สุวรรณมาลิก อาจารย์เชาว์น ประมูลผล และอาจารย์เสถียร ศุภโสภณ ที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์ ให้แนวคิด ตลอดจนการค้นคว้าเอกสาร ซึ่งมีประโยชน์สำหรับการทำปริญญานิพนธ์เป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุ แห่งชาติ เจ้าหน้าที่หอสมุดสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน และเจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสาร

ขอขอบพระคุณ คุณแม่ คุณนาส่วงวาล หาทอง ผู้ให้ความสนับสนุนทั้งคำแนะนําทักทายและ กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์

ขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา อาจารย์จินตนา ถาวรนนท์ ที่ช่วยเหลือด้านบทความภาษาอังกฤษ

ขอขอบคุณคุณอาจารย์หมวดวิชาสังคมศึกษา โรงเรียนประจวบวิทยาลัย ที่ต้องรับภาระ งานสอนมากขึ้น ตลอดจนเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยทำปริญญานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ คุณพรทิพย์ ไสสุริยะกุลกิจ คุณสายธาร อินทวดี คุณสุชาดา พุทธิเมธิต์ คุณอรสา ถาวรวงศ์สกุล ผู้ให้กำลังใจผู้วิจัยและช่วยแนะนำ ปรึกษาเกี่ยวกับการทำปริญญานิพนธ์ ตลอดจนคุณจันทนา เนติกร คุณจินตนา ประสงค์สุข คุณมัจฉกมล หาทอง คุณณงลักษณ์ ชูภาระกิจ และคุณจารุณี มณีกุล ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตลอดเวลาที่ศึกษานี้

ดกวัลย์ พวงนิล

สารบัญ

บทที่	หน้า	ก
บทที่ ๑		
บทนำ		ก
1 บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ : วิวัฒนาการของ		
การจัดการศึกษาช่วงก่อน พ.ศ. 2497	1	
สภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาของเอกชน ระยะก่อน พ.ศ. 2461	1	
การขยายตัวในการจัดการศึกษาของเอกชนในระยะ พ.ศ.		
2461 - 2479	13	
ความพยายามของเอกชนในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายของ		
รัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2479 - 2497	19	
ผลจากการดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชน ช่วงก่อน พ.ศ. 2497	24	
ด้านสังคม	24	
ด้านเศรษฐกิจ	28	
ด้านการเมือง	31	
2 บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ : การขยายตัวของ		
เอกชนในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายสนับสนุนของรัฐบาล		
พ.ศ. 2497 - 2503	33	
สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญ พ.ศ.		
2497 - 2503	33	
นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน		
ระยะ พ.ศ. 2497 - 2503	38	
นโยบายการพัฒนาการศึกษาภายใต้อำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม		
ระยะ พ.ศ. 2497 - 2500	38	

การลดขนาดของโรงเรียนเงินในรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม	40
นโยบายการพัฒนาการศึกษาภายใต้การขึ้นนำของ จอมพลสฤษดิ์	
ฉะรัชต์ ระยะ พ.ศ. 2500 - 2503	43
นโยบายอุดหนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน ระยะ	
พ.ศ. 2497 - 2503	44
การทำนงงานขยายการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนในระยะ	
พ.ศ. 2497 - 2503	47
" คานการจัดหลักสูตรการเรียนระดับประถมศึกษา	50
เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน	50
การประเมินผล	52
หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498 และการประเมินผล	52
" คานการจัดหลักสูตรการเรียนระดับมัธยมศึกษา	53
เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียนของมัธยมตอนต้น	53
การประเมินผล	55
การบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชน	55
วุฒิการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503	57
การลดบทบาทการจัดการศึกษาของโรงเรียนเงิน ระยะ พ.ศ.	
2497 - 2500	58
สมาคมเพื่อพิทักษ์สิทธิของโรงเรียนเอกชน	60
ผลจากการดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ช่วง พ.ศ.	
2497 - 2503	65
" คานสังคม	65
" คานเศรษฐกิจ	71
" คานการเมือง	73

3	บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ : ระยะเวลาที่รัฐบาลให้	
	ความสนับสนุนแก่เอกชนในการจัดการศึกษา พ.ศ. 2503 - 2513 ..	77
	สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของไทย	
	พ.ศ. 2503 - 2513	77
	นโยบายการศึกษาของรัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน	
	พ.ศ. 2503 - 2513	84
	การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ.	
	2503 - 2513	89
	หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ..	90
	หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2503	93
	งานการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน ในระยะ	
	พ.ศ. 2503 - 2513	97
	สัดส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน	97
	ปัญหาในการจัดการศึกษาของเอกชน	102
	ผลจากการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ	
	พ.ศ. 2503 - 2513	114
	งานสังคม	114
	งานเศรษฐกิจ	123
	งานการเมือง	127
	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ	
	พ.ศ. 2503 - 2513	128

4	บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ : ช่วงหัวเดียวหัวต่อ	
	ในการจัดการศึกษาของเอกชน พ.ศ. 2513 - 2518	129
	สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของไทย	
	พ.ศ. 2513 - 2518	129
	นโยบายการศึกษาของรัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน	
	พ.ศ. 2513 - 2518	135
	นโยบายปฏิรูปการศึกษากับการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน .	135
	การปรับปรุงหน่วยงานที่มีหน้าที่ควบคุมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน	137
	การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2)	
	พ.ศ. 2518	140
	นโยบายการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน	144
	การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ.	
	2513 - 2518	146
	สถานะของโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ตามหลักการของคณะกรรมการ	
	การปฏิรูปการศึกษา	151
	การเรียกร้องขอสวัสดิการและความคุ้มครองของครูโรงเรียนเอกชน	
	ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518	156
	ผลจากการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ.	
	2515 - 2518	164
	”	
	ด้านสังคม	164
	”	
	ด้านเศรษฐกิจ	172
	”	
	ด้านการเมือง	175
	ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ	
	พ.ศ. 2513 - 2518	178

5	บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ : โฉมหน้าใหม่ของ	
	เอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ พ.ศ. 2518 - 2529	180
	สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญ ระยะ	
	พ.ศ. 2518 - 2529	180
	นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ	
	พ.ศ. 2518 - 2529	188
	นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ	
	พ.ศ. 2518 - 2525	189
	นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ	
	พ.ศ. 2525 - 2529	195
	การปรับปรุงหน่วยงานที่ควบคุมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน ...	198
	การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525	202
	นโยบายการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2518 -	
	2529	207
	การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2518 - 2529	213
	การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนภายใต้	
	พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518	
	พ.ศ. 2518 - 2525	213
	การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนภายใต้	
	พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525	225
	ผลของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ.	
	2518 - 2529	228
	”	
	คานตังคม	229
	”	
	คานเศรษฐกิจ	236
	”	
	คานการเมือง	238

ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน

พ.ศ. 2518 - 2529	240
6 สรุป	247
บรรณานุกรม	262
ภาคผนวก ก	288
ภาคผนวก ข	305

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน ของโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ระยะ	
พ.ศ. 2461 - 2497	26
2 แสดงจำนวนเงินอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนเปรียบเทียบกับ โรงเรียนของรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2480 - 2498	30
3 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. 2491	51
4 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พ.ศ. 2493	57
5 แสดงสถิติจำนวนครูโรงเรียนเอกชน มีวุฒิทางการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2500	57
6 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน ของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล ระยะ	
พ.ศ. 2497 - 2503	67
7 แสดงสถิตินักเรียนสอบไล่ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2497 - 2503	70
8 แสดงสถิติจำนวนเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนเอกชนและโรงเรียน รัฐบาล พ.ศ. 2497 - 2503	78
9 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตร ประถมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2503	91
10 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตร ประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503	92

ตาราง	หน้า
11 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2503	93
12 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503	95
13 แสดงสถิติที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2513	99
14 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียนของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513	117
15 แสดงสถิติจำนวนนักเรียนเข้าสอบ และนักเรียนสอบได้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513	121
16 แสดงสถิติงบประมาณเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513	125
17 แสดงอัตราการอุดหนุนโรงเรียนเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2518	146
18 แสดงจำนวนครูสายสามัญจำแนกตามวุฒิของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลระหว่าง พ.ศ. 2513 - 2517	149
19 แสดงอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ของโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาลในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518	150
20 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518	169
21 แสดงสถิตินักเรียนสอบได้ได้ในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลในระหว่าง พ.ศ. 2513 - 2518	171

22	แสดงการเพิ่มขึ้นของงบประมาณการศึกษา ใน พ.ศ. 2513 - 2518 .	173
23	แสดงปริมาณเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518	174
24	แสดงอัตราค่าธรรมเนียมที่รัฐอนุมัติในอัตราค่าเล่าเรียนสูงสุด	212
25	แสดงการจำแนกวิถีทางการศึกษาของครู โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2524	219
26	แสดงจำนวนโรงเรียนเอกชนสายสามัญที่เลิกมกกิจการในระยะ พ.ศ. 2519 - 2524	224
27	แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงเรียน ครู และ นักเรียนโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529	231
28	แสดงสถิติการสอบไล่ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของ โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529	234
29	แสดงจำนวนเงินอุดหนุนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดสรรให้โรงเรียน เอกชนใน พ.ศ. 2518 - 2529	237

บัญชีภาพประกอบ

	ภาพประกอบ	หน้า
1	โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ ศึกษา พ.ศ. 2479 - 2515	56
2	โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ ศึกษา พ.ศ. 2515 - 2517	139
3	โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญ ศึกษา พ.ศ. 2525 - 2529	200

อักษรย่อที่ใช้ในการทำปฏิญยานิพนธ์

- ศษ. - กระทรวงศึกษาธิการ
- สศศ. - สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- สช. - สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
- กชช. - กองกฎหมาย เหตุแห่งชาติ
- ส.ค.ร. - สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย
- สสช. - สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- แผนพัฒนาฯ - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาประเทศ เพราะการศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งทางด้านการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจ และสังคม ทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ¹ จึงต้องพัฒนาคุณภาพบุคคล การศึกษาสายสามัญเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเตรียมบุคคลโดยเสริมความรู้ ความคิด ทักษะและทัศนคติให้บุคคลรู้จักตนเองตลอดจนสังคมและสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับตน สามารถนำความรู้ความเข้าใจในระดับพื้นฐานนี้ มาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้²

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเร่งดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้บรรลุเป้าประสงค์ ดังนั้นรัฐบาลย่อมต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้พื้นฐานซึ่งยังไม่ เน้นความชำนาญเฉพาะด้าน รัฐบาลจึงเร่งรัดการจัดการศึกษาสายสามัญเพื่อพัฒนาบุคคลสำหรับเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่ประชากรที่ต้องการรับการศึกษายสายสามัญมีจำนวนมาก รัฐบาลมีงบประมาณจำกัดสำหรับการจัดการศึกษาทุกระดับ ทำให้รัฐบาลจัดการศึกษาได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากร³ ทางออกของรัฐบาลในเรื่องนี้จึงปรากฏในรูปรัฐบาลจัดเองบาง และเอกชนจัดบาง แสดงว่านอกจากรัฐบาลจะจัดการศึกษาเองแล้วยังเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาได้ภายในขอบเขตที่รัฐบาลกำหนด ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลและการจัดการศึกษาของเอกชนจะต้องไม่แสวงหากำไรเกินควร⁴ ดังนั้นเอกชนจึงได้เข้าร่วมรับภาระและมีบทบาทสำคัญในการช่วยรัฐบาลจัดการศึกษายสายสามัญให้ทั่วถึงมากขึ้น

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาของสังคมไทยมีมานานแล้ว สำหรับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบตะวันตกในระบบโรงเรียนได้เริ่มมีในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชซึ่งจัด

¹ ชีววัฒน์ นิจนตร พัฒนศึกษาศาสตร์ หน้า 99 - 101

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แผนหลักของการจัดการศึกษา หน้า 7

³ สกศ. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม หน้า 221 - 224

⁴ กระทรวงศึกษาธิการ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หน้า 8 - 9

โดยคณะบาทหลวงฝรั่งเศส โรงเรียนที่ปรากฏได้แก่ โรงเรียนกรุงศรีอยุธยา โรงเรียน
มหาพราหมณ์ โรงเรียนสามเณร วิทยาลัยคอนสแตนติน และวิทยาลัยแห่งชาติ สำหรับโรงเรียน
สามเณร (Seminare)¹ ได้ดำเนินการสอนเรื่อยมาจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ.
2310 การจัดการศึกษาตามแบบตะวันตกได้รื้อฟื้นอีกครั้งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัว เมื่อหมอสอนศาสนาในกายโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแผ่ศาสนา² ซึ่งได้รับความนิยมนพอสมควร

ความสำเร็จของการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนนี้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้รัฐบาล
เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดรูปแบบของการศึกษาไทยใหม่ เพื่อผลิตบุคคลให้ทำงานในระบบ
ราชการ การดำเนินการนี้ได้นำไปพร้อม ๆ กับโรงเรียนเอกชน ความก้าวหน้าของโรงเรียน
เอกชนโดยเฉพาะทางคาบปริมาณได้ก่อความสนใจให้กับรัฐบาลในการควบคุมการดำเนินงาน
เนื่องจากยังไม่มีระบบควบคุมดูแล อีกทั้งปัญหาโรงเรียนจึงมีพฤติกรรมส่อไปในด้านเผยแพร่
ลัทธิการเมืองระบอบสาธารณรัฐ ยิ่งทำให้รัฐบาลเห็นว่าจะนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงของชาติ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกขึ้น
ใน พ.ศ. 2461³ เพื่อใช้ควบคุมโรงเรียนเอกชนทั้งปวง⁴ ผลของพระราชบัญญัตินี้ แม้ว่าจะ
เป็นอุปสรรคในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนราษฎร์จีน แต่ก็ปรากฏว่าจำนวนโรงเรียนยัง
เพิ่มขึ้นทั้งโรงเรียนราษฎร์ของชาวจีนและเอกชนอื่น ๆ กล่าวคือจากจำนวน 127 โรงเรียน ใน
พ.ศ. 2461 เป็นจำนวน 135 โรงเรียนใน พ.ศ. 2462⁵ ทั้งนี้เนื่องจากเอกชนได้ทราบ
แนวทางในการดำเนินการบริหารโรงเรียนโดยไม่ขัดต่อการปกครองประเทศ

¹โรงเรียนสามเณรคือสำนักศึกษาทางศาสนาให้การศึกษาแก่ชนวัยรุ่น มีวัตถุประสงค์
เพื่อให้อุปสมบทเป็นบาทหลวง หรืออาจเรียกว่าโรงเรียนเตรียมสงฆ์ ในศาสนาคริสต์

²สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 7

³สถานศึกษาของเอกชนสมัยรัชกาลที่ 5 ใช้อำนาจ โรงเรียนเชลยศึก เปลี่ยนเป็น
โรงเรียนเบ็ญจม ในสมัยรัชกาลที่ 6 พ.ศ. 2454 เรียกว่า โรงเรียนราษฎร์ ใน พ.ศ. 2461
และใช้ชื่อนี้จนถึง พ.ศ. 2525 จึงเปลี่ยนชื่อ โรงเรียนเอกชน มาจนกระทั่งปัจจุบัน

⁴มัญญ ลาชโรจน์ นโยบายการจัดการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พ.ศ. 2453 - 2468 หน้า 33

⁵ปฐมพร อินทรารุณ ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย
พ.ศ. 2461 - 2497 หน้า 103

ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาได้เพิ่มขึ้นเป็น
อย่างมาก โดยเฉพาะระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2497 ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลกำหนด
ขอบเขตเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเอกชนไว้ในแผนการศึกษาชาติ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับ
โรงเรียนเอกชน ตลอดจนคำแถลงนโยบายของรัฐบาลแต่ละคณะด้วย ซึ่งทั้งหมดนั้นได้เสนอนโยบาย
ที่คล้ายคลึงสอดคล้องกันในการส่งเสริมโรงเรียนเอกชนให้แบ่งเบาภาระของรัฐบาล ในการจัด
การศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีผลให้จำนวนโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้นทุกปีการศึกษา รัฐบาล
จึงต้องแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 เพื่อให้สามารถควบคุมโรงเรียนเอกชน
ให้รัดกุมทันสมัย และเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งปรากฏเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479
และ พ.ศ. 2497 ตามลำดับ¹

การจัดการศึกษาของเอกชนภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 พ.ศ.
2479 และ พ.ศ. 2497 นั้น ได้มีส่วนช่วยรัฐบาลในการจัดการศึกษาของชาติเป็นอย่างดี
สามารถสนองความต้องการของประชาชนได้ นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนยังสามารถผลิตบุคคล
ที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ พัฒนาสังคม ทั้งในด้านการบริหารประเทศ การศึกษา การธุรกิจ
การแพทย์ และได้เป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนของรัฐบาลในระยะแรก ทั้งยังประหยัดงบประมาณของ
รัฐบาลได้มาก เพราะโรงเรียนเอกชนลงทุนของตัวเองมาโดยตลอด รัฐบาลเพียงแต่ให้เงินอุดหนุน
ซึ่งเริ่มระบุเป็นทางการครั้งแรกในระเบียบการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479
และผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ โรงเรียนเอกชนสามารถช่วยรัฐบาลรับนักเรียนในเกณฑ์บังคับ
ซึ่งไม่สามารถเข้าโรงเรียนของรัฐบาลได้ทั้งหมด นับว่าได้ช่วยคลี่คลายปัญหาให้รัฐ ในการ
ดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญ ในขณะนั้นเป็นอย่างมาก²

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา ช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 นั้น อยู่ภายใต้
นโยบายของรัฐที่ปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. 2494 ซึ่งให้ความสำคัญแก่การจัด

¹ สศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 7 - 12

² ประมพร อินทรานุกร ฌ อยู่ชญา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาใน
ประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497 หน้า 157

การศึกษาของเอกชนมากที่สุด โดยเน้นการส่งเสริม ให้จัดตั้งโรงเรียนเอกชน แทนการยอมรับ และยินยอม ตามนโยบายของแผนการศึกษาชาติ ฉบับ พ.ศ. 2475 และ พ.ศ. 2479¹ ทั้งนี้ เพราะจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลมีงบประมาณไม่เพียงพอในการขยายสถานที่เรียน² จึงมอบภาระนี้ให้เอกชน ส่วนแผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. 2503 รัฐบาลได้ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี นโยบายที่ให้ความสำคัญต่อโรงเรียนเอกชนจึงลดลงมาเป็น พึ่งส่งเสริมและอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์

ในช่วง พ.ศ. 2504 - 2529 รัฐบาลได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ³ การกำหนดบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา จึงอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งใน 2 ฉบับแรก รัฐบาลต้องการพัฒนาบุคคล ให้เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ จึงเสนอให้ปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูงขึ้น ทั้งได้มอบอำนาจให้ กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนและความคุ้มครองดูแลอย่างใกล้ชิดมากขึ้น

ความต้องการบุคคลที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศยังคงเป็นนโยบายหลักของรัฐบาล ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 และ 4 รัฐบาลจึงขยายการศึกษาภาค บังคับและการศึกษาระดับมัธยมศึกษาออกสู่อำเภอและตำบลมากขึ้น และถ้าใดที่พร้อมให้เปิดสอน 2 ผลก็ได้ การเปลี่ยนแปลงลักษณะการเรียนการสอนนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพการเมืองในช่วงนี้ด้วย กล่าวคือ หลังจากเกิดเหตุการณ์ผันแปรทางการเมืองและเหตุการณ์รุนแรงใน วันที่ 14 - 16 ตุลาคม 2516 แล้ว ใ้มีการปฏิรูปการศึกษาขึ้นเพื่อให้การจัดการศึกษายึดหลักของการศึกษาเพื่อ ชีวิตและสังคม ให้นักเรียนเห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย สำหรับการศึกษาศึกษาของเอกชน ได้มี การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2518 แทน พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

¹ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 8

² ม.ล.ปิ่น มาลากุล พลเอกมังกร พรหมโยธี กับการศึกษา หน้า 23

³ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วง พ.ศ. 2504 - 2529 มีด้วยกัน 5 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 - 2509 ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2510 - 2514 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2515 - 2519 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520 - 2524 และฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525 - 2529

พ.ศ. 2497 ตามคำเรียกร้องของครูโรงเรียนเอกชน¹ และใน พ.ศ. 2521 รัฐบาลได้เปลี่ยนระบบการเรียนจาก 4 : 3 : 3 : 2 (3) เป็นระบบ 6 : 3 : 3² ทั้งนี้เพราะระบบการศึกษาเดิมไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 2 กรณีนี้ย่อมส่งผลต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนด้วย ประกอบกับในระยะ พ.ศ. 2516 - 2523 ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกเพราะน้ำมันขึ้นราคา³ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยตกต่ำไปด้วย จนประมาณในการจัดการศึกษานี้น้อย ขอมไม่เพียงพอในการขยายการศึกษา รัฐบาลจึงยังต้องส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาโดยควบคุมให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน สอดคล้องกับโรงเรียนของรัฐบาลและมีความคล่องตัวในการบริหารการศึกษาด้วย

สำหรับในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 รัฐบาลยังคงมุ่งพัฒนาคุณภาพของบุคคล นโยบายที่ให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาจึงยังได้รับการสนับสนุนภายในขอบเขตและสัดส่วนที่รัฐบาลกำหนด รวมทั้งปรับปรุงระบบและวิธีการส่งเสริมอุดหนุนสถานศึกษาเอกชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นอีกด้วย เจตจำนงของรัฐบาลในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 นี้ได้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันใน พ.ศ. 2520 คือการอุดหนุนส่งเสริมโรงเรียนเอกชน จะเน้นคุณภาพด้านวิชาการมากกว่าที่ผ่านมา ทั้งนี้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมไม่แสวงหาผลกำไรเกินควร⁴ เจตจำนงดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการยอมรับบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้เฝ้าควบคุมอย่างใกล้ชิดควบคู่กันไป

¹ สกศ. แผนหลักของการจัดการศึกษา หน้า 5

² ระบบการศึกษา 4 : 3 : 3 : 2 (3) คือ ระดับประถมต้น 4 ปี ประถมปลาย 3 ปี มัธยมต้น 3 ปี มัธยมปลายสายสามัญ 2 ปี (สายอาชีพ 3 ปี) ระบบการศึกษา 6 : 3 : 3 คือ ระดับประถม 6 ปี มัธยมต้น 3 ปี มัธยมปลาย 3 ปี

³ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ก/ป 7/2518/1 เรื่องภาวะเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ การเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรม

⁴ สกศ. นโยบายการศึกษาของไทย หน้า 64

ในด้านนโยบายของรัฐบาลคณะต่าง ๆ ได้แถลงต่อรัฐสภานั้นได้ให้การส่งเสริมโรงเรียนเอกชนมาตลอดในช่วง พ.ศ. 2497 - 2529 ช่วงที่เห็นโคเคนรัค ไคเก รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (9 มิถุนายน 2502 - 8 ธันวาคม 2506) ได้แถลงนโยบายต่อสภาาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งสาระสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาเอกชนมีดังนี้ "รัฐบาลจะเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นโดยรัฐบาลถือหลักว่าจะเพียงแต่ควบคุมให้เป็นไปตามโครงการศึกษาและให้ความอนุเคราะห์ตามจำเป็น..."¹ ส่วนคณะรัฐบาลคณะต่อ ๆ มาส่วนใหญ่จะแถลงนโยบายด้านการศึกษาที่จัดโดยเอกชน ชัดเจนขึ้น มีผลให้การสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนเอกชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นการสนับสนุนทางด้านการเงินมากขึ้น และพยายามลดความช่วยเหลือทางการเงินลง

การกำหนดนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาของเอกชน ดังที่ไคกล่าวมาแล้วนั้น ได้มีส่วนสนับสนุนให้เอกชนเข้าร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาสามัญเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักเรียนสามัญในการศึกษา 2529 เรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนทั้งสิ้น 1,123,960 คน แยกเป็นระดับก่อนประถมศึกษา 279,930 คน ระดับประถมศึกษา 642,310 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 154,070 คน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 47,650 คน² ปริมาณนักเรียนดังกล่าว แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของเอกชนในการชวงแบ่งเบาภาระในด้านปริมาณนักเรียน อีกทั้งมีความสามารถในการดำเนินการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายและการควบคุมของรัฐ ที่ปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และคำแถลงของคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นการกำหนดอย่างกว้าง ๆ ว่ายอมรับและให้การส่งเสริม แต่เป็นไปอย่างไม่แน่นอน แล้วแต่สภาวะการทางด้านการเมือง เช่น เหตุการณ์ใน พ.ศ. 2516 ทางด้านเศรษฐกิจ กรณีน้ำมันขึ้นราคา ช่วง พ.ศ. 2516 - 2523 และช่วงเมื่อตราการเพิ่มของประชากรค่อนข้างสูงระหว่างรอยละ 2.5 - 3 ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านสังคม ล้วนมีส่วนผันแปรนโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐบาลเป็น

¹ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 12

² สกศ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530 - 2534

อย่างมาก เป็นเหตุให้เอกชนต้องเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาสายสามัญตามไปด้วย บางกรณีก่อให้เกิดปัญหาในด้านการดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชนเป็นอย่างมาก

การดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชน ประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่าย หน่วยงานเกี่ยวข้องกัน คือ เอกชนและรัฐบาล โดยฝ่ายแรกมีบทบาทในการจัดบริการการศึกษาตามตัวกฎหมาย เพื่อให้ได้ผลผลิตทางการศึกษา และฝ่ายหลังคือรัฐบาลเป็นผู้ให้บริการโดยคอยควบคุม สนับสนุน และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาของเอกชนมีคุณภาพที่ทัดเทียมกับการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งตั้งแต่ พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา โรงเรียนเอกชนต้องสังกัดอยู่ในกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จนกระทั่ง พ.ศ. 2515 จึงได้มาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลที่ต้องการให้งานการศึกษาเอกชนมีเอกภาพ¹ และโรงเรียนเอกชนก็ได้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมาจนกระทั่งปัจจุบัน การดำเนินงานการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนในช่วง พ.ศ. 2497 - 2529 แบ่งพิจารณาได้เป็นระยะ ๆ ดังนี้

ระยะ พ.ศ. 2497 - 2502 เอกชนมีความคล่องตัวในการดำเนินการจัดการศึกษาและขยายโรงเรียน เนื่องจากในช่วงนี้รัฐบาลมีนโยบายให้เอกชนแบ่งแรงกันจัดการศึกษา และให้การส่งเสริมอุดหนุนมากที่สุด เพื่อแก้ปัญหาประชากรระดับการศึกษาสายสามัญที่เพิ่มอัตราสูงขึ้น และงบประมาณในการจัดการศึกษาไม่เพียงพอที่จะขยายโรงเรียนเอง แม้ว่าเอกชนจะขยายโรงเรียนได้มาก แต่ต้องประสบกับการขาดทุนทรัพย์เพื่อปรับปรุงคุณภาพโรงเรียน ทั้งนี้เพราะรัฐจำกัดอัตราค่าธรรมเนียมการเรียน² โรงเรียนเอกชนจึงได้รวมกลุ่มกันในสมาคมสหพันธ์

¹ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 และ 217 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 ให้รวมงานโรงเรียนราษฎร์ กองโรงเรียนราษฎร์ เขากับงานวิทยาลัยเอกชนของสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ แล้วจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีฐานะเทียบเท่ากรมขึ้นรับผิดชอบ

² กช. ก/ป7/2498/ศช. เรื่อง การเพิ่มค่าเรียนในโรงเรียนราษฎร์

โรงเรียนราษฎร์ เรียนกรอกรให้รัฐเปลี่ยนอัตราค่าธรรมเนียมให้สูงขึ้น จนเป็นผลสำเร็จ¹ และการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนมากขึ้นนี้ ทำให้เจ้าของโรงเรียนกับครูโรงเรียนเอกชนขัดแย้งกัน ส่วนมากเป็นเรื่องความไม่เสียรภาพในการปฏิบัติงาน ความไม่เป็นธรรมในการจ่ายเงินเดือน สัญญาการจ้างไม่ยุติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่ครูโรงเรียนเอกชนจะเป็นผู้เสียเปรียบครูโรงเรียนเอกชน จึงรวมกันก่อตั้งสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยขึ้นใน พ.ศ. 2498 เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และส่งเสริมทางวิชาการให้ครู อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของโรงเรียนกับครูโรงเรียนเอกชน ยังมีเกิดขึ้นเสมอ เนื่องจากพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ยังมีจุดบกพร่องซึ่งเปิดโอกาสให้เจ้าของโรงเรียนแสวงหาผลประโยชน์ได้ง่าย

ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2503 - 2519 บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ เปลี่ยนไปโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาลดลง แต่เพิ่มในระดับก่อนประถมศึกษา และมีชั้นศึกษาตอนต้นแทน ทั้งนี้เพราะรัฐบาลได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งเร่งขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี และรัฐได้ขยายโรงเรียนระดับประถมศึกษาไปทั่วประเทศ ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องประสบกับปัญหาปริมาณนักเรียนระดับประถมศึกษาลดลง ปัญหานี้ได้เกิดขึ้นอีกช่วงหนึ่ง เมื่อรัฐบาลใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา นั้น รัฐบาลต้องการพัฒนาบุคคลเพื่อพัฒนาประเทศ จึงพยายามจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วประเทศ เอกชนจึงจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาได้เพียงร้อยละ 13 ใน พ.ศ. 2504 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ใน พ.ศ. 2519 เอกชนจัดได้เพียงร้อยละ 11 เท่านั้น นอกจากนั้นกรมสามัญศึกษายังได้เปิดสอน 2 ผลัด เพื่อแก้ปัญหาครูว่างงาน และนักเรียนไม่มีที่เรียน ครูและนักเรียนเอกชนได้ย้ายไปเข้าโรงเรียนรัฐบาลกันมาก โรงเรียนเอกชนจึงประสบกับปัญหาปริมาณนักเรียนลดลงซึ่งส่งผลมายังทุนทรัพย์ในการพัฒนาโรงเรียน เพราะเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้น้อยลง โรงเรียนต้องประสบกับการขาดทุน จึงแก้ปัญหาด้วยการเลิกผลัดการเรียน ครูและเด็กถูกปล่อยแพเป็นจำนวนมาก ปัญหานี้เป็นปัญหาเร่งด่วนของรัฐบาลที่ต้องแก้ไข เพราะรัฐบาลถูกร้องเรียน โฉนดที่ดินถูกผูกครอง สิ้นมวลชน และในการประชุม

¹ สกศ. การศึกษาเอกชน : นโยบายที่ต้องทบทวน หน้า 30 - 32

สภาพแทนราษฎร การดอยแพครูและเด็กนี้ได้ทำให้ครูโรงเรียนเอกชนรวมกลุ่มกันเป็น ศูนย์
พิทักษ์สิทธิครูแห่งประเทศไทยเรียกร้องให้รัฐบาลคุ้มครองการทำงาน และให้สวัสดิการครู
การเรียกร้องนี้เป็นผลให้รัฐบาลต้องพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497
มาใช้พระราชบัญญัติฉบับแก้ไข พ.ศ. 2518 แทน¹

สำหรับระยะ พ.ศ. 2520 - 2529 อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ระยะที่ 4 และระยะที่ 5 เอกชนต้องประสบกับปัญหาปริมาณนักเรียนและโรงเรียนลดน้อยถอย
สาเหตุประการแรกคือ ความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
และประถมศึกษาลดลง ซึ่งส่งผลมายังระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 อีกด้วย ประการที่สอง รัฐบาลต้องการแรงงานคนระดับกลางที่มีคุณภาพ
ในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น จึงปรับปรุงการศึกษาโดยใช้แผนการศึกษาชาติ ฉบับ พ.ศ. 2520
มีการเปลี่ยนระบบการเรียนจากระบบ 4 : 3 : 3 : 2 (3) เป็นระบบ 6 : 3 : 3 และ
เปลี่ยนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ซึ่งเน้นวิชาการงานพื้นฐานและอาชีพ การ
เปลี่ยนแปลงนี้ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกัน ซึ่งต้องใช้ทุนทรัพย์
มาก แต่โรงเรียนเอกชนประสบปัญหาปริมาณนักเรียนลด² การค้างชำระค่าธรรมเนียมการเรียน
มีแนวโน้มสูงขึ้นเพราะสภาวะเศรษฐกิจของประเทศ มีผลต่อค่าครองชีพของบุคลากร การขาดแคลน
ทุนทรัพย์มีผลให้การจัดสภาพสถานศึกษาได้ไม่เหมาะสม ไม่สามารถจ้างครูคุณภาพสูงและมีความ
ชำนาญเฉพาะสาขาวิชาได้ ให้สวัสดิการครูไม่ดีพอทำให้ครูขาดขวัญ และกำลังใจในการทำงาน
อัตราการลาออกแต่ละปีสูง สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อคุณภาพทางการศึกษาทั้งสิ้น

ปัญหาเกี่ยวกับทุนทรัพย์นี้ รัฐบาลมีนโยบายให้การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียน
เอกชนสายสามัญที่เข้าเกณฑ์การอุดหนุนเป็นเงินสมทบเงินเดือน³ จากการติดตามผลพบว่าโรงเรียน

¹ กจร. ก/ป8/2518/4 เรื่อง พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2518
² กจร. ก/ป8/2521/4 เรื่อง การดำเนินกิจการโรงเรียนราษฎร์และการเรียกร้อง
ค่าครองชีพของครูโรงเรียนราษฎร์

³ รัฐบาลมีนโยบายให้เงินอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัติ
พ.ศ. 2497 ปรับปรุงแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2518 และในปัจจุบัน
อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525

มีรายได้เหลือจ่ายโดยเฉลี่ยประมาณโรงเรียนละ 3,500 บาทต่อปี¹ นับว่าเป็นเงินจำนวนน้อยมากที่จะนำมาปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนได้ เอกชนจึงแก้ปัญหาโดยพยายามหารายได้อื่นมาจุนเจือฐานะโรงเรียน ในรูปของเงินบริจาคเพื่อการศึกษา ทำให้เกิดปัญหาเงินกินเปล่า หรือเงินปะเจี๊ยะ โดยเฉพาะในระยะต้นปีการศึกษา ซึ่งผู้ปกครอง สัณวอลชน ใดโรงเรียนและโหม้ที่ทางหนังสือพิมพ์หรือทางบัตรสนเท่ห์อยู่เสมอ ๆ

จากบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาของชาติ ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาแม้จะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐบาล แต่จากสภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาจนปัจจุบันรัฐบาลไม่อาจดำเนินการจัดการศึกษาให้ประสบผลตามเป้าหมายได้จึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยกัน แต่ความไม่แน่นอนของนโยบาย รัฐบาลเนื่องจากเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เอกชนต้องปรับปรุงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามไปด้วย เพื่อให้โรงเรียนของตนมั่นคงเป็นที่เชื่อถือของผู้ปกครอง จึงทำให้เกิดปัญหาการหลีกเลี่ยงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ การเก็บเงินกินเปล่า การเลิกฉกฉวย การล่อยแพครูและนักเรียน ปัญหาเหล่านี้ได้เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ ตลอดช่วง พ.ศ. 2497 - 2529 ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญทางด้านการจัดการศึกษา มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497² ซึ่งหยุดระยะการศึกษาไว้เพียง พ.ศ. 2497 เท่านั้น แต่ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏตั้งแต่ พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

¹สกศ. แผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์และรายงานการติดตามผลการดำเนินงานตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุนและค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนราษฎร์
หน้า 12

²ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497 วิทยานิพนธ์ อ.ม. มหาวิทยาลัยศิลปากร 2525, 157 หน้า.

เพราะรัฐบาลได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการให้เอกชนจัดการศึกษาสาขาสามัญ มีการปรับปรุงแก้ไขบางมาตราของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ซึ่งใช้มาเป็นเวลานานใน พ.ศ. 2518 และปรับปรุงทั้งฉบับอีกครั้งเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 และใช้ควบคุมโรงเรียนเอกชนมาจนปัจจุบัน อีกทั้งรัฐบาลได้กำหนดบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสาขาสามัญไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 5 ซึ่งเริ่มเป็นระยะ ๆ จาก พ.ศ. 2504 - 2529 ดังนั้นเพื่อต้องการศึกษาให้ต่อเนื่องจากช่วง พ.ศ. 2461 - 2497 และให้เห็นภาพรวมของเอกชนในการจัดการศึกษาสาขาสามัญ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่องดังกล่าว ในช่วง พ.ศ. 2497 - 2529

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาเรื่องดังต่อไปนี้

1. วิวัฒนาการ การจัดการศึกษาของเอกชน ระยะก่อน พ.ศ. 2497 โดยสังเขป
2. นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสาขาสามัญของเอกชนระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529
3. การดำเนินงานของเอกชนในการจัดการศึกษาสาขาสามัญ ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529
4. การแก้ปัญหาในการจัดการศึกษาสาขาสามัญของเอกชน ภายใต้สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในช่วงเวลา พ.ศ. 2497 - 2529

ความสำคัญของการวิจัย

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสาขาสามัญในคานดังต่อไปนี้

1. บทบาทการจัดการศึกษาของเอกชนในประเทศไทย ระยะก่อน พ.ศ. 2497
2. จุดมุ่งหมายที่รัฐบาลต้องการให้เอกชนจัดการศึกษาสาขาสามัญ ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529

3. รายละเอียดในการดำเนินงานจัดการศึกษาของเอกชน ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529

4. ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเอกชนในสายสามัญ ตลอดจน ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาภายใต้สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในช่วงเวลา พ.ศ. 2497 - 2529

5. เพื่อเป็นแนวทางในการวางนโยบายการจัดการศึกษาศายสามัญของภาคเอกชน และรัฐบาล

ขอบเขตของการวิจัย

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาการจัดการศึกษาโดยเอกชนในสายสามัญก่อน พ.ศ. 2497 โดยสังเขป เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจในการจัดการศึกษาศายสามัญของเอกชน และจะศึกษา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาศายสามัญในระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 โดยละเอียด ในด้านดังต่อไปนี้

1. นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการจัดการศึกษาศายสามัญของเอกชน จากแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และคำสั่งของคณะ รัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2497 - 2529

2. การดำเนินการจัดการศึกษาศายสามัญของเอกชน ซึ่งจัดการศึกษาตามหลักสูตร ของกระทรวงศึกษาธิการ และจัดรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน

3. สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่ก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรค และ ผลต่อการดำเนินการจัดการศึกษาศายสามัญของเอกชน

ข้อสมมติฐานในการวิจัย

1. การจัดการศึกษาศายสามัญของเอกชนในระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 อยู่ ภายใต้ความเห็นชอบและอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลมาโดยตลอด

2. การเปลี่ยนแปลงนโยบายในการจัดการศึกษาสายสามัญของรัฐบาล ส่งผลต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
3. การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในเชิงธุรกิจ
4. ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของเอกชนและรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในระยะที่เกิปัญหานั้นๆ เป็นสำคัญ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การศึกษาสายสามัญ ประกอบด้วย
 - 1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาระดับนี้ ได้แก่ การศึกษาก่อนการศึกษาภาคบังคับ เป็นการศึกษเบื้องต้นเพื่อปูพื้นฐานให้แก่กุลบุตร กุลธิดา ที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี ให้ความพรอมที่จะเข้ารับการศึกษาในชั้นประถมศึกษา เมื่ออายุถึงเกณฑ์มาตรฐานที่กฎหมายกำหนดไว้
 - 1.2 ระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับนี้ ได้แก่ การศึกษาที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 6 - 11 ปี ด้วยการอบรมสั่งสอนขั้นมูลฐาน เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การเรียนรู้ การอ่านออกเขียนได้และการปฏิบัติ
 - 1.3 ระดับมัธยมศึกษา การศึกษาระดับนี้ ได้แก่ การศึกษาที่ต่อจากระดับประถมศึกษา มีความมุ่งหมายที่จะสำรวจส่งเสริมความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของเด็กที่มีอายุระหว่าง 12 - 17 ปี ให้ความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อการดำรงชีวิตหรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อระดับสูงขึ้น
2. การจัดการศึกษาของเอกชน หมายถึง การจัดกิจกรรมการศึกษาที่เอกชนหรือคณะบุคคลเป็นผู้จัด โดยใช้ทรัพยากรหลักทั้งที่เป็นคน (Man Power) ทุนทรัพย์ (Money) และวัสดุอุปกรณ์ (Material) ของภาคเอกชนและจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์อันจำกัดสำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่มเฉพาะเหล่าเท่านั้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และการรายงานแบบพรรณาวិเคราะห์ (Descriptive Analysis) จากข้อมูลซึ่งเป็นเอกสารที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ เช่น เอกสารจากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย และเอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว ได้แก่ ราชกิจจานุเบกษา เอกสารจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้ง เอกสารประเภทหนังสือเย็บเล่ม และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเอกชน

แหล่งค้นคว้า

1. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร
2. แผนกเก็บ กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
3. แผนกเก็บ กองกลาง กระทรวงศึกษาธิการ
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
5. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
6. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
7. สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย
8. หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ :
 วิวัฒนาการของการจัดการศึกษา ช่วงก่อน พ.ศ. 2497

การจัดการศึกษาเอกชนของไทย เริ่มต้นจาก "วัดและบ้าน" ก่อนที่จะมีระบบ "โรงเรียน" ตามแบบตะวันตก ทั้งนี้เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชีวิตคนไทย การอบรมสั่งสอน ความรู้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่วัดจะให้แก่ชาวไทยได้เป็นอย่างดี แม้ว่าพวกบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก ชาวฝรั่งเศส จะเข้ามาจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากใน รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นระยะที่พระองค์ท่านทำปฏิรูปการศึกษา โดยได้รับแนวคิดและมีโรงเรียนของชาวตะวันตกเป็นตัวอย่าง การจัดการศึกษาของเอกชน กว้างขวางมากขึ้น แต่ปัญหาจากการจัดการศึกษาของเอกชนชาวจีน ทำให้รัฐต้องออกพระราชบัญญัติ โรงเรียนราษฎร์ขึ้นมาควบคุมเป็นฉบับแรกใน พ.ศ. 2461 ซึ่งจาก พ.ศ. 2461 เป็นต้นมา ถึง พ.ศ. 2497 ปัญหาของโรงเรียนจีนยังคงมีต่อเนื่องควบคู่มากับการขยายตัวของโรงเรียน เอกชนทั่ว ๆ ไป

วิวัฒนาการของการจัดการศึกษาของเอกชน ช่วงก่อน พ.ศ. 2497 นี้จึงมีการดำเนินการ ที่เป็นระบบมาก่อนการจัดการศึกษาของรัฐ และได้ดำเนินการควบคู่กับรัฐในระยะต่อมาภายใต้ กฎเกณฑ์ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ที่รัฐใช้ควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชนมาโดยตลอด

สภาพการณ์ทั่วไปของการจัดการศึกษาของเอกชน ระยะก่อน พ.ศ. 2461

การศึกษาตามแบบแผนประเพณีของไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนกระทั่งถึงสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น วัดเป็นสถานที่สำคัญที่สุดที่ให้การอบรมสั่งสอนคนไทย โดยเฉพาะ

การสอนให้ใครหนึ่งสื่อ ควยวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านเกือบทุกหมู่บ้าน และชีวิตของคนไทยมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับวัดในหมู่บ้านของตน¹ ผู้ชายส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอบรมจากวัด โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอนวิชาความรู้ ส่วนผู้หญิงมีโอกาสดำเนินการศึกษาน้อยกว่าผู้ชายมาก เนื่องจากไม่อาจไปอยู่วัดเพื่อรับการศึกษาจากพระสงฆ์ได้ และจากความกลัวของบิดามารดาในเรื่องต่าง ๆ เช่น "...อาจเกิดผลพลั้งทำให้พระสงฆ์ถูกตองตัวผู้หญิงเป็นการผิดวินัยสงฆ์หรือเกรงว่าจะทำให้สามารถเขียนเพลงยาว จดหมายรักโต้ตอบกับผู้ชายได้..."² ควยเหตุดังกล่าว บิดามารดาจึงไม่นิยมให้ลูกผู้หญิงของตนได้เรียนหนังสือ แต่ควรเรียนวิชาการบ้านการเรือนต่าง ๆ มากกว่า เช่น ทำอาหาร มวนพลู เย็บปักถักร้อย เรียนรู้กิจการบ้านเรือน โดยเรียนกันที่บ้านของตน³ การเรียนหนังสือของผู้หญิงจึงจะมีได้เฉพาะในราชสำนักหรือตามบ้านข้าราชการชั้นผู้ใหญ่เท่านั้น⁴ การศึกษาลักษณะนี้เป็นการศึกษาแบบโบราณ ยังไม่มีระบบแบบแผนในการเรียนการสอนที่แน่นอน และมีผู้เรียนอยู่ในวงจำกัดโดยจัดขึ้นเฉพาะในวัง วัด สำนักราชบัณฑิต และบ้าน เป็นส่วนใหญ่ มีเจ้านายในราชตระกูล พระสงฆ์ ขุนนาง และหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้อบรมสั่งสอน โดยทั่วไปแล้วประชาชนจะมีโอกาสได้รับการศึกษาน้อยมาก ส่วนใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดในดานวิชาชีพภายในครัวเรือนของตน

การจัดการศึกษาตามแบบแผนโบราณนั้น สามารถกล่าวได้ว่า วัง เป็นสถานศึกษาซึ่งรัฐจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมฐานะทางการเมืองของขุนปกครอง สำหรับวัดจัดไว้เป็นสถานศึกษาเอกชนที่จัดขึ้นเพื่อการกุศล สำนักราชบัณฑิต และบ้าน ก็อาจจัดเป็นสถานศึกษาเอกชนได้เช่นเดียวกัน คือ มุ่งให้ความรู้เป็นวิทยาทาน และในขณะเดียวกันยังมีสถาบันทางการศึกษาอีกแบบหนึ่งได้ปรากฏขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทำหน้าที่ให้การศึกษาระดับสูงทั่วไป คือ การจัดตั้งสถานศึกษา

¹ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์ สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2425 - พ.ศ. 2416

แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง ลีวิสุข และพรณี จัทรพลรักษ์ หน้า 18

²พระยาอุษมาภราดร ชีวชีวไทยสมัยก่อน หน้า 204

³ศษ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 หน้า 4

⁴ศษ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 30

โดยพวกบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกชาวฝรั่งเศส โดยจัดตั้งขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์-
มหาราช (พ.ศ. 2199 - 2231)¹ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาในระบบ "โรงเรียน" ตาม
แบบตะวันตกเป็นครั้งแรก² และจัดเป็นโรงเรียนเอกชนดังเช่นในปัจจุบัน

การที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้บาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก
ชาวฝรั่งเศส จัดตั้งโรงเรียนได้ ทั้งยังพระราชทานที่ดิน สิ่งของ สำหรับสร้างโรงเรียน โบสถ์
และบ้าน แก่บาทหลวงชาวฝรั่งเศส³ อีกด้วยนั้น เนื่องจากในระยะประมาณกลางพุทธศตวรรษ
ที่ 23 สถานการณ์ภายในเมืองไทยเป็นต้นเหตุเกี่ยวกับการแผ่อำนาจของชาติฮอลันดา⁴ ทำให้
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เห็นความสำคัญที่จะต้องผูกไมตรีกับชาติฝรั่งเศส เพื่อจะได้นำความ
มีอำนาจของชาติฝรั่งเศสมาถ่วงดุลอำนาจกับชาติฮอลันดา จึงทรงยอมรับสมณทูตฝรั่งเศสเป็น
พิเศษ⁵ จุดประสงค์หลักของชาติฝรั่งเศสที่เข้ามาติดต่อกับไทยนั้น เพื่อต้องการเผยแผ่ศาสนา
คริสต์นิกายโรมันคาทอลิก การเผยแผ่ศาสนาของพวกบาทหลวงฝรั่งเศส ได้ใช้วิธีการจัดตั้ง
โรงเรียนขึ้นมาเพื่อสอนหนังสือควบคู่ไปกับการสอนศาสนา ซึ่งอยู่ที่ตำบลปลาเห็ด และตำบล
มหาพราหมณ์⁶ โดยปรากฏชื่อโรงเรียน คือโรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนมหาพราหมณ์
วิทยาลัยคอนสแตนติน โรงเรียนสามเณร และวิทยาลัยแห่งชาติ (College des Nation)
สำหรับโรงเรียนสามเณร⁷ ได้ปรากฏชื่อมาจนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310⁸

¹ กรมศิลปากร ประชุมพงศาวดารภาคที่ 32 เล่มที่ 18 หน้า 157

² วุฒิชัย มูลศิลป์ การปฏิรูปการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
หน้า 5

³ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 16

⁴ จันทรวงศ์ ภัคธิดา ประวัติศาสตร์ไทยสมัยเริ่มแรกจนถึงสมัยกรุงธนบุรี หน้า 206

⁵ ด. หน้า 207

⁶ ขจร สุขพานิช ขลุ่ยจากอดีต หน้า 106

⁷ โรงเรียนสามเณรหรือ Seminaire คือสำนักศึกษาทางศาสนาคริสต์ ให้การศึกษาแก่
ชนวัยรุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้อุปสมบทเป็นบาทหลวง หรืออาจเรียกว่าโรงเรียนเตรียมสงฆ์ใน
คริสต์ศาสนา

⁸ วุฒิชัย มูลศิลป์ ล.ค. หน้า 5

การจัดการศึกษาของเอกชนในระบบโรงเรียนดังที่ได้อธิบายมาแล้วนั้น นับได้ว่า คณะบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก เป็นผู้ริเริ่มการศึกษาในระบบโรงเรียนขึ้นในเมืองไทย และเมื่อก่อนจะเกิดความไม่สงบทางการเมืองในช่วงปลายรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช¹ ทำให้กิจการโรงเรียนเอกชนต้องหยุดชะงักไปบ้างในบางครั้ง แต่กิจการยังได้ดำเนินติดต่อกันเรื่อยมา จนถึงสมัยกรุงธนบุรี ซึ่งมีระยะการปกครองเพียง 15 ปี และบ้านเมืองยังอยู่ในภาวะที่สงบสุข ประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในความอดอยาก หวาดกลัวต่อภัยสงคราม การจัดการศึกษาของบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก ย่อมถูกกระทบกระเทือนไปด้วย² กิจการโรงเรียนที่ยังดำเนินการอยู่จึงมีสภาพเพียงประคับประคองให้อยู่รอดได้เท่านั้น³

ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พวกมิชชันนารีนิกายโรมันคาทอลิกยังคงมีโอกาสดเผยแผร์⁴ ศาสนาอยู่ แต่เมื่อถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพวกมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกัน ได้เดินทางเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในเมืองไทย และมีบทบาทในการจัดการศึกษาเกินกว่าพวกบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก ชาวฝรั่งเศส ทั้งนี้เนื่องจากมิชชันนารีชาวอเมริกันได้นำวิทยาการของชาวตะวันตกเข้ามาเผยแผร์ เช่น การพิมพ์ การแพทย์ วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะระบบการศึกษาแบบชาวตะวันตก การเผยแผร์วิทยาการเป็นไปด้วยดีเพราะเจ้านายหลายพระองค์ได้ให้ความสนใจศึกษา อาทิเช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งยังทรงผนวช พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะยังเป็นเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ และสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เมื่อครั้งยังเป็นหลวงนายสิทธินายเวรมหาดเล็ก เป็นต้น⁵

¹พระเพทราชาออกการ "ปฏิวัติ" ยึดอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินและขับไล่ชาวตะวันตกออกจากเมืองไทยด้วยเกรงอำนาจของชาติตะวันตกจะเป็นอันตรายต่อประเทศได้ (ศึกษารายละเอียดได้จาก นิธิ เอียวศรีวงศ์ การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์ และพลับพลึง มูลศิลป์ ความสัมพันธ์ไทย - ฝรั่งเศสสมัยอยุธยา)

²ดูนิธิ แสงช้า บทบาทของมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ในการจัดการศึกษาภาคเอกชนในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2367 - 2475 หน้า 16

³กรมศิลปากร ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 39 เล่ม 6 หน้า 65 - 66

⁴เสรี พงศ์พิศ คาทอลิกกับสังคมไทย : สัศตวรรษแห่งคุณาและบทเรียน หน้า 129-133

⁵ดูชัย มูลศิลป์ การปฏิรูปการศึกษา... หน้า 9

บุคคลชั้นนำเหล่านี้ได้รับแนวความคิดและวิทยาการแผนใหม่ต่าง ๆ เหล่านี้ไว้อย่างความสนใจ และนำมาใช้ประโยชน์ได้ในระยะต่อมา¹ การจัดการศึกษาของพวกมิชชันนารีอเมริกันจึงขยาย ความออกไปหลายสาขา แต่ข้อที่น่าสังเกตคือ จำนวนโรงเรียนของมิชชันนารีชาวอเมริกันยังมีน้อย ยังไม่สามารถก่อให้เกิดผลในวงกว้างได้ เพียงแต่จำกัดอยู่ในกรุงเทพฯ และชนชั้นสูงจำนวนหนึ่ง เท่านั้น²

มิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกัน ได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในเมืองไทย เป็นครั้งแรกในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชช. พ.ศ. 2371³ เมื่อถึง พ.ศ. 2391 จะมีคณะมิชชันนารีอยู่ด้วยกัน 3 คณะคือ คณะแบปติส คณะสมาคมหมอสอนศาสนาอเมริกัน และคณะเพรสไบทีเรียน⁴ สำหรับมิชชันนารีคณะเพรสไบทีเรียนนี้ ได้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็น ผู้บุกเบิกการจัดตั้งโรงเรียนเอกชน และการศึกษาในระบบโรงเรียนในเมืองไทย กล่าวคือใน พ.ศ. 2395 มิสซิสแมตตูน (Mrs. Mattoon) ได้ตั้งโรงเรียนขึ้นในพยุคนมอยู่ และในปีเดียวกันนี้ มิชชันนารีคณะเพรสไบทีเรียน ได้พระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เช่าที่ดินข้างวัดอรุณ ทำการจัดตั้งโรงเรียนนี้ ก็เนื่อง ภายใต้งาน ผู้ช่วยของมิสซิสแมตตูนเป็นครู โรงเรียนนี้มีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำและถือว่าเป็นโรงเรียนเอกชนแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อจัดการสอนได้ 4 เดือน ก็รวมโรงเรียนเข้ากับโรงเรียนของมิสซิสแมตตูน การสอนระยะแรก ใช้ภาษาจีน แล้วเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2403⁵

¹ กรมศิลปากร ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 31 เล่มที่ 13 หน้า 13 - 14

² ศธ. 200 ปี ของการศึกษาไทย หน้า 42

³ กรมศิลปากร ด.ค. หน้า 2

⁴ วอลเตอร์ เอฟ. เวลดา แผนดินพระนั่งเกล้าฯ แปลโดย นิจ ทองโสภิต

หน้า 67 - 68

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ฝ่ายวางแผน การศึกษาเอกชนในประเทศไทย

หน้า 2

ต่อมา พ.ศ. 2431 ศาสตราจารย์จอห์น เอकिन (John Akin) ชาวอเมริกันได้ตั้งโรงเรียนสำหรับเคหะชายที่ตำบลกุฎีจีน จังหวัดธนบุรี ชื่อโรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล (The Christian High School) โรงเรียนนี้ได้รวมกับโรงเรียนของคณะแพร่ไพบูลย์ที่เรียนใน พ.ศ. 2446 แล้วย้ายโรงเรียนไปอยู่ที่ถนนประมวญ จังหวัดพระนคร ใช้อีกชื่อว่า "โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย" (Bangkok Christian College)¹

การจัดการศึกษาของมิชชันนารีคณะแพร่ไพบูลย์ที่โรงเรียนนี้ได้จัดวางโครงการเพื่อสั่งสอนอบรมนักเรียนไทย โดยวางจุดมุ่งหมายที่จะให้การศึกษาเบื้องต้นแก่ประชาชนทั่วไป แต่เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในระบบการศึกษาแบบใหม่ และจุดมุ่งหมายของมิชชันนารีเหล่านั้นในระยะแรกคณะมิชชันนารีจึงต้องประสบกับปัญหาไม่มีผู้เรียน² แต่เมื่อโรงเรียนได้ปรับหลักสูตรเน้นไปทางด้านฝึกฝนวิชาชีพ ประชาชนก็ให้ความสนใจมากขึ้น การดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้จัดให้ทั้งผู้ชายและผู้หญิง และมีโค้วจำกัดอยู่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น ยังขยายออกสู่ส่วนภูมิภาคทั่วประเทศไทยด้วย³

การจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนโดยเอกชนในเมืองไทยนั้นประกอบไปด้วยบุคคล 3 ฝ่ายคือ คณะมิชชันนารีชาวตะวันตก ชาวไทย และชาวจีน การศึกษาที่จัดโดยคณะมิชชันนารีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้น มิได้มีเพียงคณะมิชชันนารีในกายโปรเตสแตนต์เท่านั้น บาทหลวงนิคายโรมันคาทอลิก ยังมีส่วนช่วยจัดการศึกษาในเมืองไทยด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการที่เมืองไทยเริ่มมีนโยบายเปิดประเทศต้อนรับชาวตะวันตกครั้งใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการเปิดโอกาสให้บาทหลวง ฆราวาสแบบดิสต์ ปาลเลอกัวซ์ ชาวฝรั่งเศส ได้เดินทางเข้า

¹ สช. ฝ่ายวางแผน การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 2

² เสถียร สุภโสภณ ประวัติการโรงเรียนราษฎร์ในเมืองไทยและทำเนียบโรงเรียนราษฎร์

หน้า 38

³ สุพรรณิ กาญจนวัชรวิทย์ บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า 106

กรุงเทพฯ และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความคึกกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ พระองค์ได้ศึกษาอารยธรรมตะวันตก ตลอดจนวิทยาการสมัยใหม่จากท่านสังฆราชยูนิ ครั้นเมื่อพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์ก็ได้นำมาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศ¹

การจัดการศึกษาของมิชชันนารีคาทอลิกได้มีความก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ บาทหลวง เกอลองเบต ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดอัสสัมชัญได้เปิดโรงเรียนขึ้นใน พ.ศ. 2428 เรียกตามชื่อโบสถ์ว่าโรงเรียนอัสสัมชัญ เริ่มดำเนินการสอนโดยมีนักเรียนเพียง 10 คน วิชาที่สอนในระยะแรกเน้นทางด้านภาษา คือภาษาฝรั่งเศส ภาษาไทย และเพิ่มภาษาอังกฤษในระยะต่อมา การจัดการศึกษาดำเนินไปโดยค่อยๆ จินเป็นทีรู้จักแพร่หลาย ความสำเร็จของกิจการโรงเรียนเอกชนนี้ส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบรมราชินีนาถ ซึ่งทรงอุดหนุนด้วยทรัพย์สินส่วนพระองค์²

สำหรับการจัดการศึกษาของเอกชนชาวไทย ได้มีหลักฐานปรากฏใน พ.ศ. 2442 ว่านางบุญเกิด ปาจิณพยัคฆ์ เป็นคนไทยคนแรกที่ได้เริ่มจัดตั้งโรงเรียนขึ้นชื่อว่า "โรงเรียนบำรุงวิชา" แต่เลิกลงมือกิจการลงใน พ.ศ. 2468 เนื่องจากนางบุญเกิด อายุมาก และไม่มีผู้ดูแลกิจการ³ โรงเรียนเอกชนอีกแห่งหนึ่งคือ "โรงเรียนราชินี" จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2447 โดยสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชทานทรัพย์สินส่วนพระองค์ในการดำเนินการ ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนสุนันทาลัยเดิมที่ปากคลองตลาด⁴

สภาพการจัดการศึกษาเอกชนของมิชชันนารี และชาวไทย ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งคู่ได้มีส่วนช่วยรัฐจัดการศึกษาให้กับประชาชนทั่วไป ซึ่งปรากฏผลดีและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้นำด้วยดีเสมอมา โดยเฉพาะโรงเรียนของคณะมิชชันนารี ได้มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มจัดการ

¹ แอ็บบอช โลว์ มอฟแพท แผนดินพระจอมเกล้า แปลโดย นิจ ทองโสภิต หน้า 19

² สุพรรณิ กัญจนรัฐติ บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หน้า 108 - 109

³ เสือทอง ศุภโสภณ ประวัติการโรงเรียนราชินี... หน้า 75 - 76

⁴ ค. หน้า 82 - 84

ศึกษาตามรูปแบบโรงเรียนก่อนหน้าที่รัฐจะจัดการศึกษาในรูปแบบเดียวกัน ดังที่ปรากฏหลักฐานมาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาเมื่อเมืองไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นแบบสมัยใหม่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีอิทธิพลทางความคิดแบบตะวันตกอย่างมาก¹ โรงเรียนของคณะมิชชันนารีได้มีส่วนช่วยเป็นแบบอย่างให้รัฐในการจัดตั้งโรงเรียนอาทิเช่น โรงเรียนนายทหารมหาดเล็กหรือโรงเรียนสวนกุหลาบ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง² เป็นต้น ในระยะนี้โรงเรียนของคณะมิชชันนารีจึงได้จัดการศึกษาควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาของรัฐ และโรงเรียนของคณะมิชชันนารีบางแห่งสามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนของรัฐ เป็นที่ยอมรับของประชาชนและได้รับการยกย่องต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน³

บทบาทของชาวจีนในเมืองไทย ได้มีความสำคัญในด้านการค้ามาเป็นเวลานานแล้ว ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวจีนเป็นกลุ่มที่มีอิสระมากกว่าชาวไทย เพราะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน ไม่ต้องสังกัดมูลนายและพระมหากษัตริย์ไทยต้องพึ่งพาชาวจีนในการขยายการค้าหารายได้ให้กับพระมหากษัตริย์และราชวงศ์⁴ ทำให้ชาวจีนได้รับอภิสิทธิ์ในทางการค้าเป็นพิเศษ ดังในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการผูกขาดการค้าของพระคลังสินค้า แต่สินค้าบางประเภทยังให้พ่อค้าคนจีนรับผูกขาดได้ควย และในรัชกาลนี้ได้มีการทำนุบำรุงศาสนา และปรับปรุงสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ โดยเฉพาะวัด การก่อสร้างดังกล่าวได้จ้างแรงงานชาวจีนเพราะเห็นว่ามีจำนวนมากกว่าการเกณฑ์แรงงานไพร่

เกี่ยวกับแรงงานชาวจีนนี้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่เมืองไทยมีการปฏิรูปสังคมและเศรษฐกิจ เกิดการ

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์ การปฏิรูปการศึกษา... หน้า 29

² ปฐมพร อินทรารังกูร ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497 หน้า 132

³ ศษ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 78

⁴ สกีนเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 99 - 100

ขยายตัวของตลาดชาวชาวไทย ที่ได้รับอิสระจากญวนภายใต้เขายกพ้นกับการทำนาและที่ดินของตนมากขึ้น แรงงานในเมืองจึงขาดแคลน รัฐต้องหันมาพึ่งแรงงานชาวจีน เพื่อพัฒนาสาธารณูปโภค แทนแรงงานไพร่ที่เคยเกณฑ์ได้ ผลปรากฏว่า ทำให้ชาวไทยมีชีวิตผูกพันอยู่กับการทำนา ส่วนชาวจีนยึดอาชีพการค้า อุตสาหกรรม ทำเหมือง และเป็นแรงงานที่รับค่าจ้างอย่างมั่นคง¹ ทำให้ชาวจีนพากันอพยพเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในพุทธศตวรรษที่ 25 นี้ ชาวจีนต้องประสบกับปัญหาภายในของประเทศจีน² เป็นเหตุให้ชาวจีนต้องเดินทางออกนอกประเทศ เพื่อแสวงหากินแดนสำหรับตั้งหลักฐานและประกอบอาชีพใหม่³ จึงปรากฏว่าจำนวนชาวจีนในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด

การที่สังคมจีนในประเทศไทยได้ขยายตัวมากขึ้น ความต้องการรักษาวินัยธรรมของตนไว้จึงได้เกิดขึ้นเพื่อให้ลูกหลานได้คงความเป็นจีนอยู่ตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีน⁴ จึงมีการเปิดสอนภาษาจีนกันตามบ้านและตามศาลเจ้า⁵ การจัดการศึกษาของจีนในระยะแรกจึงเป็น

¹ สกินเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 99 - 100

² ปัญหาในประเทศจีนขณะนั้น เป็นปัญหาเกี่ยวกับ

- ก. การเพิ่มจำนวนประชากร
- ข. ความไม่มีประสิทธิภาพของข้าราชการและการฉ้อราษฎร์บังหลวง
- ค. ทหารเสื่อมสมรรถภาพ
- ง. ภัยธรรมชาติ
- จ. ปัญหาเงินและผลของสงครามจีน

³ วุฒิชัย มูลศิลป์ "ปัญหาของจีนในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19" วารสารประวัติศาสตร์
6 : 52 - 62 พฤษภาคม - สิงหาคม 2524

⁴ พิชัย รัตนพล "โรงเรียนจีน" ชาวจีนในประเทศไทย หน้า 182

⁵ กรมวิสามัญศึกษา เรื่องโรงเรียนราษฎรเพื่อสอนภาษาจีน เอกสารการศึกษา
ฉบับที่ 7 หน้า 2

ไปเพื่อสั่งสอนอบรมวิชาชีพ ดำรงวัฒนธรรมความเป็นจีนไว้ช่วยการศึกษาภาษาจีน นับว่าเป็นความบริสุทธิ์ใจในการจัดการศึกษา แต่เมื่อ คร.ซุน ยัตเซ็น ได้เดินทางเข้ามาเมืองไทยในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อวางแผนเตรียมการปฏิวัติโค่นล้มราชวงศ์ชิง (Ching Dynasty) พ.ศ. 2455) พร้อมกันนั้นก็ได้เผยแพร่อุดมการณ์ปฏิวัติและกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนจีนโพ้นทะเลรวมทั้งลูกหลานชาวจีนในประเทศไทย¹ เพื่อหากำลังคนและกำลังเงินมาสนับสนุนการปฏิวัติงานของตน การปฏิวัตินี้ คร.ซุน ยัตเซ็น ได้ส่งคณะกรรมการพิเศษเข้ามาเพื่อกระตุ้นให้มีการพัฒนาการศึกษาของจีน และจากอิทธิพลดังกล่าวทำให้ชาวจีนรวมตัวกันในรูปสมาคมต่าง ๆ ออกหนังสือพิมพ์ และจัดตั้งโรงเรียนจีนขึ้น²

โรงเรียนจีน³ ที่ให้การสนับสนุนเป็นแห่งแรกคือ โรงเรียนฮั่วเอี้ยน แปลว่าโรงเรียนเพื่อผลประโยชน์ของชาวจีน ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2451 นับว่าเป็นโรงเรียนที่สอนภาษาจีน ซึ่งจัดโดยชาวจีนที่แท้จริงเป็นแห่งแรกในเมืองไทย⁴ โรงเรียนฮั่วเอี้ยนนี้จัดโดยสมาคมลงเหมิงฮุย (T'ung Meng Hui Association) ซึ่งสนับสนุนการเผยแพร่ลัทธิไตรราษฎร์และเพื่อโฆษณากิจการของชาวจีน⁵ อุดมการณ์ของคร.ซุน ยัตเซ็น ได้มีอิทธิพลในการสร้างแนวความคิดของคณะผู้ก่อการ ร.ศ.130 ที่พยายามเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย แต่ไม่สำเร็จ⁶

¹ณรงค์ พวงพิศ นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนในประเทศไทย ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 9

²พิชัย รัตนพล "โรงเรียนจีน" ชาวจีนในประเทศไทย หน้า 9

³ข้อเพิ่มคือ "โรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน" แต่โดยทั่วไปเรียกสั้น ๆ ว่า "โรงเรียนจีน"

⁴กรมวิสามัญศึกษา เรื่องโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน เอกสารการศึกษา ฉบับที่ 7 หน้า 2

⁵สกินเนอร์ จี, วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย... ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 159 - 160

⁶แฉะสุข นุมนนท์ ยังเตอร์กุนแรก ร.ศ.130 หน้า 240

ในระยะเดียวกันนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงกำลังพยายามเผยแพร่ความรู้สึกเรื่องชาตินิยมในหมู่คนไทยพระองค์จึงฉวยโอกาสนี้ใช้คนจีนเป็น "หินล้มมีกษัตริย์นิยม" ของพระองค์ โดยทรงเปรียบเทียบว่าคนจีนเป็น "ยิวแห่งบูรพาทิศ"¹ ขณะเดียวกันพระองค์ทรงหาวิธีการให้คนจีนคลายความเป็นจีน มีลักษณะความเป็นไทยมากขึ้น และควบคุมการเผยแพร่อุดมการณ์การปฏิวัติ โดยเฉพาะตามโรงเรียน² ทั้งนี้เนื่องจากอุดมการณ์ ค.ร.ชุน ยัตเซ็น เผยแพร่ได้เป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองของไทยในเวลานั้น คือการสถาปนาระบอบสาธารณรัฐ แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย และระบบเศรษฐกิจสังคมนิยม แหล่งเผยแพร่แนวความคิดที่สำคัญคือ โรงเรียนจีน การที่ทางการจะเข้าไปควบคุมโรงเรียนจีนได้นั้นต้องออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และนอกจากนี้ยังจะทำให้เขาไปควบคุมโรงเรียนจีนใหม่ปฏิบัติตามนโยบายของทางราชการได้อีกด้วย ดังที่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ขณะนั้น ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2459 ว่าครูในโรงเรียนจีนทั้งหลายมักเป็นคนจีนรุ่นใหม่ ไม่รู้ภาษาไทย การสั่งสอนก็เกินไปตาม "ลัทธิของเขา ซึ่งผิดแก่อัตถธรรมบ้านเมืองเรา และเป็นภัยแก่บ้านเมืองเรา" ซึ่งตรงกันข้ามกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการ "ปลูกฝังบุตรหลานจีนให้เป็นไพร่ฟ้าแผ่นดินสยาม" ดังนั้นจึงเริ่มเร่งประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์โดยเร็ว³ เพื่อที่จะควบคุมโรงเรียนจีนทั้งหลายได้ ทั้งในแง่การตรวจตรา การกำหนดหลักสูตร การอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน คุณสมบัติครูใหญ่และคุณสมบัติครูน้อย⁴

¹ วุฒิชัย มูลศิลป์ แนวความคิดทางการเมืองการศึกษาศาสตร์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2475 รายงานวิจัยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน้า 119

² แนวทางการปฏิวัติของ ค.ร.ชุน ยัตเซ็น จะสำเร็จโดยจักรพรรดิของราชวงศ์ชิงสละราชสมบัติในต้นปี พ.ศ. 2455 เทฮยวน ชือไฮ (Yuan Shih - Kai) ประธานาธิบดีคนแรกของจีน ไม่ขัดสตัยต่ออุดมการณ์ของฝ่ายปฏิวัติ และพยายามตั้งตนเป็นจักรพรรดิ ค.ร.ชุน ยัตเซ็น ต้องรวบรวมผู้คนเพื่อทำการปฏิวัติใหม่

³ วุฒิชัย มูลศิลป์ ล.ค. หน้า 119

⁴ ก. หน้า 120

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับแรกใน พ.ศ. 2461 โดยทั่วไปนั้นต้องการควบคุมโรงเรียนราษฎร์ทั้งปวง แต่เป็นที่เข้าใจกันว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งควบคุมโรงเรียนจีนและเพื่อปลูกฝังลูกหลานจีนให้กลายเป็นคนไทยเป็นสำคัญสาระสำคัญในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ประการหนึ่งคือ การกำหนดให้นักเรียนสามารถอ่านเขียน และเข้าใจภาษาไทยได้คล่องแคล่วพอสมควร¹ โดยกำหนดให้เรียนอย่างน้อยปีละ 800 ชั่วโมง หรือประมาณวันละ 3 ชั่วโมง และให้สอนวิชาหน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เพื่อความจงรักภักดีต่อประเทศไทย² พระราชบัญญัตินี้มีข้อระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อโรงเรียนของมิชชันนารี เพราะโรงเรียนของมิชชันนารีจัดการศึกษาได้ดีเป็นที่ยอมรับของประชาชน และได้มีส่วนสร้างปัญหาทางการเมืองในขณะนั้นแต่ประการใด³

สำหรับการจัดการศึกษาในหมู่นักจีน ใฝ่มีบทบาทสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างมาก เมื่อ คร.ซุน ยัตเซ็น ได้เดินทางเข้ามาเมืองไทยระยะปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้โรงเรียนจีนมีลักษณะเป็นเครื่องมือสนับสนุนสิทธิการเมืองแบบสาธารณรัฐ ซึ่งการเผยแพร่ลัทธินี้ในเมืองไทยได้เป็นปัญหาการเมืองที่รัฐบาลต้องแก้ไขต่อมาโดยเฉพาะในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

แม้ว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนจีนจะมีปัญหาต่อการเมืองการปกครองของไทย แต่โดยทั่วไปแล้ว การจัดการศึกษาของเอกชนในระบบโรงเรียนมีส่วนช่วยผลิตบุคคลมาพัฒนาประเทศ ทั้งบุคคลเหล่านั้นยังสามารถเลื่อนฐานะของตนขึ้นสู่ชนชั้นกลางได้ ทำให้มีผู้นิยมและสนับสนุนกิจการโรงเรียนเอกชนมากขึ้น ดังเช่นกลุ่มชาวจีนและบรรดาขุนนางชั้นผู้น้อย⁴ แต่

¹"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 35 ภาค 1 - 2 วันที่ 9 มิถุนายน 2461 มาตรา 14 หน้า 116

²ณรงค์ พวงพิศ นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีน... หน้า 103, 113

³ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497 หน้า 54 - 55

⁴เควิต เค.วัยอาจ "การศึกษากับการทำสังคมไทยให้ทันสมัย" แปลโดย โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ วารสารประวัติศาสตร์ 7(1) . 81 - 109 มกราคม - เมษายน 2525

จำนวนโรงเรียนเอกชนที่เพิ่มขึ้นมีผลทำให้เกิดแนวความคิดในการจัดตั้งโรงเรียนให้แตกต่างกันออกไปรัฐบาลจึงเริ่มตระหนักว่า หากจะอนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาจัดการศึกษาโดยมิได้มีข้อบังคับเช่นเดิม ยาจจะมีปัญหาที่ก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อความสงบภายในประเทศ และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลในการจัดระเบียบโรงเรียนให้อยู่ในระเบียบของสังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อเสริมสร้างเอกภาพทางค่านิยมทางสังคมตามที่รัฐบาลต้องการ คือ ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังนั้น รัฐบาลจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับแรกขึ้นใน พ.ศ. 2461 โดยมุ่งแก้ปัญหาโรงเรียนจีนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ภายหลังต่อมาก็ยังปรากฏว่า ปัญหาโรงเรียนจีนกลับเพิ่มมากขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะกล่าวในคราวต่อไป

การขยายตัวในการจัดการศึกษาของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2461 - 2479

การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับแรกใน พ.ศ. 2461 โดยมีสาเหตุมาจากปัญหาโรงเรียนจีนเป็นประเด็นสำคัญนั้น มิได้ทำให้บทบาทของโรงเรียนจีนลดลง แต่กลับมีบทบาทเพิ่มขึ้นเห็นได้จากการแสดงปฏิริยาตอบโต้นโยบายของรัฐบาล อาทิเช่น หนังสือพิมพ์จีน ลงบทความคัดค้านพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ โดยให้ความเห็นว่าไม่ยุติธรรมที่จะให้เด็กจีนต้องเรียนภาษาไทยในโรงเรียนจีน¹ ปฏิริยานี้ได้นำไปสู่ความตื่นตัวของชาวจีนในการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นโดยการเรียกรอเงินมาสร้างโรงเรียนเพื่อสอนภาษาจีน ใน พ.ศ. 2463 มีโรงเรียนจีนทั่วประเทศทั้งสิ้น 30 โรงเรียน² และพบว่าการออกพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมโรงเรียนจีนกลับทำให้โรงเรียนจีนขยายตัวมากขึ้น

¹ณรงค์ พวงพิศ พระวรราชโอรสกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรและการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนจีนในประเทศไทย เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ

²Richard J. Conghlin. Double Identity the Chinese in Modern Thailand. p. 146.

ความมั่นคงของชาติ ก่อจัดตั้งโรงเรียนเพื่อสอนศาสนาและมุ่งอบรมวิทยาการสมัยใหม่ จึงสามารถปรับตัวให้อยู่ภายใต้การบังคับของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 ได้โดยไมยากนัก¹

ในด้านการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนทั่วไป ปรากฏว่าโรงเรียนขยายตัวมากขึ้น กล่าวคือ จากจำนวน 127 โรงเรียน ใน พ.ศ. 2461 เป็นจำนวน 135 โรงเรียน ใน พ.ศ. 2462² ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้แนวทางในการจัดตั้งและบริหารโรงเรียน ทำให้เอกชนมีความมั่นใจมากขึ้นในการจัดการศึกษา จึงได้ก่อตั้งโรงเรียนเอกชนขึ้น ฉะนั้นแม้ว่าเบื้องหลังจุดมุ่งหมายสำคัญของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ จะมุ่งควบคุมโรงเรียนของชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีนก็ตาม แต่ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นคือ สามารถจูงใจให้เอกชนมาร่วมลงทุนเพื่อจัดการศึกษา³ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนเอกชนขยายตัวคือ ในกรุงเทพฯ เกือบจะไม่มีโรงเรียนประชาบาลอยู่เลย⁴ อีกทั้งใน พ.ศ. 2464 ยังไม่ใคร่ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาในมณฑลกรุงเทพฯ จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2468 มณฑลกรุงเทพฯ จึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา แต่จัดได้น้อยเพียงร้อยละ 1.03 เท่านั้น⁵ ประกอบกับการที่เจ้าพระยามรราช (ปั้น สุขุม) ไม่เห็นด้วยกับการประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา บังคับให้เด็กเขาเรียนโดยเก็บเงินศึกษาฟรี และถา

¹ปฐมพร อินทรางกูร ฌ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา... หน้า 61

²ค. หน้า 103

³บุญ ลาดโรจน์ นโยบายการจัดการศึกษา... หน้า 111

⁴ปฐมพร อินทรางกูร ฌ อยุธยา ด.ค. หน้า 103

⁵ศษ. รายงานกระทรวงธรรมการ ฉบับที่ 18 พ.ศ. 2468

จะใช้พระราชบัญญัติ¹ ก็คงไม่เก็บเงินศึกษาฟรี² รัฐจึงจัดการศึกษาในเขตหลวงกรุงเทพ ไทน้อย² เป็นการเปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชนเปิดโรงเรียนมากกว่าร้อยละ 40 ของจำนวนโรงเรียนทั่วประเทศ³

ตามนโยบายการจัดการศึกษาให้กับประชาชนของรัฐบาลนั้นต้องการจัดการศึกษามากมาย⁴ ใหพอเพียงกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น แต่การปฏิบัติเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ทั้งนี้เพราะ นอกจากปัญหาเรื่องการปกครองท้องถิ่นแล้ว ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูประมาณควย การจัด การเรียนการสอนจึงมีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนครูไม่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักเรียน อาคารเรียน ไม่เพียงพอ การพัฒนาการเรียนการสอนมีน้อย คุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษาประมาณจึงต่ำกวาปกติ ทำให้ผู้ปกครองที่มีฐานะพอที่จะส่งบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนเอกชนได้ ก็จะให้ บุตรหลานของตนเข้ามาเรียนในโรงเรียนเอกชนต่าง ๆ จึงทำให้จำนวนโรงเรียนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี⁴

ใน พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ครั้งหนึ่งในด้านการปกครองของเมืองไทย และจากประกาศของคณะราษฎร ฉบับที่ 1 ได้แสดง เจตนารมณ์ที่จะให้ประชาชนได้รับการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาเกินครึ่งของจำนวนประชากร ทั้งหมด หรืออย่างช้าต้องไม่เกิน 10 ปี เพื่อผลดีสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย⁵ แต่รัฐบาลของคณะราษฎรขณะนั้นไม่สามารถจัดการศึกษาให้โดยทั่วถึงไปได้ จึง

¹ เงินศึกษาฟรี หมายถึง เงินที่เก็บจากชาวนาทุกคนที่มีอายุระหว่าง 18 - 60 ปี ในอัตราคนละ 1 - 3 บาทต่อปี เพื่อนำมาใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นของตนและเพื่อ ช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณที่จะนำมาจัดการศึกษามากมาย

² ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 80 - 81

³ กช. ร.7 ศ.2/2 รายงานการประชุม เรื่องบังคับเด็กในกรุงเทพฯ ให้เข้าเรียน
30 มกราคม 2468

⁴ Richard J. Coughlin. Double Identity the Chinese in Modern Thailand. p. 149.

⁵ ศธ. ด.ค. หน้า 89 - 90

เปิดโอกาสกว้างให้โรงเรียนเอกชนได้มีส่วนช่วยรัฐจัดการศึกษา¹ โดยรัฐจะใช้วิธีแบ่งแรงในการจัดการศึกษา คือรัฐจัดเองบางให้เทศบาลกับกระทรวงมหาดไทยจัดในรูปการศึกษาประชาบาลบาง และให้เอกชนจัดขึ้นตามความต้องการ ทั้งนี้เพราะยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากไม่เข้าเรียน² ดังนั้นโรงเรียนเอกชนจึงได้ขยายตัวมากขึ้น

สำหรับกรณีโรงเรียนจีน ถือโอกาสขยายการสอนภาษาจีน ออกไปอย่างกว้างขวาง ยิ่งกว่าภาษาไทย³ เป็นการขัดคอนโยบายของรัฐทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านโยบายของรัฐขัดต่อจุดประสงค์เดิมของโรงเรียนจีน บรรดาโรงเรียนจีนจึงหาทางหลีกเลี่ยงระเบียบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้⁴ ฉะนั้น จากสาเหตุที่จำนวนโรงเรียนเอกชนเพิ่มมากขึ้น กับปัญหาโรงเรียนจีนดังกล่าว รัฐบาลจึงประกาศตั้งแผนกโรงเรียนราษฎร์ให้ขึ้นกับกองสามัญศึกษา กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ ใน พ.ศ. 2476 เพื่อควบคุมโรงเรียนเอกชนทั้งปวง⁵ และใน พ.ศ. 2477 กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศ ถอนอนุตติการเทียบหลักสูตรจากโรงเรียนจีน ทำให้ชาวจีนเกิดความเกรงกลัวว่ารัฐบาลจะปิดโรงเรียนจีน เจ้าของโรงเรียนจีนหลายโรงแสดงความไม่พอใจ ทำการร้องเรียนต่อพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ปัญหาที่กระทรวงมหาดไทยเกรงว่า จะเป็นปัญหารุนแรง จึงขอรองให้รัฐบาลได้อนโยบายประนีประนอมเพื่อให้ชาวจีนเกิดความรู้สึก ได้รับความเป็นธรรมและมีให้เป็นอันตรายต่อการปกครองได้ ซึ่งในที่สุดรัฐบาลก็เล็งเห็นความตั้งใจที่จะกวัดขั่นในเรื่องการเทียบหลักสูตร เพื่อลดทอนความมั่นคงของรัฐบาล ด้านเศรษฐกิจ

¹ ศษ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 หน้า 875 - 899

² ศ. หน้า 317 - 353

³ Richard J. Conghlin. Double Identity the Chinese in Modern Thailand. p. 149.

⁴ สกินเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 233

⁵ ศศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 24

ของชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์กับประเทศจีน และเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัยอีกทั้งแก้ปัญหาโรงเรียนจีน รัฐบาลจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2479 แทนฉบับ พ.ศ. 2461¹

จากการจัดการศึกษาของเอกชน ช่วง พ.ศ. 2461 - 2479 ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จะพบว่าหลังจากรัฐบาลประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรก พ.ศ. 2461 แล้ว จำนวนโรงเรียนเอกชนได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเอกชนมีแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอีกทั้งสถานที่ตั้งของโรงเรียน สาขาวิชา จัดสอนได้ตรงตามความต้องการของประชาชนทั่วไป ดังนั้นเมื่อจะต้องเสียค่าบำรุง ค่าธรรมเนียมการเรียนในอัตราสูง ก็ยินดีเสียให้ ทั้งยังเป็นผลดีต่อรัฐบาลในด้านประหยัดงบประมาณรัฐ ผู้ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนก็สามารถสร้างประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดี

สำหรับบทบาทของโรงเรียนจีน ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของโรงเรียนเอกชน ในช่วงนี้มักจะก่อปัญหาสำคัญ ๆ ทำให้รัฐบาลต้องหาวิธีการควบคุมในรูปแบบต่าง ๆ อยู่เสมอ สาเหตุเนื่องมาจากโรงเรียนจีนเป็นสถานที่ทำการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์และลัทธิไตรราษฎร์ มาโดยตลอด² ชาวจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่มิมีความรู้สึกในเรื่องชาตินิยมอย่างรุนแรง จนบางครั้งก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อสังคมทั่ว ๆ ไป ทั้งยังสืบเนื่องมาจากสถานการณ์การเมืองในจีนภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและการก่อตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีน ส่งผลให้คนจีนบางส่วนในประเทศไทยมีพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจ และอาจเป็นอันตรายชาติไทยในอนาคต³ รัฐบาลไทยจึงพยายามเปลี่ยนแนวคิดทางการเมืองของครูจีน โดยการให้เรียนภาษาไทย ให้สอนภาษาไทย⁴

¹ปรมพร อินทรานุกร ญ อยู่ชยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา... หน้า 76

²ณรงค์ พวงพิศ "ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนจีนในประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว" วารสารธรรมศาสตร์ 1(3) : 1 - 12 เมษายน 2515

³ค.

⁴ กจช. 52.1/100 ประเภทสถานโรงเรียน เรื่อง การสอบความรู้ภาษาไทย
ครูจีน ครั้งที่ 2

แต่การควบคุมทำได้ไม่เต็มที่ เพราะชาวจีนที่เข้ามาควบคุมได้อย่างใกล้ชิด จึงทำให้โรงเรียนจีนกระทำการฝ่าฝืนระเบียบอยู่เสมอ ๆ การแก้ปัญหาโรงเรียนจีนดังกล่าว รัฐมักจะใช้วิธีประนีประนอมมากกว่าจะใช้ความรุนแรง เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศขณะนั้นเป็นตัวกำหนด ส่วนโรงเรียนเอกชนทั่วไปรัฐไม่ยุ่งเกี่ยวมากนัก คงปล่อยให้จัดการศึกษาไปตามสะดวกอีกทั้งโรงเรียนมิได้มีพฤติกรรมขัดขวางทางด้านการเมืองการปกครองของไทย มีเพียงแต่โรงเรียนจีนเท่านั้นที่รัฐบาลจะต้องดำเนินการควบคุมต่อไป ซึ่งในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทของโรงเรียนจีนจะเชื่อมโยงกับความมั่นคงของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม อีกครั้ง

ความพยายามของเอกชนในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายของรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2479 - 2497

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมดูแลโรงเรียนเอกชนโดยเน้นโรงเรียนจีนเป็นประเด็นสำคัญนั้น เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้จะพบว่ารัฐได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังกระจายอำนาจไปยังข้าหลวงประจำจังหวัดซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นอีกด้วย มีการเพิ่มบทลงโทษที่เข้มงวดกว่าเดิม ทำให้โรงเรียนจีนหมดโอกาสที่จะอุทธรณ์ต่อศาลได้อีกต่อไป¹

เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481 - 2487) ได้ดำเนินโครงการทางเศรษฐกิจแบบไทยนิยมและยึดมั่นนโยบายจำกัดขอบเขตในการเกี่ยวของระหว่างรัฐบาลกับชาวจีน อันเป็นนโยบายต่อต้านชาวจีน² ในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลได้สั่งปิดหนังสือพิมพ์จีน จับกุม และเนรเทศชาวจีนที่ต่อต้านญี่ปุ่น อีกทั้งสั่งปิดโรงเรียนจีนทั่วประเทศเพราะโรงเรียนจีนเหล่านี้ได้เคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ³ สาเหตุสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ใน

¹"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479" ราชกิจจานุเบกษา 34 : 334-356

²สกินเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 267

³ภูวดล ทรงประเสริฐ นโยบายของรัฐบาลต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ. 2475 - 2500) หน้า 78 - 103

ประเทศจีน ได้เกิดการสู้รบระหว่างจีนกับญี่ปุ่นที่สะพานหลูโกว (สะพานมาร์โคโปโล) ชานกรุงปักกิ่ง จนเกิดสงครามใหญ่ ต่อมาตั้งแต่ พ.ศ. 2480 ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ชาวจีนในประเทศไทยร่วมมือกับชาวจีนในเมืองแม่ มีการเรียไรเงินส่งไปประเทศจีน กองสมาคมจีนต่อต้านญี่ปุ่น ครุจีนในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนรัฐบาลจีนโดยปฏิบัติการฝ่าฝืนกฎหมายของทางราชการ เช่น สอนลัทธิการเมือง ให้หลบซ่อนแก่เพื่อนครูมิให้มาจดทะเบียนต่อทางราชการ นอกจากนี้ยังได้ฝ่าฝืนโดยการไรหัดสูตรและแบบเรียน ซึ่งทางราชการได้ประกาศห้าม¹ ทำให้รัฐบาลต้องเข้มงวดในการตรวจตราเพิ่มขึ้น การดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนจีน ะยะนี้ต้องหยุดชะงักและถูกปิดไปเป็นจำนวนมาก ระหว่าง พ.ศ. 2481 - 2482 ทั่วประเทศมีโรงเรียนจีนรวมทั้งสิ้น 294 โรง ถูกสั่งปิดจำนวน 242 โรง เลิกหมดและหยุดดำเนินการเองจำนวน 51 โรง² จึงเกือบจะไม่มีโรงเรียนจีนเหลืออยู่เลย นอกจากโรงเรียนเล็ก ๆ ที่ใช้ชื่อว่า "โรงเรียนชั้นวิทยา" ตมวาคือ "โรงเรียนโกศลวิทยา"³ โรงเรียนจีนในระยะนี้จึงลดบทบาทลงไปอย่างมาก

โรงเรียนจีนได้กลับมามีบทบาทอีกครั้งหนึ่ง เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ทั้งนี้เกิดจากความภูมิใจของชาวจีนที่ชาติของตนประสบชัยชนะในสงคราม การขยายตัวของโรงเรียนจีนมีขึ้นอย่างรวดเร็ว โรงเรียนจีนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในปลายปี 2490 มีจำนวนมากกว่า 400 โรงเรียน⁴ ส่วนใหญ่เปิดโดยฉันทกฏหมาย⁵ เมื่อถึง พ.ศ. 2492 ประเทศจีนได้เปลี่ยน

¹สมชัย วุฒิปรีชา โรงเรียนราษฎรกับความมั่นคงของชาติ หน้า 30

²กรมวิสามัญศึกษา เรื่องโรงเรียนราษฎรเพื่อสอนภาษาจีน เอกสารการศึกษา ฉบับที่ 7

หน้า 13

³ค.

⁴สกินเนอร์ จี, วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 288

⁵โรงเรียนจีนระยะนี้แบ่งเป็น 3 ฝ่าย คือ

ฝ่ายขวา นิยมรัฐบาลเจียง ไคเช็ค จัดทะเบียนโรงเรียนที่สถานทูต ไม่ยอมปฏิบัติตาม
พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร

ฝ่ายซ้าย นิยมรัฐบาลของเหมา เจ๋อตุง จัดโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์

ฝ่ายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาแต่เพียงประการเดียว

ระบอบการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ การเผยแพร่ลัทธินี้ในประเทศไทยขยายตัวมากขึ้น มีการก่อเหตุร้ายกันระหว่างผู้นิยมพรรคคอมมิวนิสต์ และผู้นิยมพรรคคอมมิวนิสต์ อีกทั้งชาวจีนที่นิยมคอมมิวนิสต์ มีจุดมุ่งหมายที่จะล้มล้างระบอบการปกครองของไทยด้วย¹

การเพิ่มขึ้นของโรงเรียนจีน และการกระทำของชาวจีนดังกล่าว ทำให้รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม สมัยที่ 2 (พ.ศ. 2490 - 2500) ได้กระทำการปราบปรามโรงเรียนจีนที่เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์อย่างเข้มงวด และควบคุมโรงเรียนจีนทั่ว ๆ ไป ให้กระทำตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการจัดเจ้าหน้าที่ตรวจตราโรงเรียนจีนที่ได้รับอนุญาตแล้วอย่างเข้มงวด โดยติดต่อกับผู้บังคับการตำรวจสันติบาลเมื่อปรากฏว่า โรงเรียนจีนเป็นที่สองสามชาวจีนเพื่อกำเนินการทางการเมือง กวักขันคูนผู้ฝักใฝ่ชาวจีนโดยจะต้องสอบเทียบความรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้ได้ภายใน 1 ปี² อีกทั้งกำหนดจำนวนโรงเรียนจีนทั้งหมดภายในประเทศไทยให้เหลือเพียง 152 แห่ง เช่น ในจังหวัดพระนครมีได้ 8 แห่ง จังหวัดธนบุรี เชียงใหม่ นครราชสีมา และอุบลราชธานี ให้ได้จังหวัดละ 3 แห่ง ส่วนจังหวัดที่เหลือทั้งหมดให้ได้จังหวัดละ 2 แห่ง วิธีลดจำนวนที่รัฐบาลใช้อย่างได้ผลคือ ปิดโรงเรียนอย่างถาวรในฐานะละเมิดพระราชบัญญัติและปฏิเสธที่จะให้เปิดโรงเรียนขึ้นใหม่³

ผลจากการกระทำดังกล่าวนี้ ได้สร้างความกระทบกระเทือนต่อการดำเนินการจัดการศึกษาของจีนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ทำให้โรงเรียนจีนซึ่งเคยมีอยู่ในสมัยแรกที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เขาคำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จำนวนกว่า 600 แห่งนั้น ลดลงเหลือเพียง 264 แห่งเท่านั้น เมื่อถึง พ.ศ. 2495 และเมื่อไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ใน พ.ศ. 2495 นโยบายกวักขันโรงเรียนจีนจึงยังคงดำเนินต่อไป ดังเช่นใน พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการได้ให้อำนาจแก่หน่วยตำรวจสันติบาลและแต่งตั้งผู้ควบคุมตรวจตราให้โรงเรียนจีน

¹ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์ ชาวจีนในประเทศไทย หน้า 64 - 65

² ภูวดล ทรงประเสริฐ นโยบายของรัฐบาลต่อชาวจีน... หน้า 175

³ สกีนเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 368

แต่ละแห่ง เพื่อทำหน้าที่ป้องกันการกระทำของพรรคคอมมิวนิสต์ การตรวจค้นกระทรวงศึกษาธิการ ได้สั่งให้โรงเรียนจีนในกรุงเทพฯ ปลดครูอาจารย์จำนวน 152 คนที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีดำซึ่งมีหลักฐานยืนยันว่าได้ให้ความเห็นอกเห็นใจพวกคอมมิวนิสต์¹

การดำเนินนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการจัดการศึกษาของเอกชนในระยะนี้ สังเกตได้ว่ารัฐได้เพ่งเล็งไปที่โรงเรียนจีนเป็นกรณีพิเศษ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทยเป็นเหตุสำคัญในการกำหนดนโยบายการควบคุมชาวจีนและโรงเรียนจีนให้เข้มงวดยิ่งขึ้น สำหรับโรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปแล้ว ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน กล่าวคือ โรงเรียนเอกชนของมิชชันนารีทั้งนิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ ต้องได้รับความกระทบกระเทือนจากภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นจำนวนมาก บางแห่งต้องปิดกิจการลงเนื่องจากได้รับความเสียหาย เช่น ใน พ.ศ. 2482 มีโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศจำนวน 1,177 โรง เมื่อถึง พ.ศ. 2487 โรงเรียนเอกชนทั่วประเทศลดลงเหลือจำนวน 995 โรง² ซึ่งโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพฯ ได้รับความเสียหายจำนวน 254 โรง กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งปิดโรงเรียนเอกชนทั่วกรุงเทพฯ ตลอดจนนี้ และได้จ่ายเงินช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษจำนวน 209,476.15 บาท³

ในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนมิชชันนารีนั้น มีลักษณะต่างไปจากโรงเรียนจีน คือมุ่งสร้างบุคคลให้เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในเมืองไทย มิได้มุ่งทางด้านการเมือง ดังจะเห็นได้จากโรงเรียนเอกชนมิชชันนารีมุ่งที่จะสอนให้นักเรียนมีคุณธรรมตามบัญญัติ 10 ประการของศาสนาคริสต์ มีการปลูกฝังให้มีความซื่อสัตย์ รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ รู้จักเสียสละ มีความรักซึ่งกันและกัน ซึ่งจะได้อะไรเป็นผลเมืองต่อไป ในด้านวิชาการนั้นมีการสอนภาษาต่างประเทศ ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ วิชาคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับธุรกิจ ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในอาชีพธุรกิจได้ต่อไป⁴

¹ สกินเนอร์ จี, วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 370

² ปฐมพร อินทรากูร ฌ อยู่ชยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา... หน้า 130

³ ค.

⁴ ค. หน้า 131

การดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชนมีชั้นนํ้า ดังใดกล่าวนั้น จะพบว่าสิ่งทำให้การจัดการศึกษาต้องหยุดชะงักไป เนื่องมาจากภัยของสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสำคัญ มิได้เกี่ยวข้องกับการปราบปรามหรือควบคุมอย่างเข้มงวดจากรัฐบาลไทยระยะนั้นแต่ประการใด ปัญหาโรงเรียนเอกชนจึงเกิดจากโรงเรียนจีนเป็นส่วนใหญ่ การเติบโตของโรงเรียนจีนจึงเป็นไปได้ยากข้อที่น่าสังเกตคือ ในขณะที่โรงเรียนจีนมีจำนวนโรงเรียนลดลงมาก แต่โดยส่วนรวมแล้วจำนวนโรงเรียนเอกชนจะเพิ่มขึ้น คือจากจำนวน 1,305 โรง ใน พ.ศ. 2478 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 1,787 โรง ใน พ.ศ. 2497 มีช่วงที่ลดลงมากในระยะ พ.ศ. 2487 - 2488 ซึ่งอยู่ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2¹ ส่วนโรงเรียนจีนที่เหลืออยู่นั้น ก็ยังอยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐบาลเพื่อมิให้พฤติกรรมต่อไปในการเผยแพร่ลัทธิการเมือง โดยเฉพาะลัทธิคอมมิวนิสต์ การจัดการศึกษาโดยเอกชนในประเทศไทยช่วงก่อน พ.ศ. 2497 นี้ ปัญหาโรงเรียนจีนเป็นปัญหาสำคัญและเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมาตลอดเริ่มตั้งแต่ คร.ซุน ยัตเซ็น ได้เดินทางเข้ามาเมืองไทยเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ของตนโดยใช้โรงเรียนจีนเป็นสถานที่เผยแพร่ รัฐบาลไทยได้ใช้หลายวิธีการในการควบคุมและปราบปราม วิธีการที่สำคัญประการหนึ่งคือ การออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์มาควบคุม และได้ปรับปรุงให้ทันสมัยเป็นครั้งคราว และจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงก่อน พ.ศ. 2497 นั้น รัฐบาลเห็นว่าไม่อาจแก้ปัญหาโรงเรียนเอกชนที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติให้เสร็จสิ้นลงได้ โดยเฉพาะปัญหาโรงเรียนจีน ซึ่งได้สร้างความยุ่งยากให้แก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมและปราบปรามเป็นอย่างยิ่ง ประกอบกับเห็นว่าพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2479 นั้น ไม่อาจใช้ควบคุมโรงเรียนราษฎร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2497² และในระยะนี้โรงเรียนเอกชนทั้งปวง สังกัดอยู่กับกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ³

¹ปฐมพร อินทรามกูร ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา... หน้า 86

²"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497" ราชกิจจานุเบกษา 71 : 23
กุมภาพันธ์ 2497

³สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 25

ผลจากการดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชน ช่วงก่อน พ.ศ. 2497

การศึกษาเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ มีทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสม ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม การให้การศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดให้แก่ประชาชนอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานที่ดีแก่ประชาชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน แต่จากระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ประชาชนได้ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะมีอุปสรรคด้านกำลังเงิน และกำลังคน จึงเปิดโอกาสให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะ "แบ่งแรง" กับเอกชน¹ โดยรัฐจะควบคุมผ่านทางพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เอกชนจึงมีบทบาทช่วยรัฐพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ด้านสังคม

โรงเรียนเอกชนได้มีส่วนช่วยผลิตบุคลากรให้กับรัฐ ในขณะที่รัฐประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรมาพัฒนาประเทศ และยังได้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการจัดการศึกษาให้กับรัฐอีกด้วย เช่น โรงเรียนสวนกุหลาบ ในยุคนั้น ๆ สำหรับโรงเรียนกุลสตรีวังหลังได้เป็นแหล่งผลิตครูให้กับโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาลสมัยใหม่² โรงเรียนเอกชนได้เป็นแหล่งผลิตคนที่มีคุณภาพ ตามความมุ่งหมายของรัฐบาล ผู้นำทางการเมืองไทยตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลายคนได้ผ่านการศึกษาเบื้องต้นจากโรงเรียนเอกชน³ นอกจากนั้น ผู้นำทางคานธุกิจ ทางด้านการศึกษา สังคมสงเคราะห์และอื่น ๆ ก็เป็นผลผลิตของโรงเรียนเอกชนด้วยเช่นกัน

¹ศธ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 หน้า 317

²เสถียร ศุกะโสภณ ประวัติการโรงเรียนราษฎร์... หน้า 65

³พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายควง อภัยวงศ์ นายทวี บุญยเกษตร ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (พล.ร.ค.ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์) นายพจน์ สารสิน

การฝึกอบรมของโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะของมิชชันนารีเน้นอบรมทางค่านิยมจิตใจ ให้เป็นผู้มีคุณธรรม ตามคำสอนของคริสตศาสนา ขาดงานวิชาการเน้นส่งเสริมอาชีพควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษาและประกอบอาชีพได้ และการจัดการศึกษาของเอกชนนี้ ได้มีส่วน ทำให้โรงเรียนของรัฐบาลปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้เท่าเทียมกับโรงเรียนของ เอกชนซึ่งจะเกิดผลดีต่อผู้เรียน

สำหรับในด้านปริมาณ สามารถพิจารณาได้จากตาราง 1

ตาราง 1 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียนของโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ระยะ
พ.ศ. 2461 - 2497

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน (โรง)				จำนวนครู (คน)				จำนวนนักเรียน (คน)			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2461	127	2,960	3,087	1:24	439	1,532	1,971	1:4	9,482	159,825	169,311	1:16
2464	557	3,369	4,026	1:5	1,241	2,103	3,344	1:2	25,026	216,482	241,508	1:9
2467	533	5,114	5,647	1:10	1,419	1,919	3,338	1:1	27,963	561,120	588,983	1:19
2470	831	5,194	6,025	1:6	1,671	1,775	3,446	1:8	31,903	550,064	581,967	1:19
2473	1,049	5,388	6,437	1:5	2,434	1,866	4,300	1:8	51,788	676,717	728,505	1:13
2476	1,304	2,759	4,063	1:2	2,969	17,428	20,397	1:6	55,786	827,547	883,333	1:16
2479	1,235	9,344	10,579	1:7	4,146	28,408	32,554	1:7	85,978	1,227,227	1,313,205	1:13
2482	1,177	14,767	15,944	1:13	5,204	47,667	52,871	1:10	123,396	1,679,964	1,803,360	1:13
2485	1,194	17,435	18,629	1:16	5,499	57,247	62,746	1:10	143,747	2,480,307	2,624,054	1:19
2488	931	19,071	20,002	1:19	4,923	64,952	69,875	1:13	123,394	2,573,382	2,696,776	1:19

ตาราง 1 (ต่อ)

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน (โรง)				จำนวนครู (คน)				จำนวนนักเรียน (คน)			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตราส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตราส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตราส่วน
2491	1,201	18,257	19,458	1:16	6,814	78,598	85,412	1:12	160,524	2,591,012	2,751,536	1:16
2494	1,289	18,935	29,224	1:16	10,378	77,459	87,837	1:7	267,442	2,736,832	3,004,274	1:10
2497	1,830	19,539	21,369	1:10	13,094	76,411	89,505	1:6	354,586	2,753,354	3,107,940	1:8
อัตราส่วน เพิ่มร้อยละ เฉลี่ยต่อปี	14.77	13.52	13.63		25.24	19.66	20.45		31.19	16.28	16.90	
อัตราส่วนเฉลี่ยต่อปี				1:11	1:6				1:15			
ที่มา : ปณพพร อินทรานุกูล ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497												

จากตาราง 1 การจัดการศึกษาของเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2461 - 2497 นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน 1:11 ครู 1:6 และนักเรียน 1:15 ซึ่งถ้าพิจารณาอัตราเพิ่มของโรงเรียน ครู และนักเรียน แล้วจะเป็นร้อยละ 25.24 และ 31.19 ตามลำดับ ซึ่งเพิ่มมากกว่าอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยของรัฐบาล เนื่องจากเป็นช่วงที่เอกชนได้รับการสนับสนุนให้จัดการศึกษาโดยกว้างเต็มที่ ที่ใดโรงเรียนเอกชนตั้งอยู่แล้วรัฐก็จะไม่ตั้งเพิ่ม

2. คานเสรษฐกิจ

ทำให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณในการใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของรัฐได้ รัฐเองจะมีปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการจัดการศึกษาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นช่วงก่อนหรือหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง งบประมาณการจัดการศึกษาได้รับเพียงร้อยละ 10.01 ของงบประมาณแผ่นดิน¹ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับเกณฑ์การจัดงบประมาณการศึกษาในปัจจุบันที่ว่า งบประมาณการจัดการศึกษาควรได้รับร้อยละ 20 ของงบประมาณแผ่นดินแล้ว² ย่อมจะเห็นได้ความน้อยมาก และช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ รัฐต้องการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ได้เกินครึ่งของประชากรทั้งหมด อย่างช้าภายใน 10 รัฐจึงอยู่ในฐานะขาดแคลนงบประมาณการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก แม้ว่าขณะนั้น "วัด" จะมีส่วนรวมในการจัดการศึกษาไว้มากแล้วก็ตาม³

งบประมาณการจัดการศึกษาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปีตามนโยบายปรับปรุงการศึกษา โดยเฉพาะระยะที่พลเอกมังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยส่วนตัวพลเอกมังกร พรหมโยธี เป็นผู้ที่ได้สนิทสนมกับจอมพล ป. พิบูลสงคราม และเป็นที่ยอมรับในคณะรัฐมนตรีขณะนั้น⁴ งบประมาณที่เคยได้รับใน พ.ศ. 2476 จำนวนร้อยละ 10.01 จึงเพิ่มเป็นร้อยละ 13.66 ใน พ.ศ. 2483 และเพิ่มถึงร้อยละ 19.80 ของงบประมาณแผ่นดินใน พ.ศ. 2498 แต่ก็ยังไม่พอใช้จ่าย

¹ระลึก ขานี้ นโยบายและการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2503 หน้า 307

²ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 124

³ค. หน้า 126

⁴ม.ล.ปิ่น มาลากุล พลเอกมังกร พรหมโยธีกับการศึกษาสมัยพุทธจักรราช 2491 - 2500 หน้า 5

⁵ระลึก ขานี้ ล.ค. หน้า 379

เพื่อจัดการศึกษา เมื่อย่างได้เงินจากการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การกุศลบำรุงการศึกษาและสาธารณสุข (ก.ศ.ส.)¹ แล้วก็ตาม โรงเรียนเอกชนที่ได้จัดการศึกษาอยู่ขณะนั้น จึงได้รับความยินยอมให้ จัดตั้งโรงเรียนได้ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ และให้การอุดหนุนส่งเสริมตามสมควร และจากความยินยอมให้จัดตั้งโรงเรียนได้ในระยะแรกเป็นการส่งเสริมให้เอกชนขยายการจัดการ ศึกษาเพิ่มอีกตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494² และรัฐจะให้การอุดหนุนเป็นเงินแก่ โรงเรียนเอกชนที่จัดได้³

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ในขณะที่รัฐขาดแคลนงบประมาณการจัดการศึกษา ประชาชนส่วนหนึ่ง สามารถจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในรูปของโรงเรียนเอกชน โดยได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาล ในด้านการเงินเพียงเล็กน้อย แต่สามารถสนองนโยบายของรัฐในการผลิตบุคลากรมาพัฒนาประเทศ ได้เป็นอย่างดี จึงนับว่าเอกชนมีส่วนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาได้ตามนโยบาย ของรัฐ

การช่วยประหยัดงบประมาณนั้น พิจารณาได้จากตารางที่ 2

¹เงิน ก.ศ.ส. ได้ดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2496 - 2500 โดยกำหนดให้มีการปิด แสคมป์การกุศลในเอกสารของทางราชการตามราคาที่ทางราชการกำหนด เพื่อนำรายได้ไปใช้จ่าย ในการทำนุบำรุงการศึกษาและสาธารณสุข

²สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 8

³ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา... หน้า 132

ตาราง 2 แสดงจำนวนเงินอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน เปรียบเทียบกับโรงเรียนของรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2480 - 2497

พ.ศ.	เงินงบประมาณ กระทรวงศึกษาธิการ (บาท)	เงินอุดหนุน (บาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนเอกชน (คน)	เงินงบประมาณรัฐ (บาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนรัฐบาล (คน)
2480	14,006,377	3,100	100,809	14,003,277	1,181,120
2482	7,114,233	5,680	123,396	7,108,553	1,679,964
2485	14,550,517	8,600	143,747	14,541,867	2,480,307
2488	21,801,508	598,376	123,394	21,203,132	2,573,382
2491	88,266,704	8,383,775	178,988	79,882,929	2,591,012
2494	469,280,480	24,255,000	267,442	436,225,480	2,736,832
2497	836,610,153	46,008,100	354,586	790,602,053	2,753,357

ที่มา : รัชกาล ธานี วิเคราะห์การในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย (พ.ศ. 2475 - 2503) หน้า 149 - 188

จากตาราง 2 งบประมาณที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2480 - 2497 นั้น เป็นการแสดงให้เห็นจำนวนเงินระหว่างเงินงบประมาณที่จ่ายให้ เป็นเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนกับงบประมาณที่จ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล ในที่นี้จะคำนวณตัวเลข เฉลี่ยมาพิจารณา 3 ระยะด้วยกัน คือ ใน พ.ศ. 2480 ซึ่งเป็นปีที่รัฐเริ่มจ่ายเงินอุดหนุนให้กับ โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2488 และ พ.ศ. 2497

ใน พ.ศ. 2480 รัฐจ่ายงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชน 3,100 บาท สำหรับ นักเรียน 100,809 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 0.03 บาท ในขณะที่รัฐจ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล 14,003,277 บาท สำหรับนักเรียน 1,181,102 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 11.86 บาท ซึ่งถ้า รัฐจัดเองทั้งหมด รัฐต้องจ่ายคนละ 10.93 บาท การที่รัฐจ่ายเป็นเพียงเงินอุดหนุนให้กับ โรงเรียนเอกชน ทำให้เอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาเป็นเงินถึง 1.10 ล้านบาท และเมื่อพิจารณาต่อมาใน พ.ศ. 2488 และ พ.ศ. 2497 แล้วจะพบว่าเอกชนได้ช่วยรัฐ ประหยัดงบประมาณไป 5.78 ล้านบาทและ 49.41 ล้านบาท ตามลำดับ เงินที่รัฐประหยัดไปนั้น เอกชนจึงมีส่วนช่วยให้รัฐนำเงินดังกล่าวไปขยายการศึกษาในส่วนที่รัฐต้องการและพัฒนการศึกษา โดยทั่วไปได้อีกด้วย

3. ด้านการเมือง

โรงเรียนเอกชนของจีน หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าโรงเรียนจีนนั้น มีบทบาทอย่างมาก ในเรื่องการเมือง เป็นต้นเหตุของการออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ถึง 3 ฉบับด้วยกัน คือ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2461 - 2479 และ 2497 ทั้งนี้เพราะว่า โรงเรียนจีน จัดการเรียนการสอนในลักษณะเป็นเครื่องมือของการเผยแพร่ลัทธิทางการเมือง ที่ขัดต่อลักษณะการปกครองของไทย ทำให้รัฐบาลไทยวิตกกังวลต่อความมั่นคงของประเทศ จึงต้องดำเนินการปราบปรามและควบคุม แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยก็ได้ใช้ความพยายาม ที่จะใช้นโยบายประนีประนอมปรับความเข้าใจกันระหว่างรัฐบาลกับโรงเรียนจีน¹ นโยบาย

¹ กรมวิสามัญศึกษา เรื่องโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน เอกสารการศึกษา ฉบับที่ 7 หน้า 10 - 13

ผสมกลมกลืน นโยบายชาตินิยม และการเข้มงวดในการตรวจตรา ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะแก้ปัญหาและคลี่คลายสถานการณ์ซึ่งอาจขยายตัวเป็นความรุนแรงให้สงบลง

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทยช่วงก่อน พ.ศ. 2497 ดังได้กล่าวโดยสังเขปมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการที่รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนจัดการศึกษาได้โดยเริ่มจากให้ความยินยอมและเพิ่มเป็นส่งเสริมในระยะต่อมา ได้ทำให้เอกชนได้มีส่วนช่วยเหลือประเทศชาติทั้งทางงานเศรษฐกิจและสังคม ส่วนในด้านการเมืองแม้จะมีปัญหา รัฐก็สามารถคลี่คลายเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาบทบาทของโรงเรียนเอกชนเฉพาะด้านการจัดการศึกษาแล้ว จะพบว่าโรงเรียนเอกชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยรัฐบาลจัดการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ช่วงที่เห็นได้ชัดคือ ช่วง พ.ศ. 2461 - 2475 เป็นช่วงที่โรงเรียนเอกชนขยายตัวเป็นอย่างมาก ภายรัฐได้ประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษาเป็นฉบับแรกใน พ.ศ. 2464 ในขณะที่รัฐยังไม่พร้อมทั้งกำลังคน กำลังเงินและสถานที่ และช่วง พ.ศ. 2476 - 2497 เป็นระยะที่รัฐมีความจำเป็นต้องขยายและปรับปรุงการศึกษาเป็นอย่างมาก แต่รัฐก็ยังมิชอบจำกัดเช่น ช่วงแรก จึงทำให้โรงเรียนเอกชนยังคงมีบทบาทในการช่วยรัฐจัดการศึกษาอยู่เช่นเดิม แม้ว่ารัฐจะปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์มาในฉบับ พ.ศ. 2497 แล้วก็ตาม บทบาทของโรงเรียนเอกชนก็ยังคงอยู่และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากกว่าเดิมซึ่งรายละเอียดจะได้นำกล่าวต่อไปในบทที่ 2

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ :
การขยายตัวของเอกชนในการจัดการศึกษายาไ้ตอนโยบาย
สนับสนุนของรัฐบาล พ.ศ. 2497 - 2503

จากการที่เอกชนได้จัดการศึกษาควบคู่กับรัฐ โดยมีส่วนช่วยเหลือประเทศชาติทั้งใน
ด้านสังคม และเศรษฐกิจ ส่วนในด้านการเมือง แม้จะมีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนจีน แต่รัฐก็
สามารถคลี่คลายสถานการณ์ได้ด้วยวิธีประนีประนอมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับโรงเรียนเอกชนโดย
ทั่วไปนั้น ได้รับความสนับสนุนจากรัฐให้ส่วนในการพัฒนาการศึกษาของชาติเป็นอันมาก โดยเฉพาะ
ในช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 ซึ่งเป็นระยะที่เอกชนต้องไ้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ
พ.ศ. 2497 มาบริหารการศึกษา อัตราการเพิ่มขึ้นของโรงเรียนเอกชนในช่วงนี้สามารถกล่าว
ได้ว่า เป็นยุคแห่งการขยายตัวของโรงเรียนเอกชน แผลผลของการขยายตัวนี้กลับมีปัญหาค้าน
คุณภาพการศึกษา และการละเมิดของคัมภีทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชน เป็นเหตุให้
รัฐบาลต้องเร่งดำเนินการแก้ไขซึ่งจะมีผลต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนในระยะต่อมา

สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญ พ.ศ. 2497 - 2503

ประเทศไทย ระยะ พ.ศ. 2497 - 2500 ได้ดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศโดยเน้น
นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ให้รัฐเข้าดำเนินการในกิจการรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ไม่เปิดโอกาส
ให้ชาวมหาอำนาจเขามาลงทุนและแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ส่วนใน
การดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้น ๆ ไทยก็ยังคงปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับผลประโยชน์
ของสหรัฐอเมริกา โดยดำเนินนโยบายเข้าข้างสหรัฐอเมริกา การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบ
ชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่สนับสนุนกลุ่มของจอมพล ป.
พิบูลสงคราม กลับหันไปสนับสนุนกลุ่มพลเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ให้ประสบผลสำเร็จในการรัฐประหาร
ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500¹

¹ บุญ มาคะสิระ การรักษาดำนาจทางการเมืองของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2500 หน้า 131 - 133

ลักษณะการเมืองไทยภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นั้นเป็นแบบเผด็จการอำนาจนิยม จอมพลสฤษดิ์ ในฐานะพ่อขุนคือเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจที่มีความเด็ดขาด นโยบายเศรษฐกิจมีลักษณะแตกต่างไปจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยสิ้นเชิง นโยบายเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ได้มีแนวโน้มเป็นระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพิงระบบทุนนิยมโลก บทบาทของสหรัฐอเมริกาในนามของธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (IBRD) หรือธนาคารโลก (World Bank) ได้ก้าวเข้ามามีบทบาท โดยเสนอให้รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและนโยบายเศรษฐกิจ เพื่ออำนวยความสะดวกการลงทุนของต่างประเทศ โดยธนาคารโลกได้เข้ามาศึกษาภาวะการทางเศรษฐกิจของไทย และได้นำเสนอรายงานเพื่อการแนะนำโครงการพัฒนาของรัฐสำหรับประเทศไทยขึ้น จะเห็นได้ว่าแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา มีอิทธิพลต่อโครงสร้างของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลไทยจำเป็นที่จะต้องพัฒนาประเทศไปตามแนวทางที่สหรัฐอเมริกาแนะนำ แต่ประเทศไทยยังประสบปัญหาเกี่ยวกับประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกวาร้อยละ 2 ต่อปี¹ และคุณภาพประชากรยังต้องพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจในขณะนี้ รัฐเองจึงได้เร่งพัฒนาการศึกษา แต่สภาพการศึกษาของไทย ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มานั้น ต้องได้รับการปรับปรุงโดยด่วน ทั้งคุณภาพนักเรียน ครู ตลอดจนอาคารสถานที่² เพื่อให้การเรียนการสอนเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว และจะได้ปรับปรุงคุณภาพการศึกษาต่อไป³ ในการปรับปรุงนี้ รัฐได้ดำเนินการขยายชั้นเรียนในโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ปรับปรุงหลักสูตรระดับสามัญศึกษา ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. 2494⁴ เกี่ยวกับเรื่อง

¹ สำนักราชบัณฑิตยสถาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509)
หน้า 3

² ม.ล.ปิ่น มาลากุล พลเอกมังกร พรหมโยธี กับการศึกษาสมัยพุทธศักราช 2491 - 2500 หน้า 28 - 31

³ นพพช. บุญจิตราคุลย์ นโยบายทางการศึกษาของ 43 รัฐบาล หน้า 30

⁴ คณะกรรมการข้าราชการประวัติดิศาสตร์ไทย ประวัติดิศาสตร์กรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 3
พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน หน้า 551 - 552

งบประมาณที่จะนำมาปรับปรุงการศึกษานั้น แม้ว่าใน พ.ศ. 2497 และ พ.ศ. 2500 ประเทศไทย จะมีปัญหาในทางเศรษฐกิจ¹ แต่ความสามารถในการบริหารงานของ พลเอกมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังได้รับเงิน ก.ศ.ส. ซึ่งเป็นเงินการกุศลเพื่อช่วยการศึกษาและสาธารณสุข มาเป็นค่าก่อสร้าง ค่ายคน และปรับปรุงอาคารสถานที่² การปรับปรุงการศึกษารัฐบาลนี้จึงดำเนินไปด้วยดี

การปรับปรุงการศึกษาของไทย นอกจากจะมีลักษณะพยายามพึ่งตนเองดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐบาลยังได้รับความช่วยเหลือในการปรับปรุงการศึกษาจากองค์การต่างประเทศ องค์การที่กระทรวงศึกษาธิการติดต่อด้วยมากที่สุดคือ องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ³ เนื่องจากไทยเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ การดำเนินงานปรับปรุงการศึกษาไทย ใ้คว่างโครงการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2494 จนถึง พ.ศ. 2503 นั้น องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้ให้ความช่วยเหลือทางคานยูเซียวชาญ ทุนการศึกษา และอุปกรณ์ การศึกษา ความช่วยเหลือส่วนใหญ่ที่ไ้รับมีดังนี้

1. โครงการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา โครงการนี้เริ่มใน พ.ศ. 2494 - 2503 เป็นงานปรับปรุงการศึกษาระดับเด็กเล็ก ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา
2. สถาบันระหว่างชาติสำหรับคนควาเื่องเด็ก เป็นการคนควาทางจิตวิทยาทาง การศึกษาขึ้นในประเทศไทย โดยจัดตั้งสำนักงานขึ้นในบริเวณวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร⁴ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2497 มีชื่อว่า "สถาบันระหว่างชาติสำหรับการคนควาเื่องเด็ก"⁵

¹สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) หน้า 2

²ศธ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 หน้า 472

³UNESCO (United Nation Educational Scientific and Cultural Organization)

⁴ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

⁵ศธ. อ.ก. หน้า 553 - 554

ความช่วยเหลือในการปรับปรุงการศึกษาขององค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสามัญของรัฐบาลนั้น นับว่าได้ผลให้การเรียนการสอนในการศึกษาสามัญได้รับการปรับปรุงมากขึ้นและทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้มองเห็นปัญหาของการศึกษาไทยที่จะต้องได้รับการปรับปรุงหลายประเด็น ซึ่งหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำโครงการเสนอในชื่อ "โครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค" เป็นโครงการสัมพันธ์กับโครงการปรับปรุงการศึกษาที่ได้จัดทำไว้แล้ว โครงการนี้เน้นการยกระดับความรู้เบื้องต้นของประชาชนในสูงขึ้น โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบริหารวิเทศกิจของสหรัฐอเมริกา ในชื่อ "โครงการพัฒนาการศึกษา" หรือ โครงการ ค.พ.ศ.¹

ผลของโครงการพัฒนาการศึกษาส่วนภูมิภาค ใน พ.ศ. 2497 - 2503 นั้น ได้ทำให้เกิดแนวคิดในการปรับปรุงการศึกษาทุกระดับ มีการปรับปรุงคุณภาพครู สภาพโรงเรียน ขยายปริมาณโรงเรียนออกสู่ภูมิภาค ให้เพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น² ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพบุคคลไว้สำหรับการพัฒนาประเทศ ตามนโยบายของรัฐบาล อันเป็นนโยบายที่รัฐตั้งจุดประสงค์ไว้ตั้งแต่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนถึงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์³ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่จะนำมาใช้เป็นฉบับแรกใน พ.ศ. 2504 รัฐจึงได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 ขึ้นมาเป็นแนวในการปรับปรุงการศึกษาของชาติ

จากความพยายามของรัฐในการปรับปรุงการจัดการศึกษาโดยการขยายชั้นเรียน ปรับปรุงหลักสูตร การใช้แผนการศึกษามัธยม พ.ศ. 2494 ได้ผลให้เอกชนได้มีโอกาสร่วมมือกับรัฐในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมากจนการบริหารงานของกองโรงเรียนราษฎร์ต้องเพิ่มแผนกอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนโรงเรียนเอกชน⁴ แสดงให้เห็นถึงการ

¹ ศธ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 หน้า 581

² ศธ. หน้า 586

³ นพพ.ม. บุญจิตราคุลย์ นโยบายทางการศึกษาของ 43 รัฐบาล หน้า 63

⁴ สกส. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 25

สนับสนุนและส่งเสริมของรัฐ แต่รัฐยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนจีนอยู่ เนื่องจากนโยบาย
ความเป็นปฏิปักษ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำการจับกุม
ชาวจีนที่ถูกสงสัยว่าเป็นจีนคอมมิวนิสต์ เด็กในโรงเรียนจีนที่มีหลักฐานส่อว่าสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์¹
ทำให้โรงเรียนจีนล้มเลิกไปเป็นจำนวนมาก จนไม่มีโอกาสฟื้นตัวขึ้นมาอีก นโยบาย
ของรัฐในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้
เข้าร่วมเป็นภาคีขององค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.)²
ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และต้องการให้สหรัฐอเมริกาสนับสนุนอำนาจ
ทางการเมืองของตนเป็นการตอบแทน³

นอกจากปัญหาโรงเรียนจีนแล้ว โรงเรียนเอกชนโดยทั่ว ๆ ไป ก็มีปัญหา คบ
บพบาปในการช่วยรัฐขยายการศึกษาสายสามัญในลักษณะค่อนข้างเสรีทั้งปริมาณ และคุณภาพ
มีผลให้ปริมาณโรงเรียนและนักเรียนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้นโยบายการพัฒนาบุคคลให้
เพียงพอกับการพัฒนาประเทศในอนาคต

¹ สกินเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 346

² การไต่เพียบของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในสงครามอินโดจีนที่สมรภูมิเขินเบียนฟู ใน
พ.ศ. 2497 ทำให้สหรัฐอเมริกาในฐานะผู้นำโลกเสรี คิดหาทางสกัดกั้นการขยายตัวของ
ลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงได้ตั้งองค์การสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกัน
แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 โดยให้ความสำคัญ
แก่ประเทศไทยมาก เนื่องจากเป็นจุดยุทธศาสตร์ สหรัฐอเมริกาได้ติดต่อให้ไทยเข้าร่วมกับ
องค์การนี้ ตรงกับรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

³ มนูญ มาคະສິระ การรักษำอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2500 หน้า 129 - 131

นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2497 - 2503

ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 นี้ แม้ประเทศไทยจะมีรัฐบาลถึง 4 คณะด้วยกัน¹ แต่ นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษานั้น ก็มีความสอดคล้องกันในการที่จะส่งเสริมการศึกษาทั้งใน ด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้เป็นแกนนำในการพัฒนาประเทศ ซึ่งหมายรวมได้ว่า การศึกษา ในส่วนที่จัดโดยเอกชนย่อมได้รับการสนับสนุนด้วยเช่นเดียวกัน ในที่นี้จะแบ่งการศึกษารายละเอียด ออกเป็น 2 ระยะด้วยกันคือ ระยะ พ.ศ. 2497 - 2500 และ พ.ศ. 2500 - 2503

1. นโยบายการพัฒนาการศึกษาภายใต้อำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ระยะ พ.ศ. 2497 - 2500

จากการที่พลเอกมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ได้รวมคณะรัฐบาล กับจอมพล ป. พิบูลสงครามอีกครั้งหนึ่ง นโยบายทางการศึกษาจึงยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจาก เป้าประสงค์เดิม ทั้งยังเพิ่มความเข้มข้นในการให้ความสำคัญแก่การศึกษามากขึ้นอีก เนื่องจาก รัฐต้องการให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความสำเร็จพัฒนาประเทศ ดังที่ รัฐบาลได้แถลงนโยบายไว้ใน พ.ศ. 2497 ว่า รัฐบาลต้องการรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ไว้ ต้องการส่งเสริมวัฒนธรรมของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ช่วยเหลือประชาชนให้สุขภาพอนามัย และส่งเสริมเศรษฐกิจของชาติให้เจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้ ต้องอาศัยการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาประชาชน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการศึกษา รัฐจะ ขยายโรงเรียน เพิ่มครูสอนใหม่ยิ่งขึ้น² การพัฒนาการศึกษาของรัฐได้เริ่มดำเนินงาน ใน

¹คณะรัฐบาล 4 คณะนั้น ได้แก่ คณะรัฐบาลของ

1. จอมพล ป. พิบูลสงคราม ระยะ พ.ศ. 2494 - 2500
2. นายพจน์ สารสิน ระยะ พ.ศ. 2500 - 2501
3. พลโทถนอม กิตติขจร ระยะ พ.ศ. 2501 - 2503
4. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ระยะ พ.ศ. 2503 - 2506

²ม.ล.ปิ่น มาลากุล พลเอกมังกร พรหมโยธี กับการศึกษาสมัยพุทธศักราช

ระยะ พ.ศ. 2498 โดยเน้นการศึกษาประชาบาลเป็นส่วนสำคัญ ทั้งนี้เพราะรัฐได้ออกกฎหมายบังคับใช้กับประชาชนทั่วประเทศไว้แล้ว และรัฐได้ลงทุนการศึกษาคำนึงไว้มากด้วย¹ โครงการที่รัฐนำมาปรับปรุงการศึกษาประชาบาลได้ครอบคลุมไปถึงระดับอนุบาลศึกษา และประถมศึกษา เพราะการศึกษาประชาบาลเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับประถมศึกษา การปรับปรุงการเรียนการสอนได้กระทำตามแผนใหม่เริ่มที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี พระนคร และธนบุรี มีการเร่งรัดปลูกสร้างอาคารเรียน รวมทั้งผลิตครูให้ใกล้ชิดส่วนสัมพันธ์กับนักเรียน ส่งเสริมให้ครูมีคุณภาพมากขึ้น² สำหรับระดับมัธยมศึกษา รัฐได้จัดการขยายโรงเรียนออกไปในส่วนภูมิภาค³

การพัฒนาการศึกษาในระยะนี้ รัฐบาลสามารถจัดทำได้โดยสะดวก เนื่องจากมีความพร้อมในด้านบุคลากร และด้านงบประมาณซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ สำหรับงบประมาณภายในประเทศนั้น พลเอกมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ สามารถของงบประมาณได้มาก และยังได้รับเงิน ก.ศ.ส. มาช่วยด้วย ทำให้การพัฒนาการศึกษาระยะนี้เป็นไปด้วยดี แต่ในปัญหาด้านการขยายโรงเรียนออกไปให้ทั่วถึงเพียงพอกับความต้องการของรัฐและประชาชนนั้นยังคงมีอยู่ รัฐจึงมีนโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชนอย่างจริงจัง เพื่อให้เอกชนขยายโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อช่วยประหยัดงบประมาณด้านการศึกษาของรัฐ และกระจายโรงเรียนออกไปได้อย่างทั่วถึง รัฐจึงพยายามช่วยเหลือหลายวิธี อาทิเช่น ให้เงินอุดหนุนครู จัดสรรเงิน ก.ศ.ส. ให้เอกชนไปสร้างโรงเรียน และตลอดเวลารัฐจะพยายามรับรองวิทยฐานะของโรงเรียนอยู่เสมอ⁴

¹ กจช. สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล การศึกษาของไทยในปัจจุบัน

² สมบูรณ์ พรหมภาพ ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย หน้า 345

³ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2498 สมัยสามัญ ครั้งที่ 5/2498 เรื่องการดำเนินการศึกษาแผนใหม่

⁴ ค.

ดังนั้นเอกชนจึงมีโอกาสขยายตัวไวกว่าทั้งระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งโรงเรียนของเอกชนจะกระจายอยู่ทั่วไป ตามแหล่งที่มีประชากรหนาแน่น และมีโรงเรียนของรัฐไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน คุณภาพนั้นก็มีต่าง ๆ กันตั้งแต่ระดับต้องปรับปรุง จนถึงระดับดีมาก¹ ซึ่งรัฐได้คอยควบคุมดูแลให้เอกชนอยู่ในระเบียบแบบแผนอยู่เสมอ โดยมีโรงเรียนของรัฐเป็นแบบอย่าง² แต่การกลาเวนนี้ต้องยกเวนโรงเรียนเอกชนของนิชชนนารี เพราะโรงเรียนเหล่านี้ได้มีระเบียบแบบแผนของตัว เองและมีผลงานเป็นที่ยอมรับของรัฐและผูกครองนักเรียนอยู่แล้ว³

2. การลดบทบาทของโรงเรียนจีนในรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐที่มีต่อเอกชนคงกล่าวข้างต้นนั้น เป็นนโยบายที่ใช้กับโรงเรียนเอกชนทั่วไป แต่นโยบายของรัฐที่มีต่อเอกชนจีนในการจัดตั้งโรงเรียนจีนทำให้โรงเรียนจีนตกอยู่ในฐานะลำบาก ทั้งนี้เป็นเพราะก่อน พ.ศ. 2497 โรงเรียนจีนมีความเกี่ยวข้องกับลัทธิการเมือง จนต้องถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด ดังได้กล่าวไว้ในบทที่ 1 ระยะเวลา พ.ศ. 2497 - 2498 นโยบายของรัฐยังคงเข้มงวดกับโรงเรียนจีนเนื่องมาจากนโยบายความมั่นคงของประเทศและความผูกพันกับองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ความขัดแย้งระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับโรงเรียนจีนจึงยังคงมีอยู่ รัฐบาลได้แสดงมาตรการต่อโรงเรียนจีน 3 ประการ คือ

1. กระทำให้โรงเรียนจีนหมดอิทธิพลทางการเมือง
2. รัฐต้องการใช้ระบบไทยนิยมในคณะเจ้าหน้าที่ดำเนินงานและในหลักสูตร
3. กระทำการจำกัดฐานะทางการเงินของโรงเรียน⁴

¹ กจช. สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล การศึกษาของไทยในปัจจุบัน

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมรัฐสภา พ.ศ. 2498 สมัยสามัญ ครั้งที่ 5/2498 เรื่องการดำเนินการศึกษาแผนใหม่

³ กจช. ด.ค.

⁴ สกีนเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 369

การควบคุมโรงเรียนจีนนั้นรัฐบาลได้กระทำ 3 วิธีด้วยกัน คือ

1. ควบคุมตัวบุคคลและความคิด เพื่อกวาดล้างทางการเมือง โดยออกกฎข้อบังคับให้อำนาจแก่ตำรวจสันติบาล ในการคัดเลือกครูอาจารย์โรงเรียนเอกชนที่มีคนไทย และแต่งตั้งผู้ควบคุมตรวจตราให้โรงเรียนจีนแต่ละแห่ง เพื่อทำหน้าที่ป้องกันการกระทำของพรรคคอมมิวนิสต์ที่มุ่งลอบร้าย ควบคุมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะพ่นจากหน้าที่ราชการในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2497 ก็ได้รับการแต่งตั้งให้ไปประจำในโรงเรียนจีน 28 แห่ง ในระยะเดียวกันนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้สั่งให้โรงเรียนจีนในกรุงเทพฯ ปลดครูอาจารย์จำนวน 152 คน ที่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีดำ ซึ่งมีหลักฐานยืนยันว่าได้ให้ความช่วยเหลือพวกคอมมิวนิสต์ มีการประชุมอบรมการต่อต้านคอมมิวนิสต์แก่บรรดาครูโรงเรียนจีนในกรุงเทพฯ และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2498 โรงเรียนจีนทั้งหลายได้รับคำสั่งให้ตั้งผู้ควบคุมตรวจตราที่กระทรวงแต่งตั้งมาให้ ทำหน้าที่แทนอาจารย์ใหญ่คนไทย

2. ควบคุมโดยใช้อยุทธศาสตร์ไทยนิยม เป็นการกระทำที่ควบคู่ไปกับการควบคุมความคิด และกวาดล้างทางการเมือง กล่าวคือกระทรวงไคม้งคัมไฮยุทธ และการบริหารของโรงเรียนจีนเป็นแบบไทยนิยมโดยไชมาตรการต่าง ๆ เพิ่มเติมจากที่เคยทำมาแล้ว ไคแก ลดจำนวนชั่วโมงภาษาจีนให้เหลือน้อยที่สุดเป็นวันละ 1 ชั่วโมงจากวันละ 2 ชั่วโมง และลดค่าตอบแทนเงินอุดหนุนการสอนไม่เกินสัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง¹ มาตรการนี้ได้ถูกประท้วงจากสถานทูตจีนว่าเป็นการละเมิดข้อความและเจตนารมณ์ของสนธิสัญญามิตรภาพของประเทศ พ.ศ. 2498 การนำมาตรการนี้มาใช้จึงลาซาไป และนำมาใช้ในเคอเมิกุนายน พ.ศ. 2498 โดยสั่งให้โรงเรียนเพิ่มเวลาที่ให้การสอนภาษาจีนจาก $5\frac{1}{2}$ ชั่วโมง เป็น 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1²

¹ สกินเนอร์ จี. วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 370

² พอล ดูรแรตต์ "โรงเรียนจีนหรือโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 42 - 58 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

3. ควบคุมทางการเงินการบริหาร รัฐได้ลดอำนาจและความรับผิดชอบของคณะกรรมการโรงเรียนจีนลงมากจนเกือบไม่มีสิทธิอะไรในโรงเรียนจีนเลย ดังนั้นคณะกรรมการซึ่งมาจากสมาคมที่อุดหนุนโรงเรียนจีนทางการเงินจึงไม่มีสิทธิควบคุมโรงเรียนจีน และบางครั้งถูกจับกุมทำให้การอุดหนุนโรงเรียนจีนจากสมาคมชาวจีนต่าง ๆ ลดน้อยลง โรงเรียนจีนต้องขึ้นศาลเอาเรียนสูงขนาดที่ผู้ปกครองชาวจีนไม่ความสามารถหรือไม่เต็มใจที่จะจ่ายให้ใด ขณะเดียวกันการจางครูจีนที่มีอัตราสูงขึ้น จนโรงเรียนจีนหลายแห่งไม่อาจจ่ายให้ได้ โรงเรียนจีนที่เลิกลงไปจึงมีได้เป็นเพราะความกดดันจากรัฐบางประการ แต่อาจเป็นเพราะมีเหตุผลทางการเงินอยู่ด้วย¹ และใน พ.ศ. 2499 โรงเรียนจีนได้ลดลงเหลือทั่วประเทศเพียง 195 โรงเรียนเท่านั้น จากที่มีใน พ.ศ. 2455 จำนวน 430 โรงเรียน²

ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 เป็นต้นมา นโยบายของรัฐที่มีต่อโรงเรียนจีนเริ่มผ่อนคลายความเข้มงวดลง จากเหตุการณ์เช่น กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้หอการค้าเปิดโรงเรียนมัธยมขึ้น แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้สอนภาษาจีน และเพื่อให้เป็นไปตามโครงการนำไปสู่ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงคัดค้านการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจนอกราชการมาเป็นผู้ตรวจการศึกษานในโรงเรียนจีน นับตั้งแต่แผนระบบดังกล่าวจึงถูกยกเลิกทั้งหมดโดยมีการรับรองของโรงเรียนเข้ามาเกี่ยวข้องกับว่า โรงเรียนจะไม่มีกิจกรรมทางการเมือง³ แต่ในทางปฏิบัติแล้วไม่มีรัฐบาลใดที่ยอมให้ทางความคิดคอมมิวนิสต์ได้รับการเผยแพร่ในโรงเรียนจีน นโยบายเลิกลดโรงเรียนจีน จึงยังคงมีอยู่ต่อไป และการผ่อนคลายเล็กน้อย ๆ ที่รัฐให้แก่โรงเรียนจีนก็ไม่สามารถฟื้นฟูการศึกษาของชาวจีนใหม่บทบาทขึ้นในสังคมไทยได้เช่นเวลาที่ผ่านมาได้อีก

¹ สกินเนอร์ จี, วิลเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 369 - 372

² ค.

³ ค. หน้า 374

3. นโยบายการพัฒนาการศึกษาภายใต้การชี้นำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

ระยะ พ.ศ. 2500 - 2503

ใน พ.ศ. 2500 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับความฉันทานทางการเมือง โดยมีสาเหตุมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการทุจริตของรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลปฏิกริยาจากมวชน การทุจริตในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ความแตกแยกระหว่างจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และการเปลี่ยนหน้าที่ของรัฐบาลที่จะมีความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีน¹ สภาพการณ์ดังกล่าวได้เป็นเหตุฉุกละหิมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ใ้ช้โอกาสในการทำรัฐประหารในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500²

สภาพการเมืองดังกล่าวจะทำให้การพัฒนาการศึกษาต้องหยุดชะงักไป ดังเช่นโครงการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคหรือ ค.พ.ศ. ซึ่ง ม.ล.ปิ่น มาลากุล เตรียมจะเสนอคณะรัฐมนตรี แต่โครงการนี้ได้ดำเนินการในรัฐบาลคณะต่อมา ทั้งนี้เพราะนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล นายพจน์ สารสิน พลโทถนอม กิตติขจร ได้มีแนวความคิดที่จะพัฒนาการศึกษาสอดคล้องกันภายใต้การชี้นำของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ การพัฒนาการศึกษาระยะนี้จึงมีความก้าวหน้าเป็นอันมาก รัฐได้จัดให้มีคณะกรรมการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติอีกครั้งใน พ.ศ. 2501 ได้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ. 2503 สภานี้ได้เคยได้รับการพิจารณาให้จัดตั้งมาแล้วใน พ.ศ. 2498³ เพื่อให้ทำหน้าที่พิจารณาวางแผนการศึกษาของชาติเสนอคณะรัฐบาล ซึ่งได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ใน พ.ศ. 2503⁴ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

¹บุญ มาคะสิระ การรักษำอำนาจทางการเมืองของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2500 หน้า 146

²ค. หน้า 175

³กจช. ก/ป7/2498/สช. เรื่องสภาการศึกษา

⁴สกศ. แผนหลักของการจัดการศึกษา หน้า 5

ฉบับนี้ได้กำหนดหลักการให้เร่งขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี เพื่อจัดระบบการศึกษาของไทยให้เข้ากับระบบสากล โดยเน้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แผนการปกครองประเทศและเนื้ององค์แห่งการศึกษา คือจริยศึกษา พุทธิศึกษา พลศึกษา และหัตถศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากรัฐต้องการยกระดับการศึกษาเบื้องต้นของประชาชนให้สูงขึ้น¹ ดังนั้นเมื่ารัฐจะแถลงนโยบายการศึกษาอย่างชัดเจนในการแบ่งร่งกันจัดการศึกษาร่วมกับเอกชน แต่ในขณะที่เดียวกันรัฐได้เร่งขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาออกไปสู่ภูมิภาคทั่วประเทศ ปริมาณนักเรียนในโรงเรียนเอกชนจึงลดจำนวนลง และรัฐได้ลดการสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา แลมาสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นแทน² นโยบายของรัฐที่เคยระบุว่า "ให้การส่งเสริม" โรงเรียนเอกชนอย่างมาก จึงมีลักษณะผ่อนคลากลงเป็น "พึงส่งเสริมและอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์"³ การขยายตัวของโรงเรียนเอกชนที่มีปริมาณมากในช่วงก่อน พ.ศ. 2503 จึงมีแนวโน้มที่จะลดปริมาณลง โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาและการเปลี่ยนแปลงนี้จะปรากฏชัดแจ้งในช่วงระยะ พ.ศ. 2503 - 2513

4. นโยบายอุดหนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2497 - 2503

การจัดการศึกษาของเอกชนตั้งแต่อดีตมา ได้มีผลงานที่เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองนักเรียนและของรัฐ ทั้งในด้านคุณภาพการศึกษาและด้านงบประมาณของรัฐในการบริหารการศึกษาแก่ประชาชน โดยเหตุที่การจัดการศึกษาของชาติเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของรัฐ แต่รัฐไม่อาจจัดการศึกษาไปได้โดยลำพังเพราะขอจากัดด้านงบประมาณ รัฐจึงเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาติด้วย⁴ โดยรัฐจัดสรรงบประมาณบางส่วนให้เป็นเงินอุดหนุน

¹ กจช. สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล เรื่องการบริหารการศึกษา

² กจช. สบ.5.2.7/45 เรื่องนโยบายเกี่ยวกับการจัดโรงเรียนราษฎร์
จากคำปราศรัยของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการที่หอประชุมคุรุสภาวันที่ 25 มิถุนายน 2502

³ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 8

⁴ ชำนาญ เงินทอง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร หน้า 1 - 2

โรงเรียนเอกชน และส่งเสริมด้านวิชาการ เพื่อให้โรงเรียนเอกชนทุกแห่งสามารถดำรงและดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพทัดเทียมกับโรงเรียนของรัฐ¹

ระเบียบที่ใช้อยู่ในการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนนั้นได้ปรากฏเป็นแบบแผนครั้งแรกใน พ.ศ. 2479 โดยตั้งวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนฐานะของโรงเรียนให้เป็นปึกแผ่นและดำรงอยู่ได้โดยรัฐในการอุดหนุนแก่โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยดี โดยจัดสรรเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งให้แก่เจ้าของ และผู้จัดการโรงเรียนปีละครั้ง กำหนดให้โรงเรียนนำเงินไปใช้จ่ายเพื่อปรับปรุงอาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้คุณภาพดี หรือจ่ายเพิ่มเติมเงินเดือนครูให้การครองชีพขึ้น²

การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน มีความสัมพันธ์กับนโยบายการส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังใน พ.ศ. 2484 รัฐมนตรีสนับสนุนเอกชนในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะในระดับการศึกษามัธยมศึกษา อันเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 ต้องการให้จังหวัดใดที่มีผู้สมัครเลือกตั้งจบบัณฑิตนโยบายประถมศึกษาเกินครึ่งแล้วก็จะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นอีกเท่ากับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จังหวัดนั้นมีอยู่แล้ว จากบทบัญญัติดังกล่าวรัฐจึงต้องเร่งรัด ปรับปรุง และขยายการศึกษามัธยมศึกษาออกไปให้อยู่ในระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี ซึ่งเฉพาะในบรรดาเป้าหมายดังกล่าว³ แต่ก็ได้ทำให้โรงเรียนเอกชนขยายตัวอย่างรวดเร็วจนแทบกลดหายไป การจัดการศึกษาของไทยตกอยู่ในมือของเจ้าของโรงเรียนเอกชน ทั้งนี้เพราะกระทรวงศึกษาธิการเผชิญกับปัญหาไม่มีที่เรียนให้แก่นักเรียน งบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชนจึงมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้นจำเป็นต้อง

¹ ศธ. รายงานการวิจัยเรื่องสถานการณ์ทางการเงินของโรงเรียนราษฎร์
บางประเภทในส่วนกลางของคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยขอเท็จจริงเกี่ยวกับการเงินของ
โรงเรียนราษฎร์ หน้า 1

² สกศ. นโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุน และค่าธรรมเนียมการเรียน
ของสถานศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา หน้า 31

³ ระลึก ชานี้ นโยบายและการจัดการศึกษามัธยมศึกษาของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ. 2475 - 2503 หน้า 151 - 167, 207

เพิ่มเงินเดือนครูเอกชนตามไปด้วย เจ้าของโรงเรียนจึงต้องพยายามหาทางออกด้วยการ
เรียกร้องขอเพิ่มค่าเล่าเรียนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเพิ่มค่าเล่าเรียนโดยไม่สิ้นสุด รัฐจึงจำ
ต้องเพิ่มเงินอุดหนุนขึ้นไปอีก เป็นการช่วยเหลือให้ครูปกครองนักเรียนต้องได้รับความเดือดร้อน
รัฐจำเป็นต้องลดปัญหาให้น้อยลงทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของรัฐบาลด้วย¹

การจ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้นจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีเองที่ทำให้รัฐต้อง
วางหลักเกณฑ์การจ่ายเงินอุดหนุนเสียใหม่ หลักเกณฑ์แรกเกี่ยวกับอัตราค่าเล่าเรียนระดับ
สามัญศึกษา ให้เก็บได้คนละไม่เกินปีละ 300 บาท และเงินอุดหนุนประจำเดือนเพื่อช่วยเหลือครู
แบ่งเป็นประเภทจ่ายเฉลี่ยรายหัวและจ่ายตามอัตราวิชาชีพของครู หลักเกณฑ์ที่สองเกี่ยวกับการ
ส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชนโดยจัดครูของรัฐไปช่วยสอนในโรงเรียนเอกชน แต่
ประการหลังนี้มักเกิดปัญหาความขัดแย้งในด้านการปกครองกับเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ ทำให้
กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะให้โรงเรียนเอกชนช่วยตัวเองให้มากขึ้น โดยรัฐจะเป็น
ผู้ควบคุมในด้านกฎหมายและขอบังคับ และรัฐจะวางนโยบายด้านการส่งเสริมโรงเรียนเอกชน
ใหม่นั่นเอง²

ใน พ.ศ. 2498 กระทรวงศึกษาธิการ ได้รวบรวมระเบียบการอุดหนุนเป็นระเบียบถาวร
เรียกว่า ระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2498 เพื่อให้สอดคล้องกับ
พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497³ ระเบียบนี้ได้เพิ่มการอุดหนุนโรงเรียนเอกชน
อีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการอุดหนุนเดิม คือการให้ทุนให้เข้าทรัพย์สินของกระทรวง
ศึกษาธิการ ผลงานที่ปรากฏคือ กระทรวงศึกษาธิการให้เอกชนกู้เงิน ก.ศ.ส. เพื่อปลูกซ่อม

¹ สกั. อัครสาระ "การส่งเสริมและการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์" การศึกษา
เอกชน 4(9) : 45 - 49 มิถุนายน 2522

² ปฐมพร อินทรางกูร ณ อุรุยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย
ระหว่าง พ.ศ. 2461 - 2497 หน้า 95

³ สกั. และ สช. การศึกษาเอกชน : นโยบายที่ควรพัฒนา หน้า 40

อาคารที่ชำรุดทรุดโทรม โดยคิดดอกเบี้ยในอัตรายอมเยา¹ เงินนี้เป็นที่สนใจของบรรดา
เจ้าของโรงเรียนเอกชนมาก แต่การที่กระทรวงศึกษาธิการ ไม่สามารถจัดสรร เงินให้เพียงพอ
และทั่วถึงได้ ทำให้เกิดปัญหาความในระยะที่เสนอระเบียบนี้ในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร²

การอุดหนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาของเอกชน ช่วง พ.ศ. 2500 - 2503 นั้น
ยังเป็นนโยบายของรัฐควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษาของรัฐ และพยายามปรับปรุงวิธีจ่ายเงิน
อุดหนุนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น³ ใน พ.ศ. 2502 รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีหม่อมหลวงปิ่น
มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐบาลนั้นนอกจากจะตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติ
ขึ้นเพื่อพัฒนาการศึกษาแล้ว ยังได้มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการอุดหนุน
โรงเรียนเอกชนคือ "...จะเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยรัฐถือหลักว่าจะเพียงแต่ควบคุมให้เป็นไปตามโครงการศึกษาของชาติ
และให้ความอนุเคราะห์ตามความจำเป็น..."⁴ นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ได้สอดคล้องกับ
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ดังกล่าวไว้แล้วข้างต้นด้วย ดังนั้นนโยบายของรัฐจึง
เป็นการยินยอมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐเป็นผู้อุดหนุนและส่งเสริมดังเช่น
ที่แล้ว ๆ มา

การดำเนินงานขยายการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503

เอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนอย่างได้ผลดีมาตั้งแต่อดีต
ทั้งยังเป็นแบบอย่างให้รัฐในการปฏิรูปการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

¹ ศธ. ประวัติกกรมวิสามัญศึกษา ฉบับที่ 6 หน้า 182

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2497 สมัย
วิสามัญ ครั้งที่ 6/2497 กระตุณควน เรื่องเงิน ก.ศ.ศ. สร้างโรงเรียนราษฎร ของ
นายวิเชียร สาคิวานนท์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ

³ กจช. สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล เรื่องการพิจารณาเปลี่ยนแปลงวิธีการ
จ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร

⁴ สกศ. นโยบายการศึกษาของไทย หน้า 12

เจ้าอยู่หัวเป็นอย่างดี จากผลงานของเอกชนในการจัดการศึกษาได้สร้างความเชื่อถือให้กับ
รัฐบาลในระยะต่อมา การจัดการศึกษาของไทยจึงมีทั้งรัฐและเอกชนช่วยกันจัดควบคู่กันมา
โดยตลอด อีกทั้งรัฐบาลยังงบประมาณในการจัดการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของ
ประชาชนอยู่เสมอ ดังนั้นแม้การจัดการศึกษาของเอกชนบางส่วนจะสร้างปัญหาเรื่องคุณภาพ
การศึกษาหรือปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ รัฐก็ยังต้องสนับสนุนให้เอกชนร่วมรับภาระใน
การจัดการศึกษาโดยเฉพาะในสายสามัญอยู่ต่อมา ทั้งนี้รัฐได้ออกพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน
มาควบคุมด้วย ดังนั้น การดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชนจึงประกอบไปด้วยบุคคล 2 ฝ่าย
ทำงานเกี่ยวข้องกัน คือ เอกชนกับรัฐบาลโดยที่เอกชนจะมีบทบาทในการจัดการบริหารการศึกษา
ตามตัวกฎหมายการศึกษา ส่วนรัฐบาลจะเป็นผู้ให้บริการ สนับสนุน และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ
ตลอดจนคอยควบคุม เพื่อให้การจัดการศึกษาของเอกชนมีคุณภาพดีตามที่รัฐต้องการ¹

การจัดการศึกษาของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 นั้น ได้ดำเนินการจัด
ตามแผนนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งต้องการเชิดชูความ
สำคัญของการศึกษาให้เป็นแกนนำในการพัฒนาประเทศ เช่นเดียวกันนโยบายการศึกษาระยะ
ก่อน พ.ศ. 2497 ซ้ำยังเด่นชัดขึ้นด้วย

สภาพการศึกษาสายสามัญก่อน พ.ศ. 2497 นั้น ได้รับการปรับปรุงไว้มากด้วยความ
ช่วยเหลือจากองค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ การศึกษาสายสามัญ
ของเอกชน จึงได้รับการพัฒนาให้คุณภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบกับความพร้อมในด้านงบประมาณ
การศึกษาที่ได้รับจัดสรรมาเป็นจำนวนมาก และมีเงินจากโครงการ ก.ศ.ส. คือการจำหน่าย
แสตมป์การกุศลเพื่อการศึกษาและสาธารณสุขเข้ามาเป็นงวดแรก² ดังนั้นโรงเรียนเอกชนจึงได้
งบประมาณการดำเนินการในรูปเงินอุดหนุน เงินเพื่อสร้างอาคารสถานที่เรียน จัดซื้อวัสดุ
อุปกรณ์การศึกษา เป็นจำนวนเงินมากพอที่จะปรับปรุงโรงเรียนและการเรียนการสอนให้มีความ

¹ สกศ. และ สช. การศึกษาเอกชน : นโยบายที่ต้องพบพาน หน้า 23

² สกศ. แผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ และรายงานการติดตามผลการดำเนินงาน
ตามแผนนโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุน และค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนราษฎร์
หน้า 24

ดีขึ้น ทั้งยังขยายจำนวนโรงเรียนออกไปได้อีกมากด้วยเช่นกัน ช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 จำนวนโรงเรียนเอกชนซึ่งคิดเป็นสัดส่วนกับโรงเรียนรัฐโต 1 : 12 ใน พ.ศ. 2496 เพิ่มขึ้น 1 : 11 โรงเรียน พ.ศ. 2497¹ และเพิ่มเป็น 1 : 9 โรงเรียน พ.ศ. 2503² จึงนับได้ว่าเอกชนได้มีบทบาทในการช่วยรัฐขยายการศึกษาออกไปได้มาก ดังที่นโยบายของรัฐระบุว่าต้องการส่งเสริมให้เอกชนช่วยรัฐจัดการศึกษา และช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการศึกษา³

จากเหตุผลที่ว่า เมื่อกะทบวิชาการศึกษาจะไต่ระดับปริมาณในการจัดการศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่ถ้านำมาจัดการศึกษาให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนแล้วจะไม่ได้ โดยเฉพาะในสายสามัญนี้ ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก และรัฐจะพัฒนาประเทศเพียงด้านการศึกษาแต่ด้านเดียวโดยละเลยการพัฒนาด้านอื่นแล้ว การพัฒนาประเทศ ย่อมไม่ประสบความสำเร็จ⁴ ตามที่คาดหวัง การที่รัฐต้องมีการะในการพัฒนาประเทศไปหลาย ๆ ด้านจึงกล่าวทำให้รัฐต้องการให้มีโรงเรียนเอกชนมากที่สุด เพื่อช่วยประหยัดงบประมาณ ประกอบกับลักษณะการจัดการศึกษาของเอกชนหมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่เอกชนหรือคณะบุคคลเป็นผู้จัดโดยใช้ทรัพยากรหลักทั้งที่เป็นคน ทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ ของภาคเอกชน และจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์อันจำกัดสำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่มเฉพาะเหล่าเท่านั้น⁵ ด้วยลักษณะดังกล่าว ทำให้เอกชนมีส่วนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณ และขยายการศึกษาไปสู่ประชาชนบางกลุ่มบางส่วนที่ต้องการได้รับการศึกษา แต่รัฐไม่อาจกระจายไปได้โดยทั่วถึงใด ฉะนั้นบทบาทของเอกชนในระยะที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีอำนาจจึงได้รับการยอมรับและส่งเสริมเป็นอย่างมาก และชัดเจน การจัดการศึกษาของเอกชนเป็นไปอย่างค่อนข้างเสรีทั้งปริมาณและคุณภาพ เมื่อมี

¹ ไซ. สถิติการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2497 - 2499

² ศธ. สถิติการศึกษา ปีการศึกษา พ.ศ. 2503

³ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 8

⁴ คณะกรรมการดำเนินการจัดตั้งองค์การศึกษาระหว่างชาติ รวมปาฐกถา อภิปราย
ชุดการศึกษากับการพัฒนาประเทศเนื่องในโอกาสจัดตั้งองค์การศึกษาระหว่างชาติ พ.ศ. 2513

⁵ สกศ. ล.ก. หน้า 1

ปริมาณมาก คุณภาพย่อมยอหย่อนในมาตรฐานที่รัฐต้องการบ้าง แต่รัฐมุ่งทางด้านปริมาณมากกว่า จะคุมทางด้านคุณภาพอย่างจริงจัง โรงเรียนเอกชนจึงยังไม่ได้ถูกควบคุมในด้านคุณภาพมากนัก

การขยายตัวของโรงเรียนเอกชนนี้ เป็นสาเหตุให้ต้องปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหาร ให้เหมาะสมตามไปด้วย โดยรัฐจัดให้มีแผนกพิเศษและอบรม แผนกตรวจและอบรมเดิม และเปลี่ยนชื่อแผนกคุณวุฒิโรงเรียนราษฎร์ เป็นแผนกส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์¹ การเปลี่ยนชื่อแผนกประการหลังนี้ทำให้เอกชนเกิดความรู้สึกว่ามีอภัยรัฐมากขึ้น กล่าวคือ ทำให้ไม่รู้สึกว่าการเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยจับผิด และกดดันรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเอกชน² อย่างไรก็ตามในด้านการจัดการศึกษาของเอกชนนั้น เอกชนยังมิได้เป็นอิสระโดยเด็ดขาดเพราะรัฐได้เป็นผู้ควบคุมการให้หลักสูตร แบบเรียน ตลอดจนปริมาณและคุณภาพโดยใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เพื่อบังคับให้ลดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2494

1. ด้านการจัดหลักสูตรการเรียน ระดับประถมศึกษา

หลักสูตรที่เอกชนใช้ในการจัดการศึกษาระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 นี้ รัฐระบุให้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2491 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เด็กที่แรกเข้ารับการเรียนไม่มีความรู้ทางหนังสือมาก่อนและมีอายุไม่ต่ำกว่า 5 ปีบริบูรณ์ และกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรให้เด็กที่เริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อานออก เขียนได้โดยเร็ว และให้เด็กที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3 และ 4 ได้เรียนวิชาสมควรแก่สภาพ³

2. เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน ได้จัดไว้ใช้ในระดับประถมศึกษา รายละเอียดดังตาราง

¹ กช. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507
หน้า 645 - 646

² สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 26

³ กช. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ : อดีต - ปัจจุบัน
หน้า 144 - 146

ตาราง 3 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรประถมศึกษา
พ.ศ. 2491

รายวิชา	หลักสูตร พ.ศ. 2491			
	ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4
หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม	1	1	1	1
ภาษาไทย	12	11	9	9
เลขคณิต	3	4	5	5
ธรรมชาติศึกษา	1	1	2	2
ความรู้เรื่องเมืองไทย				
ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์	2	2	2	2
วาดเขียน	1	1	1	1
การฝีมือ	2	2	2	2
ขับร้อง	1	1	1	1
สุขศึกษา	1	1	1	1
พลศึกษา	4	4	3	3
วิชาลูกเสือหรืออนุรักษ	-	-	1	1
รวมเวลา	28	28	28	28

หลักสูตรนี้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาภาษาไทยเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนในด้านภาษา
ต่างประเทศนั้นถ้าโรงเรียนเอกชนใดต้องการจะสอนต้องขออนุญาตเป็นรายโรงเรียนไป

3. การประเมินผล โคโรตามประมวลการศึกษาพิเศษ ภาค 2 ที่ว่าด้วยระเบียบการสอบ
 ความรู้นักเรียน ตามหลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2480 ได้กำหนดวิธีการสอบไว้ว่า

"...ทุกชั้นทั้งกำหนดการสอบได้ ในตอนปลายปีของโรงเรียน เพื่อให้นักเรียน
 ได้มีเวลาเรียนเต็มที่ตามหลักสูตร โดยกำหนดการสอบได้ให้เสร็จภายในเดือนมีนาคม
 และทราบผลการสอบได้ก่อนเปิดภาคเรียนของปีต่อไป... การตัดสินทุกชั้นให้ถือเกณฑ์
 คะแนนรวมทั้งสิ้น ถ้าคะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป จึงนับเป็นสอบได้
 ถ้าการร้อยละ 50 เป็นตก...นักเรียนที่ส่งข้อเขาสอบได้ชั้นใด ต้องมีเวลาเรียน
 ในชั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเวลาเรียนที่เปิดเรียนในรอบปีนั้น"¹

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498 และการประเมินผล

ในระยะนี้ รัฐได้มีแนวความคิดปรับปรุงวิธีสอน อาคารเรียน อุปกรณ์การสอน การจัด
 ห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพและวัยของเด็ก โดยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูเนสโก
 หลักสูตรประถมศึกษาได้เปลี่ยนมาใช้หลักสูตร พ.ศ. 2498 ซึ่งจัดเนื้อหาวิชาที่สอนในรูปของ
 หมวดวิชา ไม่ใช่รายวิชาดังหลักสูตรเดิม โดยแบ่งวิชาเป็น 2 ประเภท คือประเภทที่เรียน
 ภาษาไทยล้วน และประเภทที่เลือกเรียนหมวดวิชาสำหรับภาษาต่างประเทศ การวัดผล
 ประเมินผล การเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะไม่มีการสอบเลื่อนชั้น แต่มีการเลื่อนชั้น
 ปลายปีเมื่อเด็กเรียนได้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เช่น เรียนคำเบสิกได้ 550 คำ และมีความรู้
 เลขเบื้องต้นคือการบวก ลบ การแบ่งและการทวง่าย ๆ การประเมินผลนั้นเป็นไปเพื่อแก้ปัญหา
 นักเรียนสอบตกเป็นจำนวนมากเกินไป แต่หลักสูตรนี้มีปัญหาเนื่องจากประกาศใช้โดยกระทันหัน
 ก่อปัญหาในด้านการปฏิบัติหลายประการ ดังนั้นเมื่อใช้หลักสูตรใหม่นี้ไปเพียง 5 เดือน จึง
 ยกเลิก กลับมาใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับ พ.ศ. 2491 ต่อไปตามเดิม²

¹ ศธ. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ... หน้า 148

² ศธ. หน้า 194 - 198

4. ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนระดับมัธยมศึกษา

สำหรับหลักสูตรมัศึกษานั้น มีได้ให้ความมุ่งหมายไว้ชัดเจนนัก นอกจากระบุลักษณะการจัดชั้น เวลาเรียน เป็นต้น ดังตัวอย่างความมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2493 ดังนี้

- แผนการศึกษาชาติกำหนดการเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไว้ 3 ปี แบ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 นักเรียนจะเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้ต่อเมื่อสอบไล่ได้ชั้นประโยคประถมศึกษาแล้ว

5. เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียนของมัธยมศึกษาตอนต้น มีวิชาที่ต้องเรียน 12 วิชา โดยเพิ่มวิชาภาษาอังกฤษ มัธยมศึกษาปลายเรียน 10 วิชา คือ ไม่มีวิชาขับร้องและสุขศึกษา และอัตราเวลาเรียน คูได้จากตาราง

ตาราง 4 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงเรียนต่อสัปดาห์) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย พ.ศ. 2493¹

รายชื่อวิชา	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น			หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6
หน้าที่-ศีลธรรม	1	1	1	2	2	2
ภาษาไทย	6	6	6	5.30	5.30	5.30
ภาษาต่างประเทศ	5	5	5	5.30	5.30	5.30
คณิตศาสตร์	5	5	5	6	6	6
วิทยาศาสตร์	2	2	2	3	3	3
ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์	3	3	3	3	3	3

¹ศธ. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ... หน้า 150 - 151

ตาราง 4 (ต่อ)

รายวิชา	หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น			หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย		
	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5	ปีที่ 6
วาทเขียน	1	1	1	1	1	1
การเขียน-การเรื้อน	2	2	2	2	2	2
ทบทวน	1	1	1	-	-	-
สุขศึกษา	1	1	1	-	-	-
พลศึกษา	2	2	2	2	2	2
ลูกเสือหรืออเนกภาษา	1	1	1	1	1	1
รวมเวลา	30	30	30	30	30	30

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น^๑ ได้ให้ความสำคัญแก่วิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และหน้าที่พลเมือง - ศิลปกรรม สำหรับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาษาอังกฤษได้เพิ่มขึ้นอีก ครึ่งชั่วโมง และลดภาษาไทยลงครึ่งชั่วโมง การสอนในแต่ละวิชานั้นได้มีการปรับปรุงเนื้อหา ให้ทันสมัยและเหมาะสมยิ่งขึ้น เนื่องจากกระแสนี้การปรับปรุงหลักสูตรจะมีอิทธิพลของการศึกษา ในประเทศสหรัฐอเมริกาเข้ามาในวงการการศึกษาไทย วิธีการสอนเน้นส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม และประสบการณ์ นอกจากนั้นการแนะนำให้ครูใช้วิธีการประชาธิปไตยในการศึกษาด้วยการ ปฏิบัติตามเสียงข้างมาก^๑

^๑ศธ. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษา... หน้า 152 - 154

สิ่งใหม่ในการศึกษาระยะนี้คือ มีการจัดการศึกษาระดับเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2490 ผู้ที่เรียนในระดับเตรียมอุดม มักมีโอกาสสอบเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยได้ โดยเฉพาะในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าเรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ จึงเป็นการจูงใจให้นักเรียนชนวนายเขาเรียนกันมาก ผลที่โรงเรียนเอกชนได้รับคือนักเรียนบางส่วน of โรงเรียนเอกชนลดลงซึ่งหมายถึงความบทบาทของโรงเรียนเอกชนต้องลดลงด้วย อาทิ เช่น โรงเรียนราชินี เพราะนักเรียนลาออกมาเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาเป็นจำนวนมาก

6. การประเมินผล

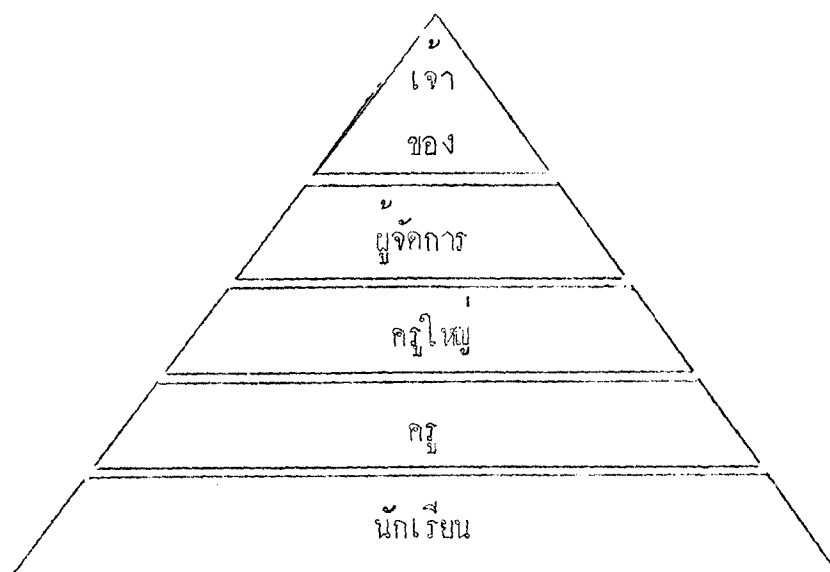
การวัดผล ประเมินผล เป็นหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับในระดับมัธยมศึกษา การตัดสินการสอบได้คือ เกณฑ์คะแนนรวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป จึงให้นับเป็นได้ ทำการร้อยละ 50 เป็นตก (ไม่มีการพิเศษ) การส่งรายชื่อนักเรียนเข้าสอบได้ นักเรียนคนนั้นต้องมีเวลาเรียนในชั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของเวลาเปิดเรียนเต็มในรอบปีนั้น¹

7. การบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

การบริหารงานการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนนั้น ได้มีรูปแบบบริหารซึ่งใช้มาตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479² สามารถแสดงให้เห็นโครงสร้างการบริหาร ดังภาพประกอบ 1

¹ศธ. การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษา... หน้า 186

²รูปแบบโครงสร้างบริหารนี้ ใ้มาจนถึง พ.ศ. 2525

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา
พ.ศ. 2479 - 2515

ตามภาพประกอบ 1 ข้างบนนั้น พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 ได้เปิดโอกาสให้เจ้าของและผู้จัดการเป็นบุคคล 2 คนแยกออกจากกันได้ เจ้าของจะเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมดูแลสูงสุด และเจ้าของไต่ตอบใหญ่จัดการ เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในโรงเรียน ส่วนครูใหญ่จะเป็นผู้บังคับบัญชา ทั้งทางด้านการวิชาการและการบริหารของครู นักเรียน¹ ลักษณะการบริหารงานเช่นนี้ใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ที่เอื้อให้ "เจ้าของ" เป็นผู้รับผิดชอบในการตั้ง การดำรงอยู่ และการเลิกโรงเรียน มี "ผู้จัดการ" เป็นผู้รับผิดชอบในการปกครองโรงเรียน โดยเป็นผู้ดำเนินงานฝ่ายธุรการและควบคุมครูใหญ่ ครูและนักเรียน ในโรงเรียนจะมี "ครูใหญ่" รับผิดชอบในงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียนและเป็นหัวหน้าควบคุมดูแลครูและนักเรียนในโรงเรียน²

¹ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 30

² พา ไชยเดช ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์กับครูโรงเรียนราษฎร์

ลักษณะการบริหารโรงเรียนเอกชน ตามโครงสร้างข้างต้นนั้น สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาด้วยดี ซึ่งรัฐให้การสนับสนุนเอกชนในการจัดการศึกษาในช่วงนี้เป็นอย่างมาก เพราะรัฐยังไม่สามารถขยายการศึกษาออกไปให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนได้ การสนับสนุนของรัฐทำให้ปริมาณโรงเรียน นักเรียนและครู เพิ่มมากขึ้น แต่การเพิ่มปริมาณดังกล่าวมิได้หมายถึงการเพิ่มคุณภาพด้วย เพราะครูโรงเรียนเอกชนจะมีข้อจำกัดในเรื่องวุฒิการศึกษาและความรับผิดชอบของนักเรียนในสัดส่วนของครูกับนักเรียน

8. วุฒิการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503

วุฒิทางการศึกษาของครู เป็นเครื่องบ่งบอกถึงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนได้ประการหนึ่ง นอกเหนือจากจำนวนสอบได้คะแนนของนักเรียน หรือวิธีการเรียนการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 นี้ ครูโรงเรียนเอกชนมีวุฒิทางการศึกษาจำแนกได้ตามตารางดังนี้

ตาราง 5 แสดงสถิติจำนวนครูโรงเรียนเอกชน มีวุฒิทางการศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2500

ปีการศึกษา	มีวุฒิกู	มีวุฒิสามัญ	อื่น ๆ
2497	3,574	5,976	750
2498	4,208	6,225	212
2499	4,632	6,583	186
2500	5,676	7,185	464

ที่มา : กรมวิสามัญศึกษา สถิติการศึกษารอบ 28 ปี

- หมายเหตุ
1. มีวุฒิกู ได้แก่ ครูที่มีประกาศนียบัตรวิชาครูประเภทใดประเภทหนึ่ง
 2. มีวุฒิสามัญ ได้แก่ ครูที่มีประกาศนียบัตรเตรียมอุดมศึกษา มัธยมศึกษา ประถมศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง
 3. อื่น ๆ ผู้ทำหน้าที่สอน และมีวุฒิต่างไปจากที่กล่าวใน 1, 2

จากการอ้าง จะสังเกตว่าครูที่มีวุฒิสามัญจะมีจำนวนมากกว่าครูที่มีวุฒิศึก ซึ่งมิได้หมายความว่าคุณภาพของครูมีวุฒิทางการศึกษา ทั้งนี้ผู้ดำรงตำแหน่งครูในโรงเรียนเอกชนในระยะนี้ บางโรงเรียนมักรับนักเรียนที่เรียนจบชั้นสูงสุดในโรงเรียนตน เช่น โรงเรียนราชินี โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เป็นต้น¹ เขามาเป็นครู และผู้ที่มาเป็นครูระยะนี้มักจะคัดเลือกจากผู้ที่มีความรู้ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สูง

การลดบทบาทการจัดการศึกษาของโรงเรียนจีน² ระยะ พ.ศ. 2497 - 2500

ในขณะที่โรงเรียนเอกชนทั่วไปได้รับการส่งเสริมจากรัฐให้ขยายปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โรงเรียนจีนกลับต้องได้รับความกระทบกระเทือนมาก เนื่องจากเหตุผลเดิม กล่าวคือ การที่โรงเรียนจีนเป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งขัดต่อนโยบายความมั่นคงของประเทศไทย ขณะนั้น ประกอบกับรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เข้าร่วมสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ซึ่งเป็นนโยบายต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ การปราบปรามบุคคลที่มติดุติกร รบสอว่าสนับสนุนลัทธิการ เมืองในลัทธิหนึ่งจะถูกจับกุม ส่วนโรงเรียนจีนจะถูกควบคุมทั้งตัวบุคคล หลักสูตร และการบริหารอย่างเข้มงวด และเห็นควรให้ปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2461 ใหม่ ซึ่งได้ประกาศใช้ต่อมาใน พ.ศ. 2497 เพื่อใช้ควบคุมโรงเรียนจีน นับว่านโยบายทางการเมืองของรัฐเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของโรงเรียนจีนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสอบเข้าจีน³ ความเข้มงวดในการควบคุมโรงเรียนจีนดังกล่าว มีผลให้โรงเรียนจีนทั้งหลายลดจำนวนลงจากที่มีอยู่กว่า 430 โรงเรียนใน พ.ศ. 2495 เหลือประมาณ 195 โรงเรียนใน พ.ศ. 2499

¹ปองใจ ชัยเวทย์ "วัฒนาวิทยาลัย" รู้จักวัด หน้า 92 - 97 และ อนุสรณ์สำคัญ 80 ปีราชนิ

²หรือโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน

³สกินเนอร์ จี, วิดเลียม สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ชานูวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ หน้า 372

บทบาทของโรงเรียนจีนหลัง พ.ศ. 2497 ไค่คองอย่างมาก และแม้ว่ารัฐจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนจีนจัดการศึกษาได้อีก ดังที่หมอมหวงปิ่น มาดากุด ไค่กวดวี่ยนยันอนุญาตให้โรงเรียนทุกแห่งเปิดสอนแผนกมัธยมได้ โดยที่การเรียนการสอนต้องไม่มีการเมืองแอบแฝง และต้องใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการตามระเบียบ แล้วก็ตาม โรงเรียนจีนก็ไม่สามารถฟื้นตัวขึ้นมาชดเชยบทบาทในการจัดการศึกษาได้เช่นดังระยะที่ผ่านมาได้อีก

จากความสัมพันธ์ทางการเมือง ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมาใช้อำนาจในการจัดตั้งคณะรัฐบาลแทน แต่การเปลี่ยนรัฐบาลในช่วง พ.ศ. 2500 - 2503 นี้ได้ทำให้นโยบายการจัดการศึกษาเปลี่ยนแนวทางแทบอย่างใด แต่กลับขัดเจนขึ้นในด้านการพัฒนากำลังคน เพื่อพัฒนาประเทศด้านการศึกษา พิจารณาได้จาก การเปลี่ยนมาใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 แทนฉบับเดิม เพื่อรองรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ซึ่งยังขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปีออกไปทั่วประเทศ นโยบายการสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจึงลดลง แลมาสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา และมัธยมศึกษา ในระดับอนุบาลศึกษารัฐจะจัดเพียงเป็นตัวอย่างแก่เอกชนจังหวัดละ 1 โรงเรียนเท่านั้น¹ ในด้านการดำเนินการของเอกชน เอกชนใดจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างสะดวก เพราะรัฐมีนโยบายให้เงินอุดหนุน และส่งเสริมทางค่าวิชาการ เพื่อให้เอกชนในส่วนภูมิภาคสามารถจัดตั้งโรงเรียนได้ควบโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา² สำหรับในระดับประถมศึกษานั้น รัฐมีนโยบายให้ลดการจัด แต่รัฐเองกลับไม่สามารถขยายได้เพียงพอกับจำนวนประชากรในระยะนั้นได้ ดังนั้นปริมาณโรงเรียนของเอกชนเมื่อลดลงจึงลดไม่มากนัก³

¹ กจช. ก/ป7/2502/ศธ. 1.1 เรื่องส่งเสริมปลูกศึกษาให้กว้างขวาง

ที่สุด

² กจช. สบ.5.2.7/45 เรื่องนโยบายเกี่ยวกับการจัดโรงเรียนราษฎร์

³ กจช. สบ.5.2.2. 1/2 เรื่องแนวการศึกษาชาติ

สมาคมเพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนเอกชน

จากการที่เอกชนได้จัดการศึกษาร่วมกับรัฐบาลด้วยความก้าวหน้าเป็นระยะเวลานาน ปริมาณของโรงเรียน ครู และนักเรียน ย่อมมีมากขึ้นตามไปด้วย การบริหารงานของโรงเรียนเอกชน โดยทั่วไปแล้วจะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐในลักษณะหน่วยงานทางราชการคือ

1. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งแผนกการโรงเรียนราษฎร์ ในฝ่ายวิทยกิจและสวัสดิการ ตั้งขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2496 มีหน้าที่สอดส่องดูแลทุกข์สุขของครูโรงเรียนเอกชน รับเรื่องร้องทุกข์ ตลอดจนประสานงานกับสมาคมว่าด้วยการโรงเรียนเอกชนต่าง ๆ และจัดให้มีการประชุมในเรื่องเกี่ยวกับครู และโรงเรียนของกิจการของฝ่ายโรงเรียนเอกชน เพื่อนำเสนอคุรุสภาหรือกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

2. กองโรงเรียนราษฎร์ ประกอบด้วย 4 แผนกคือ แผนกโรงเรียน แผนกทะเบียน แผนกนิเทศ และอบรม และแผนกส่งเสริมโรงเรียนเอกชน²

การที่เอกชนต้องดำเนินงานภายใต้นโยบายและการควบคุมของหน่วยงานของรัฐนั้น มักมีความขัดแย้งกัน โรงเรียนเอกชนและครูโรงเรียนเอกชน จึงมีสมาคมของตนเองขึ้นเพื่อสำหรับช่วยเหลือและส่งเสริมซึ่งกันและกัน สมาคมที่สำคัญคือ

1. สมาคมสหพันธ์โรงเรียนราษฎร์ ก่อตั้งใน พ.ศ. 2492 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างบรรดาโรงเรียนเอกชน ส่งเสริมคุณภาพ สมรรถภาพและฐานะของครู ตลอดจนประสานงานกับทางราชการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง³

¹ สมศักดิ์ ศรีมานะโนน สัมมนาปัญหาการศึกษา หน้า 254

² ค.

³ สช. การประชุมสัมมนาการบริหารโรงเรียนราษฎร์ ครั้งที่ 23 เรื่อง กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวตามงคลสมัยทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ หน้า 56

การดำเนินงานของสมาคมสหพันธ์โรงเรียนราษฎรนั้น ได้มีการประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการอยู่เสมอ เพื่อให้ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของเยาวชนของชาติ และให้เข้าใจหลักปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ¹

ด้านคุณภาพการศึกษา สมาคมได้มีการพัฒนาด้านวิชาการ โดยการตั้งศูนย์วิทยากรและขอทดสอบทางการศึกษาของสมาคม จัดอบรมครูทางวิชาการ ทั้งยังได้จัดตั้ง "โรงเรียนสมาคมโรงเรียนราษฎร"² ในพื้นที่เขาของการรถไฟแห่งประเทศไทย มักกะสัน เมื่อ พ.ศ. 2503 เป็นการช่วยเหลือกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ออกร่วมมือกับสมาคมในการแก้ปัญหานักเรียนขาดแคลนที่เรียนระดับมัธยมศึกษา

ด้านสวัสดิการครู สมาคมได้ริเริ่มให้มีการส่งมอบเครื่องแต่งกายโรงเรียนเอกชน เพื่อให้ครูได้รับการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลในยามป่วยไข้ โครงการนี้เริ่มใน พ.ศ. 2502³

2. สมาคมครูโรงเรียนราษฎร มีลักษณะเป็นสมาคมอาชีพของครูโรงเรียนเอกชน จัดตั้งใน พ.ศ. 2498 วัตถุประสงค์ของสมาคมนี้ต้องการส่งเสริมสมรรถภาพของครูเอกชนในทางความรู้ ความประพฤติ ช่วยเหลือครูในด้านสวัสดิการและความมั่นคงในอาชีพ

ในด้านการศึกษา สมาคมต้องการส่งเสริมการพัฒนาการศึกษา การบริหารการศึกษา ประสานงานกับองค์กรหรือสมาคมอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในทางการศึกษา โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง⁴

¹นายเพี้ยน สุวรรณมาลิก เลขาธิการสมาคมสหพันธ์โรงเรียนราษฎร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ลดาวัลย์ พวงนิต เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โรงเรียนนันทนศึกษา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2530

²ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนมักกะสันพิทยา"

³สข. การประชุมสัมมนา... หน้า 58

⁴สมาคมครูโรงเรียนราษฎรแห่งประเทศไทย ครูสังสรรค์'29 ฉบับพิเศษ ที่ระลึกครบรอบ 30 ปี ส.ค.ร. หน้า 3 และ นายเชาวน ประมูลผล เลขาธิการสมาคมครูโรงเรียนราษฎรแห่งประเทศไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ ลดาวัลย์ พวงนิต เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สมาคมครูโรงเรียนราษฎรแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2530

3. ส่งเสริมความรู้และสวัสดิการของครู

4. ส่งเสริมอาชีพครู

5. ดำเนินการประการอื่น อันอยู่ในขอบเขตที่พึงกระทำ

ก. เพื่อความพัฒนาทางการศึกษาในด้านศีลธรรม วัฒนธรรมความรู้ และ
พลานามัยของประชาชน

ข. เพื่อร่วมมือกับรัฐบาล และองค์การต่าง ๆ ในด้านสังคมสงเคราะห์
ทั้งนี้ไม่เกี่ยวกับการเมือง

สมาชิกของสมาคม ได้แก่ ครูในสถานศึกษาในเครือของศาสนาคาทอลิก ทั้งที่เป็น
ครูคาทอลิกและครูนับถือศาสนาอื่น ๆ

แนวนโยบายการดำเนินงาน

1. เสริมสร้างวิทยฐานะ และคุณภาพทางการศึกษาของครูโรงเรียนราษฎร์
ในเครือคาทอลิกทั่วพระราชอาณาจักร
2. จัดกิจกรรมเพื่อยกระดับสติปัญญา ศีลธรรม วัฒนธรรม และสวัสดิการของสมาชิก
3. ดำเนินการสังคมสงเคราะห์ และพัฒนาการ ทบมวลชน ทั้งในระดับตัวเมือง
ท้องถิ่น และชนบททั้งไกล โดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และผลิตหัตถกรรม
4. ติดต่อประสานงานกับองค์การศึกษา และองค์การศาสนา ในต่างประเทศเพื่อ
เสริมสร้างจริยธรรมทางศาสนา และคุณภาพทางการศึกษา
5. เสริมสร้างเสถียรภาพในวิชาชีพ และฐานะบุคคล แก่พลสมาชิกในรูปองค์กร
เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน ในโรงเรียนคาทอลิกทั่วประเทศ
6. จัดหาทุนเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนที่ยากจนในโรงเรียนคาทอลิกทั่วประเทศ
ทั้งในด้านการเงินและในด้านการศึกษาเล่าเรียน
7. ร่วมมือกับทางราชการในกิจกรรมด้านระเบียบวินัยและวัฒนธรรม¹

¹ เขียน สุวรรณมาติก "สมาคมการศึกษาเอกชน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ

การดำเนินงานของสมาคมนี้ คณะกรรมการชุดแรกมี นายเชาว์ ประมูลผล เป็นประธานกรรมการนั้น ได้ทำการประชุมสมัยที่ 1 ครั้งที่ 1 ในวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2500 ณ โรงเรียนนันทศึกษา สมาคมนี้นี้ได้รับเกียรติจากองค์การสหอาชีพครูแห่งโลก (World Confederation of Organization of the Teaching Profession) รับเข้าเป็นสมาชิกด้วยการสนับสนุนของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์จึงพัฒนาขึ้นมาเป็นสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2506 เป็นที่รู้จักรับรองรวมในกิจกรรมกับสมาคมการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก¹

3. สมาคมศึกษาสัมพันธ์ ก่อตั้งใน พ.ศ. 2501 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาทางฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเอกชน

สมาคมศึกษาของฝ่ายโรงเรียนเอกชนทั้ง 3 สมาคมนี้นี้ ต่างปฏิบัติหน้าที่แต่ละสมาคมเป็นอย่างดี และมีการประสานงานซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ผลแห่งความร่วมมือนี้ มีส่วนช่วยเหลือกิจการของโรงเรียนราษฎร์ และสวัสดิภาพ เสถียรภาพ ของครูโรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 ได้อย่างดียิ่ง นับว่าสมาคมทั้ง 3 มีบทบาทสำคัญในกลุ่มโรงเรียนเอกชนในประเทศไทยเป็นอันมาก²

4. สมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทย

ก่อตั้งเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2507

วัตถุประสงค์

1. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครู
2. เสริมสร้างความสำนึกในศาสนาและศีลธรรมของครู

¹ส.ค.ร. ครูสังสรศ'29 ฉบับพิเศษ ที่ระลึกครบรอบ 30 ปี ส.ค.ร. หน้า 6 และ นายเชาว์ ประมูลผล เลขาธิการสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย ผู้ให้สัมภาษณ์ ลดาวัลย์ พวงนิล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2530

²เสถียร สุกใสภณ ประวัติการโรงเรียนราษฎร์ในเมืองไทยและทำเนียบโรงเรียนราษฎร์ หน้า 131

5. มุลินีสภาคริสตจักรในประเทศไทย

มุลินีสภาคริสตจักรในประเทศไทย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2395

วัตถุประสงค์ของสมาคม

1. เพื่อเป็นพยานถึงกิตติคุณแห่งความรักของพระเยซูคริสต์
2. เพื่อให้ประชาชนติดตามแบบคริสเตียนแก่เด็กเรียนทุกคนให้พัฒนาขึ้นทั้งฝ่ายร่างกาย สติปัญญา สังคม และวิญญาณจิต เพื่อจะได้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีของชาติ
3. เพื่อแบ่งภาระของรัฐบาลในด้านการศึกษาแก่เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างเอกลักษณ์ที่เด่นในคุณภาพ ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันขันแข็งในการทำงานและความมีน้ำใจอันดีงาม

แนวนโยบายการดำเนินงาน

1. ร่วมมือกับรัฐในการให้การศึกษาก่อนวัยเรียนของชาติ อย่างใกล้ชิด
2. ดำเนินการสร้างสรรค์เยาวชนของชาติ ทั้งในระบบโรงเรียนและทางกิจกรรมพิเศษนอกโรงเรียน ไท่ร้ท้ทาในเ้าสนา เพื่อสนองความต้องการของสังคม ทั้งในด้านพุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา และความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
3. มุ่งสร้างเสริมบุคลิกภาพของเยาวชนให้เป็นผู้มีความเป็นระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ มีสุขนิสัย สุขภาพ พละอนามัยอันสมบูรณ์ มีจิตใจ และอารมณ์มั่นคงประกอบด้วยความดีคุณธรรม และวัฒนธรรมอันดีงาม
4. ปฏิบัติเพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารกิจการ โรงเรียน สภาคริสตจักร โคแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ โรงเรียน ทุกโรงเรียนให้ขึ้นตรงต่อ กองการศึกษาสภาคริสตจักรในประเทศไทย
5. ดำเนินการสร้างสรรค์เยาวชนให้ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพ มีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต โดยสันติสุขในสังคม เป็นผู้องการดีไกล่ อุดมด้วยคุณธรรมมุ่งบำเพ็ญประโยชน์และอุทิศตนเพื่อความดีทุกอย่าง

6. ส่งเสริมบุคลากร อันได้แก่ ครู - อาจารย์ และผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายทางศาสนาสวัสดิการ คุณภาพ สมรรถภาพและเสถียรภาพ เพื่อให้เป็นผู้ที่สามารถให้การศึกษากฎเยาวชนของชาติโดยสมบูรณ์
7. ร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในโครงการพัฒนาโรงเรียนราษฎร์การกุศล¹

ผลจากการดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ช่วง พ.ศ. 2497 - 2503

จากการที่รัฐบาลส่งเสริมให้เอกชนช่วยจัดการศึกษาสายสามัญ ช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 นั้น สามารถแบ่งพิจารณาได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสังคม
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านการเมือง

1. ด้านสังคม

จากการที่ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาเศรษฐกิจโดยได้รับความช่วยเหลือในทางการเงินจากสหรัฐอเมริกา แต่ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 ภาวะการขยายตัวทางเศรษฐกิจเริ่มลดตัวลง ขณะเดียวกันประชากรกำลังเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกวารอยละ 2 ต่อปี และคุณภาพประชากรยังต้องได้รับการพัฒนาอีกมากเนื่องจากยังขาดบุคคลที่มีความชำนาญงาน อาทิเช่น ผู้จัดการ ผู้บริหารซึ่งมีความชำนาญพอที่จะอำนวยการ โรงงานอุตสาหกรรมและหน่วยราชการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังขาดกำลังเจ้าหน้าที่วิชาการ จัดการและบริหารด้วย

ในการพัฒนาบุคคลนี้ รัฐบาลสนับสนุนเต็มที่ โดยให้อย่างน้อยเด็กทุกคนมีโอกาสเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา และควมเหลือนักเรียนจำนวนของผู้ที่ออกเขียนได้ จึงอยู่ในระดับสูง แต่จำนวน

¹ เพี้ยน สุวรรณฉวี "สมาคมการศึกษาเอกชน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ

นักเรียนได้คิดอย่างมากเมื่อถึงระดับมัธยม ครูเป็นจำนวนมากได้รับการอบรมมาไม่เพียงพอ และมาตรฐานการสอนอยู่ในขั้นต่ำ สถานศึกษายังไม่เพียงพอในการพัฒนาการศึกษา ขบประมาณนี้ รัฐจำเป็นต้องนำมาพัฒนาคนอื่น ๆ อีกมาก ในด้านการศึกษา รัฐจึงเสนอให้โรงเรียนเอกชน เข้ามารับภาระในการจัดการเรียนการสอนโดยจ่ายเงินอุดหนุนให้

ตามข้อเสนอของรัฐนั้น พวกรัฐหวังให้เอกชนเขารวมจัดการศึกษาเป็นอย่างมากซึ่ง มีผลให้โรงเรียนเอกชนได้ขยายตัวขึ้นมากด้วยเช่นกัน การพัฒนาบุคคลตามเป้าหมายของรัฐจึง มีมากขึ้น แม้ว่าโรงเรียนเอกชนได้มีบทบาทในการช่วยรัฐพัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังได้ ดำเนินการจัดการศึกษาเป็นโรงเรียนตัวอย่างให้แก่รัฐบาลด้วย โรงเรียนเอกชนจึงเป็นแหล่ง ผลิตคนใหม่คุณภาพ ตามความมุ่งหมายของรัฐบาลและสามารถสนองความต้องการของประชากรได้ โดยการรวมแสดงความคิดเห็นหาทางพัฒนาการศึกษา รวมทั้งระหว่างรัฐกับเอกชน ทำให้เกิด การแข่งขันในด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นผลดีแก่โรงเรียน

ปริมาณการจัดการศึกษาของเอกชนระยะก่อน พ.ศ. 2503 ขยายตัวมาก ทั้งมาจาก นโยบายของรัฐในการขยายการศึกษา โรงเรียนเอกชนมีส่วนขยายตัวเพื่อสนองความต้องการ ของรัฐ ทำให้สถานศึกษาขยายไปสู่ประชาชนมากขึ้นในขณะที่รัฐมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น บทบาทของเอกชนในการช่วยรัฐขยายการศึกษาระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 จึงเห็นได้อย่างชัดเจน ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียนของโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ระยะ
พ.ศ. 2497 - 2503

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน				จำนวนครู				จำนวนนักเรียน			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2497	1,830	19,539	21,369	1:10	13,094	76,411	89,505	1:6	354,586	2,753,354	3,107,940	1:8
2498	1,884	20,028	21,912	1:10	13,880	76,634	93,514	1:6	394,115	2,763,420	3,157,535	1:7
2499	2,053	20,678	22,731	1:10	15,342	96,879	112,221	1:6	43,599	2,858,325	3,294,924	1:7
2500	2,205	20,199	22,404	1:10	17,726	84,536	102,262	1:5	475,503	3,013,257	3,488,760	1:6
2501	2,387	22,552	24,939	1:10	21,092	87,536	108,628	1:4	581,429	3,174,877	3,756,306	1:6
2502	2,395	23,327	25,722	1:10	24,612	88,531	113,143	1:4	645,362	3,230,316	3,875,678	1:5

ตาราง 6 (ต่อ)

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน				จำนวนครู				จำนวนนักเรียน			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา
2503	2,507	22,781	25,368	1:10	27,094	89,535	116,629	1:3	683,860	3,358,200	4,042,060	1:5
อัตรา เพิ่ม ร้อยละ เฉลี่ย ต่อปี	4.28	2.57	2.88		13.24	15.42	4.38		11.40	3.40	4.52	
อัตราส่วนเฉลี่ยต่อปี	1:10				1:5				1:6			

ที่มา : รวบรวมจาก กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ กองการวิจัย
สถิติการศึกษาปีการศึกษา พ.ศ. 2497 - 2503

จากตาราง 6 การจัดการศึกษาของเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 - 2503 นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียน ครูและนักเรียน กับการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลแล้ว จะพบว่า โรงเรียนเอกชนสามารถจัดการศึกษาควบคู่กับรัฐได้ในอัตราส่วนเฉลี่ยของปริมาณโรงเรียน 1:10 ครู 1:5 และนักเรียน 1:6 ซึ่งถ้าพิจารณาไปพร้อม ๆ กับอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี แล้วจะพบว่าโรงเรียนเอกชนเมื่ออัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4.28 ครู ร้อยละ 13.24 และนักเรียน ร้อยละ 11.40 ซึ่งเป็นอัตราเฉลี่ยที่สูงกว่าโรงเรียนของรัฐในระยะเดียวกัน ยกเว้นอัตราเพิ่มของครูที่โรงเรียนเอกชนเมื่ออัตราเพิ่มน้อยกว่า คือร้อยละ 2.82 ขณะที่รัฐเพิ่ม 15.42 ทั้งนี้เนื่องจากในระยะนี้เอกชนได้รับการสนับสนุนให้ช่วยรัฐจัดการศึกษาอย่างสูงมากกว่าช่วงใด ๆ ในระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 ซึ่งเป็นช่วงที่ศึกษาบทบาทของเอกชน แต่ในด้านปริมาณครูของรัฐย่อมต้องเพิ่มมากกว่าของเอกชนเพราะรัฐจัดขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปทั่วประเทศ ในปริมาณมาก อัตราครูจึงย่อมต้องเพิ่มตามจำนวนนักเรียนที่เขาเรียนในแต่ละปีการศึกษา

สำหรับด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 สามารถดูได้จากสถิตินักเรียนสอบได้ในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 7 แสดงสถิตินักเรียนสอบได้ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2503 (หน่วย : คน)

ปีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษา					
	นักเรียนเข้าสอบ		นักเรียนสอบได้		สอบได้อัตรา		นักเรียนเข้าสอบ		นักเรียนสอบได้		สอบได้อัตรา	
	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล
2497	164,830	1,833	143,930	1,746	87.32	92.25	123,208	103,555	112,908	97,689	91.64	94.34
2498	186,771	1,685	160,011	1,606	85.67	95.31	141,580	102,842	136,581	93,993	96.47	91.40
2499	-	899	174,117	850	94.55	-	160,614	136,057	144,281	125,136	89.83	91.97
2500	227,787	766	206,354	751	90.59	98.04	205,347	-	192,062	192,880	93.53	-
2501	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19,538	-	-
2502	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2503	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : กรมวิสามัญศึกษา สถิติการศึกษารอบ 28 ปี

- หมายเหตุ :
1. ระยะ พ.ศ. 2501 - 2502 การศึกษาชั้นประถมศึกษาโอนไปสังกัด
ฝึกหัดครู จำนวนนักเรียนในโรงเรียนรัฐจึงลดไปจากเดิม
 2. จำนวนนักเรียนสอบได้ในระดับมัธยมศึกษาใน พ.ศ. 2501 เป็นตัวเลขเฉพาะ
ม.6 เท่านั้น
 3. พ.ศ. 2502 - 2503 ไม่พบสถิตินักเรียนสอบได้

จากตาราง 7 จะพบว่า อัตราการสอบไล่ในระดับชั้นประถมศึกษาของนักเรียน
โรงเรียนรัฐสอบผ่านไ้มากกว่าโรงเรียนเอกชนทุกปี แต่การพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา
แล้วโรงเรียนเอกชนจะสอบผ่านไ้มากขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าโรงเรียนเอกชนมีพัฒนาการ
ทางคุณภาพการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม

สำหรับในระดับมัธยมศึกษา จากจำนวนร้อยละของการสอบได้ แม้ว่าโรงเรียนเอกชน
จะสอบไ้น้อยกว่าโรงเรียนรัฐ แต่จำนวนไม่ต่างกันมากนัก เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพการศึกษา
ของเอกชนทั้ง 2 ระดับ ตามจำนวนการสอบไล่ได้ จะพบว่าเอกชนสามารถจัดการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาไ้มีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษา

2. ด้านเศรษฐกิจ

จากความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยมาช้านาน ทำให้รัฐ
จัดสรรงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการประจำปี เป็นอันดับ 3 รองจากกระทรวงกลาโหม
และกระทรวงมหาดไทย การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษานี้ แม้ภาครัฐจะให้ในจำนวนสูง
แล้วก็ตาม แต่รัฐก็ยังจำเป็นต้องเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างน้อยที่สุดก็ให้ใกล้เคียงกับจำนวนประชากรใน
วัยศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนั้นงบประมาณยังจะต้องสูงขึ้นกว่าเดิมมากเพื่อขยายโอกาสในการ
ศึกษา และโดยเฉพาะเพื่อปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น แต่รัฐจำเป็นต้องจ่ายงบประมาณเพื่อปรับปรุง
กิจการในด้านอื่น ๆ อีกมาก เพื่อเป็นการประหยัด รัฐจึงได้เสนอให้โรงเรียนเอกชนรับภาระ
ในการสอนไ้มากขึ้น ถึงแม้ว่ารัฐจะให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนเหล่านั้นก็ตาม เงินอุดหนุน
ที่ให้ต่อจำนวนนักเรียน 1 คน ก็ยังน้อยกว่า 1 ใน 3 ของเงินที่รัฐบาลใช้จ่ายสำหรับโรงเรียน

ระดับมัธยมของโรงเรียนรัฐเอง และน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ฉะนั้นถ้าให้โรงเรียนเอกชนมีส่วนช่วยดำเนินงานเกี่ยวกับการสอนเพิ่มขึ้นกว่าเดิมก็ย่อมเป็น การประหยัดเงินของรัฐบาลได้เป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับประถมศึกษา อันเป็น การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดให้กับประชาชน ซึ่งสังเกตได้จากสถิติ ในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงสถิติจำนวนเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล
พ.ศ. 2497 - 2503

พ.ศ.	จำนวนเงิน งบประมาณ ของ ศธ. (ล้านบาท)	จำนวนเงิน อุดหนุนให้ โรงเรียน เอกชน (ล้านบาท)	จำนวน น.ร. โรงเรียน เอกชน (คน)	จำนวนเงินจ่าย ให้โรงเรียน รัฐบาล (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนรัฐบาล (คน)
2497	836.61	325.92	354,566	510.69	2,753,354
2498	827.76	299.45	394,115	528.31	2,763,420
2499	872.04	309.49	436,599	562.55	2,858,325
2500	904.35	305.11	475,503	599.24	3,013,257
2501	1,201.79	526.32	581,429	639.47	3,174,877
2502	1,267.74	596.56	645,362	671.18	3,230,316
2503	1,236.37	491.36	683,860	745.01	3,358,200

ที่มา : รวบรวมจากกระทรวงศึกษาธิการ รายงานการศึกษาและสถิติการศึกษา จาก
พ.ศ. 2494 - 2503

หมายเหตุ จำนวนเงินที่จ่ายให้กับโรงเรียนรัฐบาลเป็นเงินที่จ่ายให้การศึกษาภาคบังคับ

จากตาราง 8 งบประมาณที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้โรงเรียนเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 นั้น เป็นการแสดงให้เห็นจำนวนเงินระหว่างเงินงบประมาณที่รัฐจ่ายให้เป็นเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชน กับงบประมาณที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนของรัฐ ในพื้นที่จะคำนวณตัวเลขเฉลี่ยมาพิจารณา 3 ระยะด้วยกัน คือ พ.ศ. 2497 พ.ศ. 2500 และ พ.ศ. 2503

ใน พ.ศ. 2497 รัฐจ่ายงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชน 325.92 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 354,586 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 919.10 บาท ในขณะที่รัฐจ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล 510.69 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 2,753,354 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 185.40 บาท ซึ่งถ้าวัดตัวเองทั้งหมดรัฐต้องจ่ายคนละ 269.10 บาท การที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนเอกชน ทำให้เอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณไปคนละ 56.82 บาท และถ้ามองทั้งหมดเอกชนจะช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาเป็นเงินถึง 201.48 ล้านบาท และเมื่อพิจารณาต่อมาใน พ.ศ. 2500 และ 2503 แล้วจะพบว่าเอกชนได้ช่วยรัฐประหยัดงบประมาณถึง 108.83 ล้านบาท และ 282.23 ล้านบาท ตามลำดับ

จากสถิติดังกล่าวพอจะทำให้เห็นบทบาทของเอกชนในการช่วยรัฐในด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี และรวมถึงการช่วยพัฒนาการศึกษาของชาติได้อย่างชัดเจน

3. ด้านการเมือง

โรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะโรงเรียนจีนมีบทบาททางการเมือง เป็นเหตุที่ทำให้รัฐบาลต้องหามาตรการเข้าควบคุมโรงเรียนประเภทนี้จนไม่สามารถถดถอยคืนกลับมาบทบาทได้อีก การออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 มาใช้ควบคุมโรงเรียนราษฎร์ แทนฉบับ พ.ศ. 2461 และ 2479 ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น ก็มีสาเหตุมาจากโรงเรียนจีนเป็นประเด็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมการเผยแพร่ลัทธิการเมืองของโรงเรียนจีน ขัดกับความมั่นคงของประเทศชาติในขณะนั้นเป็นอย่างมากและในระยะต่อมา มีนโยบายต่อต้านลัทธิการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์กับความมั่นคงของชาติด้วยเช่นกัน จึงยิ่งทำให้โรงเรียนจีน ต้องลดบทบาทตัวเองจนเรียกได้ว่าสิ้นตัวโดยมาก

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2497 - 2503

การที่เอกชนได้รับการส่งเสริมจากรัฐให้ขยายการศึกษาสายสามัญในช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 ได้ปรากฏผลดีในค่านปริมาณ สอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาล ทั้งยังช่วยรัฐประหยัดงบประมาณได้เป็นจำนวนมาก การจัดการศึกษาของเอกชนจึงขยายตัวออกไปอย่างมาก การบริหารงานสามารถประสานงานกับหน่วยงานบริหารการศึกษาของรัฐได้เป็นอย่างดีและค่อนข้างมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แต่จะพบว่าการจัดการศึกษาของเอกชนยังมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา เนื่องจากลักษณะ 2 ประการของโรงเรียนเอกชนคือ

1. ลักษณะกิจการของโรงเรียนเอกชน เป็นที่ทราบกันอยู่ว่ากิจการของเอกชนส่วนหนึ่งอยู่ใต้วงเงินทุนของเอกชนเอง การให้บริการการศึกษาจึงเป็นไปในเชิงธุรกิจแสวงหาผลกำไรจากเงินทุนเพื่อให้กิจการดำรงอยู่และพัฒนาก้าวหน้าขึ้นบางตามสมควร แต่สังคมไม่ยอมรับเนื่องจากสังคมมุ่งหวังจะให้โรงเรียนเอกชนเป็นหน่วยงานการกุศลแต่อย่างเดียวลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างโรงเรียนเอกชนกับสังคม

2. ลักษณะบุคลากรของโรงเรียนเอกชน ครูของโรงเรียนเอกชนมีฐานะเป็นลูกจ้าง ขณะที่ครูของโรงเรียนรัฐเป็นข้าราชการประจำจึงขาดความมั่นคงในอาชีพ ความผูกพันความจงรักภักดีต่อโรงเรียนจึงน้อย การบรรจุเขา ลาออกของครูมีอัตราค่อนข้างสูง โรงเรียนเป็นเสมือนที่พักพิงของครูเท่านั้น¹ ลักษณะนี้เป็นปัญหาภายในโรงเรียนเอกชนระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับครู

ลักษณะทั้ง 2 ประการ จึงได้ก่อปัญหาที่สำคัญเพราะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของชาติโดยตรง

การบริหารงานของโรงเรียนเอกชนระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 ยังคงใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2497 อยู่ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนระบุเกี่ยวกับฐานะของ "เจ้าของ" ให้เป็นผู้รับผิดชอบในการตั้ง การดำรงอยู่ และการเลิกโรงเรียน โดยมี "ผู้จัดการ" รับผิดชอบในการปกครองโรงเรียนดำเนินงานธุรการ

¹ พา ไชยเดช ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนราษฎร์กับครู โรงเรียนราษฎร์

ควบคุมครูใหญ่ ครู นักเรียนในโรงเรียน และมี "ครูใหญ่" รับผิดชอบแทนในงานฝ่ายวิชาการของโรงเรียน และเป็นหัวหน้าควบคุมครูและนักเรียนในโรงเรียน¹

ข้อกำหนดทำให้เกิดความขัดแย้งในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนระหว่างผู้จัดการกับครูใหญ่ ทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกันในลักษณะที่ครูใหญ่ไม่มีอำนาจสิทธิขาดในการดำเนินงานด้านวิชาการและการควบคุมดูแลครู และนักเรียนในโรงเรียน

ตามพระราชบัญญัติ² ข้อกำหนดมีลักษณะมุ่งจะควบคุมโรงเรียนเอกชนมากกว่าส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนสามารถดำรงฐานะอยู่ได้เพื่อทำหน้าที่แบ่งเบาภาระของรัฐ ในการจัดการศึกษาให้กับประชาชน³ นอกจากจะควบคุมหลักสูตร วิธีสอนแล้ว ยังได้ควบคุมเกี่ยวกับอัตราค่าธรรมเนียมที่โรงเรียนเก็บจากนักเรียนด้วย การควบคุมดังกล่าว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเงินกินเปล่า³ หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า "เยาะเจียะ" ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ทางหน้าหนังสือพิมพ์อยู่เสมอ⁴

¹"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497" ราชกิจจานุเบกษา 71 : 23
กุมภาพันธ์ 2497

²พ.า โสยเคช ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์กับครูโรงเรียนราษฎร์
หน้า 1 - 3

³เงินกินเปล่า หมายถึง เงินหรือสิ่งของ เช่น โต๊ะเรียนที่ผู้ปกครองนักเรียนให้แก่โรงเรียนเป็นพิเศษ นอกเหนือจากเงินค่าธรรมเนียมการเรียนและค่าธรรมเนียมอื่นที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้โรงเรียนเก็บได้ ในการจ่ายเงินกินเปล่านี้ผู้ปกครองนักเรียนอาจจะให้โรงเรียนโดยตรงหรือจ่ายผ่านองค์กรทาง ๆ เช่น สมาคมครู และผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า และมูลนิธิ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ปกครองนักเรียนอาจจ่ายเงินกินเปล่าอีกต่างหาก ด้วยความเต็มใจหรือเพราะถูกเรียกรอรับบังคับให้ต้องจ่ายก็ได้

⁴กช. ก/ป7/2498/ศธ. 3.2 เรื่อง การเพิ่มค่าเล่าเรียนในโรงเรียนราษฎร์
จากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับวันที่ 12 มีนาคม 2498

ดังได้กล่าวแล้วว่า การดำเนินการของโรงเรียนเอกชนมีลักษณะเป็นธุรกิจที่ต้องแข่งขันกัน ทั้งนี้เพื่อให้จำนวนนักเรียนเขาเรียนได้มากที่สุด คู่แข่งขันของโรงเรียนเอกชนคือ โรงเรียนรัฐบาล ซึ่งดำเนินการด้วยงบประมาณแผ่นดินและอยู่ในฐานะใดเปรียบโรงเรียนเอกชน ในด้านคุณภาพของครู วัสดุและอุปกรณ์การสอน¹ ทำให้สามารถจูงใจให้นักเรียนเขาเรียนได้มากที่สุด ในหมู่โรงเรียนเอกชนเองก็มีการแข่งขันกันเอง โรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งบุคลากรและคุณภาพจะใดเปรียบ ส่วนมากจะเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ สามารถรับนักเรียนได้จำนวนมากน้อยตามต้องการ

บทบาทของโรงเรียนเอกชนในหลวง พ.ศ. 2497 นี้ สามารถกล่าวโดยสรุปได้คือ เอกชนได้มีความสามารถจัดการศึกษาสายสามัญภายใต้นโยบายการพัฒนการศึกษาของรัฐได้อย่างกว้างขวาง ช่วยรัฐพัฒนาบุคคล และพัฒนาประเทศได้ตรงตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ แนวโน้มของการจัดการศึกษาของเอกชนจะทำให้เกิดปัญหาในระยะต่อมาก็คือตาม

¹ กจข. ก/ป7/2497/ศธ. กองโรงเรียนราษฎร์และกองโรงเรียนรัฐบาล
เรื่องการช่วยเหลือโรงเรียนราษฎร์

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ ๕;
 ระยะเวลาที่รัฐบาลให้ความสนับสนุนแก่เอกชนในการจัดการศึกษา
 พ.ศ. 2503 - 2513

การจัดการศึกษาของเอกชนในช่วงเวลาที่ผ่านมา นั้น แม้จะต้องประสบกับนโยบาย การศึกษาของหลายรัฐบาล และเอกชนจึงต้องถูกจำกัดขอบเขตในการจัดการศึกษาที่ตาม แต่เอกชนก็ยังสามารถขยายการศึกษาสายสามัญออกไปอย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับ การพัฒนาการศึกษา เพื่อบรรลุแผนพัฒนาประเทศของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ควย ในระยะ ๑๐ ปี พ.ศ. 2503 - 2513 รัฐบาลได้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 มา พัฒนาการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการ เมือง ในขณะนั้น แต่แผนการ ศึกษาฉบับนี้ใหม่ระยะหนึ่งสภาพการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก แนวคิดที่จะปรับปรุงแผนการศึกษาชาติได้เกิดขึ้นอีกครั้ง ประกอบกับแนวคิดเรื่องประชาธิปไตย ได้รับความสนใจในระดับสูง การปรับปรุงการศึกษาในลักษณะปฏิรูปการศึกษาจึงสอดคล้องกับ ความคิดดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการ เมืองได้ส่งผลมาถึงการ จัดการศึกษาสายสามัญและการบริหารการศึกษาของเอกชนควย ทำให้โรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องดำเนินการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ดังกล่าว

สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของไทย พ.ศ. 2503 - 2513

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นผลจาก การที่คณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกเข้ามาทำการสำรวจเศรษฐกิจของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2501¹ เพื่อเสนอ "โครงการพัฒนาประเทศไทย" รายงานที่ทမ်းชื่อว่า "การพัฒนา

¹สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับ ประเทศไทย รายงานของคณะสำรวจเศรษฐกิจและธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะ และวิวัฒนาการ หน้า ก - ข

ที่เป็นไปได้ในประเทศไทย"¹ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ถือเอารายงานนี้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และแนวคิดทั่วไปของรายงานฉบับนี้คือ การส่งเสริมธุรกิจเอกชน โดยรัฐบาลทำหน้าที่เป็นเพียงผู้คอยดูแลและให้ความสะดวก จัดตั้งอำนวยความสะดวกและปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อธุรกิจต่าง ๆ² ผลที่ตามมาคือ การจัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ. 2503 เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับโครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย (A Public Development Program for Thailand) โดยร่วมมือกับธนาคารโลกหรือธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการกับผู้เชี่ยวชาญอเมริกันและนักวิชาการอเมริกันในองค์การยูเอสเอ็ม (United States Operations Mission : USOM) โดยช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก พ.ศ. 2504 - 2509 จึงได้เกิดขึ้นในระยนี้

ความต้องการพัฒนาประเทศโดยการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจนั้น รัฐได้มีเป้าหมายที่จะเพิ่มรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น โดยรัฐบาลพยายามนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด เพื่อเพิ่มผลผลิตและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศนั้น รัฐได้เริ่มพิจารณาในส่วนของรัฐบาลอย่างเดียวก่อนแล้วจึงขยายขอบเขตของแผนให้คลุมถึงการพัฒนาของรัฐโดยสมบูรณ์ โดยได้รวบรวมพัฒนาในด้านรัฐวิสาหกิจและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้าไว้ด้วย และเน้นความสำคัญของการพัฒนาสังคม เพื่อให้ระบบสังคมได้เจริญก้าวหน้า

¹รายงานเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจไทยชุดนี้ ถูกรวบรวมไว้ในรายงานของหน่วยงานซีไอเอ ในชื่อรายงานว่า "Probable Development in Thailand" เป็นรายงานฉบับหมายเลข Intelligence Report No.7503 จาก นครค เพชรประเสริฐ "เศรษฐกิจการเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 179

²นครค เพชรประเสริฐ "เศรษฐกิจการเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 179

ควบคู่กันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงต้องพัฒนาคนกำลังคนควบคู่กันไปด้วย สำหรับปัจจัยสำคัญที่จะทำให้โครงการดำเนินไปได้นั้น จะต้องมีการลงทุนทั้งในส่วนรัฐบาลและเอกชน¹ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์จึงส่งเสริมการลงทุนเอกชนทั้งจากภายในและจากต่างประเทศ เป็นการเปิดโอกาสให้นายทุนจากต่างประเทศเข้ามาขี้นบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการด้านต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนสูงและเพื่อการพัฒนาทุนนิยมเป็นไปอย่างราบรื่น จึงต้องขจัดอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การก่อกำจัดขบวนการแรงงานและการเคลื่อนไหวของแรงงาน ที่สำคัญที่สุดคือ การก่อกำจัดลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย เพราะลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อระบบทุนนิยม และระบอบเผด็จการโดยทหารและชนชนอันหมั่นเพียรชนชนกรรมาชีพ ทั้งนี้โดยสาเหตุเนื่องมาจากผู้นำของรัฐบาลคือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีแนวคิดพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตามลักษณะของสหรัฐอเมริกา แนวคิดนี้ได้สืบทอดมาถึงสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร ด้วย ซึ่งในช่วง พ.ศ. 2503 - 2513 อิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในรูปของความช่วยเหลือพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ให้ความมั่นคงในอำนาจการเมืองของผู้นำไทย อีกทั้งการเกิดสงครามอินโดจีนได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะในด้านการพัฒนาช่วยเหลือทางทหาร ซึ่งมีส่วนทำให้การศึกษาได้รับการพัฒนาด้วย โดยแนวคิดในด้านการศึกษาของสหรัฐอเมริกาได้มีอิทธิพลต่อนักการศึกษาไทยในขณะนี้เป็นอย่างมาก ดังจะปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503

ในการดำเนินการพัฒนาประเทศนั้น อัตราการเพิ่มของประชากรในประเทศจะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และเป้าหมายที่จะยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนด้วย จากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2503 ประเทศไทยมีประชากรเป็นจำนวนถึง 26.7 ล้านคน และใน พ.ศ. 2513 ประชากรจะเพิ่มเป็น 39.2 ล้านคน อัตราการเพิ่มของประชากรได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.2 ต่อปีใน พ.ศ. 2509 เป็น 3.3 ต่อปีใน พ.ศ. 2513

¹ ธรรมศักดิ์ เพียรประเสริฐ "เศรษฐกิจการเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 179

หนึ่งเนื่องจากอัตราการตายไคลดลง แต่อัตราการเกิดคนข้างคงที่ เป็นผลจากการที่มีการพัฒนา
 คานสาธารณสุขให้ขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น ประชากรส่วนที่เป็นแรงงานที่มีความชำนาญยังไม่พบกับ
 ความต้องการของระบบเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการขาดแรงงาน
 ที่มีความชำนาญระดับกลางอยู่มาก ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่นโยบายพัฒนากำลังคน ได้เน้นหนักในการผลิต
 เจาหนาทหรือแรงงานระดับกลาง อาทิเช่น ช่างฝีมือแขนงต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกอบรมมากเป็นพิเศษ
 จากระดับอาชีวศึกษา ขณะเดียวกันแรงงานระดับสูงที่สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาหรือสถาบันชั้นสูง
 เช่น แพทย์และวิศวกรแขนงต่าง ๆ ก็ยังไม่พอที่จะสนองความต้องการ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ
 ส่วนของรัฐและเอกชน การผลิตแรงงานที่มีความชำนาญนี้จะต้องคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพพร้อม ๆ
 กันไปด้วย¹

การที่รัฐได้ยึดถือนโยบายการพัฒนากำลังคนใหม่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับความ
 ต้องการของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศกำลังพัฒนาอยู่ เพื่อช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลน
 กำลังคนบางประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่มีความชำนาญขนาดปานกลาง และเฉพาะด้าน
 ตลอดจนทั้งแรงงานที่มีความชำนาญชั้นสูงระดับผู้บริหาร ฉะนั้นปัจจัยสำคัญต่อการผลิตแรงงานหรือ
 กำลังคนที่มีคุณภาพตามที่รัฐต้องการคือ การศึกษา การศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่รัฐให้ความสนใจพัฒนา
 โดยจัดงบประมาณให้เพียงพอกับความจำเป็นในการขยายห้องเรียนให้พบกับเด็กวัยเรียนและปรับปรุง
 มาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น² ด้วยเห็นความสำคัญของการศึกษาว่า เป็นรากฐานของการพัฒนา
 ประเทศทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ฉะนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมการศึกษา
 ให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาในมากที่สุด เพื่อให้ประชาชนมีความพร้อมในตนเองประกอบ
 (Human Factor) ซึ่งมี 3 ด้านคือ ความรู้ความคิด ค่านิยมทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมปฏิบัติ
 บุคคลที่ได้รับการพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 3 แล้ว และเป็นผู้มีความรู้ทักษะในการทำงานเลี้ยงชีพ
 การดำรงชีวิตจึงเป็นไปอย่างดี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศมาก³ แต่การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ารับ

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514)

²สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โครงการพัฒนาการ... หน้า 27

³ธีรวัฒน์ นิจนตร พัฒนาศึกษาศาสตร์ หน้า 13

การศึกษา มักจะพบปัญหาเรื่องประชาชนขาดความตระหนักในคุณค่าของการศึกษา ไม่ยอมส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาตามที่รัฐได้กำหนดไว้ รัฐจึงต้องอาศัยตัวบทกฎหมายเป็นเครื่องมือบังคับให้ประชาชนเข้ารับการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาภาคบังคับ¹ ทั้งนี้เพราะรัฐต้องการกำลังบุคคลที่มีความรู้ระดับพื้นฐานมาพัฒนาประเทศ ซึ่งเป็นไปในแนวคิดเดียวกันกับองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่มีโครงการพัฒนาการศึกษาในประเทศสมาชิก²

ใน พ.ศ. 2503 องค์การยูเนสโก ได้จัดประชุมส่วนภูมิภาคขององค์การขึ้นที่เมืองการาจ ประเทศปากีสถาน โดยมีผู้แทนประเทศภาคีในทวีปเอเชียเข้าร่วมประชุม เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา และการศึกษาภาคบังคับ ในการประชุมได้มีการเสนอแผนการศึกษาแผนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า แผนการาจ ซึ่งมุ่งหมายจัดการประถมศึกษาให้แก่เด็กในภูมิภาคเอเชียโดยทั่วถึงกัน โดยที่ประชุมระหว่างประเทศเห็นพ้องกันว่า "ในประเทศต่าง ๆ ที่รวมโครงการจัดการประถมศึกษาภาคบังคับ อย่างน้อยเป็นเวลา 7 ปี ให้ไว้กำหนดเวลา 20 ปี นับตั้งแต่เริ่มแผนใน พ.ศ. 2503 จนถึง พ.ศ. 2523 โดยจะต้องพยายามให้เด็กซึ่งมีจำนวนประมาณร้อยละ 20 ของมวลประชากรเขาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา³ แผนนี้ช่วยให้คณะกรรมการปรับปรุงแผนการศึกษามีแนวทางเพิ่มขึ้นโดยรวมมือกับสภาการศึกษาแห่งชาติดำเนินการปรับปรุงแผนการศึกษาชาติต่อมาจนสำเร็จเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503⁴

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2503 ระบบการศึกษาได้เปลี่ยนไปจากเดิมระดับประถมศึกษาได้เพิ่มจาก 4 ชั้น เป็น 7 ชั้น ระดับมัธยมศึกษาได้แบ่งเป็นสายสามัญและสายอาชีพ เพื่อให้นักเรียนส่วนหนึ่งจบการศึกษาระดับนี้แล้วหาไม่สามารถเรียนต่อทางวิชาการได้ ก็จะได้

¹ กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา รายงานการวิจัยอันที่ 8 : สมรรถนะผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ หน้า 63

² ค. หน้า 91

³ ค. หน้า 92

⁴ สกศ. การศึกษาในประเทศไทย หน้า 13

พื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพต่อไป¹ สำหรับในระดับประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาค้นคว้าค้นคว้า
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับแผนการนี้ แต่ต้องการให้ลดเวลาดำเนินการ
จาก 20 ปี เหลือเพียง 10 ปี โดยมีใ้ค่าหนึ่งถึงงบประมาณที่ต้องใช้จ่ายในการพัฒนาประเทศ
หลาย ๆ ด้าน จำนวนครูและอาคารเรียนที่จะต้องเพิ่มตามขึ้นด้วยเพราะประเทศอยู่ในระยะ
เร่งพัฒนา ความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาให้โดยผลในระยะสั้นย่อมเป็นผลสำเร็จของรัฐบาล
ในการพัฒนาประเทศโดยประการหนึ่ง และความเห็นของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้มีส่วนทำให้
งานขยายการศึกษาค้นคว้าค้นคว้าดำเนินการได้เร็วขึ้น และโรงเรียนเอกชนได้รับการสนับสนุนให้รวม
จัดการศึกษามากขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว เป็นผลให้โรงเรียนเอกชนในระยะ
หลัง พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา มีอัตราการขยายตัวสูง²

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 ได้มีการปรับปรุงโดยได้รับอิทธิพลจากระบบ
การศึกษาของสหรัฐอเมริกาไว้มาก กล่าวคือหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยดำเนินนโยบายตาม
สหรัฐอเมริกา อิมิเกรชันจากโลกเสรี จึงมีความร่วมมือทางการเมือง การทหาร และกิจการ
พลเรือนมาก มีการส่งข้าราชการไปเรียนและฝึกอบรมในสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก วงการ
ศึกษาเองก็ได้รับอิทธิพลนี้ ความคิด ทฤษฎีและวิธีการต่าง ๆ ทางการศึกษาของสหรัฐอเมริกาก็มี
อิทธิพลต่อความคิด รูปแบบ วิธีการ ของนักการศึกษาไทย และมีผู้เคยวิจารณ์ไว้ว่า "ช่างเคราะห์ร้าย
เสียจริงที่คนไทยไปเอาอย่างความคิดวิธีการมาจากสหรัฐอเมริกาในช่วงสมัยที่การจัดการศึกษา
ของสหรัฐอเมริกามีปัญหาและกำลังเร่งแก้ไขอยู่"³ ปัญหาของสหรัฐอเมริกานั้นเป็นผลมาจากการที่
ไซเบอร์ทรูสเซียสามารถส่งดาวเทียมสปุตนิกขึ้นโคจรรอบโลกได้เป็นครั้งแรกของโลก ทำให้สหรัฐ
อเมริกาต้องหันกลับมาพิจารณาคุณภาพการศึกษาของตนใหม่ จากความสัมพันธ์ทางการเมือง
ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาดังกล่าว ได้ทำให้ไทยนำแผนการศึกษาซึ่งเป็นทฤษฎีการศึกษาจาก

¹ สกศ. แผนหลักของการจัดการศึกษา หน้า 5

² สกศ. การศึกษาในประเทศไทย หน้า 14 - 15

³ เอกวิทย์ ณ ถลาง "สามทศวรรษของการพัฒนาการศึกษาไทย : ความสำเร็จ
ความล้มเหลวและภาระกิจสืบเนื่อง" มติชนสุดสัปดาห์ 8(387) : 26 - 27 มกราคม 2531

สหรัฐอเมริกามาใช้ ซึ่งเกิดปัญหาทั้งทางด้านหลักวิชาและการปฏิบัติในระยะต่อมา และผลจากการที่รัฐให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการ นักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ รับความช่วยเหลือจากคณะกรรมการการบริหารวิเทศกิจแห่งสหรัฐอเมริกาหรือองค์การยูนิเซฟ และหลังจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกแล้ว ได้ทำให้นักวิชาการและนักการศึกษามีความตื่นตัวในการเสริมสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการมากขึ้น

เมื่อประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มาได้ 2 ฉบับ คือตั้งแต่ พ.ศ.

2504 - 2514 ผลปรากฏว่าได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพ และอัตราการขยายตัวของการผลิตและรายได้โดยรวม เป็นหลัก ความสามารถทางการผลิตได้พัฒนาไปมาก แต่ได้เกิดผลในด้านลบคือ การพึ่งพาต่างประเทศ ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ คนกลุ่มน้อยได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนามากกว่าคนส่วนมาก สภาพด้านการเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมค่อนข้างจะถูกละเลย ไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร¹ การศึกษาไทยต้องประสบกับภาวะการสูญเสียทางการศึกษา ปัญหาการไม่รู้หนังสือ ปัญหาความไม่เสมอภาคในโอกาสและบริหารการศึกษา นักวิชาการและนักการศึกษาได้เริ่มวิเคราะห์ถึงปัญหาและต้องการพัฒนาการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาความบกพร่องของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ที่เริ่มจะล่าช้าสำหรับการพัฒนาประเทศ จึงมีแนวคิดในการแสวงหาโฉมหน้าใหม่ทางการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โครงการนี้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2513² ความเคลื่อนไหวนี้ ได้มีผลมายังการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเสียใหม่ ซึ่งการจัดการศึกษาของเอกชน ในฐานะที่ดำเนินการตามนโยบายการศึกษาของรัฐ และต้องคำนึงถึงธุรกิจของตนย่อมต้องเตรียมรับกับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ด้วย

¹ณรงค์ เพชรประเสริฐ "เศรษฐกิจการเมืองไทย..." เศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 198 - 199

²สีลาภรณ์ นาคทรพรพ "นโยบายการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย : ศึกษากรณีการปฏิรูปการศึกษา 2516 - 2520" วิจัยการศึกษา 10(4) : 18 - 23 เมษายน - พฤษภาคม 2530

นโยบายการศึกษาของรัฐต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2503 - 2513

จากสภาพทั่วไปดังที่กล่าวไวข้างต้นนั้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ได้เป็นปัจจัยนำที่ทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการศึกษา และมีการปรับปรุงสภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในขณะนั้น เพื่อใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ซึ่งส่งผลมายังบทบาทของเอกชนที่ดำเนินการจัดการศึกษาควบคู่กันกับรัฐ เป็นอย่างมาก และการที่รัฐมีแนวคิดปฏิรูปการศึกษา ย่อมทำให้เอกชนต้องเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย

ประเทศไทยได้ชื่อว่าประเทศที่กำลังพัฒนามาตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นฉบับแรก ซึ่งรัฐให้ความสำคัญแก่การศึกษาและทรัพยากรมนุษย์มากขึ้น¹ จริงแล้ว ความคิดเช่นนี้ได้เริ่มตระหนักมาตั้งแต่มีการจัดระบบการศึกษาอย่างเป็นกิจลักษณะในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว² แต่การที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาากเป็นพิเศษ เนื่องจากรัฐได้ตระหนักดีว่า การศึกษามีความสำคัญสูงสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย แต่ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีการจัดตั้งสภาการศึกษา³ สำนักงานวางแผนการศึกษาขึ้นเป็นหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดำเนินงานพัฒนาการศึกษา ระยะนี้ได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็น "ยุคทองของการวางแผน"⁴

นโยบายการศึกษา ในช่วง พ.ศ. 2503 - 2513 นี้ ได้ดำเนินตามนโยบายการศึกษาของรัฐบาล 2 คณะ คือ คณะรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ. 2502 - 2506) และจอมพลถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2506 - 2516) มีหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรี

¹สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ โครงการพัฒนาการของรัฐ... หน้า 203

²วิชชัย มูลศิลป์ การปฏิรูปการศึกษา... หน้า 41

³ปัจจุบันคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

⁴กจร. สบ.5.2.2.1/5 ดร.วิจิตร ศรีสุอาน เรื่องสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการศึกษาของประเทศไทย

ว่าการกระทรวงศึกษาธิการในรัฐบาลทั้งสองคณะ ซึ่งนโยบายการศึกษาของรัฐบาลทั้ง 2 คณะนี้
มีลักษณะสอดคล้องและต่อเนื่องกัน กล่าวคือ เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จัดตั้งคณะรัฐบาลใน
พ.ศ. 2502 แล้ว ได้ประกาศนโยบายทางการศึกษาไว้ว่า

"...จะจัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้นเพื่อวางโครงการถาวรเหมาะสมกับความ
จำเป็นของชาติ และสอดคล้องกับรูปแบบการปกครองประเทศ จะเปิดโอกาส และ
ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยรัฐบาล
ถือหลักว่าจะเพียงแต่ควบคุมให้เป็นไปตามโครงการศึกษาแห่งชาติ และให้ความ
อนุเคราะห์ตามความจำเป็น..."

จากนโยบายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีความตั้งใจจริงในการพัฒนาการศึกษาและใน
ขณะเดียวกัน รัฐบาลยังสนับสนุนให้เอกชนเข้าร่วมจัดการศึกษาคอยความเต็มใจ โดยรัฐบาลจะควบคุมตาม
หลักเกณฑ์ และให้ความอุดหนุนช่วยเหลือการจัดการศึกษาของเอกชนอีกด้วย

สำหรับนโยบายการศึกษาของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้แถลงไว้เมื่อวันที่
19 ธันวาคม 2506 ไว้เพียงสั้น ๆ แต่ต่อเนื่องกับรัฐบาลก่อนคือ

"...ในด้านการศึกษา รัฐบาลจะปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐบาลก่อนแถลงไว้ จะให้ความ
สำคัญแก่การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพเป็นพิเศษ กับทั้งขยายการศึกษาชั้นสูงไปตาม
จังหวัดต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นด้วย"¹

นโยบายการศึกษานี้ สามารถกล่าวได้ว่า รัฐบาลยังคงเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมรับภาระ
ในการจัดการศึกษาของชาติได้ เช่นเดียวกับรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และระบุให้เอกชน
ช่วยจัดการศึกษาอย่างชัดเจนมากขึ้น เมื่อได้แถลงนโยบายการศึกษา ใน พ.ศ. 2512²

¹ สกศ. แผนอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์และรายงานการติดตามผลการดำเนินงานตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุน และค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนราษฎร์ หน้า 59

² สมบูรณ์ พรหมภาพ ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย หน้า 350

จากนโยบายของรัฐบาลทั้ง 2 คณะ ดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางการศึกษา โดยทั่วไป คือ รัฐบาลให้สภาพการศึกษาแห่งชาติวางแผนการศึกษาทุกระดับ และรัฐบาลประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503¹ และดำเนินการจัดการศึกษาภาคบังคับตามแผนการฯ ซึ่งกำหนดระยะเวลาของแผนไว้ 20 ปี แต่จวบพลสมุช ธีระวัชต์ เห็นว่าเป็นเวลาที่นานเกินไป ควรจะลดลงมาดำเนินการให้เสร็จใน 10 ปี ความคิดนี้ได้ปรากฏในคำกล่าวปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ที่สมาคมศึกษาศาสตร์ในการประชุมสมาชิกรัฐสภาประจำปีระหว่างวันที่ 8 - 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2505 ความบางตอนที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้ดังนี้

"...การประชุมสมาชิกรัฐสภาประจำปี เป็นเสมือนการประชุมยูเนสโกทั่วประเทศ ข้าพเจ้าถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอันมาก... ในระยะนี้จิตใจของข้าพเจ้ากำลังหมกมุ่นกับเรื่องพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาการศึกษา ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้ส่งท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการไปประชุม UNESCO ที่กรุงโตเกียว เมื่อข้าพเจ้าได้รับรายงานก็ยิ่งทำให้ข้าพเจ้าหวัหวัความรู้สึกนึกคิดหลายอย่างเกี่ยวกับการศึกษาของชาติเรา สุดท้ายจะพรวน... ผลจากการประชุมที่กรุงโตเกียวซึ่งท่านรัฐมนตรีไปประชุมมานั้น เขายืนยันให้ทุกประเทศจัดให้มีการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งกำหนดไว้ 7 ปี... นอกจากนี้เขายังสรุปให้เด็กเขาเรียนประถมศึกษาภาคบังคับ 20 % ของพลเมืองทั้งหมดให้แก่นักเรียน 35 คนต่อครู 1 คน... แต่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการไปในหนังสือฉบับหนึ่งว่าประเทศไทย จะต้องทำให้ได้ภายใน 10 ปีเท่านั้น... ซึ่งเราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเราจะต้องจัดทำให้สำเร็จก่อน 20 ปี ตามที่เรากำหนดไว้ ซึ่งข้าพเจ้าเคยพูดว่าประเทศไทยจะต้องให้ได้ครึ่งเดียวคือ 10 ปีเท่านั้น..."²

¹ ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 154

² "คำปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธีระวัชต์" วิทยาราย 61(8) : 575 - 582

จากคำปราศรัยนี้ ทำให้มองเห็นเจตนารมณ์ของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับและความเร่งรีบที่จะพัฒนากำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศ ทำให้ขาดการพิจารณาในด้านงบประมาณ บุคลากร และสถานที่ทางการศึกษาอย่างรอบคอบ กล่าวคือ ประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก รัฐต้องจัดสร้างงบประมาณในการพัฒนาประเทศหลายด้าน สำหรับแผนพัฒนาการศึกษาฉบับแรกมีการจัดทำโครงการศึกษาระยะ มกราคม 2504 - กันยายน 2509 โดยพึ่งงบประมาณแผ่นดิน และเงินกู้จากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้เป้าหมายการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ครอบคลุมใน 10 ปี เป็นไปได้น้อยมาก แต่ความเห็นของจอมพลสฤษดิ์ ก็มีส่วนในงานขยายการศึกษาภาคบังคับได้ดำเนินการเร็วขึ้น และมีการเตรียมงานที่รอบคอบขึ้น คือนอกจากจะมีโครงการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วประเทศภายใน 10 ปี (พ.ศ. 2504 - 2513) แล้ว ยังมีโครงการขยายการศึกษาภาคบังคับภายในเวลา 20 ปี และโครงการขยายการศึกษาภาคบังคับตามกำลังเงินที่สำนักงานประมาณจะจัดสรรให้ได้เป็นรายปี ทั้งนี้เพื่อให้โครงการในกรณีที่โครงการแรกไม่สามารถจะดำเนินการได้²

จากปัญหาด้านงบประมาณและความต้องการของจอมพลสฤษดิ์ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการซึ่งโดยหน้าที่จะต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนอย่างเพียงพอ แต่สถานศึกษา และบุคลากรของรัฐ ยังไม่สามารถรองรับผู้ที่เข้ารับการศึกษาคได้ รัฐจึงเร่งส่งเสริมให้เอกชนช่วยแบ่งแรงในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งยังส่งเสริมกิจการโรงเรียนเอกชนในด้านเพิ่มการอุดหนุนทั้งด้านการเงินและวิชาการ มีการจัดสร้างศูนย์กลางทางวิชาการขึ้น เพื่อการนี้โดยเฉพาะ³

นโยบายการพัฒนาการศึกษานี้ แม้จะเป็นนโยบายการศึกษาโดยส่วนรวม แต่การที่เอกชนได้ร่วมจัดการศึกษาควบคู่กับรัฐบาลตลอด รัฐจึงมีนโยบายปรับปรุงการศึกษาในส่วนที่เอกชนจัดด้วย โดยการอุดหนุนทั้งด้านการเงินและวิชาการ มีผลให้เอกชนมีกำลังใจ และมีแนวทางในการปรับปรุง

¹ กจช. ก/ป7/2505/ศธ.1.1 นโยบายรัฐ เรื่อง นายกรัฐมนตรี
วางแผนให้ศึกษาธิการกู้เงินจากต่างประเทศในระยะยาวมาพัฒนาการศึกษาของชาติ

² กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา รายงานการวิจัย... หน้า 99

³ กจช. สบ.5.2.2.1/4 เรื่อง นโยบายการจัดทำโครงการศึกษา
มกราคม 2504 - กันยายน 2509

คุณภาพการศึกษา และครูโรงเรียนเอกชนมีกำลังใจในการอบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี และมีความรู้ต่อไป

การจัดการศึกษาของรัฐในระยะก่อน พ.ศ. 2510 นั้น รัฐได้ทำการขยายการศึกษาของ รัฐควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เอกชนจัด โดยหวังให้เอกชนชว่งเบงเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ส่วนรัฐจะพยายามจัดในส่วนที่เอกชนไม่สามารถจัดได้เท่านั้น เช่น รัฐมีนโยบายลดจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมาจัดมัธยมศึกษาตอนต้น มาจัดมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เอกชนที่มั่งคั่งไม่พอสามารถช่วยรัฐจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ปริมาณโรงเรียนเอกชนจึงเพิ่มมากขึ้น¹ ต่อมาหลังจากรัฐประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) แล้ว นโยบายการพัฒนาการศึกษาได้มุ่งขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นอันดับแรก เพื่อสร้างบุคคลระดับพื้นฐานทั้งนี้กำหนดนโยบายให้เอกชนลดการจัดระดับนี้ลง ให้มาร่วมมือกับรัฐปรับปรุงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อสร้างกำลังบุคคลชั้นกลาง ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เป็นการสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ² ซึ่งขณะนั้นรัฐได้จัดโครงการ โรงเรียนมัธยมแบบประสม (ค.ม.ส.) และโครงการปรับปรุง โรงเรียนมัธยมในชนบท (ค.ม.ช.)³ แต่การจัดการศึกษาของเอกชน ยังคงมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อคู่สัดส่วนระหว่างการจัดการศึกษาของเอกชนกับของรัฐใน พ.ศ. 2513 พบว่ามีโรงเรียนในสัดส่วน 1:2 ครู 1:5 และนักเรียน 1:5⁴ จากสัดส่วนของนักเรียนแสดงให้เห็นว่า เอกชนได้ช่วยรัฐขยายการศึกษาไปสู่เด็กนักเรียนได้มาก คิดสัดส่วนได้ถึง 1 ใน 5 ของจำนวนนักเรียนสายสามัญทั่วประเทศ

ในระยะ พ.ศ. 2513 บรรยากาศทางการศึกษาได้คลี่คลายของการเปลี่ยนแปลงด้านระบบการศึกษาให้สัมพันธ์กับระบบการเมือง อันเนื่องมาจากประเทศได้ผ่านหัวเลี้ยวหัวต่อในการพัฒนาประเทศ คือระยะ พ.ศ. 2500 - 2510 สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

¹คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เรื่องการศึกษาเอกชน หน้า 3

²ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 154 - 155

³ศธ. กรมวิสามัญศึกษา รายงานการศึกษาประจำปีการศึกษา 2511

⁴สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครูภาคสมทบ

ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบเศรษฐกิจเงินตราอย่างเต็มตัว¹ การพัฒนาการศึกษาในระยะดังกล่าวได้ทำให้การศึกษาขยายตัวไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ แต่ผลของการพัฒนาประเทศในด้านการศึกษาสนองความต้องการของคนเมืองหลวงมากกว่าชนบท ปัญหาความเสมอภาคในด้านโอกาสทางการศึกษาจึงเกิดขึ้น² และการขยายตัวของการศึกษามีส่วนอย่างมากในการสร้างสำนักทางการเมือง การบริหารประเทศ ซึ่งนำไปสู่ความไม่พึงพอใจ และมีการเดินขบวนเรียกร้องรัฐธรรมนูญในเวลาต่อมา³

การศึกษาที่ยังคงพัฒนาไปตามหลักการของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2503 นั้น ได้เริ่มถูกพิจารณาว่าล้าหลังสำหรับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ⁴ นักวิชาการและนักการศึกษา ได้เคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเสียใหม่ ทั้งนี้ย่อมหมายถึงการจัดการศึกษาของเอกชน ต้องมีการเปลี่ยนแปลงควบคู่กัน เริ่มจากมีแนวคิดที่จะจัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์ และจะยกระดับกองโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นกรมโรงเรียนเอกชนเพื่อช่วยเฝ้าให้การช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนได้ยิ่งขึ้น⁵

การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2503 - 2513

การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนระยะก่อน พ.ศ. 2503 นั้น เป็นระยะที่เอกชนจัดการขยายการศึกษาได้ตีตามนโยบายของรัฐ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำนึกประการหนึ่ง

¹ เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสนทนา... หน้า 508 - 509

² ก. หน้า 516

³ สวัสดิ์ นาคพรทพ "นโยบายการศึกษา..." วิจัยการศึกษา 10(4) : 18 - 23

⁴ ก.

⁵ กจช. ก/ป8/2513/7 เรื่อง เสนอยกกองโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นกรมโรงเรียนเอกชนและตั้งกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์

ของรัฐ ที่ต้องการพัฒนาการศึกษาาระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความต้องการรักษาสถานภาพทางการ เมืองของฝ่ายรัฐบาลประ กอบกันด้วยบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสามัญ ในระยะที่ผ่านมามีปรากฏในลักษณะการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ และอยู่ในกฎหมายการศึกษาที่รัฐกำหนดไว้สำหรับควบคุมโรงเรียนเอกชนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อ มาพิจารณาในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 จะพบว่า เอกชนก็ยังมียบทบาทเช่นเดิมและมากขึ้นกว่า ช่วงก่อน พ.ศ. 2503 โดยเฉพาะการจัดการศึกษาระดับภาคบังคับ โรงเรียนเอกชนขยายตัว มากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในเรื่องคุณภาพ ซึ่งรัฐพยายามแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ทำให้โรงเรียน เอกชนต้องพยายามดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาโดยไม่ต้องเสียผลประโยชน์ในด้านธุรกิจ

ในการดำเนินการจัดการ เรียนการสอนของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 เอกชนยังคงต้องใชห้หลักสูตรตามที่รัฐกำหนดเช่นกึ่งช่วงที่ผ่านมา แต่แตกต่างกันในประเด็นที่ว่า ในระยะ 2503 รัฐประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 หลักสูตรที่ใช้ในการจัด การศึกษาจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรที่ใช้ในการ เรียนการสอนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2503

หลักสูตรนี้ถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษา เพราะหลักสูตร เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียน มีความมุ่งหมายในการให้การศึกษากับเด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ สร้างเสริมทักษะและ ทัศนคติในด้านใดบ้าง ในวงการศึกษไทย เราได้ให้ความสำคัญแก่หลักสูตรอยู่น้อย เห็นได้จาก การที่โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ต้องทำการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างเคร่งครัด และในการที่รัฐประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ระบบการจัด ชั้นเรียนในระดับประถมศึกษาได้แบ่งเป็นประถมต้น 4 ปี และประถมปลาย 3 ปี ในระดับ มัธยมศึกษาได้เช่นเดียวกันได้แบ่งเป็นระดับมัธยมต้น 3 ปี และมัธยมปลาย 3 ปี การจัดหลักสูตร จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 มีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของ เด็กให้สามารถดำรงตน เป็นพล เมืองดีของชาติในระบบประชาธิปไตย โดยกำหนดให้นักเรียน ประถมศึกษาเรียนวิชาต่าง ๆ 6 หมวดวิชาในระดับประถมต้น และ 8 หมวดวิชาในระดับประถมปลาย ดังในตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น
พ.ศ. 2503

รายชื่อนักเรียน	จำนวนเวลาเรียน
นักศึกษารายวิชาภาษาไทย	7
นักศึกษารายวิชาสังคมศึกษา	6
นักศึกษารายวิชาวิทยาศาสตร์เบื้องต้น	3
นักศึกษารายวิชาคณิตศาสตร์	3
นักศึกษารายวิชาพลานามัย	3
นักศึกษารายวิชาศิลปศึกษา	3
รวม	25

ตามหลักสูตรนี้ การกำหนดเวลาเรียนไว้สัปดาห์ละ 25 ชั่วโมง ถือเป็นอัตราบังคับ
อย่างต่ำ โรงเรียนเอกชนซึ่งมักจะเน้นทักษะภาษาอังกฤษเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้ปกครอง
นักเรียน จะเพิ่มเวลาเรียนจากที่กำหนดไว้ได้ สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง นั้นต้องให้กระทรวงศึกษาธิการ
อนุมัติ บางโรงเรียนถ้าไม่สอนภาษาอังกฤษ ก็จะสอนวิชาหัตถศึกษา¹

หลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย เป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น
กำหนดเวลาเรียน 3 ปี ความมุ่งหมายเช่นเดียวกับหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น แต่แตกต่างกันคือ

1. เปลี่ยนแปลงเวลาเรียน
2. เพิ่มรายวิชาภาษาอังกฤษ
3. เพิ่มรายวิชาหัตถศึกษา

¹ พ.ศ. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503

กำหนดเวลาเรียนให้เวลาเรียนสัปดาห์หนึ่งไม่น้อยกว่า 5 วัน และตลอดสัปดาห์ให้เวลาเรียน 30 ชั่วโมง ในปีหนึ่งให้เวลาเรียนต้องไม่ต่ำกว่า 35 สัปดาห์ ผนวกวิชาที่เรียนมีดังในตาราง¹

ตาราง 10 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503

รายชื่อผนวกวิชา	จำนวนเวลาเรียน
ผนวกวิชาภาษาไทย	4
ผนวกวิชาภาษาอังกฤษ	3 - 5
ผนวกวิชาสังคมศึกษา	4
ผนวกวิชาวิทยาศาสตร์เบื้องต้น	3
ผนวกวิชาคณิตศาสตร์	4
ผนวกวิชาพลานามัย	2
ผนวกศิลปศึกษา	2
ผนวกวิชาหัตถศึกษา	8 หรือ 2
รวม	30

อัตราเรียนภาษาอังกฤษ และหัตถศึกษานั้น ถ้าเรียนภาษาอังกฤษ 3 ชั่วโมง ต้องเรียนหัตถศึกษา 8 ชั่วโมง ถ้าเรียนภาษาอังกฤษ 5 ชั่วโมง ต้องเรียนหัตถศึกษา 6 ชั่วโมง โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จะสอนภาษาอังกฤษ 5 ชั่วโมง เพื่อจุดประสงค์เดิมคือ เพิ่มความสามารถของเด็ก

¹ ศษ. หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 หน้า 1 - 42

ในด้านภาษา ซึ่งจะทำให้โรงเรียนเอกชนเด่นในด้านภาษามากกว่าโรงเรียนรัฐบาล และเป็น
การเพิ่มคุณภาพทางการของโรงเรียนเอกชนอีกด้วย

นอกจากนั้นการจัดหลักสูตร โรงเรียนจะต้องจัดให้มีการรวมลูกเสือ อนุสาสน์ หรือ
กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ นอกเวลาที่กำหนดให้ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง และต้องจัดให้มีการ
ชุมนุมอบรม สวดมนต์ไหว้พระตามโอกาสอันควร และเหมาะสม แก่ท้องถิ่น นอกเวลาที่กำหนด
ไว้น้อยอย่างน้อยสัปดาห์ละครึ่งชั่วโมง

2. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 มีความมุ่งหมายให้
การศึกษาที่เหมาะสมแก่วัย มีสุขภาพสมบูรณ์และมีความรู้พื้นฐาน อันจำเป็นแก่การประกอบอาชีพ
เพื่อเป็นพลเมืองดีมีศีลธรรมดีและอยู่ร่วมกับหมู่คณะได้ โครงสร้างของหลักสูตรในระดับนี้เน้น
เนื้อหาวิชาบังคับเรียน 8 หมวดสำหรับสายสามัญ และ 9 หมวด สำหรับสายอาชีพในที่นี้จะ
กล่าวถึงเพียงสายสามัญเท่านั้น ดังในตาราง

ตาราง 11 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
พ.ศ. 2503

รายชื่อหมวดวิชา	จำนวนเวลาเรียน
หมวดวิชาภาษาไทย	4
หมวดวิชาภาษาอังกฤษ	4 หรือ 6
หมวดวิชาสังคมศึกษา	4
หมวดวิชาวิทยาศาสตร์	3
หมวดวิชาคณิตศาสตร์	5
หมวดวิชาพลานามัย	2
หมวดวิชาศิลปศึกษา	2
หมวดวิชาศิลปปฏิบัติ	6 หรือ 4
รวม	30

ในเรื่องอัตราเวลาเรียนภาษาอังกฤษ และศิลปปฏิบัติ นั้น ถ้าเรียนภาษาอังกฤษ 4 ชั่วโมง ต้องเรียนศิลปปฏิบัติ 6 ชั่วโมง ถ้าเรียนภาษาอังกฤษ 6 ชั่วโมง ต้องเรียนศิลปปฏิบัติ 4 ชั่วโมง แนวการจัดวิชาอังกฤษนั้นถือว่าเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเอกชนที่เน้นการสอนภาษาอังกฤษเป็นอันมาก¹ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503 เป็นหลักสูตรที่มีความต่อเนื่องจากประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น มีกำหนดเวลาเรียน 2 ปี คือ ม.ศ. 4 - 5

เวลาเรียน ให้เวลาเรียนในสัปดาห์หนึ่งไม่น้อยกว่า 5 วัน และตลอดสัปดาห์ให้เวลาเรียน 30 - 35 ชั่วโมง ในปีหนึ่งให้เวลาเรียนระหว่าง 30 - 35 สัปดาห์ สำหรับหมวดวิชาเรียนมีดังต่อไปนี้²

¹ ศบ. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 หน้า 1 - 33

² วรวิทย์ วสันตารากร การศึกษาของไทย หน้า 115 - 116

ตาราง 12 แสดงอัตราเวลาเรียน (จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายสามัญ พ.ศ. 2503

วิชา	แผนกวิทยาศาสตร์		แผนกศิลป์		แผนกทั่วไป	
	วิชาบังคับ รวม	วิชาบังคับ เฉพาะแผนก	วิชาบังคับ รวม	วิชาบังคับ เฉพาะแผนก	วิชาบังคับ เฉพาะแผนก	วิชาเลือก
ภาษาไทย -ภาษาไทย ก.	3	-	3	-	-	-
-ภาษาไทย ข.	-	-	-	2	-	* 2
ภาษาอังกฤษ -ภาษาอังกฤษ ก.	4	-	4	-	-	-
-ภาษาอังกฤษ ข.	-	2	-	-	-	* 2
ภาษาต่างประเทศ -สังคมศึกษา ก.	-	-	-	2	-	* 2
-สังคมศึกษา ข.	3	-	3	-	-	-
วิทยาศาสตร์ -วิทยาศาสตร์	-	-	-	2	-	* 2
-ฟิสิกส์ เคมี ชีวะ ง.	-	-	-	4	4	-
-วิทยา ปฐมวัย	-	8	-	-	** 4	-
	-	2	-	-	-	-

ตาราง 12 (ต่อ)

วิชา	แผนกวิทยาศาสตร์		แผนกศิลป์		แผนกทั่วไป		
	วิชาบังคับ รวม	วิชาบังคับ เฉพาะแผนก	วิชาบังคับ รวม	วิชาบังคับ เฉพาะแผนก	วิชาบังคับ รวม	วิชาบังคับ เฉพาะแผนก	วิชาเลือก
คณิตศาสตร์ - คณิตฯ ก. - คณิตฯ ข. ภาษาต่างประเทศภาษาที่สอง ศิลปหรือการช่าง พลศึกษา เลขนุการ	1	-	2	-	2	-	-
	-	4	-	*** 4	-	-	* 4
	-	-	-	*** 4	-	-	* 4
	-	2	-	2	-	2	-
	-	-	-	-	-	-	* 4
	-	-	-	-	-	-	* 4
รวม	12	18	12	18	12	6	12
	30		30		30		

* วิชาที่เลือกเรียนตามเกณฑ์
 *** วิชาที่เลือกเรียนแผนกวิทยาศาสตร์ทั่วไปได้
 *** วิชาที่เลือกเรียนแผนกศิลป์ได้

3. ด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513

การบริหารงานของโรงเรียนเอกชนนั้นได้ใช้โครงสร้างเดิมเช่นเดียวกับในช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 แต่ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของแผนการศึกษาชาติได้ทำให้โรงเรียนเอกชนมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาภาคบังคับ ตามนโยบายการจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐมาดำเนินการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลศึกษาและมัธยมศึกษาแทน ขณะเดียวกันการที่รัฐใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ใน พ.ศ. 2503 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนคือ เจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ และครูประจำการของโรงเรียนเอกชน จึงต้องเอาบรมรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ศึกษา การบริหาร การสัมพันธ์กับชุมชน ความมุ่งหมายของการศึกษา จิตวิทยาเบื้องต้น วิธีสอน สวัสดิการครู ตลอดจนการค้นคว้าความประพฤติของนักเรียน¹ ผู้จัดอบรมในระยะนี้ เป็นกองโรงเรียนราษฎร์ สำหรับสมาคมที่รับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน อาทิเช่น สมาคมโรงเรียนราษฎร์ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ สมาคมศึกษาสัมพันธ์ สมาคมครูคาทอลิกแห่งประเทศไทย สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย ใคร่ร่วมกันจัดให้มีการประชุมสัมมนา การบริหารโรงเรียน ซึ่งเจ้าของผู้จัดการโรงเรียนเอกชนได้เข้าร่วมประชุมถึง 1,286 คน ใน พ.ศ. 2503²

ความสำคัญของการเรียนการสอน นอกจากจะมาจากจากระบบบริหารโรงเรียนและหลักสูตรแล้ว ความพร้อมทางคุณภาพของครู ยังมีความสัมพันธ์มากสำหรับความก้าวหน้าของนักเรียน ครูโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า คอยคานคุณภาพทั้งนี้ดูได้จากสัดส่วนของครูต่อนักเรียน

4. สัดส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนและจำนวนครู ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2513 แล้วจะพบว่า ครู 1 คน ต้องสอนนักเรียนโดยเฉลี่ย 1:25 ในขณะที่ครูโรงเรียนรัฐ 1 คน สอนนักเรียนโดยเฉลี่ย 1:35 จากตัวเลขเฉลี่ยสังเกตได้ว่าครูโรงเรียนเอกชนรับผิดชอบนักเรียนน้อยกว่าครูโรงเรียนรัฐบาล ความเอาใจใส่ยอมทำได้ดีกว่าผลการเรียนยอดเยี่ยมกว่าโรงเรียนรัฐบาล แต่ครูโรงเรียนเอกชนมีข้อจำกัด

¹ ธี. รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2503 หน้า 137

² ค. หน้า 138

เรื่องวิถีทางการศึกษาทำกว่าโรงเรียนรัฐ นอกจากนั้นปัญหาครูโรงเรียนเอกชนมักอยู่ไม่ครบเกษียณอายุเมื่อมีช่องทางที่ดีกว่า อาทิเช่น รัฐเปิดขยายโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมีชั้นศึกษาทั่วประเทศครูโรงเรียนเอกชนก็จะลาออกไปสอบเข้าสถานที่ทำงานใหม่ซึ่งเป็นปัญหาด้านบุคลากรของโรงเรียนเอกชนและทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาของนักเรียนตามมา

ความสำคัญของการเรียนการสอนที่บอกถึงคุณภาพการศึกษานั้น วิถีทางการศึกษาของครู แม้ว่าโรงเรียนเอกชนจะมีครูที่ไม่มีวิถีทางการศึกษา จัดการเรียนการสอนได้ดี แต่การที่โรงเรียนมีครูที่มีวิถีทางการศึกษาในอัตราสูงก็จะทำให้ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นในคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมากกว่าโรงเรียนที่มีครูไม่มีวิถีทางการศึกษาและในความเป็นจริงทางการศึกษา ครูที่มีวิถีทางการศึกษาย่อมสร้างคุณภาพทางการศึกษาได้ดีกว่า¹ ในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 โรงเรียนเอกชนที่มีครูที่มีวิถีทางการศึกษาจำแนกได้ดังในตาราง

¹ สกส. สถิติการศึกษาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2510 - 2514

ตาราง 13 แสดงสถิติทุนอุดหนุนทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2513

ปีการศึกษา	ปริมาณทรัพย์สินเทียบเท่า		อนุปริญญาหรือเทียบเท่า		ปกติ.ทุนหรือเทียบเท่า		ป.หรือเทียบเท่า		ว.หรือเทียบเท่า		ประกาศนียบัตรอาชีวศึกษา		วัสดุสิ้นเปลืองและอื่น ๆ	
	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ
2503	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2504	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2505	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2506	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2507	976	2,918	3,776	14,963	6,815	37,658	3,800	26,086	104	3,134	2,140	8,588	16,774	21,025
2508	1,019	3,396	4,297	17,703	7,283	42,030	3,952	23,726	127	2,930	2,160	8,582	16,570	21,740
2509	1,347	3,915	5,159	19,946	8,089	45,434	3,037	23,656	79	2,803	2,262	8,313	17,228	19,649
2510	1,160	4,536	5,497	24,463	9,099	52,939	3,075	28,710	-	-	-	-	20,281	46,303
2511	1,410	5,107	6,003	29,366	8,891	61,714	2,211	33,032	-	-	-	-	22,202	54,551
2512	1,461	5,528	6,474	32,224	10,032	60,557	2,409	27,620	-	-	-	-	23,174	48,686

ตาราง 13 (ต่อ)

ปีการศึกษา	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า		อนุปริญญาหรือเทียบเท่า		ปศ.ต้นหรือเทียบเท่า		ป.หรือเทียบเท่า		ว.หรือเทียบเท่า		ประกาศนียบัตร		วุฒิสานุปริญญา	
	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ
2513	1,583	6,457	8,694	40,113	11,082	63,787	2,350	25,593	-	-	-	-	24,208	46,519

ที่มา : 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับสูง สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2510 - 2514
 2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานส่วนโนโรงเรียนและส่วนโนครู ภาคสมบูรณ พ.ศ. 2507 - 2509

จากตาราง 13 การเปรียบเทียบวิถีทางการศึกษาระหว่างโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียน
รัฐบาลนั้น วิถีทางการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลยอมมีอัตราสูงกว่าเป็นปกติ แต่ถาพิจรณาเฉพาะ
โรงเรียนของเอกชน แล้วจะพบว่าในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าระดับอนุปริญญาหรือ ป.ศ.สูง
หรือเทียบเท่า จะมีอัตราเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน
เพิ่มขึ้น สำหรับวุฒิ ป. หรือเทียบเท่า ว. หรือเทียบเท่า มีอัตราลดลง แต่ในค่านวฒิสามัญโรงเรียน
เอกชนยังคงมีอัตราเพิ่มขึ้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ในขณะที่ครูโรงเรียนเอกชนมีวิถีทางการศึกษา
สูงขึ้น แต่ครูที่ยังไม่มีวิถีทางการศึกษายังคงมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจของ
โรงเรียนเอกชนเขามามีส่วนเกี่ยวข้อง

การประกาศตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติใน พ.ศ. 2502 เพื่อทำหน้าที่ปรับปรุงแผนการศึกษา
ชาติให้เหมาะสมกับกาลสมัยและความก้าวหน้าทางการศึกษาสมัยใหม่ และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและการปกครอง¹ และการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2503 ได้เป็น
ผลงานส่วนหนึ่งที่รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการพัฒนาการศึกษาเพื่อเตรียมพัฒนาบุคคล
มาพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับแรก (พ.ศ. 2504 - 2509) แต่ควย
โครงการพัฒนาการศึกษาที่ต้องการผลสำเร็จในระยะเวลาด้าน² ประกอบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ
รัฐจึงสนับสนุนให้เอกชนมาช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ อันเป็นนโยบายของรัฐ
ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503³ บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสาขาสามัญระยะนี้
จึงมีลักษณะขยายตัวมากขึ้นเหมือนก่อนหน้านั้น เมวจะต้องลดปริมาณในระดับประถมศึกษา แต่จะเพิ่ม
ในระดับอนุปริญญาและมัธยมศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาสาขาสามัญของเอกชนตามนโยบายของรัฐ
ที่จะขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปทั่วประเทศและให้เอกชนลดปริมาณการจัดการศึกษาระดับนี้ลง
จึงไม่ทำให้เอกชนต้องตกอยู่ในภาวะลำบากมากนัก ทั้งทำให้เอกชนมีโอกาสขยายการจัดการศึกษา

¹ม.ล.ปิ่น มาลากุล และกำแหง พูลวงกูร "งานในค่านพัฒนาการศึกษา" ใน
ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หน้า 100

²สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ (ครั้งแรก)
และสมัยวิสามัญชุดที่ 2 พ.ศ. 2500

³นามปากกาของนักไม่ออก "งคการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์" การศึกษาเอกชน
2(1) : 30 - 31 ตุลาคม 2519

ออกไปไวกว่าขึ้นอีกควย กล่าวคือจากร้อยละ 4.21 ใน พ.ศ. 2500 เป็นร้อยละ 8.39 ใน พ.ศ. 2505 ของนักเรียนสายสามัญทั่วประเทศ¹

สภาพการจัดการศึกษาสามัญของเอกชนในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรกที่จัดควบคุมไปกับรัฐบาลนั้นเป็นไปด้วยดี ลักษณะการเพิ่มปริมาณของโรงเรียนเอกชนยังคงมีอยู่ เมื่อดูในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) รัฐบาลจะขยายการศึกษาภาคบังคับและระดับมัธยมศึกษาออกไปถึงระดับอำเภอและตำบล เพื่อพัฒนาบุคคลระดับพื้นฐาน และระดับกลางให้มากขึ้น² ก็ตาม กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2510 เอกชนมีปริมาณโรงเรียนคิดเป็น สัดส่วนกับโรงเรียนรัฐบาลได้ 1:2 ครู 1:5 และนักเรียน 1:5 เมื่อถึง พ.ศ. 2513 เอกชนมี ปริมาณโรงเรียนคิดเป็นสัดส่วนกับโรงเรียนรัฐบาลได้ 1:12 ครู 1:5 และนักเรียน 1:5³ สัดส่วนดังกล่าว แสดงให้เห็นบทบาทของเอกชน ในการช่วยรัฐบาลนักเรียนเขาไว้ในสถานศึกษาได้ ในอัตราส่วน 1 ใน 5 ของจำนวนนักเรียนสายสามัญทั่วประเทศ

5. ปัญหาในการจัดการศึกษาของเอกชน

ความสามารถของเอกชนในการขยายการศึกษา เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ ในการดำเนินนโยบายของรัฐ แต่ปริมาณที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวเนื่องมาซึ่งปัจจุบัน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในการแก้ปัญหาาร่วมกันระหว่างรัฐกับเอกชน ปัญหานี้แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ปัญหาการจัดการศึกษาของเอกชน กับนโยบายการแบ่งแรงของรัฐ ที่มต่อการจัดการศึกษาของเอกชน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 ระบุให้เอกชนแบ่งเบาระยะจากรัฐบาลซึ่งนโยบายแบ่งเบาระยะนี้ต่างจากการจัดการศึกษาเอกชนของต่างประเทศ กล่าวคือ ในต่างประเทศทั่วโลกไม่ได้ถือว่าการที่เอกชนจัดการศึกษาเป็นการช่วยแบ่งเบาระยะของรัฐ

¹วิไล ศิริชุมแสง "รัฐ-ราษฎรกับการจัดการศึกษาสามัญ (ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา)" วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 12(2) : 54 - 57 ธันวาคม 2520 - มกราคม 2521

²ศษ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 153 - 155

³สสช. รายงานสภาวะในโรงเรียนและสภาวะในครู ภาคสมบูรณ พ.ศ. 2507 - 2513

แต่ถือว่าเป็นเรื่องของเอกชนหรือคณะบุคคล ที่พยายามจัดการศึกษาสนองความต้องการของกลุ่มบุคคล ไม่มุ่งหวังกำไรจากการดำเนินธุรกิจการศึกษาแต่อย่างใด¹ โรงเรียนมักเป็นของพวกบาทหลวงสอนศาสนา ซึ่งไทยเรายังมีบ้างเหมือนกัน เมื่อรัฐถือว่าโรงเรียนเอกชนเป็นเรื่องของเอกชนโดยเฉพาะ โรงเรียนจึงมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ ทั้งในทางหลักสูตร วิธีสอน การวัดผล การศึกษา การบริหารการศึกษา การเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน

สำหรับกรณีโรงเรียนเอกชนของไทยไม่มีเสรีภาพในทางต่าง ๆ เหมือนอย่างโรงเรียนของต่างประเทศ ซึ่งอาจเป็นเพราะนโยบายแบ่งแรงของรัฐ รัฐจึงถือว่าเมื่อเอกชนแบ่งภาระในการจัดการศึกษาไปจากรัฐ เอกชนก็ต้องดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับที่รัฐกำหนดด้วย² อีกทั้งรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ว่า สถานศึกษาทั้งหลายทั้งปวงอยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐ เอกชนจึงต้องอยู่ภายใต้ระเบียบของรัฐ³ การจัดการศึกษาของเอกชนในลักษณะการแบ่งเบาระยะจากรัฐบาลนั้น ได้ปรากฏมาตั้งแต่อดีต ในฐานะโรงเรียนเชลยศักดิ์ และต่อมาในฐานะโรงเรียนราษฎร์ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 พ.ศ. 2497 และตามรัฐธรรมนูญในมาตรา 41 72, 73 และ 74⁴

การที่รัฐกำหนดนโยบายแบ่งเบาระยะในการจัดการศึกษาให้เอกชนดังกล่าว ได้สร้างปัญหาให้เอกชนมาก เนื่องมาจากความไม่ชัดเจนของนโยบายรัฐในการกำหนดสัดส่วนของการให้เอกชนแบ่งเบาระยะในการจัดการศึกษา อีกทั้งนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐโดยส่วนรวม และนโยบายแต่ละระดับการศึกษามีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนผิดพลาดได้ ดังระยะที่รัฐได้นำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2503 มา

¹ ช่าง บัศวี "ปัญหาการศึกษา กับนโยบายแบ่งแรง" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 17(51) : 11, 37 - 38 มิถุนายน 2514

² ค.

³ "การบริหารการศึกษาโดยใช้วิธีการแบ่งแรงระหว่างรัฐกับเอกชน" วารสารสภาการศึกษา แห่งชาติฉบับพิเศษ 120 - 128 พ.ศ. 2518

⁴ สกท. "การรวมรับภาระและบทบาทของ เอกชนในการจัดมัธยมศึกษา" โดย พว ไชยเดช จาก รายงานสัมมนาการมัธยมศึกษาแบบผสมกับการปฏิรูปการศึกษา หน้า 274 - 275

ใช้แทน พ.ศ. 2494 ผลของแผนการศึกษามันได้มีส่วนให้โรงเรียนเอกชนในช่วงก่อน พ.ศ. 2510 ขยายตัวมากเป็นพิเศษ¹ และเมื่อรัฐสามารถเร่งการศึกษาภาคบังคับไปได้ตาม เป้าประสงค์ หลัง พ.ศ. 2510 รัฐเริ่มดำเนินนโยบายขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อ สร้างบุคคลระดับกลางมาพัฒนาประเทศ เอกชนจึงได้เพิ่มปริมาณโรงเรียนเอกชนหรือขยาย หอเรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นอีกในลักษณะขยายไปมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะรัฐมีนโยบาย ขยายการศึกษาแต่จำกัดทางงบประมาณ สัดส่วนในการแบ่งเบาระยะที่เหมาะสมจึงถูกละเลย ผลก็คือโรงเรียนเอกชนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่คอยทางคุณภาพ เรื่องคุณภาพที่มีความสำคัญ สำหรับการจัดการศึกษาของเอกชนมาก เพราะจะทำให้โรงเรียนเอกชนได้รับการรับรองวิทยฐานะ ให้เทียบเท่ากับโรงเรียนรัฐบาล ได้รับความเชื่อถือจากบรรดาผู้ปกครองมากขึ้น และปัญหาคุณภาพ อันเนื่องมาจากปัญหาการจัดสัดส่วนที่ไม่แน่นอนในการให้เอกชนแบ่งเบาระยะจากรัฐบาลนี้เป็น โครงการสำคัญประการหนึ่งที่คณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาต้องการปรับปรุง

2. ปัญหาในด้านสภาพการเงินของโรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513

ในฐานะที่โรงเรียนเอกชน มีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาของประเทศในระดับ ต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา จนถึงระดับมัธยมศึกษา ควบปริมาณนักเรียนจำนวนมาก กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2503 โรงเรียนเอกชนมีนักเรียน 683,860 คน ขณะที่รัฐมี 3,358,200 คน² คิดเป็น สัดส่วนได้ 1:5 และเมื่อถึง พ.ศ. 2513 โรงเรียนเอกชนมีนักเรียน 1,079,537 คน ในขณะที่ รัฐมี 4,872,270 คน³ ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนได้ 1:5 เช่นเดียวกัน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้พิจารณาเห็นความสำคัญในเรื่องนี้อย่างมาก โดยรัฐจัดสรรงบประมาณ บางส่วนให้เป็นเงินอุดหนุน เป็นประจำทุกปี ถึงแม้ว่าเงินอุดหนุนนี้จะเพียงพอกับจำนวนน้อย เมื่อ เทียบส่วนกับเงินที่ต้องจ่ายให้กับนักเรียนในส่วนที่รัฐจัดการศึกษาก็ตาม เงินนี้โดยจุดประสงค์ที่ แท้จริงแล้ว ก็เพื่อจะให้มันเป็นเครื่องมือเสริมกำลังใจ และช่วยเกื้อกูลโรงเรียนเอกชนที่เก็บ

¹คณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม หน้า 3

²ศษ. กองการวิจัย กรมวิชาการ สถิติการศึกษาปีการศึกษา 2503

³สสช. รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู 2513

ค่าเล่าเรียนในอัตราค่า ให้สามารถดำเนินการไปโดยราบรื่นได้พอสมควร ส่วนโรงเรียนเอกชน ที่ตั้งมานานและมีชื่อเสียงเวลานี้ ทั้ง ๆ ที่ไม่ขอรับเงินอุดหนุนจากราชการเลย แต่ขออนุญาต เก็บเงินค่าเล่าเรียนและค่าบำรุงในอัตราสูงแทน ก็ปรากฏว่ายังสามารถดำเนินการ เป็นปกติแผน อยู่ได้วยที่ตลอดมา¹

โดยปกติแล้วโรงเรียนเอกชน จะมีแหล่งที่มาของรายได้จากการดำเนินการดังนี้

1. ค่าธรรมเนียมการเรียน (ค่าเล่าเรียน) ค่าธรรมเนียมอื่น และค่าบำรุงที่ กระทรวงศึกษาธิการ อนุญาตให้เก็บได้ รายได้ประเภทนี้จะเป็นรายได้หลักของโรงเรียนเอกชน โดยทั่ว ๆ ไป
2. การอุดหนุนช่วยเหลือจากรัฐ เป็นรายได้รองที่สำคัญของโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐาน การศึกษาดีและปานกลาง
3. การบริจาคและการอุดหนุนจากภาคเอกชน เป็นรายได้เสริมที่สำคัญของโรงเรียน ราษฎร์ ที่มีมาตรฐานการศึกษาค่อนข้างดีหลาย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร โรงเรียนเหล่านี้ อาจได้รับเงินอุดหนุนจากมูลนิธิ สมาคมครู และผู้ปกครอง สมาคมศิษย์เก่า และสถาบันศาสนา สำหรับโรงเรียนเอกชนประเภทอื่น ๆ ได้รับเงินประเภทนี้น้อยมาก
4. รายได้อื่น ๆ เป็นรายได้เสริมของโรงเรียนเอกชนทุกประเภท ทั้งขึ้นอยู่กับ โรงเรียนเอกชนว่าจะจัดกิจกรรมอะไร เพียงใด และอย่างไร เช่น การจำหน่ายเครื่องเขียน แบบเรียน อาหาร และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หัสนักศึกษานอกสถานที่ และการฉายภาพยนตร์ เป็นต้น²

รายได้ของโรงเรียนเอกชนดังกล่าว มีทั้งที่เอกชนดำเนินการเองและจากความช่วยเหลือ ของรัฐ แต่ปัญหายังมีในระยะต้น ๆ ปีการศึกษาของแต่ละปีเสมอ โดยจะมีหนังสือพิมพ์รายวันลง บทความวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการ เก็บเงินค่าเล่าเรียนของโรงเรียนเอกชน ส่วนใหญ่จะกล่าว เป็นทำนองผู้ปกครองร้องทุกข์ต่อกระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนในส่วนกลาง³

¹ ขวาล แพทย์กุล และคนอื่น ๆ สถานภาพทางการเงินของโรงเรียนราษฎร์บางประเภท ในส่วนกลางของกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 1

² สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 36

³ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสายสามัญส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

เก็บเงินค่าเล่าเรียนเอารักเอาเปรียบผูกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น นอกจากจะเก็บค่าเล่าเรียน และค่าบำรุงตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตไว้แล้ว ยังเรียกเก็บเงินพิเศษนอกเหนือไปจากระเบียบ หรือสิ่งที่เรียกกันทั่ว ๆ ไปว่าเงินกินเปล่าหรือเงินแปะเจี๊ยะอีกจำนวนหนึ่งด้วย จึงจะยอมรับเด็กเข้าไว้ในโรงเรียน ซึ่งการนี้ทางฝ่ายผูกครองก็จำเป็นต้องยอมจ่ายเงินเหล่านั้นให้ เพราะมิฉะนั้นแล้วบุตรหลานของคนที่ไม่มีโอกาสที่จะได้เข้าเรียนต่อ เพราะไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐได้ การที่ผูกครองต้องจ่ายเงินค่าการศึกษาสูงกว่าอัตราที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้นี้ เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชนเป็นอันมาก¹

อัตราค่าธรรมเนียมการเรียนและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ของโรงเรียนเอกชนในระยะนี้ได้ใช้ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2501² ซึ่งได้ระบุไว้ในระเบียบโรงเรียนเอกชนแต่ละแห่ง มี 16 อัตราด้วยกัน อัตราค่าสุด เก็บปีละ 60 บาท สำหรับนักเรียน 1 คน และอัตราสูงสุดเก็บปีละ 750 บาท สำหรับนักเรียน 1 คน รวมทั้งค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ซึ่งเก็บได้ดังนี้

1. ค่าลงทะเบียน เก็บครั้งเดียวเมื่อแรกสมัครเข้าเรียน ไม่เกินคนละ 10 บาท
2. ค่าบำรุงห้องสมุด เก็บเป็นรายปี 10 บาท
3. ค่าบำรุงกีฬา เก็บเป็นรายปี 15 บาท
4. ค่าเวชภัณฑ์ เก็บเป็นรายปี 10 บาท
5. ค่าบำรุงการกุศล เก็บเป็นรายปี 10 บาท
6. ค่าบำรุงโรงเรียน ใช้จ่ายในกิจการทั่วไปของโรงเรียน 150 บาท
7. ค่ากินอยู่ประจำโรงเรียน เก็บตามความเหมาะสมกับสภาพโรงเรียนและกำหนดไว้ในระเบียบของโรงเรียนโดยชัดแจ้ง³

ในระเบียบของโรงเรียนโดยชัดแจ้ง³

¹ ชาวล พันธ์กุล และคนอื่น ๆ สถานภาพทางการเงิน... หน้า 1

² ศธ. กรมวิสามัญศึกษา "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ของโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2501" สถิติการศึกษา 2501 หน้า 63

³ ศธ. หน้า 63 - 66

ค่าธรรมเนียมดังกล่าว เป็นอัตราที่รัฐกำหนดให้โรงเรียนเอกชนไว้ ซึ่งโรงเรียนเอกชนไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยค่าธรรมเนียมการเรียนนั้นได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยจ้างครูมีวุฒิต่ำ ๆ ซึ่งอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย เป็นเหตุสำคัญทำให้เกิดปัญหาเงินเกินเปล่าหรือแปะเจะขึ้น ซึ่งจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ทุก ๆ คนปีการศึกษา ปัญหานี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้พยายามป้องกันและแก้ไข แต่ไม่สามารถหาหลักฐานใดได้ว่า นายนาถ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการจะยอมรับว่า โรงเรียนเอกชนได้เรียกเก็บเงินพิเศษจากผู้ปกครองจริง ซึ่งขอให้นำสังเกตคือในการ เรียกเก็บเงินพิเศษจากผู้ปกครองของโรงเรียนเอกชนนั้น บางโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองด้วยความเต็มใจและสมัครใจ¹

การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือแก่โรงเรียนนั้น เนื่องมาจากต้องการให้บุตรธิดาของตนมีอนาคต โดยหวังว่าเมื่อเขาเรียนในโรงเรียนดี มีหลักฐานมั่นคงและดำเนินกิจการมาเป็นที่เชื่อถือได้ ก็จะทำให้บุตรธิดามีความรู้ ความสามารถออกไปประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิตได้ และอาจเนื่องมาจากเห็นความจำเป็นของโรงเรียนเอกชนว่า เพียงแค่ว่าเล่าเรียนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้นั้นไม่สามารถที่จะพูนฐานะให้โรงเรียนตั้งอยู่ได้ จึงยินดีให้ความสนับสนุนการจ่ายเงินเกินเปล่าของผู้ปกครอง กรณีนี้ จึงเท่ากับเป็นการบริจาคทรัพย์เพื่อบำรุงการศึกษาโดยมีเงื่อนไขว่าบุตรธิดาของตนจะได้รับการศึกษาในโรงเรียนเท่าที่ชั้นการศึกษา นับว่าเป็นการแลกเปลี่ยนเชิงผลประโยชน์กัน²

โดยหลักการที่ถูกตกลงแล้วเจ้าของโรงเรียนเอกชนควรคำนึงถึงคุณภาพทางด้านการศึกษาของเขาวนมากกว่าผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ ความจำเป็นต้องมีรายได้มาใช้จ่ายเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำรงตัวอยู่ได้ รวมทั้งต้องจ่ายเงินเดือนในครู อาจารย์ สวัสดิการในครูเป็นที่เคารพนับถือในสังคม ความจริงของกระทรวงศึกษาธิการเองก็จำเป็นต้องยอมรับ ดังนั้นหากโรงเรียนใด มีการเก็บเงินพิเศษในลักษณะพอสมควรไม่เกินขอบเขตที่ผู้ปกครองจะเสียสละได้ มิใช่ทำหยาบโหด จึงไม่ถือว่าเป็นการเอาเปรียบนักเรียนและผู้ปกครองจนเกินไป เพราะถ้าหากโรงเรียนไม่สามารถ

¹ กวช. ก/ป7/2504/ตช. 1.1 เรื่อง ปัญหาในกนปีการศึกษา

² ค.

จะคงอยู่ได้ จะไม่เคียดแค้นกันเฉพาะเรื่องเรียกเก็บเงินกินเปล่าเท่านั้น แต่จะเคียดแค้นในปัญหาไม่มีที่เรียนซึ่งเป็นความเคียดแค้นประการสำคัญที่กระทรวงศึกษาธิการยอมไม่ต้องการให้เกิดขึ้น

ปัญหาที่ผู้ปกครองวิตกมากประจำทุกปีการศึกษา เกี่ยวกับเงินกินเปล่า นั้น มีมากขึ้นใน พ.ศ. 2505 คือ ความดำริของทางราชการที่จะให้โรงเรียนเอกชนเรียกเก็บเงินกินเปล่าได้ โดยเปิดเผย แต่ให้ทำการเสียภาษีเงินได้แก่กรมสรรพากรด้วย มีผลให้โรงเรียนเอกชนอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งแต่เดิมไม่เคยเรียกเก็บเงินกินเปล่าพากันเรียกเก็บเอาจากผู้ปกครองโดยทั่วถึงกันขึ้นอีก เพราะถือว่าเป็นการสนับสนุนให้รัฐเก็บภาษีได้เพิ่มขึ้นในขณะเดียวกันที่ต่างโรงเรียนก็มีรายได้อีกเพิ่มขึ้นด้วย¹

กรณีเงินกินเปล่านี้สมาคมโรงเรียนราษฎร์ซึ่งมี นายเพี้ยน สุวรรณมณี เลขาธิการสมาคม เสนอขอให้รัฐออกระเบียบบังคับ "อัตรารายการเก็บเงินกินเปล่า" ที่โรงเรียนเอกชนเรียกเก็บจากผู้ปกครองให้เหมาะสมและป้องกันมิให้บางโรงเรียนถือโอกาสเรียกค่าธรรมเนียมพิเศษโดยไม่มีเหตุผลสมควรด้วย² แต่อย่างไรก็ตามขอคำริของทางราชการและของสมาคมโรงเรียนราษฎร์ ยังมิได้นำมาใช้เป็นระเบียบแต่อย่างใด รัฐยังคงมีนโยบายปรามปรามอยู่เช่นเดิม และถ้าพื้นฐานแน่ชัดรัฐจะตัดเงินอุดหนุนออก ซึ่งทำได้ยากเพราะส่วนมากเป็นการสมทบของผู้ปกครองกับทางโรงเรียน และเมื่อเกิดเรื่องแล้วก็ไม่ใคร่ถ่วงรอน³ วิธีการแก้ปัญหาเงินกินเปล่าในระยะนี้ รัฐวางแผนไว้วิธีขยายชั้นเรียนของโรงเรียนรัฐ และจัดให้มีการสอน 2 ผลัด ซึ่งเป็นข้อเสนอของ คร.กอ สวัสดิ์พาณิชย์ ผู้อำนวยการสำนักงานวางแผนการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งคาดหวังว่าการขยายชั้นเรียนจะทำให้โรงเรียนรับนักเรียนเพิ่มได้ประมาณร้อยละ 40 - 60 และจะแก้ปัญหาเรื่องโรงเรียนเอกชนเก็บเงินกินเปล่าได้ด้วย เพราะเมื่อมีโรงเรียนรัฐมากขึ้น ผู้ปกครองก็

¹ กจช. ก/ป7/2505/ศธ. 1.1 เรื่อง ให้กระทรวงศึกษาธิการวางอัตราค่าเล่าเรียนให้เหมาะสมไม่ให้ผู้ปกครองเคียดแค้น

² ก.

³ กจช. ก/ป7/2505/ศธ. 1.1 เรื่อง โรงเรียนราษฎร์เอาเปรียบรัฐไม่ปรารถนาดีต่อการศึกษาของชาติ

ไม่ต้องเสียเงินเข้าโรงเรียนเอกชนอีก¹ โรงเรียนเอกชนต้องปรับตัวโดยเร่งด่วนคุณภาพเพื่อ
ใหญ่ปกครองนิยมนำบุตรหลานมาเข้าเรียน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาทางอ้อม ส่วนการแก้ปัญหาทางตรง
รัฐได้ออกคำสั่ง ศธ. ที่ 318/2508 เรื่องตั้งกรรมการทำการวิจัยขอเท็จจริงเกี่ยวกับการเงิน
ของโรงเรียนเอกชน จุดประสงค์เพื่อให้การควบคุมการดำเนินการโรงเรียนเอกชน เป็นไปตาม
พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยค่าธรรมเนียม
การเรียนและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ของโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2501² ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
เป็นผลดี และผลของการวิจัยนี้จะนำไปปรับปรุงระเบียบดังกล่าวต่อไป และผลจากการวิจัยนี้
พบว่าภาระที่โรงเรียนเอกชนจะดำเนินการไปได้โดยสะดวก โรงเรียนควรมีรายได้เฉลี่ยปีละ
900 บาทต่อนักเรียน 1 คน หรือภาคเรียนละ 300 บาทต่อนักเรียน 1 คน³ ซึ่งใกล้เคียงกับ
โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ คือปีละ 910 บาทต่อนักเรียน 1 คน⁴ ซึ่งหมายความว่าถ้ารัฐปรับปรุง
ตามนี้ และอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนใช้ได้ ผู้ปกครองจะต้องจ่ายเพิ่มจากที่เคยจ่ายทั้งหมด คือ
ค่าเล่าเรียนและค่าบำรุงพิเศษจากปีละ 700 บาท เป็นปีละ 900 บาทต่อนักเรียน 1 คน⁵

สำหรับเรื่องการเก็บเงินกินเปล่า ที่เป็นปัญหาใหญ่ของโรงเรียนเอกชนนั้น จากการวิจัย
ของ ดร.ชวาล แพทย์กุล และคนอื่น ๆ พบว่า สาเหตุนี้ไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่มีเหตุผลสมควร และ
ไม่มีหลักการใด ๆ เลยจนแทบจะลงสรุปเป็นข้อยุติได้ว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากเจตนาคคิอันมิชอบ
หรือเกิดจากความไม่พร้อมของผู้ที่อาสาเข้ามาช่วยจัดการศึกษาของชาติโดยแท้ และพบแนวโน้ม
ที่สำคัญ 3 ประการที่ชักนำให้โรงเรียนเก็บเงินกินเปล่าก็คือ สภาพที่โรงเรียนนั้นไม่ขอรับเงินอุดหนุน
จากทางราชการ พร้อม ๆ กับที่มีการก่อสร้างขยายกิจการ และไม่มีรายได้พิเศษอื่น ๆ และใน

กิจช. ก/ป7/2505/ถธ. 1.1 เรื่อง เสนอวิธีรับนักเรียนเพิ่มโดยไม่ต้อง
ขยายโรงเรียน

²ศธ. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 หน้า 645

³ชวาล แพทย์กุล และคนอื่น ๆ สถานการณ์ทางการเงิน... หน้า 179

⁴ค. หน้า 176

⁵ค. หน้า 179

3 ประการนี้ การไม่ได้รับเงินอุดหนุนจะเป็นสาเหตุร้ายแรงมากกว่าสาเหตุอื่น ๆ ทั้งหมด หรือพูดง่าย ๆ ว่า โรงเรียนที่ไม่ขอรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมีแนวโน้มที่จะเรียกเก็บเงินนักเรียนมากกว่าสาเหตุอื่น¹

ปัญหาเรื่องเงินนักเรียนถ้าฟังตามเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากคนนอกวงการศึกษาก็ดูคล้ายกับว่าโรงเรียนเอกชนเป็นแหล่งธุรกิจและเป็นจริงรัฐควรออกกฎหมายยกเลิกโรงเรียนเอกชนเสียให้หมด ความเข้าใจในบทบาทของโรงเรียนเอกชนดังกล่าวมิได้มีแต่เฉพาะคนนอกวงการเท่านั้น แม้แต่ข้าราชการกองโรงเรียนราษฎรเอง ก็ยังเข้าใจว่าการที่รัฐอนุญาตให้ใครตั้งโรงเรียนเอกชนได้ ก็นับว่าเป็นการให้เกียรติอย่างสูงและเป็นการให้สิทธิอย่างมาก² แต่ความเป็นจริงนั้นรัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องให้เอกชนตั้งโรงเรียนขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระจากรัฐ โดยรัฐให้การบำรุงและควบคุมให้อยู่ในระบอบเดียวกันเพื่อรักษามาตรฐานทางการศึกษาของประชาชนไว้

สำหรับปัญหาว่าการศึกษากันจริงหรือไม่ ในเบื้องต้นคงเข้าใจถึงความจริงในข้อที่ว่าโรงเรียนเอกชนที่เป็นของชาวต่างประเทศนั้นส่วนมากเป็นขององค์การศาสนาและต้องการจะทำบริการให้ที่ จึงต้องมีรายจ่ายมาก นอกจากจะต้องสร้างโรงเรียนใหม่ห้องเรียนและเครื่องอุปกรณ์การสอนอย่างครบครันแล้ว ยังต้องจ้างครูที่มีอัตราเงินเดือนสูง มาสอนอีกด้วย เพราะฉะนั้นรายจ่ายจึงมาก เมื่อรายจ่ายมากโรงเรียนก็จะต้องหารายรับให้มากพอที่โรงเรียนจะตั้งอยู่ได้ แต่เมื่อกระทรวงศึกษาธิการบังคับไม่ให้เก็บค่าเล่าเรียนและค่าบำรุงเกินกว่ากำหนด โรงเรียนจึงแสวงหารายได้จากการเรียกเงินนักเรียนไปบ้าง บังคับให้ของที่โรงเรียนทำขึ้นขายบ้าง ถ้าโรงเรียนเอกชนเก็บเงินเท่าที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้แล้ว โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่จะต้องขาดทุนมาก ถ้าเป็นโรงเรียนที่อยู่ระหว่างถูกเงินมาสร้างควยแล้ว ค่าเล่าเรียนและค่าบำรุงก็ไม่สามารถจ่ายหนี้สินได้เพียงพอ³ และยังมีโรงเรียนเอกชนอีกพวกหนึ่งซึ่งส่วนมากเป็นของเอกชนไทย

¹ ขวาล แพทย์กุล และคนอื่น ๆ สถานภาพทางการเงิน... หน้า 181

² กจ. ก/ป7/2508/ตร. 1. 1 เรื่อง ศึกษารับข้อเสนอของโรงเรียนราษฎรเกี่ยวกับการแก้ไขความเดือดร้อนเนื่องจากเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การอุดหนุน

³ ก.

โรงเรียนเหล่านี้มีทุนน้อยไม่สามารถจะจัดบริหารและบำรุงสถานที่ให้ได้ดี และจำต้องพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐ ถ้าไม่ได้อะไรเงินอุดหนุนมาช่วยก็จะคงอยู่ไม่ได้ นอกจากนั้นโรงเรียนยังมีปัญหาผูกครองค่าเช่าราคาเช่าเรียนอีกด้วย ดังนั้นเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้โรงเรียนเอกชนจะมีความสัมพันธ์กับอัตราค่าเช่าเรียนมาก กล่าวคือ ถ้าไม่เพิ่มเงินอุดหนุนให้ก็ต้องยอมให้โรงเรียนเพิ่มค่าเช่าเรียนและค่าบำรุง² ซึ่งรัฐไม่ควรยอมให้ คร.ชชาล แพร์ทกุล และคณะ ๆ ทำการวิจัยค่าเช่าเรียนทั้งไกลดลามาแล้วทางตนและปัญหาเกี่ยวกับเงินอุดหนุนและอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนนี้ ได้มีปัญหาคอเนอมาซึ่งการให้สวัสดิการแก่บรรดาครูโรงเรียนเอกชน และเป็นปัญหาขัดแย้งที่สำคัญระหว่างเจ้าของโรงเรียนและครูโรงเรียนเอกชนอีกด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับค่าสวัสดิการครูโรงเรียนเอกชน ระยะพ.ศ. 2503 - 2515

คำว่า "สวัสดิการ" หมายถึง บริการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่หน่วยงานจัดให้ขึ้น เพื่อให้คนทำงานได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน อันเป็นผลทำให้คนทำงานมีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันแน่นอนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับประโยชน์อื่นนอกเหนือจากเงินเดือนหรือค่าจ้างประจำ ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้คนทำงานมีขวัญ และกำลังใจดี มีความพอใจในงาน มีความรักงาน และเต็มใจที่จะทำงานให้มีความสุข³

หลักการให้สวัสดิการครูโดยทั่วไปนั้นที่สำคัญมี 3 ประการด้วยกัน คือ

1. หลักแห่งความจูงใจ หรือพยายามชักจูงใจให้ "คนเก่งทางวิชาการ" เข้ามาร่วมงานในมากขึ้น ไม่ให้ลดน้อยลง
2. หลักแห่งความเป็นอิสระ คือการสร้างกรอบหรือระเบียบในการปฏิบัติราชการให้เกิดความเป็นอิสระมากพอที่จะส่งเสริมการปฏิบัติใดคล่องตัวยิ่งขึ้น

¹ กช. ก/ป7/2508/ตช.1.1 เรื่อง สภาพของโรงเรียนราษฎร์ในส่วน

ภูมิภาค

² กช. ก/ป7/2508/ตช.1.1 เรื่อง เงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์

³ ประชุม รอดประเสริฐ การบริหารบุคคลทางการศึกษา หน้า 112

3. หลักแห่งการอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมงานวิชาการ คือการจัดสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลในรูปของเงินอุดหนุนการศึกษาวิจัย สิทธิในการลาгуงาน และฝึกอบรม หรือ การพัฒนาตนเองเพื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการอื่น ๆ¹

การให้สวัสดิการครุฑตามหลักการดังกล่าว เป็นการบำรุงรักษามูลค่ากรซึ่งเรียกว่าให้ขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานในโรงเรียนรักและเพิ่มใจทำงาน อยู่นาน ๆ ทั้งปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหลักการให้สวัสดิการครูจะของประกอบควย

3 กระบวนการคือ

1. กระบวนการอัตรากาจากคอมแทน
2. กระบวนการรักษาความปลอดภัยและการรักษาสุขภาพอนามัย
3. กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับผลประโยชน์ต่าง ๆ ของบุคคลผู้เข้ามาเป็นสมาชิก

ในหน่วยงาน²

ในการให้สวัสดิการครูโรงเรียนเอกชนนั้น จะมีข้อแตกต่างไปจากหลักการดังกล่าวบาง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเอกชนดำเนินงานในรูปธุรกิจ การจ้างครูเขาทำงาน ได้น้ำวิธีการจ้างคนงาน ของบริษัทเอกชนมาใช้ กล่าวคือ พิจารณาให้เงินเดือนตามความสามารถและน้ำใจในการทำงานเป็น เกณฑ์ จะให้เงินเดือนตามข้อของโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ ทั้งนี้เพราะความเจริญของโรงเรียน เอกชน ทุก ๆ ด้านขึ้นอยู่กับความสามารถและความร่วมมือของครูทุกคน³ ดังนั้นการสร้างความขวัญและ กำลังใจให้ครู โรงเรียนเอกชนให้เป็นผู้มีคุณค่าและมีความสำคัญได้รับการยอมรับนับถือจากรัฐบาล จากสังคม⁴ จึงมีความแตกต่างไปจากข้าราชการครูโรงเรียนรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นด้านการตอบสนอง ความต้องการทางกายภาพ คือ ครูควรมีความสบายกายตามสมควร ทั้งในชีวิตส่วนตัวและใน

¹ ฐศักดิ์ เพียงตรง "หน่วยที่ 12 ค่าตอบแทนสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลอื่นของ ข้าราชการ" เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารบุคคลากรในโรงเรียน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 45 - 46

² ฐชัย จำนงค์ นโยบายการจัดบุคคลของบริษัระหว่างประเทศไทย หน้า 11

³ บุศรีนทร์ (นามแฝง) "ปัญหาโรงเรียนราษฎร์ในประเทศไทย" สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ 18(17) : 9, 39 ตุลาคม 2514

⁴ ประชุม รอดประเสริฐ การบริหารบุคคลทางการศึกษา หน้า 103 - 104

ที่ทำงานหรือสภาพการทำงาน ในด้านการตอบสนองทางเศรษฐกิจคือ มีรายได้และมีชีวิตสมบูรณ์ตามอรรถภาพ ในด้านการตอบสนองความต้องการทางจิตใจคือ ใฝ่การทำงานโดยปราศจากปัญหาความยุ่งยากทางใจเพื่อจะได้มีกำลังใจดีในการทำงาน และในการตอบสนองความต้องการด้านสังคม คือความต้องการอยู่ในสังคมอย่างภูมิใจ เป็นที่ยอมรับตามสมควร เพื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น¹

สวัสดิการที่มีความแตกต่างไปจากครูโรงเรียนรัฐบาลนี้เอง ที่ครูโรงเรียนเอกชนเรียกร้องจากเจ้าของโรงเรียน โดยเฉพาะปัญหาในค่านายได้ ซึ่งอาศัยพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 มาเป็นขอเรียกร้อง และขอให้เปลี่ยนพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เสียใหม่ การเรียกร้องนี้ ครูโรงเรียนเอกชนได้อาศัยหน่วยงานตัวแทนของครูโรงเรียนเอกชนคือ สมาคมโรงเรียนราษฎร์ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย และสมาคมครูสัมพันธ์ มาเป็นผู้ร้องเรียนและสมาคมที่พบพบมากที่สุดคือ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีการจัดประชุมเพื่อร่างขอเสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เกี่ยวกับการกำหนดฐานะของผู้ที่ขอจัดตั้งโรงเรียนเอกชน กำหนดคุณสมบัติของผู้จัดการโรงเรียนเอกชนให้สูงกว่าประถมศึกษา ปีที่ 4 ให้ความรู้ทางวิชาการศึกษา กำหนดมาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและเสถียรภาพของครู โดยให้เงินสะสม ปรับอัตราเงินเดือนให้เท่ากับวิทยครูที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และระเบียบพิจารณาความดีความชอบของครู และการให้เงินสวัสดิการแก่ครู เมื่อต้องออกจากโรงเรียนโดยไม่มีความผิด²

ขอเรียกร้องดังกล่าว ได้ดำเนินการประชุมกันหลายครั้ง แต่ยังไม่เห็นผลปรากฏแน่ชัดว่าจะเป็นไปในรูปใด ครูโรงเรียนเอกชนกับเจ้าของโรงเรียน เริ่มมีความขัดแย้งกันมากขึ้น จนกระทั่งในช่วงตุลาคม 2516 ครูโรงเรียนเอกชนได้อาศัยบรรยากาศที่รุนแรงทางการเมือง ระบอบนั้น ก่อการต่อต้านเจ้าของโรงเรียน และรัฐบาลอย่างรุนแรง แสดงให้เห็นความพยายามของครูโรงเรียนเอกชน ที่จะลดบทบาทของเจ้าของโรงเรียนเอกชนเป็นอย่างมากเท่าที่ปรากฏในการจัดการศึกษาของเอกชนตั้งแต่ในอดีตมา

¹ประชุม รอดประเสริฐ การบริหารบุคคลทางการศึกษา หน้า 105

²ศ.ก.ร. เอกสารแดงขาว วันที่ 7 กันยายน 2507

จากปัญหาทั้ง 3 ประเด็น ดังได้กล่าวมาแล้ว ขอยกแสดงให้เห็นว่า บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 นั้น นอกจากจะช่วยเหลือแบ่งเบาภาระจากรัฐในการจัดการศึกษาแล้ว เอกชนยังต้องพบกับปัญหาที่เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าของโรงเรียนเอกชน และทัศนคติของผู้ปกครองนักเรียน สัมมาวชน ที่มีต่อการเก็บเงินกินเปล่าของโรงเรียนเอกชน ปัญหาเรื่องเงินนี้ยังได้กระทบมาถึงการเรียกร้องครูโรงเรียนเอกชนในการขอเสนอให้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนฉบับใหม่ เป็นปัญหายุ่งยากรัฐบาลจะต้องหาทางแก้ไขโดยรีบด่วน ซึ่งปรากฏในโครงการปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา

ผลจากการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513

ผลของการจัดการศึกษานี้แบ่งพิจารณาได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสังคม
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านการเมือง

1. ด้านสังคม

จากเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้มีความผูกพันกับนานาประเทศในโลกเสรี โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ รัฐได้ดำเนินการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่รัฐบาลพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนามุคคละระดับพื้นฐาน เน้นการศึกษาระดับภาคบังคับ¹ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากองค์การยูเนสโก บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาระยะนี้จึงดำเนินไปอย่างกว้างขวางภายใต้นโยบายและการสนับสนุนของรัฐ ในลักษณะช่วยรัฐแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาของประเทศ² โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาเอกชนจึงได้รับการยกย่องจากรัฐบาลเป็นอันมาก

¹ กจช. ก/ป7/2509/ศช.7.1 เรื่อง ผู้เฉพาะที่รับผิดชอบแห่งวิชาความรู้

² กจช. สม.5.2.2.1/4 เรื่อง นโยบายการจัดทำโครงการศึกษา

แต่ระบบการศึกษาที่ปรับปรุงใหม่ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ปรากฏผลเมื่อสิ้นระยะการไ้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับแรกว่าไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องมาจากแนวทางการจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลของตะวันตกอยู่มากเมื่อนักการศึกษาจะพยายามแทรกลักษณะวัฒนธรรมไทยไว้ด้วยแล้วก็ตาม แต่การศึกษาก็ยังไม่สามารถจัดได้ตามความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น และตลาดแรงงาน กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมแต่ระบบการศึกษามีใ้คงเสริมอาชีพหลักของประเทศ อีกทั้งหลักสูตรในระดับต่าง ๆ ไม่จับใจตัวเอง ทำให้ต้องมีการเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นเหตุให้คนจำนวนมากละทิ้งท้องถิ่น และอาชีพเดิม เพื่อแสวงหาความก้าวหน้าในการศึกษา และมุ่งรับราชการมากกว่าประกอบอาชีพอิสระ¹

ความไม่สัมพันธ์กันระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐจึงได้ปรับปรุงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) ซึ่งได้เน้นถึงความสำคัญของการให้การศึกษาเบื้องต้นแก่ประชาชน² ขณะเดียวกันก็ได้พยายามจัดแนวการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคน และความต้องการของสังคม³ รัฐจึงให้ความสำคัญแก่การศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อผลิตบุคคลระดับพื้นฐานและขยายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาออกสู่อำเภอและตำบล เพื่อผลิตบุคคลระดับกลาง การพัฒนาประเทศจะได้เป็นไปไ้เร็วขึ้น

บทบาทของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 นี้ ยังคงมีการขยายการศึกษาออกไปไ้มาก เมื่าวรรัฐจะเริ่มจำกัดปริมาณการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของเอกชนลง แต่เอกชนยังสามารถขยายการจัดโรงเรียนไปยังระดับมัธยมศึกษา และระดับก่อนนาคับคิบคือระดับอนุบาลศึกษาไ้ นอกจากนั้นการจำกัดปริมาณการขยายการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนที่หารายไ้ให้โรงเรียนเอกชนเป็นจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องปรับตัวโดยขอขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียนและเก็บปัญหาเรื่องเงินกินเปล่า ครูมีการเรียกร้องขอสวัสดิการกับเจ้าของโรงเรียนมากขึ้น ประกอบกับในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 นั้น ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

¹ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 159

²กัญญ์ สาร รวมคำบรรยายเรื่องนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล หน้า 22

ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการผลิตที่สำคัญ คือการเกษตร และอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นในอัตราสูง นอกจากนั้นการลงทุนจากต่างประเทศและรายจ่ายของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากในระยะนี้ด้วย แต่ในปลายแผนระบบเศรษฐกิจขยายตัวชาลงจนถึงขั้นภาวะเศรษฐกิจรัดตัวเป็นครั้งแรก หลังจากที่ได้ขยายตัวติดต่อกันมากกว่า 10 ปี

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความเคลื่อนไหวขึ้นลงอย่างรวดเร็วนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยทางเศรษฐกิจในด้านต่างประเทศที่สำคัญ 3 ประการ คือ โครงสร้างของตลาดโลก สำหรับสินค้าบางประเภทได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ราคาสินค้าออกที่สำคัญของไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวและยางลดลงมาก นอกจากนั้นฐานะทางการเงิน เหรียญดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เงินเยนของญี่ปุ่น และเงินมาร์คของเยอรมันได้เฟื่องปรวนไป ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบมาถึงภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย ภาวะดังกล่าวทางเศรษฐกิจดังกล่าวมานี้มีผลต่อการจัดการศึกษาของเอกชน ซึ่งโรงเรียนเอกชนต้องขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียน ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ปกครอง โรงเรียนเรื่องค่าธรรมเนียมการเรียนและการเก็บเงินกินเปล่า โรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องปรับค่าธรรมเนียมการเรียน เพราะเอกชนจัดการศึกษาในรูปแบบธุรกิจ ซึ่งหมายถึงต้องมีกำไร เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ แต่รัฐก็ถือว่าปัญหาของผู้ปกครองเป็นปัญหาทางการศึกษาที่จะต้องหาทางแก้ไข และในขณะเดียวกัน รัฐยังคงต้องการให้เอกชนช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาของรัฐในช่วง พ.ศ. 2503 - 2513 นี้อย่างมาก จึงทำให้การควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชนโดยใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เป็นไปอย่างไม่รัดกุมและไม่เข้มงวด จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ปริมาณของโรงเรียนเอกชน ครู และนักเรียน มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในตารางที่ 14

ตาราง 14 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียนของโรงเรียนเอกชนแต่ละโรงเรียนรัฐบาล ระยะ

พ.ศ. 2503 - 2513

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน				จำนวนครู				จำนวนนักเรียน			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2503	2,587	22,181	25,368	1:9	27,094	89,535	116,629	1:3	683,860	3,358,200	4,042,060	1:5
2504	2,101	23,708	25,809	1:12	28,346	91,743	120,089	1:3	674,413	3,537,729	4,212,142	1:5
2505	2,218	24,435	26,653	1:12	30,705	104,065	134,770	1:3	702,870	3,819,005	4,521,875	1:5
2506	-	24,987	-	-	-	108,777	-	-	-	3,930,752	-	-
2507	2,250	25,107	27,357	1:12	34,385	114,372	148,757	1:3	771,746	4,105,919	4,877,665	1:5
2508	2,217	25,422	27,639	1:12	34,735	120,391	155,126	1:3	802,588	4,198,268	5,000,856	1:5
2509	2,316	25,691	28,007	1:12	38,234	124,893	163,127	1:3	892,951	4,308,043	5,200,994	1:5
2510	2,356	26,158	28,514	1:12	39,316	129,535	168,851	1:3	956,400	4,475,113	5,431,513	1:5
2511	2,327	26,420	28,747	1:12	40,155	138,107	178,262	1:3	1,001,040	4,618,477	5,619,517	1:5

ตาราง 14 (ต่อ)

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน				จำนวนครู				จำนวนนักเรียน			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2512	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2513	2,408	26,937	29,345	1.12	35,310	155,670	188,980	1.5	1,079,537	4,872,270	5,951,807	1.5
อัตรา เพิ่ม เฉลี่ย ต่อปี												
ร้อยละ -0.97	2.30	1.82			2.78	6.47	6.10		6.10	4.17	4.91	
อัตราส่วนเฉลี่ยต่อปี				1:13				1:5				1:5

พ.ศ. : 1. กระทรวงศึกษาธิการ กองการวิจัย กรมวิชาการ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2506

2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครู

ภาคสมบูรณ พ.ศ. 2507 - 2513

หมายเหตุ พ.ศ. 2506 ขาดสถิติของสถานศึกษาเอกชน ส่วน พ.ศ. 2513 รายงานโดย...

จากตาราง 14 การจัดการศึกษาของเอกชนตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2513 นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน กับการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลแล้ว จะพบว่า เอกชนสามารถจัดการศึกษาควบคู่กับรัฐได้ในอัตราส่วนเฉลี่ยปริมาณโรงเรียน 1:13 ครู 1:5 และนักเรียน 1:6 ซึ่งสอดคล้องกันในปริมาณดังกล่าวนี้ อัตราส่วนโรงเรียนใน พ.ศ. 2503 ไหลลดลงจาก 1:9 มาเป็น 1:12 ใน พ.ศ. 2504 ทั้งนี้เนื่องจากประการแรก รัฐมีนโยบายขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี ออกไปทั่วประเทศด้วย เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 จึงปรับชั้นเรียนเป็นระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5 - ป.7) ประการที่สองการที่รัฐขยายโรงเรียนออกไปทั่วประเทศ ทำให้อุปถัมภ์ครองซึ่งในระยะนี้ทัศนคติในบุตรหลานได้รับการศึกษาสูงขึ้น พบบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐเป็นจำนวนมาก ทั้งไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการเรียนเหมือนโรงเรียนของเอกชน โรงเรียนระดับประถมศึกษาของเอกชนจึงถูกจำกัดในการขยายปริมาณการศึกษา นอกจากจะต้องปรับชั้นเรียนแล้ว จำนวนเพิ่มของนักเรียนยังไหลลดลงอย่างเห็นได้ชัดใน พ.ศ. 2504 จาก 683,860 คน ใน พ.ศ. 2503 เป็น 674,413 คน ใน พ.ศ. 2504 แต่การที่รัฐมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ สถานที่ จำนวนครู ทำให้รัฐไม่สามารถ ดำเนินตามนโยบายได้ รัฐจึงยังคงเปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชนจัดการศึกษาในภาคบังคับต่อไปได้และเอกชนก็สามารถจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้สูงจากรัฐ เนื่องจากรัฐมีนโยบายให้เอกชนจัดการศึกษาระดับนี้เป็นส่วนใหญ่อุปถัมภ์แล้ว ซึ่งถ้าคิดอัตราเพิ่มของโรงเรียนและนักเรียนเฉลี่ยต่อปีของเอกชนแล้วจะได้อัตราส่วน -0.97 และ 6.10 ตามลำดับ อัตราส่วนของครูใน พ.ศ. 2513 ไหลลดลงจาก 1:3 ใน พ.ศ. 2511 เป็น 1:5 ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) รัฐต้องการพัฒนาศักยภาพระดับกลาง จึงขยายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาออกไปยังระดับอำเภอ และตำบลทั่วประเทศ มีผลให้รัฐบาลเปิดรับครูบรรจุใหม่จำนวนมาก ครูโรงเรียนเอกชนจำนวนหนึ่งจึงสอบเข้าบรรจุเข้าเป็นครูในโรงเรียนรัฐบาล จำนวนครูโรงเรียนเอกชนจึงลดลง หรือถ้าคิดอัตราการเพิ่มของครูเฉลี่ยต่อปีในระดับสายสามัญแล้วจะได้อัตราส่วน 2.78

การพิจารณาคณณภาพของการศึกษา ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 นี้ ไม่สามารถ
แยกเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนรัฐกับโรงเรียนเอกชนได้ เพราะสถิติที่คนควาได้รวมกันทั้ง
2 ประเภท ดังในตารางที่ 15

ตาราง 15 แสดงสถิติจำนวนนักเรียนเข้าสอบและนักเรียนสอบได้ของนักศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วประเทศในปี
พ.ศ. 2503 - 2513 (หน่วย : คน)

ปีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา				ระดับมัธยมศึกษา			
	จำนวน น.ร.	จำนวน น.ร. เข้าสอบ	จำนวน น.ร. สอบได้	ร้อยละ	จำนวน น.ร.	จำนวน น.ร. เข้าสอบ	จำนวน น.ร. สอบได้	ร้อยละ
2503	-	-	-	-	-	-	-	-
2504	-	-	-	-	-	-	-	-
2505	-	-	-	-	-	-	-	-
2506	536,612	489,066	468,044	95.70	139,584	134,600	120,379	89.43
2507	543,406	510,588	485,700	95.13	144,238	147,801	123,938	83.85
2508	550,286	514,126	501,709	97.58	185,918	180,310	143,749	79.72
2509	625,793	587,363	559,889	95.32	201,884	190,924	164,354	86.08
2510	300,407	282,595	270,258	95.63	81,228	80,217	67,169	87.73
2511	-	-	-	-	-	-	-	-

ตาราง 15 (ต่อ)

ปีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา				ระดับมัธยมศึกษา			
	จำนวนน.ร.	จำนวน น.ร. เขาสอบ	จำนวน น.ร. สอบได้	ร้อยละ	จำนวน น.ร.	จำนวน น.ร. เขาสอบ	จำนวน น.ร. สอบได้	ร้อยละ
2512	-	-	-	-	-	-	-	-
2513	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานตัวเลขนักเรียนและสํานักงาน ป.ศ. 2507 - 2510
 หมายเหตุ : ไม่สามารถหาสถิตินักเรียนสอบได้ ระยะ พ.ศ. 2503 - 2505 และ 2511 - 2512 ได้ และสถิตินี้โดยแยกเป็น
 โรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน

จากตาราง 15 จะพบว่าในระดับประถมศึกษาการสอบได้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ผลของการสอบมีการเปลี่ยนแปลงและปีแตกต่างกัน แต่ก็ยังไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งสามารถสรุปคุณภาพการศึกษาโดยส่วนรวมในช่วงนี้ว่าระดับประถมศึกษาจะมีคุณภาพการศึกษา มากกว่าระดับมัธยมศึกษา เมื่อไม่สามารถแยกสถิติได้จึงสามารถกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาของเอกชน มีผลเป็นไปในทำนองเดียวกันกับผลโดยส่วนรวม

2. งานเศรษฐกิจ

การจัดการศึกษาของไทย มักเน้นหนักอยู่ที่ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณเป็นส่วนใหญ่ แต่ข้อจำกัดด้านกำลังเงินนั้นโดยแท้จริงแล้วเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาเท่านั้น เมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใน พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา แนวโน้มของงบประมาณรายจ่ายในด้านการศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ใ้ข้อถำรฐักัดเหิมกับงบประมาณในด้านการป้องกันประเทศ งบประมาณการศึกษาคงระดับสูงเช่นนี้ในทุกช่วงของแผนพัฒนาฯ และยังมีบางช่วงที่เกินหน้างบประมาณป้องกันประเทศคือ ในช่วง พ.ศ. 2507 - 2509 มองเฉพาะจากแง่ของระดับอัตรา รอยละของงบประมาณแผ่นดินเป็นส่วนรวมแล้ว อาจกล่าวได้ว่าการจัดสรรงบประมาณการศึกษาคอนข้าง เป็นที่น่าพอใจเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศทั้งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาและกลุ่มประเทศ ที่พัฒนาแล้วอย่างเช่น ญี่ปุ่น กล่าวคือ งบประมาณการศึกษาของไทยตกอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 17 - 20 ของงบประมาณแผ่นดิน ระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2513 งบประมาณการศึกษาคำค่าวประเทศญี่ปุ่น เพียงประเทศเดียว คือได้งบประมาณในเกณฑ์การร้อยละ 20 ถึงเกือบร้อยละ 23 แต่อย่างไรก็ดี ถ้าถือเกณฑ์ความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มงบประมาณการศึกษาถึงร้อยละ 5 ของผลิตภัณฑ์รวมภายใน ประเทศตามโครงการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้มีความเสมอภาคทางการศึกษาโดยเน้นการกระจาย บริการการศึกษา ออกไปสู่ชนบทแล้ว อัตรางบประมาณดังกล่าวย่อมไม่เพียงพอ¹ แท้ที่นัว่า ใกล้เคียงกับเกณฑ์มาก

¹ เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า

นอกจากปัญหาด้านงบประมาณแล้ว อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรและจำนวนประชากร
 ที่ต้องการรับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น รัฐไม่สามารถจัดให้เพียงพอตามงบประมาณที่ได้รับนั้น แม้ว่ารัฐจะ
 ใช้งบประมาณในอัตราสูงแล้วก็ตาม เอกชนจึงเป็นกำลังสำคัญในการช่วยรัฐขยายการศึกษา โดย
 ประหยัดงบประมาณ ในการสร้างอาคารเรียน สถานที่ อัตราเงินเคื่อนครู เพียงแต่รัฐจ่ายเป็น
 เงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนเอกชน ซึ่งเป็นเงินจำนวนไม่มากนัก แต่ทำให้รัฐประหยัดงบประมาณ
 ในการขยายการศึกษาไปไ้มาก ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 2 รัฐต้องการบุคคลระดับพื้นฐาน โดยจ
 การศึกษาภาคบังคับและบุคคลระดับกลางโดยจระดับมัธยมศึกษามากขึ้น แต่เดิมนี้รัฐมีนโยบาย
 ส่งเสริมบุคคลระดับกลางด้วย ดังนั้นเมื่อรัฐขยายการศึกษาทั้งทุไปพร้อม ๆ กัน งบประมาณย
 ไม่พอ เอกชนจึงเป็นกำลังสำคัญในการช่วยรัฐขยายการศึกษา อีกเช่นเดียวกัน บทบาทของเอกชน
 ดังกล่าวในแง่เศรษฐกิจแล้ว จึงกล่าวได้ว่า มีส่วนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณของรัฐไปไ้มาก ดัง
 ตารางงบประมาณเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนเอกชน ในตาราง 16

ตาราง 16 แสดงสถิติงบประมาณเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้แก่โรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513

	งบประมาณการศึกษา (ล้านบาท)	จ่ายเป็นเงินอุดหนุน โรงเรียนเอกชน (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนเอกชน (คน)	จ่ายเป็นงบประมาณ โรงเรียนรัฐบาล (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนรัฐบาล (คน)
2503	1,236.36	55.88	683,860	1,180.48	3,358,200
2504	1,026.15	41.16	54,413	984.99	4,212,142
2505	1,466.11	69.00	702,870	1,397.11	5,421,875
2506	1,624.06	76.93	-	1,547.13	-
2507	1,757.40	77.79	771,746	1,679.61	4,877,665
2508	1,904.90	77.75	802,588	1,827.15	5,000,856
2509	2,048.60	77.39	892,951	1,971.21	5,431,513
2510	2,430.20	81.88	956,400	2,348.32	5,431,513
2511	1,230.80	84.09	1,001,040	1,146.71	5,619,517
2512	1,367.80	91.96	-	1,275.84	-

ตาราง 16 (ต่อ)

พ.ศ.	งบประมาณการศึกษา (ล้านบาท)	จ่ายเป็นเงินอุดหนุน โรงเรียนเอกชน (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนเอกชน (คน)	จ่ายเป็นงบประมาณ โรงเรียนรัฐบาล (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนรัฐบาล (คน)
2513	1,572.90	97.33	1,079,537	1,475.57	5,951,807

ที่มา : 1. รวบรวมจากกระทรวงศึกษาธิการ กองการวิจัย กรมวิชาการ สถิติการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2506
 2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ส่วนกิจการวางแผนการศึกษาระหว่างวิชาชีพการ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสถานะในครู
 ภาคสมบูรณ พ.ศ. 2507 - 2513

จากตาราง 16 งบประมาณที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 นั้น เป็นการแสดงให้เห็นจำนวนเงินระหว่างเงินงบประมาณที่จ่ายให้เป็นเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนกับงบประมาณที่จ่ายให้โรงเรียนรัฐบาลในต้นที่จะคำนวณตัวเลขเฉลี่ยมาพิจารณา 3 ปีการศึกษา คือ 2503, 2508 และ 2513

ใน พ.ศ. 2503 รัฐจ่ายงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชน 55.88 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 683,860 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 81.7 บาท ในขณะที่รัฐจ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล 1,180.48 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 3,358,200 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 351.50 บาท ซึ่งถ้ารัฐจัดเองทั้งหมด รัฐต้องจ่ายคนละ 305.80 บาท การที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนเอกชน ทำให้เอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณไปคนละ 224.10 บาท และถ้ามองทั้งหมดเอกชนจะช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาเป็นเงินถึง 153.3 ล้านบาททีเดียว และเมื่อพิจารณาต่อมาใน พ.ศ. 2508 และ 2513 แล้ว จะพบว่าเอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณถึง 185.88 ล้านบาท และ 144.11 ล้านบาท ตามลำดับ

นอกจากเอกชนจะมีบทบาทในการช่วยรัฐประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาดังกล่าวแล้ว เอกชนยังได้ช่วยให้รัฐสามารถเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนของรัฐและการศึกษาของชาติได้มากขึ้นอีกด้วย ซึ่งในระยะนี้รัฐกำลังขยายการศึกษาค้นคว้าวิจัยสูงขึ้นเป็น 7 ปี

3. ค่านามเมือง

ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 เอกชนสามารถช่วยรัฐขยายการจัดการศึกษาออกไปได้อย่างกว้างขวาง มีผลดีในค่านามพัฒนาสังคม และช่วยรัฐประหยัดงบประมาณ ส่วนผลที่ตามมาคือการเมืองโดยตรงนั้นไม่สามารถกล่าวได้ชัดเจนนัก แต่โดยหน้าที่ของเอกชนในการจัดการศึกษาไปตามหลักสูตรการศึกษาของชาตินั้น สามารถกล่าวได้ว่าเอกชนได้ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยให้สามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับหมู่คณะได้ด้วยความกาวหนาและประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาของเอกชนในช่วงนี้เท่ากับช่วยสร้างความมั่นคงให้กับประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐบาลพึงปรารถนา

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2503 - 2513

การที่เอกชนมีบทบาทในการร่วมรับภาระการจัดการศึกษาสายสามัญ ตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลนั้น โรงเรียนเอกชนสามารถช่วยรัฐบาลลดรายจ่ายทางการขาดแคลนสถานที่เรียน ช่วยรัฐประหยัดงบประมาณ การลงทุนในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้มาก แต่จากการที่โรงเรียนเอกชนให้บริการการศึกษาในเชิงธุรกิจกำไรในโรงเรียนเอกชนมีฐานะเป็นลูกจ้าง ทำให้ครูมีความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพ ซึ่งต่างจากครูในโรงเรียนของรัฐ ความขัดแย้งระหว่างเจ้าของโรงเรียนและครูโรงเรียนเอกชน เรื่องการให้เงินเดือน สวัสดิการ ภายในโรงเรียนจึงเกิดขึ้นเสมอ ๆ ประกอบกับขอบกพร่องของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2497 ทำให้เจ้าของโรงเรียนเอกชนอยู่ในฐานะได้เปรียบมากขึ้น ความขัดแย้งใน พ.ศ. 2503 - 2513 อยู่ในภาวะที่เริ่มคุกรุ่น สืบเนื่องจากการที่สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย ขอให้รัฐบาลปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เพื่อจัดสวัสดิการให้ครูเป็นประเด็นใหญ่ ในขณะที่เจ้าของโรงเรียนร้องขอเพิ่มค่าธรรมเนียมการเรียนโดยอ้างว่า เพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกับโรงเรียนของรัฐบาล

นอกจากปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเอกชนจะมาจากขอบกพร่องของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 แล้ว นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลที่มีต่อเอกชน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งได้มีการจำกัดการขยายตัวของโรงเรียนเอกชนในระดับการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งการศึกษาระดับนี้จะนำผลกำไรมาให้โรงเรียนมาก และให้เอกชนมาจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับก่อนการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งต้องลงทุนมากทั้งด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์การสอน บุคลากร จึงทำให้โรงเรียนเอกชน ต้องพบกับปัญหาในการจัดการศึกษา ในระยะ พ.ศ. 2512 - 2513 ก็ได้ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องเผชิญภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของการจัดการศึกษาสายสามัญ อย่างชัดเจน ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวไว้ในบทที่ 4 ต่อไป

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ :

ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในการจัดการศึกษาของเอกชน

พ.ศ. 2513 - 2518

เมื่อรัฐจัดการศึกษาโดยใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 มาได้ระยะหนึ่งจึงพบว่าไม่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้นักวิชาการและนักการศึกษา เกิดแนวคิดที่จะปฏิรูปการศึกษา ซึ่งโครงการนี้ ได้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนมาก ทั้งในด้านการระบบการศึกษา การปรับปรุงพระราชบัญญัติที่ควบคุมโรงเรียนเอกชน ตลอดจนการบริหารกิจการโรงเรียนเอกชน การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนใน พ.ศ. 2513 - 2518 จึงมีลักษณะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของโรงเรียนเอกชน ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับภาวะของการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว

สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของไทย พ.ศ. 2513 - 2518

ในขณะที่นักวิชาการและนักการศึกษา กำลังแสวงหาโฉมหน้าใหม่ทางการศึกษา เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาและปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 อยู่ ณ สภาวะการณ์ต่างด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมไทย ได้อยู่ในระยะเกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ กล่าวคือ ในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 การพัฒนาประเทศได้อยู่ในช่วงปลายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) และฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2514 - 2519) การพัฒนาประเทศโดยเน้นสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการเพิ่มผลผลิตเป็นหลัก ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 2 ได้ก่อให้เกิดลักษณะความแตกต่างทางรายได้ของประชาชนในประเทศมาก ดังนั้นในแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 จึงได้บัญญัติหลักการการพัฒนาประเทศ คือนอกจากจะเน้นประสิทธิภาพการผลิต ปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถทางการผลิตแล้ว ยังได้พัฒนา

ด้านการเมืองและสังคมพร้อม ๆ กันไปด้วย¹ การพัฒนาแนวใหม่เช่นนี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ นักเศรษฐศาสตร์ และนักบริหารผู้มีชื่อเสียงของไทยให้ความเห็นไว้ว่า "การพัฒนาประเทศจะต้องพัฒนาสามส่วน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพราะทั้งสามส่วนย่อมเกี่ยวของกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถ้าหากเศรษฐกิจไม่ดี กิจกรรมทางสังคม ตลอดจนกระทั่งการครองชีพของแต่ละครอบครัวจะดีขึ้นไม่ได้ การปกครองบ้านเมืองก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบากยิ่ง ในทางกลับกันถ้าการเมืองไม่ดี ไม่มีเสรีภาพ ไม่เปิดกว้างทางความคิดก็ย่อมไม่มีโอกาสที่จะใช้สมองอันประเสริฐของมนุษยเรานี้ เพื่อค้นหาวิธีการที่จะทำให้บ้านเมืองเจริญขึ้นได้หลาย ๆ วิธี หากยังแต่จำเจอยู่ในเฉพาะเรื่องที่จะพัฒนาแบบเดียวกันอยู่เรื่อย ๆ ความคิดความอ่านในการประกอบการสิ่งใดก็ถูกจำกัดไว้โดยแคบ ๆ แล้ว เศรษฐกิจก็ย่อมประสบปัญหาและเกิดความหายนะในไม่ช้า"²

ผลของการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ใหม่ กลับทำให้ลักษณะการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลอยู่แล้ว เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการและภาคเกษตรกรรมมากขึ้น³ ผลของเศรษฐกิจลักษณะนี้ยังได้ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างชนชั้นและปัญหาสังคมมากขึ้น เพราะจากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนส่วนภูมิภาคอพยพเข้ามาทำงานในตัวเมืองหลวงมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาในเมืองด้านที่อยู่อาศัยไม่พอ เกิดแหล่งสลัม ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสังคมเหล่านี้เป็นสภาพที่ประชาชนทั่วไปไม่พอใจ เกิดความไม่มั่นคงในชีวิต ต้องการให้รัฐบาลแก้ไขปัญหานี้

¹วิทยากร เชียงกูล "เศรษฐกิจ และการเมืองของชนบทไทยในปัจจุบัน" เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 290 - 292

²ณรงค์ เพชรประเสริฐ "เศรษฐกิจการเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 179 - 182

³สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) หน้า 2 - 5

ลักษณะดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ และสังคมซึ่งทำให้เกิดกลุ่มทางสังคมที่ไม่พอใจกับระบบการเมืองที่ผูกขาดอำนาจไว้โดยผู้นำทหารเพียงไม่กี่คน "การปฏิวัติตนเอง" ของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร โดยมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่สนับสนุนเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 และได้ยุบเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ยุบเลิกรัฐสภา และพรรคการเมือง ตลอดจนสิทธิ และเสรีภาพทางการเมืองได้ถูกเพิกถอนด้วยนั้น เป็นการบีบอำนาจที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจอย่างมากในหมู่บรรดาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สื่อมวลชน นิสิตนักศึกษา และปัญญาชน ซึ่งมีอุดมคติต้องการเห็นระบบการเมืองมีผู้นำที่มีความรับผิดชอบและมีอิสระอย่างแท้จริง เมื่อนิสิต นักศึกษาเหล่านี้ได้ดำเนินการประท้วง โดยมีกลุ่มนักธุรกิจ ที่มีติดพันกับผู้นำอำนาจทางการเมืองและข้าราชการบางส่วนเข้าร่วมด้วย เพื่อรักษานผลประโยชน์ของตนเอง สภาการเมืองกับต่างประเทศก็ได้มีผลด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การที่ไทยมีความสัมพันธ์ด้านการเมืองกับสหรัฐอเมริกา ในภาวะสงครามเวียดนาม ผลจากการเมือง ทำให้สภาพสังคมไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งฐานทัพ มีลักษณะเปลี่ยนไปเป็นปัญหาสังคมที่คนไทยส่วนรวมไม่พอใจ ต้องการให้ปรับปรุงโดยเร่งด่วน การให้สหรัฐอเมริกาขอยกทหารออกไปเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่ชาวไทยโดยรวมกลุ่มประท้วง สาเหตุการเกิดเหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 จึงสืบเนื่องมาจากสาเหตุการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่สะสมมาเป็นระยะยาวเป็นสำคัญ

การเกิดเหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 นี้ ได้มีเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการพัฒนาการศึกษาด้วยเหตุหนึ่ง การที่การศึกษาเป็นการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามความต้องการของรัฐ โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ได้มีส่วนทำให้เกิดความตึงตัวทางการเมือง เพราะการศึกษาทำให้คนมีความคิดก้าวหน้า สนใจในเรื่องของการเมือง และมีความต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเมืองและการศึกษาจึงได้รับการวิจารณ์อย่างหนัก และทำให้โครงการปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวคิดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2513 นั้น ได้รับแนวปฏิบัติที่แน่นอนยิ่งขึ้น พิจารณาได้จากกรณีการตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิรูปการศึกษาขึ้นมา

นอกจากนี้ความสำเร็จที่มวลชนรวมพลังกันเรียกร้องทางการเมือง ได้กระตุ้นให้บรรดาครูโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีความขัดแย้งอยู่แล้วกับเจ้าของโรงเรียนเอกชน ได้รวมกลุ่มกันเพื่อระดมกำลัง

และนำหลักในการเรียกร้อง ปกป้องผลประโยชน์ของตน เป็นเหตุให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 มาใช้ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2518 ซึ่งเห็นการให้สวัสดิการครูเป็นประการสำคัญ และการที่รัฐต้องการให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา มีแนวคิด มีความเชื่อมั่นในระบอบการปกครองตามความหมายของการศึกษาว่า เป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรม ทักษะคติ และกานินเหให้สอดคล้องกับระบบสังคม บุคคลจะมีความเชื่อมั่นหรือวัฒนธรรมทางการเมืองเพียงใด ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกรอบมรดกมเกล่าที่ได้รับจากสถานศึกษา ดังนั้นความริเริ่มของนักวิชาการและนักการศึกษา ที่แสวงหาโฉมหน้าของการศึกษาไทย จึงได้รับการสนับสนุนให้มีแนวทางสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงส่งผลมายังการจัดการศึกษาของไทยและการจัดการศึกษาของเอกชนด้วยเช่นกัน

นโยบายการศึกษาของรัฐบาลต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2513 - 2518

นับตั้งแต่ได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) เพื่อพัฒนาประเทศ โดยเน้นเรื่องความเป็นธรรมของสังคม ความมั่นคงของชาติ การพัฒนาระบบสังคมให้ก้าวหน้าและมีความเสมอภาค¹ และเมื่อระยะของแผนพัฒนา สิ้นสุดลง ความต้องการของแผนพัฒนา นี้ได้บรรลุไปค้วย และกลายเป็นปัญหาให้แก้ไขในระยะต่อมา ซึ่งพิจารณาได้จากปากคำของนักการธนาคารชั้นนำท่านหนึ่งพูดถึง "ความเป็นธรรมทางสังคมกับความเจริญทางเศรษฐกิจ" ไว้อย่างน่าสนใจหลังจากที่มีการปฏิวัติวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 ท่านองว่า ความเป็นธรรมในสังคมไม่มี ฉะนั้นจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา² คำพูดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความนึกคิดของบุคคลต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความต้องการของนักการศึกษาและนักวิชาการในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเริ่มเคลื่อนไหวจัดประชุมทางวิชาการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2513

¹สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.

2510 - 2514) หน้า 34 - 36

²เสนาท จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า 445

ความรู้สึกสำนึกในสภาวะและปัญหาของความเหลื่อมล้ำค่าสูงทางเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาความเป็นธรรมและความเสมอภาค โดยมีในทางการศึกษาคอยเช็กกัน ซึ่งเห็นได้จากการจัดให้มีการประชุมทางวิชาการว่าด้วย "บนเส้นทางแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทย" ในเดือน พฤษภาคม 2516 ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมได้แสดงความปรารถนาที่จะให้ การศึกษามุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักสูตรวิธีการ เรียนการสอนของการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งต้องสอดคล้องกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชนและประเทศชาติ ในด้านการบริหาร การศึกษาควรปฏิรูปใหม่ประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา¹ ความคิดดังกล่าวได้เป็นพื้นฐานและแกนอันมั่นคงทำให้เกิดแนวคิดเรื่องการปฏิรูปการศึกษาใน เวลาต่อมา² และแล้วแรงกระตุ้นอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ได้ปลุกสังคมนไทยให้ตื่นตัวพิจารณาความเป็นมาของสังคมยิ่งกว่าครั้งใด ๆ ในยุคปัจจุบัน ระบบ การศึกษาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากจากทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและผู้สนใจทั่วไปว่า การศึกษาของไทยไม่เหมาะสมกับกาลเวลาด้วยประการทั้งปวง³ สำหรับนิสิตนักศึกษาชั้น เริ่มมี ความคิดเห็นและทัศนคติ ที่เปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นมาแต่เดิมมาก ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่าง ระหว่างคนต่างวัยชั้น⁴ จากเนื้อหาของบทความ สิ่งตีพิมพ์ การอภิปรายเป็นจำนวนมาก เป็น เครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า ระบบการศึกษากำลังจะต้องถูกเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับระบบอื่น ๆ ใน สังคม⁵

¹ ศธ. กรมสามัญศึกษา บนเส้นทางแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทย จากคำนำของ ดร.กอ สวัสดิ์พานิชย์ และดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง

² ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 175

³ เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า 445

⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) หน้า 1

⁵ สี่ลารณ นาคกรทรรพ "นโยบายการศึกษา..." วิจัยการศึกษา 10(4) : 18 - 23

ความต้องการปฏิรูปการศึกษาของนักการศึกษาและนักวิชาการ ได้รับความเห็นชอบจาก คณะรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี "คณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา" ในเดือนมิถุนายน 2517 อันมี ดร.สีปนนท์ เกตุทัต เป็นประธาน ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง เป็น รองประธาน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ มีนายเกรียง กীরติกร¹ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ศึกษาธิการ² คณะกรรมการดังกล่าวทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนวทางการวางแผนปฏิรูปการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ทั้งลักษณะอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้ สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบอบประชาธิปไตย ผลที่คิดค้นมาก็คือการริเริ่มจัด สัมมนา "การศึกษาเพื่อมวลชน" ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในต้นเดือนสิงหาคม 2517³ และในที่สุดรายงานการปฏิรูปการศึกษาวาดูแล "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม" ของคณะ กรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา นำเสนอต่อรัฐบาลในวันที่ 4 ธันวาคม 2517 สารสำคัญของ รายงานนี้ พยายามชี้ให้เห็นถึงสถานะเลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคมอันมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และทั้งจากระบบการศึกษาเอง พร้อมกันนั้นถึงความจำเป็น ยิ่งยวดที่จะต้องมีการแก้ไขโดยสร้างความสะดวกทางการศึกษาขึ้นในระดับต่าง ๆ เพื่อช่วยส่งเสริม ความเป็นธรรมในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย⁴ ซึ่งสาระสำคัญนี้มีความสอดคล้องกับนโยบายของ รัฐบาลซึ่งได้ประกาศไว้ในวันที่ 7 มิถุนายน 2517 ที่ว่า

"...จะเร่งรัดการศึกษามวลชน เพื่อส่งเสริมระบบประชาธิปไตย เน้นในเรื่องการอบรม ศีลธรรมและวัฒนธรรม และการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ...จะวางรากฐาน และ แนวทางปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษา..."

¹ หรือ นายเกรียง เอี่ยมสกุล

² สกศ. การปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม หน้า 1

³ เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า 445

⁴ สกศ. ด.ค.

และในรัฐบาลสมัย ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงนโยบายการศึกษาในวันแถลงนโยบายวันที่ 6 มีนาคม 2518 ว่า

"...รัฐบาลนี้จะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ..."¹

นโยบายปฏิรูปการศึกษากับการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน

หลักการของการปฏิรูปการศึกษาของนักการศึกษาและนักวิชาการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเอกชนนั้น คณะกรรมการเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้มอบหมายงานในคณะกรรมการเรื่องการศึกษาเอกชน ดำเนินงาน โดยกำหนดหลักการ การจัดการศึกษาเอกชนที่พึงประสงค์ไว้ว่า "...รัฐเป็นผู้จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงบริบูรณ์ เป็นการให้เปล่า ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับที่ไม่ใช่ภาคบังคับ ได้แก่ การศึกษาก่อนการศึกษาค้นคว้า มัธยมศึกษา... โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องอยู่ในความควบคุมของรัฐและไม่มุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง รวมทั้งการกำหนดสัดส่วนของประเภท และระดับการศึกษา ที่รัฐให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดให้เป็นที่ยอมรับได้..."² โดยมีเหตุผลว่าการศึกษาค้นคว้านั้นถือว่าเป็นข้อผูกพันของรัฐที่มีต่อประชาชน และถือว่าการศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาเพื่อสาธารณะ และให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน รัฐจึงควรจัดการศึกษาระดับนี้ให้ทั่วถึงบริบูรณ์ และเป็นการให้เปล่า เพื่อลดความแตกต่างในทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน และเพิ่มโอกาสอันเท่าเทียมกันให้มากยิ่งขึ้นไปพร้อม ๆ กันด้วย และการที่รัฐให้เอกชนจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก็เพื่อเพิ่มการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างรัฐกับเอกชนที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในการจัดการศึกษา จึงเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาที่ไม่ใช่ภาคบังคับ และการฝึกหัดครูได้

¹ สกศ. นโยบายการศึกษาของไทย หน้า 15 - 16

² คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม หน้า 9

จากหลักการดังกล่าว คณะกรรมการเรื่องการศึกษาเอกชน ซึ่งมี ดร. กอ สวัสดิ์พานิชย์ เป็นประธาน ได้ดำเนินงานสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน 5 เรื่อง คือ

1. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและแผนปฏิบัติการ เพื่อลดการจัดการศึกษาภาคบังคับของเอกชน หมายความว่า รัฐจะต้องขยายโรงเรียนของรัฐระดับการศึกษาภาคบังคับทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคในระดับปกติ และในส่วนที่เอกชนเคยจัดไว้ ซึ่งรัฐบาลจะต้องรับภาระหนักมาก

2. กำหนดสัดส่วนการให้เอกชนรวมจัดการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา ยกเว้นการศึกษาภาคบังคับและการฝึกหัดครู หมายความว่า รัฐต้องขยายการศึกษาทุกระดับควบคู่ไปกับโรงเรียนเอกชน เพื่อป้องกันมิให้เกิดโรงเรียนเอกชนคุณภาพต่ำ และให้เหลือโรงเรียนเอกชนประเภทที่สามารถสนองความต้องการของคนบางกลุ่มได้ดี และประเภทที่สามารถจัดให้มีคุณภาพดีมีคนนิยมมากขึ้น

3. กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้โรงเรียนเอกชนมีความคล่องตัวในการบริหารงานและพัฒนาทางวิชาการ หมายความว่า จะต้องพิจารณาคำเนินการให้โรงเรียนเอกชนมีสิทธิเสรีภาพในการจัดการศึกษา ให้ประสิทธิภาพที่คุณภาพดีโดยรัฐบาลจะควบคุมในเรื่องที่จำเป็นเท่านั้น

4. กำหนดมาตรการและวิธีการเพื่อปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนเอกชนทุกระดับและประเภท หมายความว่า การที่รัฐสนับสนุนโรงเรียนเอกชนมีคุณภาพ เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนเป็นประการสำคัญ

5. กำหนดมาตรการและวิธีการเกี่ยวกับการประกันสิทธิและสวัสดิภาพของบุคลากรโรงเรียนเอกชนทุกระดับและประเภท หมายความว่า รัฐจะพิจารณาทางให้บุคลากรในโรงเรียนเอกชน มีความมั่นคงในอาชีพและมีสวัสดิภาพในการทำงานอย่างสมบูรณ์¹

คณะกรรมการเรื่องการศึกษาเอกชน ได้ตั้งเป้าหมายของงานปฏิรูปการศึกษาเอกชนให้เสร็จสมบูรณ์ภายในระยะเวลา 5 ปี หรืออย่างมากที่สุดไม่เกิน 10 ปี โดยแยกเป็นส่วนภูมิภาคเสร็จสิ้นสมบูรณ์ไม่เกิน 5 ปี และส่วนกลางไม่เกิน 10 ปี

แม้ว่าหลักการของการปฏิรูปการศึกษา จะได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและเห็นชอบจากคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และเตรียมโครงการไว้อย่างดี แต่การดำเนินการ ต้องหยุดชะงักไปเนื่องจาก "การปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 การปฏิรูปการศึกษาของเอกชน จึงได้ถูกกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2520 และนำมาใช้ปรับปรุงการศึกษาของเอกชนในระยะต่อมา

การปรับปรุงหน่วยงานที่พัฒนาคุณภาพและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน

การจัดการศึกษาของเอกชนที่ได้นำมาดำเนินการควบคุมกับการจัดการศึกษาของรัฐบาลนั้น ได้อยู่ภายใต้การควบคุมและช่วยเหลือส่งเสริมของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และจากปริมาณที่มากของโรงเรียนเอกชน เนื่องจากเป็นกำลังสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศ กองโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งประกอบด้วย แผนกโรงเรียน ทะเบียน นิเทศและอบรม และส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์¹ ไม่สามารถบริหารงานได้รวดเร็วทันความต้องการของประชาชน ทำให้สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยมีความเห็นว่ากองโรงเรียนราษฎร์ ควรได้รับการยกฐานะเป็นกรมโรงเรียนราษฎร์หรือกรมการศึกษาเอกชน เพื่อให้อำนาจในการส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนจะได้เพิ่มความสะดวกในการบริหารการศึกษามากขึ้น เป็นการส่งเสริมกำลังใจให้เอกชนจัดการศึกษาได้ก้าวหน้ามากขึ้น² ความต้องการของสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย ได้สอดคล้องกับความต้องการของนายเกรียง เอี่ยมสกุล³ ที่จะแยกโรงเรียนเอกชนออกจากกรมวิสามัญ ให้มีหน่วยบริหารของตัวเอง⁴ และเป็นระยะเกี่ยวกับการเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติใน พ.ศ. 2514 รัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงระบบราชการ⁵ สถานการศึกษา

¹ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 26

² ส.ค.ร. กฎบัตร'29 ฉบับพิเศษ ที่ระลึกครบรอบ 30 ปี ส.ค.ร. หน้า 16

³ อดีตหัวหน้ากองโรงเรียนราษฎร์ ระเบียบดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

⁴ ชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ - อิศระ ปันซุต (ผู้สัมภาษณ์) "สัมภาษณ์นายเกรียง เอี่ยมสกุล"

วิทยาสาร 23(27) : 18 - 19, 49 กรกฎาคม 2515

⁵ ส.ค.ร. ด.ก.

แห่งชาติได้จัดตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์ ขึ้นเพื่อพิจารณาช่วยเหลือกระทรวง
ศึกษาธิการ และโรงเรียนเอกชน ปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ และด้านบริการ
คณะกรรมการนี้มี ดร.ชาว์รง บัวศรี เป็นประธานกรรมการ¹ เรื่องนี้จึงได้รับความเห็นชอบจาก
นายพนม แก้วกำเนิด ผู้อำนวยการกองโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งได้รับมอบแผนงานกรมโรงเรียนราษฎร์
ที่ได้จัดร่างไว้แล้ว เสนอคณะกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์ เพื่อเสนอกระทรวงศึกษาธิการต่อไป
และผลปรากฏว่า กองโรงเรียนราษฎร์ได้ปรับปรุงเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
ใช้ชื่อย่อว่า ส.ช. มีฐานะเทียบเท่ากรม² มี ดร.ชาว์รง บัวศรี เป็นเลขาธิการคนแรก³

อำนาจหน้าที่ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ตามที่คณะกรรมการข้าราชการ
พลเรือนกำหนด มีดังต่อไปนี้

1. ควบคุมสถานศึกษาเอกชน ทุกระดับการศึกษา ยกเว้นชั้นปริญญาตรี
2. ส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน
3. ให้บริการแก่สถานศึกษาเอกชน ครู และนักเรียน
4. ประสานงานร่วมกับหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ดำเนินการสอดคล้องกับ
นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ⁴

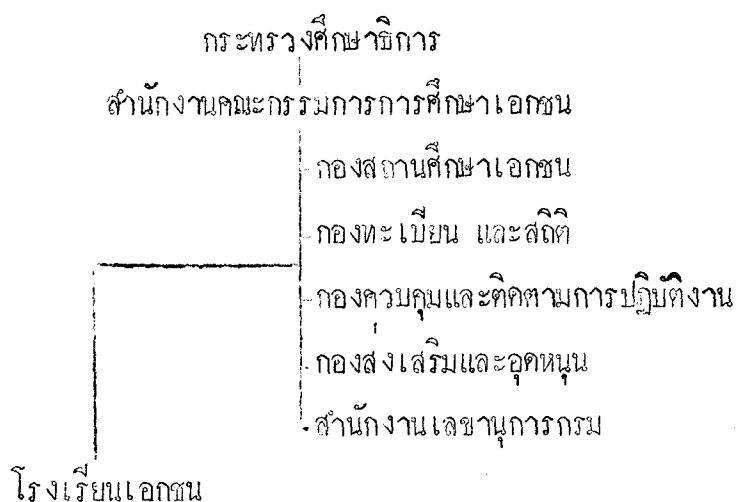
¹ กจช. ก/ปอ/2513/7 เรื่อง กรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์

² ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 และ 217 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515

³ ส.ค.ร. ครุศาสตร์ 29 ฉบับพิเศษ ที่ระลึกครบรอบ 30 ปี ส.ค.ร. หน้า 16

⁴ สช. "สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ"

ที่ระลึกในโอกาสจัดงานทอดผ้าพระกฐินพระราชทาน วัดบวรพาพิทยาราม จังหวัดจันทบุรี
วันที่ 21 ตุลาคม 2527 หน้า 7 - 8

ที่มา : สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 27

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2515 - 2517

การปฏิบัติงานของ ส.ช. ในระยะแรก ๆ เป็นไปตามแนวคิดที่จะให้โรงเรียนเอกชนทุกประเภททุกระดับอยู่ภายใต้การดูแลของกรมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่การที่มีการยกฐานะเป็นกองโดยมิได้วิเคราะห์ถึงปัญหาความรับผิดชอบที่ ส.ช. ใหม่จะมีบทบาทใด จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดข้อขัดข้องและเกิดปัญหาในด้านการปฏิบัติงาน อีกปัญหาหนึ่งมาจากระบบบริหาร ซึ่งผูกพันอยู่กับระบบบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งในส่วนนี้ถูกมองดูว่าเหมือนงานฝากอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ขาดบุคลากร อุปกรณ์ และการเงินที่สนับสนุนในส่วนกลาง โรงเรียนเอกชนทั้งหลายต้องขึ้นตรงกับ ส.ช. และ ส.ช. เองก็ไม่สามารถดูแลได้อย่างใกล้ชิด ปัญหานี้ทำให้รัฐต้องดำเนินการแก้ปัญหา ทบทวนนโยบายการศึกษาและหาวิธีการจัดการบริหารงานในระยะต่อมา¹

¹สมชัย วุฒิปรีชา "โรงเรียนราษฎร์ศึกษาทางอันสืบสน" วิทยาสาร 25(25) : 16 - 20

การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518

รัฐบาลในอดีตทั้งในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช และระบอบประชาธิปไตย ต่างก็ได้วางนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติไว้ว่า รัฐบาลมีหน้าที่ส่งเสริมและบำรุงการศึกษา การจัดให้สถานศึกษานั้น รัฐบาลมีอำนาจ คือ รัฐบาลจัดเองและส่งเสริมให้เอกชนหรือบุคคลจัดในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาบาง โดยอยู่ในความควบคุมและดูแลของรัฐ

เครื่องมือของรัฐในการควบคุมและดูแลการจัดการศึกษาของเอกชน คือพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 ซึ่งดำเนินการมาจนกระทั่ง พ.ศ. 2517 ก็เป็นเวลา 20 ปีแล้ว บทบัญญัติต่าง ๆ ในพระราชบัญญัตินี้ย่อมไม่ทันสมัยต่อสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักเกี่ยวกับประเด็นดังต่อไปนี้

1. ไม่สามารถจะสกัดกั้นโรงเรียนเอกชนที่เกิดขึ้น และรู้ว่าจะกลายเป็นภาระของสังคมในแง่ที่เป็นบริการการศึกษาที่ให้อุปสรรคทางการศึกษาในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน
2. พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ไม่มีหลักประกันในเรื่องเงินเดือนครู สวัสดิการครู ไม่มีแนวทางในการที่จะช่วยประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้น
3. ไม่ให้อำนาจคนของรัฐบาลเข้าไปจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดได้อย่างเต็มที่ในโรงเรียนเอกชนที่เกิดความไม่สงบเรียบร้อย เป็นช่องทางให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างเจ้าของโรงเรียน กับครู และผู้ปกครองนักเรียน¹ และเป็นอันตรายต่อการจัดการศึกษาของชาติ²

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงความบกพร่องของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 ดังกล่าวนั้น สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยได้ดำเนินการเสนอขอแก้ไขต่อรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและนายกรัฐมนตรี มาตั้งแต่ พ.ศ. 2509 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ตามคำสั่งที่ 23/2512 ในที่นี้คือ ดร.ธำรง บัวศรี รองเลขาธิการ

¹ กจช. ก/ป7/2517/17 เรื่อง การช่วยครูโรงเรียนราษฎร์

² สมชัย วุฒิวิรัช "โรงเรียนราษฎร์ศึกษาทางอันสืบสน" วิทยาสาร 25(25) : 16 - 20

สภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นประธานกรรมการ นายเสนาะ จันทรสุริยา แห่งสภาการศึกษาแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขาธิการ¹

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงโรงเรียนเอกชนชุดนี้ ได้พิจารณาหาทางปรับปรุงโรงเรียนเอกชนหลายครั้ง และได้มีมติให้กร่างกฎหมายควบคุมโรงเรียนเอกชนขึ้นใหม่โดยยกเลิกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ยกร่างพระราชบัญญัติใหม่ทั้งหมด 91 มาตรา จำแนก 10 หมวด แลวนำเข้าประชุมในสมาคมโรงเรียนราษฎร์ ครั้งที่ 9 ณ ศาลาสันติธรรม เดือนสิงหาคม 2514 ลงมติเป็นเอกฉันท์ เติมนำเสนอต่อผู้อำนวยการกองโรงเรียนราษฎร์ต่อไป² แต่การดำเนินงานต้องชะงักไปเพราะการปฏิวัติของจอมพลถนอม กิตติขจร ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514

พระราชบัญญัติฉบับแก้ไขได้นำมาพิจารณาอีกครั้ง เมื่อมีประกาศสำนักคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 เรื่องการปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม มีการยกฐานะกองโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากับกรมมอญควย แนวสภามบริหารคณะปฏิวัติจะเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ต้องให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาอีกครั้งก่อนนำออกประกาศใช้บังคับ ร่างพระราชบัญญัตินี้จึงมาตกค้างอยู่ที่กระทรวงศึกษาธิการอีกจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 พรหมทั้งกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 26 มกราคม 2518 กระทรวงศึกษาธิการ ฉวยโอกาสขณะที่รอวันเลือกตั้งนั้น เสนอร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ซึ่งมีเพียง 21 มาตราและเป็นมาตราที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เท่านั้น³

¹ ญาตี ไหวที "ทางออกของโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 26(40) : 11 - 13 ธันวาคม 2518

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าตรัฐสภา พ.ศ. 2518 ครั้งที่ 24/2518 เรื่องร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

³ ญาตี ไหวที อ.ค.

พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ได้ประกาศบังคับใช้ในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518¹ เป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 บางมาตราว่า สำหรับในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ได้แก้ไขเพิ่มเติมดังนี้

1. ยกเลิกความในมาตรา 6 เพื่อเพิ่มอำนาจให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น ๆ เพื่อให้ปฏิบัติงานเป็นไป อย่างคล่องตัวมากขึ้น

2. ยกเลิกความในมาตรา 27 เพื่อแก้ไขความบกพร่องในการทำหลักฐานการศึกษาของ นักเรียนให้รัดกุมขึ้น เช่น ทะเบียนครู ทะเบียนนักเรียน สมุดลงเวลาทำงานของครู และเอกสาร อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เนื่องจากเจ้าของโรงเรียน ครูใหญ่ มักจะทำทะเบียน ดังกล่าวไม่ตรงกับความเป็นจริงเป็นเหตุให้ทุจริตในการรับเงินอุดหนุน การจ่ายเงินเดือนครู และ แจกจำนวนนักเรียนผิดจากความจริงยากแก่การตรวจสอบในมาตรา 27 แก้ไข นี้จึงระบุให้ทำ หลักฐานตามแบบและระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

3. เพิ่มความในวรรคสอง มาตรา 33 การใช้อำนาจของผู้อำนวยการจังหวัด ต้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบ เพื่อให้ผู้อำนวยการจังหวัดใช้อำนาจได้ตามใจชอบ

4. ยกเลิกความในมาตรา 37 แล้วกำหนดหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นรายละเอียด เพิ่มขึ้นจากเดิม มีลักษณะเพิ่มอำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจตรา ความคุม ให้อำนาจของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามบทบัญญัติของระเบียบ กฎกระทรวง และตาม พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

5. ยกเลิกความในลักษณะ 4 และมาตรา 44 ซึ่งเดิมระบุไว้สั้น ๆ ยากแก่การตีความ ใ้การอุดหนุนโรงเรียนเอกชน แต่ในมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 จะให้รายละเอียดเกี่ยวกับ "การอุดหนุน" ส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียน ครูใหญ่ และครู" พร้อมทั้งกำหนดการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนดังนี้

¹"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 48 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518

1. จัดส่งครูไปช่วยสอนในโรงเรียน
2. ให้อุปการะการศึกษา
3. ให้เงิน ทั้งนี้เฉพาะแก่โรงเรียนการกุศล
4. ให้เช่าทรัพย์สินของกระทรวงศึกษาธิการ
5. อุดหนุนและส่งเสริมช่วยประการอื่น

และในมาตรา 44 ทวิ โคระบุให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและช่วยเหลือครูใหญ่และครูของโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการดังต่อไปนี้

1. ใ้การอบรมทางวิชาการ
2. ให้เงินสงเคราะห์ตามส่วนที่รัฐบาลจัดสรรเข้าในกองทุนสงเคราะห์
3. ให้เงินสมทบเงินเคื้อน หรือค่าครองชีพ
4. ช่วยเหลือช่วยประการอื่น

การระบุนายละเอียดยังนี้ทำให้โรงเรียนเอกชนได้รับการอุดหนุนและส่งเสริมอย่างกว้างขวางมากขึ้น

6. ยกเลิกชื่อของลักษณะ 5 ซึ่งเดิมใช้ชื่อว่า "การถอนใบอนุญาต" มาใช้ "การถอนใบอนุญาตและมาตรการพิเศษ" เพราะในพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขรัฐโคระบุนายละเอียของการปฏิบัติและการควบคุมชัดเจนมากขึ้น เพื่อมิให้มีปัญหาในการตีความไขบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ

7. เพิ่มตามในลักษณะ 5 ทวิ เกี่ยวกับ "คณะกรรมการการศึกษาเอกชน" และ 47 ทวิ - ตรี เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในการเสนอความเห็นเกี่ยวกับ การศึกษาของโรงเรียนและการจัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียนต่อรัฐมนตรี การออกกฎกระทรวงระเบียบต่าง ๆ การแก้ไขปัญหการศึกษาตามนโยบายรัฐมนตรีและประสานงานการศึกษากับส่วนราชการอื่น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการของโรงเรียน¹

¹"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 48 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518

นโยบายการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน

จากนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศเท่าที่เป็นมาแล้ว จะพบว่ารัฐได้แก้ปัญหาความต้องการการศึกษาทางการศึกษาของประชาชน ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ และในนโยบายแห่งความเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา¹ การที่เอกชนได้ช่วยแบ่งเบาภาระการศึกษาไปได้นั้น ย่อมหมายถึงการที่ทุนรายจ่ายของรัฐลงไปด้วยอย่างมาก เมื่อมาพิจารณาพร้อมกับปริมาณนักเรียน เอกชนจึงสมควรที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเป็นการตอบแทน ซึ่งรัฐได้ให้ในรูปเงินอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน

ในระยะ พ.ศ. 2503 - 2518 โรงเรียนเอกชนได้รับการอุดหนุนและส่งเสริมตามระเบียบว่าด้วยการอุดหนุนที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2497 ซึ่งกล่าวไว้สั้น ๆ ว่า "ให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนโรงเรียนด้วยการให้ครูหรือเงินหรือด้วยประการอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงทั้งนี้ภายในวงเงินงบประมาณ"²

เกณฑ์การพิจารณาให้การอุดหนุน ซึ่งวิเคราะห์จากความมั่นคงแข็งแรงของอาคารเรียน การสุขาภิบาล จำนวนนักเรียน ชั้นเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน จำนวนครู ผลการสอบ ระเบียบข้อบังคับ และการดำเนินการของโรงเรียน ซึ่งถ้าดำเนินการได้ดี กระทรวงศึกษาธิการ จะให้การอุดหนุนปีละครั้ง³

ใน พ.ศ. 2504 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ยกเลิกระเบียบว่าด้วยเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์เพิ่มเติมระเบียบการให้กู้ยืมเงิน และให้เจ้าทรัพย์สินของกระทรวงศึกษาธิการ พร้อมกันนั้น ยังได้ปรับปรุงระเบียบวิธีจ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์เสียใหม่ โดยจะช่วยเหลืออุดหนุนตามคุณวุฒิของครูในโรงเรียนนั้น ๆ⁴ ทั้งนี้โรงเรียนจะเก็บค่าเล่าเรียนได้ไม่เกินปีละ 300 บาท สำหรับระดับอนุบาลศึกษา -

¹ ขำรง บัวศรี "ปัญหาการศึกษา กับนโยบายการแบ่งแรง" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

17(51) : 11, 37 - 38 มิถุนายน 2514

² สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 17

³ สกศ. แผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์... หน้า 24

⁴ กจช. ก/ป7/2504/ศธ.1.1 เรื่องศึกษาปรับปรุง ระเบียบการช่วยเหลือเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สังกัดไขกฎหมายควบคุมนักเรียนใหม่

มัธยมศึกษาตอนต้น และไม่เกินปีละ 525 บาท สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนการให้เงินอุดหนุน
แก่ครูที่สอนในโรงเรียนราษฎร์เป็นเวลานาน เพื่อเป็นกำลังใจให้ทำงานต่อไป ซึ่งจะต้องเป็น
โรงเรียนเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุนตามลักษณะที่กล่าวไวข้างต้นด้วย¹

ลักษณะการจ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ดังกล่าว ได้ปรับปรุงอีกครั้งในการประกาศใช้
ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2517 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2518 แผนฉบับ พ.ศ. 2504
สาระสำคัญในการอุดหนุนมี 5 ประเภท คือ

1. จัดส่งครูไปช่วยสอนในโรงเรียน
2. ให้อุปกรณ์การศึกษา
3. ให้เงิน ทั้งนี้เฉพาะแก่โรงเรียนการกุศล
4. ให้เช่าทรัพย์สินของกระทรวงศึกษาธิการ
5. อุดหนุนและส่งเสริมด้วยประการอื่น

ในด้านการส่งเสริมและช่วยเหลืออื่นใดระบุมว่า

1. ให้การอบรมทางวิชาการ
2. ให้เงินสงเคราะห์ตามส่วนที่รัฐบาลจัดสรร เข้าในกองทุนสงเคราะห์
3. ให้เงินสมทบเงินเดือนหรือค่าครองชีพ
4. ช่วยเหลือด้วยประการอื่น²

การที่รัฐได้ขยายการอุดหนุนช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนให้กว้างขวางตั้งแต่ พ.ศ. 2503
เป็นต้นมานั้น ทำให้ยอดเงินงบประมาณที่อุดหนุนสูงขึ้นตามลำดับ ดังตาราง 17

¹สศ. แผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์... หน้า 24 - 25

²"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518" ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 92 ตอนที่ 48 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518

ตาราง 17 แสดงอัตราการอุดหนุนโรงเรียนเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2518

หน่วย : ล้านบาท

พ.ศ.	2503	2506	2509	2512	2515	2518
งบประมาณ เงินอุดหนุน	55.88	76.93	117.39	91.96	125.7	289.9

หมายเหตุ งบประมาณเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นทุกปี 3 ปี

ที่มา : รวบรวมจากเอกสารสำนักงานงบประมาณ ตั้งแต่ พ.ศ. 2503 - 2518

จากตาราง 17 จะสังเกตได้ว่า รัฐให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของเอกชนในด้านจำนวนเงินเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะ พ.ศ. 2518 ซึ่งมีผลให้เอกชนได้รับกำลังใจในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2513 - 2518

เมื่อเริ่มมีแนวคิดเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการเมืองระบอบประชาธิปไตย ระยะประมาณ พ.ศ. 2513 นั้น ในฐานะที่เอกชนได้จัดการศึกษาควบคู่กับรัฐตามนโยบายแผนเบาภาระการจัดการศึกษา เอกชนจึงต้องดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับที่รัฐกำหนดไว้ ฉะนั้นเมื่อระบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลง เอกชนจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่นเดียวกัน

ในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 นี้ นอกจากเอกชนจะต้องเตรียมพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับโครงการปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการเพื่อการปฏิรูปการศึกษาแล้ว การจัดการศึกษาของเอกชนยังต้องพบกับปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าของโรงเรียนเอกชนกับครูโรงเรียนเอกชน โดยมีบรรยากาศทางการเมืองในช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 เป็นสิ่งจูงใจให้ความขัดแย้งมีความรุนแรงมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 ซึ่งมีข้อบกพร่องไม่เป็นที่พอใจของบรรดาครูโรงเรียนเอกชน นำใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2518 แทน

ตามนโยบายการศึกษาของรัฐ ที่ต้องการให้มีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับสภาพการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เน้นความเป็นประชาธิปไตย การปฏิรูปการศึกษานี้ส่วนโรงเรียนเอกชนได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วย โดยรัฐต้องการให้เอกชนลดการจัดการศึกษาภาคบังคับ ควบคุมคุณภาพโรงเรียนเอกชน แสวงหาวิธีการให้โรงเรียนเอกชนมีความคล่องตัวในการบริหารงาน และให้การประกันสิทธิ และสวัสดิภาพของบุคลากรในโรงเรียนเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 นี้ โรงเรียนเอกชนได้จัดการศึกษาสายสามัญตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ภายใต้การควบคุมของรัฐตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ซึ่งหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอน คือหลักสูตรเกี่ยวกับที่ใช้ในระยะ พ.ศ. 2503 - 2513 ดังที่กล่าวรายละเอียดไว้แล้ว จึงไม่ขอกล่าวอีก

ส่วนลักษณะการเรียนการสอนนั้น ความสำเร็จตามเป้าหมายการศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างรูปแบบบริหารในโรงเรียนเอกชนและลักษณะการบริหาร เกี่ยวกับโครงสร้างระยะนี้ยังคงใช้รูปแบบเดิม ซึ่งแม้จะเคยมีปัญหาในการรับนโยบาย การควบคุมการปฏิบัติของครูใหญ่และครูประจำการสอนแต่ยังไม่ร้ายแรงนัก จนถึงระยะนี้ ข้อกำหนดของโครงสร้างเริ่มแสดงปัญหาที่เคยมีมาให้เป็นปัญหาที่ตอกทางแก้ไข โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับครู เนื่องจากตำแหน่งของผู้จัดการจะคุมทั้งครูใหญ่ ครู และนักเรียน ในขณะที่ครูใหญ่ก็ต้องทำหน้าที่นั้นช้อนอีกในการควบคุมครูและนักเรียน ในกรณีเช่นนี้ "ครู" ต้องถูกควบคุมซ้อน ย่อมเกิดความสับสนในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างครูใหญ่กับผู้จัดการ โดยไม่รู้อะไรของใคร นอกจากนี้อำนาจที่จะพิจารณาความดีความชอบตลอดจนการพิจารณาลงโทษ การเลิกจ้างครู สิทธิขาดของผู้จัดการเป็นส่วนใหญ่ ในด้านการลงโทษนักเรียนที่ประพฤติผิดวินัยโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน¹ ปัญหาความซ้ำซ้อนของอำนาจของผู้จัดการและครูใหญ่ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูเรี่ยกรังขอควบคุมครองในการทำงานในระยะที่บานเมืองมีความวุ่นวายทางด้านการเมือง

¹ พา ไชยเดช ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนราษฎร์กับครู โรงเรียนราษฎร์

ในการดำเนินการเรียนการสอน องค์ประกอบสำคัญจะต้องเป็นครู ซึ่งหมายถึงครูที่มีคุณภาพในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 จำนวนครูได้มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 1:6¹ และจำนวนครูที่มีวุฒิทางการศึกษา สามารถจำแนกได้ดังในตาราง 18

¹สสช. สำนักงานแผนการศึกษา รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครูภาคสมบูรณ์

พ.ศ. 2513 - 2518

ตาราง 18 แสดงจำนวนครูสาสน์จำแนกตามวุฒิของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลระหว่าง พ.ศ. 2513 - 2517
หน่วย : ร้อยละ

ปีการศึกษา	ปริญญาตรีหรือสูงกว่า		ป.กศ.สูงหรือเทียบเท่า		ป.วศ. หรือเทียบเท่า		อาชีวศึกษา		ต่ำกว่า ป.กศ.		วุฒิสอนและใบทรายวุฒิ	
	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล
2513	3.45	4.04	14.27	24.63	15.86	36.60	18.1	55.48	0.19	15.44	48.08	13.81
2514	3.60	4.45	15.33	26.12	14.98	36.76	17.6	25.57	0.22	13.89	48.25	13.21
2515	4.31	5.06	18.20	29.30	24.41	33.65	8.2	55.72	0.27	13.23	44.56	12.04
2516	4.60	5.98	19.75	31.80	26.07	34.79	4.2	75.68	3.75	10.89	51.56	10.88
2517	4.04	7.86	21.92	34.64	23.53	33.13	8.1	55.51	3.17	9.69	39.19	9.47
2518	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
2513 - 2518
บทบาทของเอกชนในการบริหารจัดการการศึกษาของชาติในทวีปการศึกษา

นายแพทย์ ชาสิตถิ์ พ.ศ. 2518

จากตารางจะพบว่า ครูโรงเรียนเอกชนสายสามัญส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาคำกว่าครู โรงเรียนรัฐบาลมาตลอด ครูวุฒิปริญญาตรีหรือสูงกว่าของโรงเรียนรัฐบาลมีอัตราส่วนสูงกว่าโรงเรียนเอกชน สำหรับครูวุฒิ ป.กศ.สูง หรือเทียบเท่า อัตราส่วนของโรงเรียนรัฐบาลสูงกว่าโรงเรียนเอกชนมาก ครูสายสามัญโรงเรียนรัฐบาลส่วนใหญ่มีวุฒิระดับ ป.กศ.หรือเทียบเท่า และ ป.กศ.สูงหรือเทียบเท่า ตามลำดับ ส่วนครูโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่เป็นผู้ไม่มีวุฒิครู ซึ่งมีอัตราส่วนสูงมาก เกือบครึ่งหนึ่งของครูโรงเรียนเอกชนทั้งหมด รองลงไปคือ ครูวุฒิ ป.กศ.หรือเทียบเท่า หากพิจารณาในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระยะนี้ คำว่าโรงเรียนรัฐบาลมากแต่การพิจารณาคูณภาพของการศึกษามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวุฒิทางการศึกษาของครูเพียงอย่างเดียว ปริมาณนักเรียนในความรับผิดชอบของครูแต่ละคนก็มีส่วนสำคัญในการพิจารณาเรื่องคุณภาพด้วย อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อครู 1 คน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่นำมาพิจารณาได้ ใน พ.ศ. 2513 - 2518 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ของโรงเรียนเอกชน มีดังในตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 แสดงอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล
ในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518

ปีการศึกษา	โรงเรียนเอกชน	โรงเรียนรัฐบาล
2513	24.49	35.59
2514	24.53	33.39
2515	24.49	32.12
2516	24.32	30.66
2517	24.22	30.27
2518	26.31	28.28

ที่มา : สกศ. บทบาทของเอกชนในการช่วยจัดการศึกษาของชาติในช่วงปีการศึกษา 2513 - 2518

จากการพบว่า อัตราส่วนจำนวนนักเรียนต่อครู 1 คน ของโรงเรียนรัฐบาลสูงกว่าโรงเรียนเอกชนทุกปีการศึกษา แต่อัตราส่วนของโรงเรียนรัฐบาลมีแนวโน้มลดลงทุกปี ขณะที่โรงเรียนเอกชนมีอัตราคงเดิม และกลับเพิ่มขึ้นในปีการศึกษา 2518 ในแง่ดังกล่าวได้ว่าโรงเรียนเอกชนจะมีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนรัฐบาล

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญ ระยะนี้จึงมิได้มีบทบาทในด้านช่วยรัฐจัดการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่เข้าไปสัมพันธ์กับการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าวด้วย ซึ่งจะพิจารณาเป็นหัวข้อต่อไป

สถานะของโรงเรียนเอกชนสายสามัญ ตามหลักการของคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา

จากการที่เอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาสายสามัญทุกระดับ และมีปริมาณมากตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ใน พ.ศ. 2513 ซึ่งเป็นปีที่นักการศึกษาและนักวิชาการ นำปัญหาการศึกษามาพิจารณาหาแนวทางเปลี่ยนแปลงนั้น ปริมาณโรงเรียนเอกชนมีถึง 2,408 โรง ครู 33,310 คน และนักเรียน 1,079,537 คน ซึ่งถ้าเทียบกับปริมาณการจัดการศึกษาสายสามัญของโรงเรียนรัฐ ตามสถิติปีการศึกษาเดียวกันจะมีปริมาณนักเรียนของโรงเรียนเอกชน ถึง 1 ใน 5 ของจำนวนนักเรียนสายสามัญทั่วประเทศ¹ ในด้านคุณภาพนั้น ยังมีลักษณะต่ำกว่าเทียบเท่า และต่ำกว่าระดับคุณภาพโดยทั่วไปของโรงเรียนรัฐบาล นักการศึกษา และนักวิชาการ มีความเห็นว่า การที่รัฐให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสายสามัญโดยมิได้กำหนดสัดส่วนให้แน่ชัดนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาและสังคมภายในประเทศหลายประการ และปัญหาที่สำคัญควรแก่การปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยความมีดังต่อไปนี้

¹ สสช. สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานสำมะโนโรงเรียนสำมะโนครู ภาคสมทบ พ.ศ. 2513

1. ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา กล่าวคือ การที่โรงเรียนของรัฐมีจำนวนจำกัดและบางแห่งไม่เป็นที่ศรัทธาของประชาชน นักเรียนจำนวนหนึ่งจึงต้องเข้าโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีคุณภาพระดับดีกว่า เทาเทียม และค่างวดค่าคุณภาพระดับกลางของโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชนนี้จะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนและเงินพิเศษต่าง ๆ ลดหลั่นกันไปตามระดับคุณภาพของโรงเรียน สภาพการณ์เช่นนี้ผลักดันให้นักเรียนจากครอบครัวยากจนมีโอกาที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพด้อยกว่า เด็กจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ทั้งนี้ยกเว้นเด็กในครอบครัวยากจนที่มีสติปัญญาสูงหรือมีความสามารถทางวิชาการ และมีส่วนน้อยที่สอบเข้าโรงเรียนรัฐบาลที่มีคุณภาพสูงได้ สภาพการศึกษาดังกล่าวนี้อาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาค และไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนในสังคม ทั้งในด้านโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและคุณภาพของการศึกษา¹

2. ปัญหาการผลิตกำลังคนเกินความต้องการ หรือผิดแนวทางนโยบายในด้านการผลิตกำลังคนของชาติในอนาคต เนื่องจากไม่มีแผนการศึกษาระดับชาติที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า จะให้โอกาสเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านใด เพียงไร และไม่มี การจำกัดควบคุมจำนวนและประเภทของโรงเรียน

3. ปัญหาการเรียกเก็บเงินพิเศษนอกเหนือไปจากค่าธรรมเนียมการเรียน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดของโรงเรียนเอกชนสายสามัญบางโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนที่มีคุณภาพ การศึกษาดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการมากมาย รายได้จากค่าธรรมเนียมการเรียนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จึงต้องหารายได้มาจุนเจือส่วนที่ยังขาดอยู่

4. ปัญหาคุณภาพทางการศึกษา โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ทุกระดับทุกประเภทมีคุณภาพ การศึกษาค่อยกว่าโรงเรียนรัฐบาล เนื่องจากโรงเรียนเอกชนมีรายได้นอกจากนี้เพียงพอกับค่าดำเนินการ จึงได้ลดรายจ่าย โดยการจ้างครูที่มีคุณวุฒิต่ำ แต่ขณะเดียวกันก็เพิ่มจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น โดยไม่ลงทุนในด้านอุปกรณ์การศึกษา และไม่จัดสอนวิชาตามหลักสูตร

¹ สกศ. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา หน้า 174 - 175

5. ปัญหาความประพฤติของนักเรียนเลวเสีย ขาดระเบียบวินัย และไม่รักษาวินัยอันดีของชาติ สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป เนื่องจากโรงเรียนบางแห่งละเลยต่อการอบรม ความคุมและแนะนำแก่เด็ก

6. ปัญหาสวัสดิการและคุณภาพของครู โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ มักจ้างครูผู้ดีและให้อัตราเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิ สวัสดิการที่โรงเรียนจัดให้ต่ำกว่าโรงเรียนรัฐบาลมาก เป็นเหตุให้ครูโรงเรียนเอกชนขาดกำลังใจ และมีทัศนคติไม่ดีต่อการเป็นครูในโรงเรียนนั้น

7. ปัญหาภาระของรัฐบาลที่จะต้องให้เงินอุดหนุนการศึกษาเอกชนสายสามัญจำนวนมาก เนื่องจากรายได้ของโรงเรียนจากค่าธรรมเนียมการเรียนไม่เพียงพอที่จะดำเนินกิจการของโรงเรียนด้วยได้ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องให้เงินอุดหนุนโดยมีเงื่อนไขไม่ให้โรงเรียนเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนเกินกว่าอัตราที่กำหนด ในปีงบประมาณ 2518 ยอดเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนจากรัฐบาลมีจำนวนถึง 289.9 ล้านบาท¹

จากปัญหาของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนดังกล่าว ได้รับการพิจารณาตั้งเป็นหลักการสำหรับปฏิรูปการจัดการศึกษาของเอกชนอย่างชัดเจน ภายใต้การประชุมทางวิชาการในหัวข้อ "โฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทย" ระหว่างวันที่ 1 - 4 พฤษภาคม 2516 หลักการการจัดการศึกษาของเอกชนที่พึงประสงค์ดังนี้

1. รัฐบาลเป็นผู้จัดการศึกษาก่อนบังคับให้ทั่วถึงบริบูรณ์ และเป็นการให้เปล่า รัฐบาลให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสายสามัญในระดับที่มีขนาดบังคับ ได้แก่ การศึกษาก่อนภาคบังคับ มัธยมศึกษา โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องอยู่ในความควบคุมของรัฐ และไม่มุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง รวมทั้งควรจะมีการกำหนดสัดส่วนของประเภทและระดับการศึกษาที่รัฐบาลให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดให้เป็นที่น่าพอใจยิ่งขึ้น

2. รัฐบาลจัดให้โรงเรียนเอกชนมีความคล่องตัวในการบริหารงานและการพัฒนาทางวิชาการภายใต้การควบคุมส่งเสริมของรัฐ โดย

¹ สกศ. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม... หน้า 176 - 177

2.1 กำหนดให้เจ้าของและครูใหญ่สถานศึกษาเอกชน ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในวิชาชีพที่โรงเรียนนั้นเปิดทำการสอน

2.2 กำหนดรูปแบบของการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา เป็นรูปคณะกรรมการ

2.3 ให้กฎหมายกำหนดแนวทางการบริหารสถานศึกษาเอกชน

2.4 ยกเลิกระเบียบการควบคุมอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนเอกชน

2.5 กำหนดระเบียบวิธีการรับรองวิทยฐานะของสถานศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่า

อุดมศึกษา

2.6 ปรับปรุงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ภายใน พ.ศ. 2519

2.7 ปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนใหม่ ภายใน พ.ศ. 2519

3. รัฐควรส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนทุกระดับทุกประเภทในด้านวิชาการ เพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาที่ดี ควรลดการช่วยเหลืออุดหนุนสถานศึกษาเอกชนในด้านการเงิน

4. รัฐต้องจัดประกันสิทธิ และสวัสดิการให้กับครูในสถานศึกษาเอกชนให้ทัดเทียมกับครูของรัฐ

หลักการดำเนินการจัดการศึกษาเอกชนของคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาดังที่กล่าวมานั้น พิจารณาได้ว่าเป็นความมุ่งหวังสูงของรัฐบาล ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วเป็นไปได้เต็มทีนัก เนื่องจากปัญหาของฝ่ายรัฐเอง ดังนี้

ประการแรก เกี่ยวกับนโยบายรัฐ ต้องการขยายการศึกษามากมายโดย รัฐจะจัดการเอง ใหม่มากที่สุด เพราะถือเป็นหน้าที่ของรัฐ ความต้องการนี้รัฐมีมาตั้งแต่ใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับแรก พ.ศ. 2475 แต่รัฐไม่เคยทำไต่ถามที่มุ่งหวัง ปล่อยให้เอกชนเขารวมรับภาระจนมีปริมาณสูงและบางส่วนคอยในเรื่องคุณภาพ แผลวระยะนี้รัฐคิดว่ากำลังงบประมาณพอ ก็จะดำเนินการจัดขยายให้มากขึ้น จึงดูเหมือนว่ารัฐกำลังทำลายโรงเรียนเอกชนที่รัฐเคยสนับสนุนมาตั้งแต่ต้น เอกชนยอมประสบปัญหา อาจเลิกสอนโรงเรียนไปเพราะมีนักเรียนจำนวนน้อย ผลกระทบจะทำให้ครู นักเรียน พนักงานภารโรงเดือดร้อน และที่สำคัญคือถ้าเอกชนเลิกสอนโรงเรียนกระชั้นต้นเป็นจำนวนมาก รัฐขยายการศึกษาไม่ทัน ก็จะเกิดภาวะนักเรียนไม่มีที่เรียน ผลเสียก็จะตกอยู่กับรัฐบาลเอง

ประการที่สอง เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ และสังคม ความมุ่งหวังของรัฐที่พยายามจะจัดการศึกษาภาคบังคับเองให้ทั่วถึงทุกคน เมื่อนำจำนวนนักเรียนโรงเรียนเอกชน ในการศึกษาภาคบังคับตามสถิติ พ.ศ. 2517 ซึ่งถึง 747,912 คน มาพิจารณารวมแล้ว เป็นเรื่องที่น่าทึ่งยาก โดยเฉพาะในส่วนกลาง ซึ่งมีโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนของรัฐ ทั้งที่คนยากและมีราคาแพง อัตราการเพิ่มของประชากรที่มีอัตราสูง (2.51/ปี) จะเป็นจำนวนเพิ่มในการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก ถ้ารัฐพยายามจัดการศึกษาภาคบังคับแทนโรงเรียนเอกชนที่เคยทำอยู่ทั้งหมด ก็ยิ่งดูจะเป็นปัญหาต่อกำลังงบประมาณของรัฐบาลขึ้นไปอีก¹

ประการที่สาม เกี่ยวกับด้านการจัดการ ซึ่งมีผลต่อการศึกษา การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในปีหนึ่ง ๆ รัฐจัดสรรให้ได้ในจำนวนจำกัดและอัตราการเพิ่มของงบประมาณการศึกษาน้อย โดยพิจารณาจากแนวโน้มที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2505 - 2516 เพิ่มขึ้นปีละร้อยละ 0.09 นับว่าเป็นอัตราที่น้อยมาก

การประสานงานของหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาซึ่งมีหลายหน่วยงานนั้น มีการประสานงานกันน้อยจนเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษา ความตั้งใจจริงในการที่จะแก้ปัญหาที่น้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่พยายามหาทางแก้ไขปัญหามานการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หรือมีข้อเสนอแนะหรือนโยบายในการแก้ปัญหาให้ชัดเจน ซึ่งเป็นการยากแก่การปฏิบัติ ปัญหาที่จะต้องปรับปรุงตั้งแต่รัฐบาลเอง ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายไปจนถึงหน่วยงานปฏิบัติตลอดจนถึงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ²

ตามหลักการของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษานั้น โรงเรียนเอกชนมีความต้องการหลายประการที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ความคล่องตัวในการบริหาร การส่งเสริมในด้านวิชาการ การประกันสิทธิและสวัสดิการให้กับครูโรงเรียนเอกชน แต่ในเรื่องที่รัฐจะให้เอกชนลดการจัดการศึกษาภาคบังคับ และลดเงินอุดหนุนลงนั้น ย่อมทำให้โรงเรียนเอกชนมีปัญหามาก เนื่องจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนถือได้ว่าเป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่าธุรกิจการศึกษา เมื่อเป็นธุรกิจ เจ้าของและผู้จัดการก็จำเป็นต้องมีกำไร โรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่

¹ สกศ. การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม... หน้า 177 - 183

² ก.

เป็นที่เชื่อถือของบุปผากรอง มักเป็นโรงเรียนของศาสนาคริสต์ มักจะมีระดับชั้นเรียนตั้งแต่
อนุบาลศึกษา หรือประถมศึกษาปีที่ 1 ไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษาชั้นนี้จะช่วยค่า
ระดับมัธยมศึกษาได้ ในโรงเรียนเอกชนนั้น ชั้นเรียนประถมศึกษาที่มีการลงทุนน้อย แต่รายได้
เกือบจะหาระดับมัธยม ซึ่งจะลงทุนมากก็ต่อแต่เจ้าของโรงเรียนไม่นิยมจัด อุปกรณ์น้อย ครู
วุฒิต่ำ บางโรงเรียนครูวุฒิต่ำ ม.ศ. 3 หรือ ม.ศ. 5 เท่านั้น ส่วนในระดับมัธยมศึกษาโดยเฉพาะ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องลงทุนด้านอุปกรณ์มากขึ้น แพงขึ้น ครูก็ต้องเป็นครูที่มีความชำนาญ หรือ
ครูระดับปริญญาจึงจะสอนได้ ปัญหาจะสัมพันธ์กับการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน การเก็บเงิน
เกินเปล่า มากขึ้น ถ้ารัฐลดเงินอุดหนุนที่เคยให้โรงเรียนเอกชนเพื่อลดการเก็บค่าธรรมเนียม
การเรียนในอัตราสูง อีกด้วย

การเรียกร้องขอสวัสดิการและความคุ้มครองของครูโรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518

ปัญหาของครูโรงเรียนเอกชน ในระยะก่อน พ.ศ. 2513 นั้น ได้อยู่ในลักษณะที่มีความ
ขัดแย้งกันโดยเฉพาะเรื่องเงินเดือน เสถียรภาพของครู ความขัดแย้งนี้ยังอยู่ในลักษณะรวมกลุ่ม
ประท้วงด้วยควมสงบ โดยมีสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เป็นผู้ดำเนินการเรียกร้อง
ที่สำคัญ เรื่องสำคัญที่เรียกร้องจะเกี่ยวกับการเสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์
พ.ศ. 2497 เพื่อให้การส่งเสริมสวัสดิภาพและเสถียรภาพของครูให้เงินสะสม กำหนดอัตรา
เงินเดือนครูโรงเรียนเอกชนให้เท่ากับวุฒิที่กระทรวงศึกษากำหนด การพิจารณาความดีความชอบ
ของครู และการปรับปรุงอัตราค่าเล่าเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดสวัสดิการให้แก่ครูโรงเรียน
เอกชนได้²

¹ชาญชัย อินทรประวัติ "หนทางแห่งการอุดหนุนของโรงเรียนเอกชน" วิทยาสาร
25(38) : 33 - 34 ธันวาคม 2517

²ส.ค.ร. เอกสารแถลงข่าวของสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย วันที่
7 กันยายน 2509 เรื่องขอเสนอแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พุทธศักราช 2497 และ
เรื่องการจัดสวัสดิการครูโรงเรียนราษฎร์ และการปรับปรุงอัตราค่าเล่าเรียน

ขอเรียกร้องของครูโรงเรียนเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา ยังเป็นไปในสาระสำคัญเดิม การเรียกร้องเป็นไปในลักษณะให้ความคิดเห็นและขอเสนอแนะในประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ

1. ค่าครองชีพ

ครูโรงเรียนเอกชน มีอัตราเงินเดือนโดยเฉลี่ยต่ำกว่าครูสังกัดอื่น ๆ มาก กล่าวคือ ครูโรงเรียนเอกชน มีอัตราเงินเดือนโดยเฉลี่ยเดือนละ 596.19 บาท ในขณะที่ครูโรงเรียนอนุบาล ประชาบาล และเทศบาล มีอัตราเงินเดือนเฉลี่ยถึงเดือนละ 869.44 บาท ต่างกันเกือบ 300 บาท การที่ครูเอกชนได้เงินเดือนน้อยเช่นนี้ ที่สำคัญเกิดจากครูจำนวนมากได้เงินเดือนไม่เต็มตามอัตรา เช่น อัตราเงินเดือนครู ป.กศ. ซึ่งควรจะได้ 720 บาท กลับได้เพียง 500 บาท หรือครู ป.กศ.สูง ที่ควรจะได้ 850 บาท กลับได้เพียง 650 บาท เป็นต้น ข้าราชการมีการหักเงินเดือนกรณีพิเศษอื่น ๆ อีก เช่น งดจ่ายเงินเดือนในเดือนเมษายน โดยอ้างว่าไม่ได้ทำการสอน¹

2. เสถียรภาพของครูโรงเรียนเอกชน

การที่ครูโรงเรียนเอกชนขาดหลักประกันในความมั่นคงในการทำงาน ทำให้ครูเอกชนอาจจะถูกให้ออกจากงานเมื่อใดก็ได้ การขาดความมั่นคงในการทำงานอีกประการหนึ่งคือ ยิงทำงานไป แทนที่จะได้ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน กลับถูกให้ออกเพราะเงินเดือนสูงเกินไป เจาของโรงเรียนจะรับครูใหม่มาสอน อาจสอนสู้ครูคนเก่าไม่ได้แต่เงินเดือนถูกกว่าก็มาก ผลจึงปรากฏว่าปีหนึ่ง ๆ มีครูเอกชนต้องถูกให้ออกจากงานถึงร้อยละ 17.06 ต่อปี² ทำให้อาชีพครูโรงเรียนเอกชนถูกมองว่า เป็นอาชีพที่ไม่มั่นคงที่สุดอาชีพหนึ่งของประเทศ

ใน พ.ศ. 2515 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน ซึ่งวงการศึกษเอกชนให้ความสนใจพอสมควร เพราะในบัญชีประเภทกิจการที่จะจัดตั้งสมาคมนายจ้าง สมาคมลูกจ้างได้นั้น มีระบุถึงโรงเรียน วิทยาลัย และสถาบันการศึกษาเอกชนเอาไว้ด้วย และในการประชุมสามัญ

¹"การเรียกร้องของครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 24(33) : 5 กันยายน 2516

²สุรีย์ พลระอเนต "สถานะของครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 24(17) : 25 - 27

คุรุสภาประจำ พ.ศ. 2515 นี้ ได้นำกฎหมายแรงงานมาอภิปรายกันว่า สมควรหรือไม่ที่จะให้ครูเอกชนอยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายแรงงานฉบับดังกล่าว¹

กฎหมายแรงงานฉบับนี้ มีจุดประสงค์เพื่อให้การคุ้มครองและความเป็นธรรมแก่ผู้ใช้แรงงานทุกประเภทที่รับเงินค่าจ้างเป็นสิ่งตอบแทน เช่น กำหนดอัตราค่าจ้างต่ำสุด กำหนดเวลาทำงาน อย่างมากที่สุด กำหนดสวัสดิการและค่าตอบแทนต่าง ๆ ที่ผู้ใช้แรงงานพึงจะได้รับ ไม่ปล่อยให้นายจ้างกดขี่ใช้งานเอาตามใจชอบ การที่กฎหมายแรงงานฉบับนี้มีได้ใช้บังคับกับส่วนราชการต่าง ๆ เพราะเหตุว่าระบบงานราชการได้มีระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่คุ้มครองให้เป็นธรรมกับผู้ใช้แรงงานในส่วนราชการอยู่แล้ว แต่กับผู้ใช้แรงงานทุกประเภทในภาคเอกชนนั้นยังไม่มีกฎหมายใด ๆ ให้ความคุ้มครอง

กรณีครูในโรงเรียนเอกชนนั้น มีสถาบันที่ให้ความคุ้มครองสถานภาพการทำงานอยู่ 2 แห่ง คือ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย กับคุรุสภา ซึ่งการปฏิบัติงานของคุรุสภาเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนนั้นเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2501 กระทรวงศึกษาธิการ ขอให้คุรุสภาตั้งคณะอนุกรรมการของคุรุสภาขึ้นทำหน้าที่พิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนเอกชนและครูโรงเรียนเอกชน โดยให้ชื่อเป็นทางการว่า "คณะอนุกรรมการว่าด้วยการโรงเรียนราษฎร์ของคุรุสภา"² ทำงานประสานกับสมาคมโรงเรียนราษฎร์ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยและสมาคมศึกษาสัมพันธ์ แต่ผลการปฏิบัติงานนั้นไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ครูโรงเรียนเอกชนได้เพราะมีข้าราชการ บริการที่ครูโรงเรียนเอกชนจะได้จากคุรุสภามีแต่เงิน ช.พ.ค. และการอบรมวิชาครูต่าง ๆ เท่านั้น³ ส่วนทางคานสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ในคานส่งเสริมทางคานวิชาการ และช่วยงานให้แก่ครูต้องการ เขาเป็นครูโรงเรียนเอกชน มิได้มีลักษณะเป็นสมาคมเพื่อการแสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้าง สวัสดิภาพในการทำงาน และการจัดสวัสดิการอย่างที่กล่าวไว้ในกฎหมายแรงงาน

¹สายชู (นพปฎก) "กฎหมายแรงงานกับครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร

23(20) : 9 พฤษภาคม 2515

²"คุรุสภาอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกอย่างไรบ้าง" เรียงความได้รับรางวัลเนื่องในงานวันครู

16 มกราคม 2518 หน้า 1 - 2

³สายชู (นพปฎก) ล.ค.

เนื่องจากครูโรงเรียนเอกชนไม่มีกฎหมายหรือสถาบันใดให้ความคุ้มครองถึงกลา
 เสียดียภาพของครูเอกชนจึงไม่มั่นคง สภาพดังกล่าวควรได้รับการแก้ไข ทั้งนี้เพื่อขวัญและกำลังใจ
 ในการทำงานของครูเอกชน¹ ปัญหาครูเอกชนได้เข้ามาเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการ
 เรียกร้องของครูโรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2516

3. การให้สวัสดิการในการทำงาน

ครูโรงเรียนเอกชนนั้น นอกจากจะมีปัญหาด้านค่าครองชีพ ด้านเสียดียภาพในการทำงานแล้ว
 ยังมีปัญหาในด้านสวัสดิการในการทำงานด้วย ครูโรงเรียนเอกชนมักได้รับงานสอนที่หนัก สัปดาห์ละ
 ไม่ต่ำกว่า 22 ชั่วโมงนั้น นับว่าอันตรายนต่อสุขภาพไม่น้อย แต่ครูโรงเรียนเอกชนไม่ได้รับสวัสดิภาพ
 ในเรื่องเจ็บป่วยอย่างแท้จริง เงินช่วยเหลืออื่น ๆ เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล
 ไม่เคยได้รับ ดังนั้นกรณีเงินยังชีพและบำเหน็จบำนาญจึงเป็นเรื่องที่ยากจะนำมาเป็นสวัสดิการ
 แก่ครูโรงเรียนเอกชนได้² ครูโรงเรียนเอกชนจึงมีความต้องการให้เจ้าของโรงเรียนเอกชน
 เห็นใจและจัดให้มีสวัสดิการแก่พวกตนบ้าง

การเรียกร้องของครูโรงเรียนเอกชนใน 3 ประเด็นดังกล่าว ได้เริ่มกระจายข่าวออกสู่
 สังคมมากขึ้น โดยทางหนังสือพิมพ์หลายฉบับ³ แต่ยังไม่ปรากฏผลที่ทำให้ครูโรงเรียนเอกชนพอใจ
 ซ้ำยังทำให้เจ้าของโรงเรียนเอกชนไม่พอใจและจับตามองพฤติกรรมของครูในโรงเรียนตน ทั้งยัง
 ต้องอยู่ในภาวะแสวงหาทางรับนโยบายของคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา โดยมีให้ตัวเองต้อง

¹สายชู (นามปากกา) "กฎหมายแรงงานกับครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร

23(20) : 9 พฤษภาคม 2515

²"การเรียกร้องของครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 24(33) กันยายน 2516

³"เริ่มสวัสดิการครูโรงเรียนราษฎร์ในวันครูนี้" เคลินิวส์ ฉบับวันที่ 28 ธันวาคม
 2513, "พิพัตผลประโยชน์ของสมาชิกครูโรงเรียนราษฎร์" สยามรัฐ ฉบับวันที่ 11 กุมภาพันธ์
 2514 และ "กองประกันภัยเศรษฐกิจ ช่วยประกันชีวิตครูโรงเรียนราษฎร์" สยามรัฐ ฉบับวันที่ 4
 มีนาคม 2514

อยู่ในฐานะลำบาก ที่จะให้โรงเรียนเอกชนลดการจัดการศึกษาภาคบังคับลง แล้วสนับสนุนให้จัดระดับชั้นศึกษาโดยไม่มีการแสวงหากำไร ซึ่งทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่าทำได้ยาก¹

ปัญหาของครูโรงเรียนเอกชนนี้ นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้แสดงความคิดเห็นถึงวิธีแก้ไขว่าควรปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497² ในการตอบกระทู้ถามควนเรื่องการให้โรงเรียนราษฎร์ขนค้ายาเรียน³ นายสุกิจ ตอบพบกับปัญหาโรงเรียนเอกชน หลายประการด้วยกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าของโรงเรียนเอกชนกับครูโรงเรียนเอกชน ปัญหาค่าธรรมเนียมการเรียน ปัญหาเงินกินเปล่า ตลอดจนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ซึ่ง นายสุกิจ ได้พยายามหาวิธีการแก้ไขตลอดเวลา และออกปากในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรว่า ถ้าตนแก้ปัญหานี้ได้ภายใน 2 ปี จะขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ⁴ ซึ่งก็ไม่สามารถทำให้ปัญหาลดลงเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน คล้ายคลึงไปในทางที่ค่อนข้างมีความขัดแย้งกันมากขึ้น เห็นได้จากกรณีเจ้าของโรงเรียนเอกชน ระงับการเรียนการสอนให้เพิ่มเงินค่าเรียน และขอสวัสดิการต่าง ๆ ด้วยการ "ลอยแพครู" ทั้งโรงเรียน โดยใช้วิธีโอนสภาพในการเป็นเจ้าของโรงเรียนให้สามีหรือภรรยา หรือบุตร เพื่อเป็นเหตุให้หมดพันธะผูกพันตามสัญญาการเป็นครู ข้อที่ 9 (ข)⁵ ซึ่งเป็นการหลีกเลี่ยงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497

¹ "ปัญหาโรงเรียนราษฎร์" มิตรครู 16(8) . 18 - 19 เมษายน 2517

² "สัมภาษณ์ บรรจง ชูสกุลชาติ เรื่อง ทรรศนะทาง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาที่รัฐมอบให้เอกชนช่วยแบ่งเบาภาระช่วยจัด" วารสารการศึกษาเอกชน 3(1) : 34 - 40 ตุลาคม 2518

³ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2513 สมัยสามัญ ครั้งที่ 4/2513 กระทู้ถามควนเรื่องการให้โรงเรียนราษฎร์ขนค้ายาเรียนของนายทองดี อิศระสิน ส.ส. จังหวัดเชียงใหม่

⁴ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2513 ครั้งที่ 3/2513 กระทู้ถามเรื่อง การผลิตครู - ครูโรงเรียนราษฎร์ ของนายเกียรติ นาคะพงษ์ ส.ส. จังหวัดมหาสารคาม

⁵ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย แถลงการณ์เรื่องขอให้โรงเรียนราษฎร์ ระงับการ "ลอยแพครู"

"การลดยแพครู" เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจาก "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 โดยที่บรรยากาศทางการเมืองขณะนั้น เป็นแรงจูงใจให้ครูโรงเรียนเอกชนทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาครวมกลุ่มกันเรียกร้องให้เจ้าของโรงเรียนเอกชนรับวุฒิของครูที่มีอยู่ตามกฎหมาย แรงงาน ลักษณะการเรียกร้องมี 2 ลักษณะ เริ่มจากรวมกันเป็นกลุ่มหนึ่ง แล้วเรียกร้องให้มีการ ปรับปรุงสภาพที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยยื่นขอเสนออย่างสันติ แต่เมื่อไม่ใคร่จะได้ผลจะประท้วงด้วยวิธีที่สมควร คือ หยุดสอน ซึ่งสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทยและสมาคมครูนครหลวง ได้แถลงข่าวว่า จะมีโรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร หยุดสอน ถ้าหากไม่มีการปรับปรุงรายได้ของครู โรงเรียนเอกชนเสียใหม่ โรงเรียนที่หยุดสอนนั้น ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนเทพประสิทธิ์ โรงเรียน ภาสะพงษ์ โรงเรียนอำนวยการศิลป์ โรงเรียนศึกษาวัฒนา¹ โรงเรียนที่ทำการประท้วงโดยการหยุดสอนนี้ ส่วนมากเจ้าของโรงเรียนยอมประนีประนอมเพราะเห็นแก่นักเรียน² แต่เมื่อสิ้นปีการศึกษา 2516 เจ้าของโรงเรียนได้โอกาสลดยแพครูโดยอ้างเรื่องครูประท้วงและไม่มีเงินจ่าย เพราะรัฐบาลยังไม่ จ่ายเงินเดือนครูเพิ่มวุฒิ ครูโรงเรียนเอกชนได้รวมตัวเป็น "ศูนย์พิทักษ์สิทธิครูแห่งประเทศไทย" ทำการเรียกร้องกับกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งทำให้ ส.ช. ต้องแก้ปัญหาโดยรับครูที่ถูกลดยแพจำนวนกว่า 600 คน ไว้เป็นลูกจ้าง³

ในปีการศึกษา 2517 ความขัดแย้งในปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่ จำนวนครูที่ถูก "ลดยแพ" มีจำนวนเพิ่มขึ้น สาเหตุมาจากบรรดาครูโรงเรียนเอกชนเหล่านั้นคัดค้านการขึ้นค่าเล่าเรียนของ เจ้าของโรงเรียนเอกชน ใน พ.ศ. 2517 มีครูถูกลดยแพจำนวน 874 คน⁴ นายแพทย์บุญสม

¹"การเคลื่อนไหวต่อสู้ของครู" วิทยสาร 25(3) : 10 - 14 มกราคม 2517

²จูเฉลิม "กฎหมาย - กฎหมู่" การศึกษาเอกชน 3(1) : 10 - 11, 58 ตุลาคม

2518

³กจ. ก/ป7/2516/4 เรื่อง ครูโรงเรียนราษฎร์กว่า 600 คน ประชุม ยื่นขอเสนอต่อรัฐบาลให้ช่วยเหลือโดยด่วน ทั้งเสนอให้ปรับปรุงนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

⁴กจ. : ก/ป4/2517/17 เรื่อง บัณฑิตครูโรงเรียนราษฎร์ถูกลดยแพ

มาร์ติน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้นำปัญหาครูโรงเรียนเอกชนนี้เข้าที่ประชุมของ คณะอนุกรรมการพิจารณาปัญหาโรงเรียนเอกชน¹ ปัญหานี้ไ้มาจากการที่บรรดาครูโรงเรียน เอกชนเสนอ โดยมีประธานสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย คือนายเชาวน ประมูลผล และนายประทีป เชิดชรินทร์ เลขาธิการสมาคม ดำเนินการอภิปรายที่คุรุสภา ได้สรุปนำเสนอ และขอชอชกกลางต่อกระทรวงศึกษาธิการมีดังนี้

1. ปัญหาเร่งด่วน

1.1 การเพิ่มค่าครองชีพ การเรียกรอของครูโรงเรียนเอกชนนั้นทำให้โรงเรียน จำนวนมากตกลงจ่ายค่าครองชีพให้ครูเป็นพิเศษตามฐานะของโรงเรียนแล้ว แต่ไม่สามารถจ่ายตาม อัตราที่ครูเรียกรอได้ ขอให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการช่วยเหลือด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ ตกลงให้คณะกรรมการพิจารณาปัญหาโรงเรียนเอกชนมีนายแพทย์ บุญสม มาร์ติน เป็นประธานกรรมการ พิจารณาหาเงินอุดหนุนสมทบให้ครบจำนวนที่ครูเรียกรอ และจะให้ใดแค่ไหนนั้นต้องแล้วแต่งบประมาณ

1.2 เวลาการทำงานและการลา เรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้มีหนังสือไปถึงโรงเรียนต่าง ๆ ให้ทบทวนปฏิบัติตามระเบียบแล้ว เรื่องนี้สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์ แห่งประเทศไทยในฐานะตัวแทนของครูโรงเรียนเอกชนจะติดตามต่อไปว่าดำเนินการไปได้เพียงใด

1.3 ระเบียบการสงเคราะห์ครูภายในโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการพิจารณา จากงบประมาณช่วยโรงเรียนเอกชน 133 ล้านบาท ที่จะให้ในปีการศึกษา 2518 แลวกันเงินออกมา ตั้งเป็นกองทุนสงเคราะห์ครูโรงเรียนเอกชนครั้งหนึ่ง

2. ปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขขอบพรองของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

ความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าของโรงเรียนเอกชนกับครูโรงเรียนเอกชนนั้นสาเหตุประการ สำคัญคือ ความบกพร่องของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 ซึ่งมิได้ให้ความคุ้มครอง เสถียรภาพ สวัสดิภาพของครูโรงเรียนเอกชนเท่าที่ควร จนเกิดการก่อกองประท้วงหยุดสอนและครูถูก

¹ กจช. ก/ป7/2517/17 เรื่อง ประชุมครั้งแรก ช่วยครูโรงเรียนราษฎร์

ลอยแพ แต่ปัญหานี้ นายแพทย์บุญถม มาร์ติน ได้รับข้อเสนอแนะประนีประนอมกับเจ้าของโรงเรียน เอกชน และช่วยค่าครองชีพเฉพาะหน้าแก่ครูรายละ 500 บาท¹

มาตรการอีกประการหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการนำมาแก้ปัญหา คือ ยกวางพระราชบัญญัติ โรงเรียนราษฎร์ ควบคู่กัน

1. เพื่อคุณภาพทางการศึกษาในโรงเรียนเอกชน
2. เพื่อต้องการแบ่งเบาภาระของผูกครอง
3. เพื่อช่วยค่าครองชีพของครูโรงเรียนเอกชน²

ในการร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับใหม่ นี้ ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียน เป็นประการสำคัญ และแม้ว่าพระราชบัญญัตินี้จะได้รับการพิจารณา มีเบื้องหลัง กล่าวคือ มีการร่วมมือกันระหว่างเจ้าของโรงเรียนบางรายกับเจ้าหน้าที่บางคนในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อไม่ให้ครูโรงเรียนเอกชนที่ขอลอยแพจากการคุ้มครองของกฎหมายแรงงาน และขอลดค่าจ้างยังหา หลักฐานมายืนยันไม่ได้³ แต่พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับนี้ได้ประกาศใช้และให้ผลดีต่อ เจ้าของโรงเรียนและช่วยเหลือเหล่าครูโรงเรียนเอกชนมากพอสมควรคือ⁴

1. ครูออกเงินสมทบรายละ 3 ของเงินเดือนเป็นเงินสะสม ครูจะได้รับเงินพรอหม คอกเบี้ยเมื่อตาย ลาออก และโอนไปไ้ทายาทโรงเรียน
2. เจ้าของโรงเรียนออกเงินสมทบรายละ 3 ของเงินเดือนครู เป็นเงินสะสมให้ครู โดยรัฐจะออกเงินสมทบอีกรายละ 6 ของเงินเดือนครูทั้งหมด ทั้งหมดนี้เป็นเงินบำเหน็จของครู โดยไม่รวมคอกเบี้ย จะได้เมื่อตาย ลาออกและสอนติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปีนับแต่วันออกเงินสมทบ

¹ กช. ก/ป7/2517/17 เรื่องพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุม สภาที่บัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ครั้งที่ 24/2518 เรื่องร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

³ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุม สภาที่บัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ครั้งที่ 24/2518 เรื่องร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และ กช. ก/ป8/2518/4 เรื่อง พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2518

⁴ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา รายงานการประชุม สภาที่บัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ครั้งที่ 32/2518 เรื่องร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

3. เงินร้อยละ 9 นั้น จะนำมาจัดให้การสงเคราะห์ครู เป็นการรักษาพยาบาล โดยครูต้องทำงานมาแล้ว 30 วัน นับแต่ออกเงินสมทบ

4. ถ้าเงินสงเคราะห์นั้นไม่พอให้เปิดการสงเคราะห์ขึ้นได้อีก¹

การเรียกร้องของครูโรงเรียนเอกชนและการแก้ปัญหาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เป็นไปในลักษณะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเมื่อาพระราชนิพนธ์โรงเรียนราษฎร ฉบับ พ.ศ. 2497 จะได้รับการแก้ไขมาเป็นพระราชนิพนธ์โรงเรียนราษฎร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 แก้ไขเพียงประเด็นที่เป็นปัญหาคือกรณีเฉพาะหน้าเท่านั้น และเป็นไปเพื่อสวัสดิการและเสถียรภาพของครูเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็ทำให้เหตุการณ์ประหว่งส่งลงได้ พระราชนิพนธ์ฉบับนี้จึงได้มีการปรับปรุงอีกครั้งในระยะเวลาเป็นพระราชนิพนธ์โรงเรียนราษฎรที่สมบูรณ์ คือ พระราชนิพนธ์โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 5

ผลจากการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518

พิจารณาได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสังคม
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านการเมือง

1. ด้านสังคม

จากความเป็นไปของสภาพสังคมไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากรัฐบาลไทยได้นำประเทศเขาผูกพันกับนานาประเทศ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ รัฐได้ดำเนินการวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาจึงมีส่วนพัฒนาประเทศ โดยพัฒนา

¹ ชูเชลิม "กฎหมาย - กฎหมาย" การศึกษาเอกชน 3(1) : 10 - 11, 58 ตุลาคม

บุคคลในการศึกษาระดับภาคบังคับ¹ บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาระยะนี้จึงดำเนินการโดยกว้างขวาง ภายใต้นโยบายและการสนับสนุนของรัฐ ในลักษณะของรัฐแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาของประเทศ² โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา เอกชนจึงได้รับการยกย่องจากรัฐบาลเป็นอันมาก

แต่ระบบการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2503 - 2509 ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ไม่สัมพันธ์กับความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น และตลาดแรงงาน กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม แต่ระบบการศึกษามีใ้มุ่งเสริมอาชีพหลักของประเทศ อีกทั้งหลักสูตรในระดับต่าง ๆ ไม่จบในตัวเอง ทำให้การเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นเหตุให้คนจำนวนมากละทิ้งท้องถิ่น และอาชีพเดิมเพื่อแสวงหาความก้าวหน้าในการศึกษา และมุ่งรับราชการมากกว่าประกอบอาชีพอิสระ³

ความไม่สัมพันธ์กันระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐจึงได้ปรับปรุงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) ซึ่งได้เน้นถึงความสำคัญของการให้การศึกษากับคนแก่ประชาชน⁴ ขณะเดียวกันก็ได้พยายามจัดแนวการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคน และความต้องการของสังคม⁵ รัฐจึงให้ความสำคัญแก่การศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อผลิตบุคคลระดับพื้นฐานและขยายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาออกสู่อำเภอและตำบล เพื่อผลิตบุคคลระดับกลาง การพัฒนาประเทศจะได้เป็นไปได้เร็วขึ้น

¹ กช. ก/ป7/2509/ศธ.7.1 เรื่องเฉพาะพิชพันธุแหงวิชาความรู

² กช.สบ.5.2.2.1/4 เรื่องนโยบายการจัดทำโครงการศึกษา มกราคม 2504 - กันยายน 2509

³ ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 159

⁴ สำนักนายกรัฐมนตรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) หน้า 3 - 5

⁵ สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ รายงานประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ประจำปี 2508 หน้า 75 และวรวิทย์ วคินสรากร การศึกษาของไทย หน้า 337

บทบาทของโรงเรียนเอกชนช่วงนี้ ยังคงขยายการศึกษาออกไปได้มากแม้ว่ารัฐจะเริ่มจำกัดปริมาณการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของเอกชนลง แต่เอกชนยังสามารถขยายการจัดโรงเรียนไปยังระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษามากขึ้น คือระดับอนุบาลศึกษาได้ แต่การจำกัดปริมาณการขยายการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นส่วนที่หารายได้ให้โรงเรียนเอกชนเป็นจำนวนมาก ทำให้โรงเรียนเอกชนต้องปรับตัวโดยลดชั้นค่าธรรมเนียมการเรียน และเกิดปัญหาเรื่องเงินกินเปล่า ครูเรียกร้องขอสวัสดิการกับเจ้าของโรงเรียนมากขึ้น ปัญหาที่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาสังคม ซึ่งรัฐได้ดำเนินการหาวิธีแก้ไข ที่สำคัญคือ การตั้งกรรมการทำการวิจัยขอเท็จจริงเกี่ยวกับการเงินของโรงเรียนเอกชน ซึ่งผลสรุปว่าถ้าจะให้โรงเรียนเอกชนดำเนินการได้โดยสะดวกจะต้องมีการปรับค่าธรรมเนียมการเรียนใหม่¹

ความต้องการการพัฒนาการศึกษาของรัฐ โดยเน้นด้านการพัฒนาบุคคลใน 2 แผนพัฒนาแรกยังคงไม่บรรลุเป้าประสงค์โดยสมบูรณ์ ดังนั้นในแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) จึงระบุความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยให้ระบบการศึกษาที่ดี มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ และสร้างทัศนคติอันดีงามสำหรับสังคมควบคู่กันไป² ในระยะที่ 3 ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 นี้ ได้เริ่มขึ้นในระยะที่เศรษฐกิจของประเทศไม่ค่อยอำนวยเป็นครั้งแรก หลังจากที่ไทยขยายตัวติดต่อกันมากกว่า 10 ปี ทั้งนี้เพราะราคาของพืชเศรษฐกิจคือ ข้าว และยาง เปลี่ยนแปลงไปตามราคาตลาดโลก และความแปรปรวนของเงินดอลลาร์สหรัฐ เงินเยน ญี่ปุ่น และเงินมาร์คเยอรมัน ได้ส่งผลเสียมายังเศรษฐกิจไทย ภาวะสังคมไทยที่ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจในระยะนั้นต้องถูกกระทบกระเทือนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ระดับรายได้ของประชาชนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมได้รับอิทธิพลจากภาวะนี้ด้วย นอกจากนั้นในด้านความคิดเห็นและทัศนคติของเยาวชนและปัญญาชนได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นมาแต่เดิมมาก³ ความต้องการการปกครองระบอบ

¹ ขวาล แพทย์กุล และคนอื่น ๆ . สถานการณ์ทางการเงิน... หน้า 179

² ศธ. แผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) หน้า 6

³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) หน้า 1

ประชาธิปไตยทำให้เกิดเหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" ขึ้นเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 แนวคิดที่จะปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ออกคลองกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยได้ดำเนินการจริงจังขึ้น

การดำเนินการจัดการศึกษาสามัญของเอกชน ในระยะนี้ต้องแสวงหาทางอุดหนุน เนื่องจากต้องลดการจัดการศึกษาภาคบังคับ มาจัดระดับมัธยมศึกษา และระดับอนุบาลศึกษาแทน ตามนโยบายการจัดการศึกษาเอกชนของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาชั้น โรงเรียนเอกชนต้องลงทุนในคณาจารย์ อุปกรณ์การสอน มากกว่าระดับอื่น ทำให้เจ้าของโรงเรียนขอเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนและเกิดปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าของโรงเรียนและครูโรงเรียนเอกชนเรื่อง การให้สวัสดิการครูในโรงเรียนเอกชน ค่าครองชีพ และเสถียรภาพในอาชีพครู ตลอดจนการจ่ายเงินบำเหน็จบำนาญ เมื่อครูออกจากราชการ ความขัดแย้งนี้เจ้าของโรงเรียนเอกชนแก้ปัญหาด้วยการขอขมพรองของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2497 ควบคุม "ลดยแพครู" เป็นจำนวนมาก จากบรรยากาศของ "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้ครูโรงเรียนเอกชนโดยรวมทั่วทั้งประท้วงร้องขอสิ่งที่ตนต้องการ เหตุการณ์เหล่านี้กระหว่งกึ่งวิชาการ โคพยายามระงับเพื่อให้สภาพการเรียนการสอนอยู่ในภาวะปกติโดยเร็วที่สุด เพื่อแก่เรียนและเพื่อความสงบของสังคมขณะนั้น

ฉะนั้นผลของการจัดการศึกษาสามัญของเอกชนที่มีต่อสภาพสังคมไทย นอกจากจะช่วยรัฐแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นภาระที่สำคัญเป็นอันมากแล้ว โรงเรียนเอกชนยังสร้างปัญหาใหญ่ปกครองในเรื่องอัตราค่าธรรมเนียมการเรียน และการเก็บเงินกินเปล่าอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะการจัดการศึกษาของเอกชนเป็นไปในรูปธุรกิจ ซึ่งหมายถึงต้องมีกำไร เพื่อให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งเรื่องกำไรนี้รัฐไม่ต้องการให้มี ถึงกับระบุไว้ในการแถลงนโยบายทุกครั้งว่า "มิให้แสวงหากำไรเกินควร"² การจะแก้ปัญหาหนี้คือนั้น รัฐควรยกเลิกนโยบายให้เอกชนแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษา เนื่องจากไม่มีความชัดเจนในสัดส่วนและโรงเรียนเอกชนใช้เป็นอำนาจต่อรองในเวลาขอเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนหรือการเก็บเงินกินเปล่า และเกี่ยวกับอัตรา

¹ วิทยุ สาร รวมคำบรรยายเรื่องนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล หน้า 22

² ก.

ค่าธรรมเนียมการเรียนนี้ รัฐควรให้โรงเรียนเอกชนเก็บให้เพียงพอค่าใช้จ่าย ซึ่งรัฐได้
 จำแนกมาตรฐานไว้แล้ว เพื่อลดปัญหาการเก็บเงินเกินเป้า¹ ปัญหาที่เกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ก็
 ลดน้อยลงได้ ความขัดแย้งระหว่าง เจ้าของโรงเรียนกับครูในโรงเรียนเอกชน ก็ลดลงลงด้วย
 และจะไม่เกิดการประท้วงหยุดการสอน เหมือนช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาอีก

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาด้านนี้ ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 นี้
 แม้ว่า โรงเรียนเอกชนจะต้องดำเนินการตามนโยบายของรัฐที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก
 จากการที่รัฐใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ.
 2497 การปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนสภาพการเมือง
 เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ก็มีใ้ทำให้เอกชนลดบทบาทในการจัดการศึกษาด้าน
 สำคัญลง เอกชนยังคงมีความสำคัญในการช่วยรัฐจัดการศึกษาโดยพิจารณาได้จากตาราง 20

¹ ประเสริฐ คันสกุล การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ กับแผนศัลยกรรม หน้า 152 - 154

ตาราง 20 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ระยะ

พ.ศ. 2513 - 2518

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน (โรง)				จำนวนครู (คน)				จำนวนนักเรียน (คน)			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2513	2,408	26,937	29,345	1:12	3,310	155,670	188,980	1:3	1,079,537	4,872,270	5,951,807	1:5
2514	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2515	2,557	28,359	30,916	1:12	6,496	193,723	230,219	1:6	1,179,095	5,790,920	6,970,015	1:5
2516	2,526	29,016	31,542	1:12	7,244	205,332	242,576	1:6	1,203,035	6,118,162	7,321,197	1:5
2517	2,515	29,357	31,873	1:12	7,058	217,659	254,717	1:6	1,188,510	6,403,951	7,592,461	1:5

ตาราง 20 (ต่อ)

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน (โรง)				จำนวนครู (คน)				จำนวนนักเรียน (คน)			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2518	2,477	29,884	32,361	1:12	15,505	230,011	265,516	1:7	1,168,743	6,688,781	7,857,524	1:6
อัตราเพิ่ม ปี เฉลี่ยต่อปี ร้อยละ	0.69	2.59	2.44		1.52	9.62	6.35		1.92	7.83	6.35	
อัตราส่วนเฉลี่ยต่อปี	1:12				1:6				1:5			

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานวางแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานสถานะในโรงเรียนและสถานะในครู

ภาคสมมุติ พ.ศ. 2513 - 2518

หมายเหตุ พ.ศ. 2514 ไม่สามารถหาสถิติได้

สำหรับคุณภาพของนักเรียน ซึ่งจะบอกถึงควมมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา
ของเอกชนนั้น สามารถดูได้จากผลการสอบได้ ดังในตาราง

ตาราง 21 แสดงสถิณักเรียนสอบได้ได้ในชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ของโรงเรียน
เอกชนและโรงเรียนรัฐบาล ในระหว่าง พ.ศ. 2513 - 2518

หน่วย : ร้อยละ

ปีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา		ระดับมัธยมศึกษา	
	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล
2513	96	91.95	86.3	81.25
2514	95.85	92.85	78.25	82.75
2515	95.7	92.45	79.7	81.65
2516	94.75	92.65	83.2	85.1
2517	95.25	93.8	76.6	85.65

ที่มา : สกศ. บทบาทของเอกชนในการช่วยจัดการศึกษาของชาติ ในช่วงปีการศึกษา
2513 - 2518

หมายเหตุ ขาดสถิติ ปีการศึกษา 2518

จากตาราง 21 พบว่าในระดับประถมศึกษาโรงเรียนเอกชนมีนักเรียนสอบได้ได้ใน
จำนวนร้อยละมากกว่าในโรงเรียนของรัฐ ถ้าดูในส่วนของโรงเรียนเอกชนเองอัตราการสอบได้
ได้ไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนในระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนของรัฐจะสามารถสอบได้ได้ในอัตรา
ร้อยละสูงกว่าโรงเรียนของเอกชน ในส่วนของโรงเรียนเอกชน อัตราร้อยละของการสอบได้

ค่อนข้างแตกต่างกัน จากสถิติดังกล่าวสามารถประเมินคุณภาพของโรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 ได้ว่า สามารถจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และศึกษาในโรงเรียนของรัฐ แต่ต้องเร่งคุณภาพในระดับมัธยมศึกษา

จากตาราง 21 การจัดการศึกษาของเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2513 - 2518 นั้น เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียน กับการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลแล้ว จะพบว่า เอกชนสามารถจัดการศึกษาควบคู่กับรัฐได้ในอัตราส่วนเฉลี่ยปริมาณโรงเรียน 1:12 ครู 1:6 และนักเรียน 1:5 ซึ่งข้อสังเกตในปริมาณดังกล่าวนี้ในจำนวนโรงเรียนเอกชนจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อก็คือได้เป็นร้อยละ 0.69 ในขณะที่โรงเรียนของรัฐเพิ่มในอัตราร้อยละ 2.59 ทั้งนี้เนื่องมาจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 รัฐต้องการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี เป็น 7 ปี ทั่วประเทศ การลดลงของจำนวนโรงเรียน จึงเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ มีผลให้จำนวนครูและนักเรียนลดลงด้วย แต่การลดของจำนวนครูและนักเรียน นอกจากมีสาเหตุดังกล่าวมาแล้ว ยังมีสาเหตุมาจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 2 ที่ต้องการพัฒนาบุคคลระดับกลาง จึงขยายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาออกไปยังระดับอำเภอ และตำบลทั่วประเทศ มีผลให้รัฐบาลเปิดรับครูบรรจุใหม่จำนวนมาก ครูโรงเรียนเอกชนจำนวนหนึ่งจึงสอบบรรจุเข้าเป็นครูในโรงเรียนของรัฐบาล จำนวนครูโรงเรียนเอกชนจึงลดลง และมีนักเรียนจำนวนหนึ่งเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลแทนโรงเรียนเอกชน ด้วยเหตุผลเรื่องค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่า นอกจากนั้นครูโรงเรียนเอกชนยังได้รับปัญหาเรื่องการถูกลอยแพจากเจ้าของโรงเรียนเอกชน อัตราการเพิ่มของครูโดยเฉลี่ยจึงคิดได้เป็นร้อยละ 1.52 ในขณะที่โรงเรียนรัฐบาล มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยถึงร้อยละ 0.62

2. ด้านเศรษฐกิจ

ในช่วง พ.ศ. 2513 - 2518 นี้ สภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับการพัฒนาตามแนวทาง คือไม่มุ่งพัฒนาเฉพาะเศรษฐกิจด้านเดียว แต่คำนึงถึงสภาพทางการเมืองและสังคมควบคู่กันไป แต่ทว่าไ้ทำให้ประเทศไทยมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่กลับต้องประสบกับปัญหาเงินเฟ้อ ที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างฉับพลัน ในช่วง พ.ศ. 2516 - 2517 คือร้อยละ 15.56 และร้อยละ 24.33 ภาวะดังกล่าว เป็นผลมาจากการเรียกร้องขอเพิ่มอัตราค่าแรงงานขั้นต่ำของกรรมกร หลังเหตุการณ์

14 ตุลาคม 2516 และเกิดจากการที่กลุ่มประเทศโอเปค(OPEC) ประกาศขึ้นราคาน้ำมันดิบ ประเทศไทยต้องพึ่งน้ำมันปิโตรเลียม จากต่างประเทศ ทำให้รัฐบาลต้องขึ้นราคาน้ำมันขายปลีก ถึง 3 ครั้ง ในช่วง พ.ศ. 2516¹ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของราคาน้ำมันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ สูงขึ้น ภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้น สร้างปัญหาในค่าครองชีพของประชาชนโดยทั่วไป²

ภาวะทางความเศรษฐกิจของประเทศไทยดังกล่าว ได้ส่งผลมายังงบประมาณที่รัฐจะใช้จัดการศึกษา ซึ่งแม้รัฐจะให้ความสำคัญแก่การศึกษามาก แต่งบประมาณอยู่ในอันดับที่ 3 รองจากด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและด้านการป้องกันประเทศ ยกเว้นใน พ.ศ. 2518 ที่รัฐจัดไว้ในอันดับที่ 2 รองจากเศรษฐกิจ งบประมาณในการจัดการศึกษาจะเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ดังตาราง 22

ตาราง 22 แสดงการเพิ่มขึ้นของงบประมาณการศึกษาใน พ.ศ. 2513 - 2518

พ.ศ.	เพิ่มร้อยละ
2513 - 2514	12.7
2514 - 2515	6.8
2515 - 2516	7.4
2516 - 2517	17.6
2517 - 2518	43.0

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สภาการวางแผนการศึกษา พ.ศ. 2513 - 2517

งบประมาณการศึกษาที่เพิ่มขึ้น รัฐได้ใช้ไปในการจัดการศึกษาภาคบังคับมากที่สุดในฐานะที่เป็นข้อผูกพันของรัฐต่อประชาชน เป็นผลให้โรงเรียนเอกชนต้องเลิกกันไป บางก็ต้องโอนกิจการให้รัฐ บางโรงเรียนมาขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและระดับอนุบาลศึกษาแทนเป็นบางส่วน และส่วนใหญ่ได้จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ซึ่งจะสามารถทำให้โรงเรียนเอกชนสามารถดำรงกิจการอยู่ได้ และการนำงบประมาณการศึกษาไปเร่งจัดการศึกษาภาคบังคับ ทำให้รัฐต้องสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาในระดับที่รัฐไม่สามารถขยายไปได้ทั่วถึง เอกชนจึงมีส่วนช่วยรัฐในด้านประหยัดงบประมาณจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยรัฐช่วยจ่ายเฉพาะเงินอุดหนุน ซึ่งพิจารณาได้ดังตาราง 23

ตาราง 23 แสดงปริมาณเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้กับโรงเรียนเอกชน ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518

พ.ศ.	งบประมาณ กระทรวง ศึกษาธิการ (ล้านบาท)	จ่ายเป็นเงิน อุดหนุนโรงเรียน เอกชน (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียน เอกชน (คน)	จ่ายเป็นเงิน งบประมาณ โรงเรียนรัฐ (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนรัฐ (คน)
2513	1,572.90	97.33	1,079,537	1,475.57	5,951,807
2514	1,789.10	-	-	-	-
2515	1,959.98	125.9	1,179,905	1,834.28	6,970,015
2516	2,111.20	132.6	1,205,035	1,978.60	7,321,197
2517	2,551.53	161.7	1,188,510	2,388.83	7,592,461
2518	3,484.90	289.9	1,168,745	3,195.00	7,857,524

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานแผนการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายงานสำมะโน
โรงเรียนและสำมะโนครู ภาคสมบูรณ พ.ศ. 2513 - 2518

จากตาราง 23 งบประมาณที่รัฐจ่ายให้เป็นเงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 นั้นเป็นการแสดงให้เห็นจำนวนเงินระหว่างงบประมาณที่จ่ายให้เป็นเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนด้วย งบประมาณที่จ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล ในที่นี้จะพิจารณา 3 ปีการศึกษา คือ พ.ศ. 2513 2516 และ 2518

ใน พ.ศ. 2513 รัฐจ่ายงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชน 97.33 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 1,079,537 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 90.1 บาท ในขณะที่รัฐจ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล 1,475.57 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 5,951,807 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 247.9 บาท ซึ่งถ้ารัฐจัดเองทั้งหมด รัฐต้องจ่ายคนละ 223.6 บาท การที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนเอกชน ทำให้เอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณไปคนละ 133.5 บาท และถ้ามารวมทั้งหมด เอกชนจะช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาเป็นเงินถึง 144.11 ล้านบาททีเดียว และเมื่อพิจารณาในทำนองเดียวกันใน พ.ศ. 2516 และ 2518 จะพบว่าเอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณถึง 189.5 และ 161.3 ล้านบาท ตามลำดับ

นอกจาก เอกชนจะมีบทบาทในการช่วยรัฐประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาดังกล่าวแล้ว เอกชนยังได้ช่วยให้รัฐสามารถเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาการศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับและระดับมัธยมศึกษา โดยสามารถกระจายโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาออกไปยังส่วนอำเภอและตำบลเพื่อเพิ่มการผลิตบุคคลที่มีความรู้ระดับกลาง และสามารถพัฒนาการศึกษาโดยทั่วไปของประเทศได้อีกด้วย

3. คำถามการเมือง

การจัดการศึกษาของเอกชนที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศนั้น หลังจากที่โรงเรียนจีนได้ลดบทบาทจนไม่สามารถฟื้นตัวขึ้นอีกแล้ว ก็ไม่ปรากฏว่าโรงเรียนเอกชนจะสร้างปัญหาในด้านความมั่นคงของประเทศแต่อย่างใด แต่ถ้ามองถึงความเกี่ยวของกันแล้วก็จะเห็นทางออกเท่านั้น กล่าวคือ ในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 บรรยากาศทางการเมืองที่เริ่มก่อตัวเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ขึ้นนั้น ใจของใจใหม่บรรดาครูโรงเรียนเอกชนที่พยายามเรียกร้องขอควบคุมครองและสวัสดิการในการประกอบอาชีพ และมีความขัดแย้งกับเจ้าของโรงเรียนซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรัง

ของการจัดการศึกษาของเอกชนอยู่แล้วได้ทำการประหวังสร้างควมวุ่นวายให้กับสังคมไทยขณะนั้น เพราะครูพากันละทิ้งหน้าที่ เจ้าของโรงเรียนลอยแพครู และความวุ่นวายนี้รัฐบาลจัดว่าเป็นความไม่มั่นคงของประเทศใดเช่นกัน การตกลงประนีประนอมจึงเกิดขึ้นและเหตุการณ์ได้ส่งผลกระทบที่จะส่งมายังการเมืองจนเป็นปัญหาใหญ่จึงไม่มี

การเรียกร้องของบรรดาครูโรงเรียนเอกชนนั้น จึงได้รับอิทธิพลมาจากบรรยากาศทางการเมือง วันที่ 14 ตุลาคม 2516 มากกว่าที่การจัดการศึกษาของเอกชนจะมีผลต่อการเมืองโดยครูโรงเรียนเอกชนได้รวมตัวเป็นกลุ่มพลังเพื่อเรียกร้อง ในรูปสหภาพ ศูนย์ และสมาคม อาทิเช่น

1. สมาคมครูนครหลวง ซึ่งพยายามให้กฎหมายแรงงาน มาทำหน้าที่คุ้มครองเสถียรภาพของครูโรงเรียนเอกชน¹

2. ศูนย์พิทักษ์สิทธิครูแห่งประเทศไทย ผู้ก่อตั้งส่วนใหญ่เป็นครูโรงเรียนเอกชน

3. สหภาพครูแห่งประเทศไทย ผู้ก่อตั้งส่วนใหญ่มาจากครูหลายสังกัด²

ในขณะที่บรรดาครูโรงเรียนเอกชนรวมกลุ่มประท้วงเรียกร้อง เปรจจากต่อรองกับรัฐบาลในรูปแบบประชาธิปไตยอยู่นั้น การเรียนการสอนในหลายโรงเรียนได้หยุดชะงักไป บางโรงเรียนนักเรียนได้รวมกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตยในโรงเรียนตามไปด้วย อาทิเช่น

1. โรงเรียนอานวยศิลป์ ครูและนักเรียนร่วมกันเรียกร้องสวัสดิการและประชาธิปไตยในโรงเรียน

2. โรงเรียนเทพประสิทธิ์ ครูจำนวน 50 คน ไม่เข้าสอนเพื่อขอขึ้นเงินเดือน

3. โรงเรียนอนุบาลปฐมวัย อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ครูเรียกร้องสวัสดิการและเงินเดือน

4. โรงเรียนศิริสาคร หัวหมาก ครูและนักเรียนรวมประท้วงระบบภายในโรงเรียนและเรียกร้องให้ขึ้นเงินเดือนครู³

¹เสถียร จันทิมาธร "การจัดตั้งสมาคมครูตามกฎหมายแรงงาน" วิทยาสาร

23(31) : 16 - 17, 54 - 55 สิงหาคม 2515

²"การเคลื่อนไหวต่อสู้ของครู" วิทยาสาร 25(3) : 10 - 14 มกราคม 2517

³ค.

เหตุการณ์ดังกล่าวรัฐบาลพยายามระงับเหตุอย่างสุดความสามารถ ทั้งนี้ประการหนึ่ง เพราะรัฐต้องการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองของตนไว้ ขณะเดียวกันก็พยายามดำรงนโยบายทางการศึกษาที่แบ่งภาระให้เอกชนจัดไว้ ในขณะที่ประชาชนมีความต้องการการศึกษามากขึ้น แต่รัฐจัดได้ไม่พอเพียงและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาจนมีปริมาณมากเกินไป

การเรียกร้องขอขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียนของบรรดาเจ้าของโรงเรียนเอกชนนั้น รัฐไม่สามารถให้ขึ้นได้ เพราะผู้ประกอบการนักเรียนจะเดือดร้อน และถ้ายอมให้ขึ้น รัฐจะถูกโรงเรียนจากผู้ประกอบการอื่น ฝ่าฝืนทางการเมืองที่มีปัญหานี้ ทำให้รัฐเพิ่มเงินอุดหนุนขึ้นอีกมาก จาก 139.02 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2517 เป็น 283.80 ล้านบาท ในปีงบประมาณ 2518 ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนเอกชนสามารถปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และนโยบายของรัฐบาลไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหาเกี่ยวกับการขึ้นค่าเล่าเรียน การจ่ายเงินเดือนครูให้เต็มตามวุฒิ และเรื่องเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์ครูโรงเรียนราษฎร์¹

เหตุการณ์ในวงการศึกษาดังกล่าว และผลที่ติดตามมาย่อมเป็นเรื่องที่ไม่มีผู้ใดต้องการให้เกิดขึ้นอีก และถ้าเกิดขึ้นอีกวิธีที่พิถีพิถันในการแก้ปัญหาควรจะเป็นไปในลักษณะการเจรจาขึ้น โดยผู้แทนที่แท้จริงแต่ละฝ่าย ซึ่งสามารถจะเจรจากลลงกันในกรณีพิพาท โดยเน้นคนกลางช่วยเหลือ แต่อุปสรรคข้อแรกคือในวงการครูโรงเรียนเอกชน และเจ้าของโรงเรียนเอกชน ยังไม่มีตัวแทนที่แท้จริงเพื่อจะใช้ในการเจรจาที่ถูกต้องเป็นลู่ทางยุติข้อพิพาทที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และที่สำคัญที่สุด รัฐควรวางแผนแก้ปัญหาที่ตนเหตูมากกว่าจะแก้ปลายเหตุ นั่นคือ รัฐต้องวางโครงการระยะยาวเกี่ยวกับการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน ปัญหานี้สามารถแก้ไขได้โดยอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนขึ้นค่าที่ประชาชนนิยม ลอยตัวในการเก็บค่าเล่าเรียน ได้ไปสู่อุบัติที่เห็นพ้องตกลงกันว่าเป็นธรรม ทั้งฝ่ายเจ้าของ ประชาชน และผู้ประกอบการ เก็บเงินที่ผิดระเบียบจะกลายรูปมาเป็นถูกระเบียบได้ หรือถ้ารัฐยังไม่พร้อมในเรื่องนี้ รัฐอาจใช้วิธีควบคุมการคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนเหล่านั้น ก็อาจแก้ปัญหาเงินเกินเปล่าและผลกระทบต่อครูโรงเรียนเอกชนได้²

¹ นามปากกายังนึกไม่ออก "งคการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์" การศึกษาเอกชน

2(1) : 30 - 31 ตุลาคม 2519

² สมชัย วุฒิปรีชา "โรงเรียนราษฎร์ทิศทางอันดีสน" วิทยาสาร

25(25) : 16 - 20 สิงหาคม 2517

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2513 - 2518

การที่เอกชนได้มีบทบาทในการร่วมรับภาระการจัดการศึกษาสายสามัญตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐนั้น โรงเรียนเอกชนได้สามารถช่วยรัฐผ่อนคลายนโยบายการขาดแคลนสถานที่เรียน ช่วยรัฐประหยัดงบประมาณ การลงทุนในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาได้มาก

แต่จากการที่โรงเรียนเอกชน มีลักษณะการให้บริการเชิงธุรกิจ การบริหารโรงเรียน จึงมักสร้างปัญหาความขัดแย้งระหว่างครูโรงเรียนเอกชนกับเจ้าของโรงเรียนเอกชน บรรยากาศทางการ เมืองใน พ.ศ. 2516 จึงได้สร้างแรงกระตุ้นให้ครูโรงเรียนเอกชน รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสวัสดิการและขอให้แก้ไขข้อบกพร่อง ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เพื่อให้เป็นช่องทางแก่เจ้าของโรงเรียนมาเอาตัวเอาเปรียบกับครู และผูกขาดครองนักเรียนได้เป็นผลสำเร็จ เหตุการณ์ระยะนี้ทำให้มองเห็นได้ว่า สภาพการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้มีส่วนที่ทำให้การจัดการศึกษาของเอกชนต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป

สาเหตุที่สำคัญของปัญหาช่วง พ.ศ. 2513 - 2518 นั้น มาจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 การปฏิรูปการศึกษาของคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาในระยะ พ.ศ. 2517 ซึ่งเน้นให้รัฐเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าค้นคว้าออกไปทั่วประเทศ โรงเรียนเอกชนที่เคยจัดการศึกษาระดับนี้ต้องลดปริมาณลงและได้จัดระดับมัธยมศึกษาแทน นโยบายของรัฐในการให้เอกชนแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษา เช่นนี้ได้ทำให้บรรดาเจ้าของโรงเรียนร้องเรียนขอเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมการเรียน เพื่อให้เพียงพอในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งรัฐยังไม่ได้นำนโยบายเรื่องนี้แต่อย่างใด ปัญหาการเก็บเงินเกินไปได้เป็นปัญหาสำคัญตามมามาก เมื่อโรงเรียนมีปัญหาเรื่องเงินทุน ครูโรงเรียนเอกชนจึงต้องพบกับปัญหาด้านการเงินเดือน สวัสดิการในโรงเรียนมากขึ้นควยการเรียกร้องตามบรรยากาศประชาธิปไตยในระยะนี้ ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ หนึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นคือ พ่อเรียกร้องส่วนเป็นของครูทั้งสิ้น ซึ่งรัฐจำต้องแก้ไขโดยรีบด่วน เพื่อให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน และมีผลดีต่อการเรียนการสอน โดยรับหลักการแก้ไข

พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 เพิ่มเงินอุดหนุนให้ถึงหนึ่งเท่าตัว เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและหาแนวทางมิให้เกิดปัญหานี้ขึ้นอีกในระยะยาว

บทบาทของโรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2513 - 2518 นี้ กล่าวโดยสรุปได้คือ เอกชนยังคงมีบทบาทในการจัดการศึกษาภายใต้นโยบายการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาฯ ถึง 3 ฉบับด้วยกัน ได้ในปริมาณที่รัฐต้องการแต่ยังคงอยู่ในด้านคุณภาพ และปัญหาของโรงเรียนเอกชนดังได้กล่าวมาแล้วทำให้ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาซึ่งทำให้โรงเรียนเอกชนมีการเคลื่อนไหวปรับตัว ประกอบกับบรรยากาศทางการเมืองทำให้บรรดาครูโรงเรียนเอกชนประท้วงโรงเรียนของรัฐขาดอย่างกว้างขวาง ซึ่งรัฐก็สามารถระงับเหตุการณ์ได้ด้วยวิธีประนีประนอม เพราะเหตุผลหนึ่งนั้นรัฐยังคงต้องการให้เอกชนร่วมแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาสายสามัญอยู่ต่อไปด้วย

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาด้านสามัญ :

โฉมหน้าใหม่ของเอกชนในการจัดการศึกษาด้านสามัญ

พ.ศ. 2518 - 2529

แนวทางปฏิรูปการศึกษาใน พ.ศ. 2517 ได้มีส่วนทำให้การจัดการศึกษาด้านสามัญของเอกชนมีการปรับตัวเพื่อให้โรงเรียนของตนสามารถดำเนินการต่อไปได้ สำหรับระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ เอกชนยังคงได้รับการสนับสนุนจากรัฐในการจัดการศึกษาด้านสามัญ แต่รัฐจะค่อย ๆ ลดการอุดหนุนทางการเงินลงมาเพิ่มการอุดหนุนทางด้านวิชาการแทน เพื่อเพิ่มคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น มีผลให้โรงเรียนเอกชนประสบปัญหาด้านเงินทุน ต้องเลิกลงโรงเรียนไปเป็นจำนวนมาก และโดยพยายามแสวงหาวิธีการเพื่อรักษาสถานภาพโรงเรียนของตนให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาต่อไปได้ และให้อยู่ในความนิยมของผู้ปกครองนักเรียนมากที่สุดด้วย

สภาพทั่วไปที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาด้านสามัญ ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529

ในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ การพัฒนาประเทศได้ดำเนินการไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 3 - 5 จากการที่วางแผนพัฒนาอยู่ภายใต้การกำกับของนักเศรษฐศาสตร์ การมองปัญหาของประเทศส่วนใหญ่จึงมุ่งไปในเชิงเศรษฐกิจ จนกระทั่งในแผนพัฒนาฉบับที่ 4 - 5 การพัฒนาสังคมจึงได้รับความสนใจมากขึ้น เพราะคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเห็นว่า การพัฒนาสังคม เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจ¹ ดังนั้นการพัฒนาสังคมด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาประเทศจึงได้รับความสนใจมากขึ้น แต่จากการที่อัตราเพิ่มของประชากรใน พ.ศ. 2518 อยู่ในอัตรา 2.5 ต่อปี อัตรานี้รัฐเห็นว่ายังเป็นอัตราที่สูง จึงได้ดำเนินการรณรงค์วางแผนครอบครัวเพื่อลดอัตราการเพิ่มของประชากร โดยระบุเป้าหมายให้เหลือ

¹ สมศักดิ์ ชูโต และคนอื่น ๆ ประเทศไทยในทศวรรษ 1980 : กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา หน้า 10 - 13

รอยละ 1.5 ต่อปี ใน พ.ศ. 2529¹ ดังนั้นในช่วง พ.ศ. 2518 - 2529 ประชากรที่เข้าสู่วัยเรียนจึงมีจำนวนลดลง มีผลให้โรงเรียนหลายแห่งต้องปิดและทำการรวมโรงเรียนเพื่อให้มีจำนวนนักเรียนเพียงพอ จึงเห็นได้ว่าจำนวนประชากรมีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลในระยะนี้จึงมุ่งขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปอีกให้ทั่วทุกตำบลและเร่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้ทัดเทียมกัน ตามหลักความเสมอภาคในโอกาสได้รับการศึกษาของคณะกรรมการ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 แต่สิ่งที่ทำให้ประชากรในวัยเรียนต้องขาดความเสมอภาคในโอกาสที่จะเข้าศึกษานั้น ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลในการพัฒนาการศึกษา

ในช่วงเวลาประมาณ 12 ปี ก่อนที่ไทยจะประสบวิกฤติการณ์น้ำมัน คือระยะ พ.ศ. 2503 - 2515 เศรษฐกิจของไทยขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่สูงมาก เมื่อเทียบกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ แต่หลังจาก พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์น้ำมันขึ้นราคาได้เกิดขึ้นกับไทยถึง 2 ครั้ง คือ พ.ศ. 2516 - 2519 และ พ.ศ. 2522 - 2523² นอกจากนั้นลูกหนี้ใน พ.ศ. 2521 ได้ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเสียหาย ทั้งใน พ.ศ. 2522 ไทยยังต้องประสบปัญหาภาวะเงินเฟ้ออย่างหนัก³ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะ พ.ศ. 2519 - 2524 จึงได้ลดลงเหลือเพียงประมาณร้อยละ 6 ต่อปี⁴

¹ สมศักดิ์ ชูโต และคณะอื่น ๆ ประเทศไทยในทศวรรษ 1980 : กลยุทธ์และมาตรการในการพัฒนา หน้า 10 - 13

² ก. หน้า 95

³ ทิพวรรณ บุญช่วย "สภาพการศึกษาของไทยในปี พ.ศ. 2520 - 2522" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 15(5) : 11 - 24 มิถุนายน - กรกฎาคม 2524

⁴ สมศักดิ์ ชูโต และคณะอื่น ๆ ล.ก.

หลังจากวิกฤติการณ์น้ำมันขึ้นราคาครั้งที่ 2 ประเทศไทยต้องประสบปัญหาเศรษฐกิจหลายด้าน เช่นเดียวกับประเทศอื่นทั่วโลก เกี่ยวกับปัญหาการเพิ่มของระดับราคาและปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน ปัญหาที่มีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อใน พ.ศ. 2523 ถ้านำภาวะเศรษฐกิจมาเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนแล้ว ไทยจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 6.1 เป็นอันดับ 3 รองจากประเทศสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย¹ ปัญหาดังกล่าวจะคลี่คลายลงใน พ.ศ. 2525 แต่ก็ได้ทำให้ภาวะเศรษฐกิจซบเซาในระยะต่อมาอีก จึงส่งผลกระทบมายังการจัดการศึกษาของชาติ ในด้านการจัดสรรงบประมาณซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญของการศึกษากลับเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศก็ตาม งบประมาณที่รัฐจัดสรรมาพัฒนาการศึกษายังจัดสรรในอัตราส่วนที่ไม่แน่นอน เมื่อพิจารณาในช่วง พ.ศ. 2520 - 2522 จะพบว่า งบประมาณทางการศึกษาได้รับในอัตราส่วนร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมค่าคงทุกปี กล่าวคือ ใน พ.ศ. 2520 ได้รับร้อยละ 3.8 พ.ศ. 2521 ได้รับร้อยละ 3.5 และใน พ.ศ. 2522 ได้รับค่าคงมาเป็นร้อยละ 3.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ² ขอนาส่งเกตุด้านงบประมาณนี้แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอันดับแรก แต่การจัดสรรงบประมาณยังเป็นไปไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม รัฐเองยังคงให้ความสำคัญในการเรียนเพื่อเรียนต่อให้สูงขึ้น มิใช่การเรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพ ตัวอย่างเช่น การที่นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ยังหาที่เรียนต่อในต้นปีการศึกษา 2526 ไม่ได้ รัฐได้ช่วยเหลือโดยให้กรมฝึกหัดครูเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) เพิ่มเพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเช่นนี้ นับว่าเป็นความไม่สอดคล้องกับความต้องการสังคม³ แต่เป็นการชดเชยปัญหาการศึกษาที่เรียนไม่ได้เท่านั้น

¹สกศ. ดัชนีเกี่ยวกับการศึกษา หน้า 3 - 16

²ทิพวรรณ บุญช่วย "สภาพการศึกษาของไทยในปี พ.ศ. 2520 - 2522"

วารสารการศึกษาแห่งชาติ 15(5) : 11 - 24 มิถุนายน - กรกฎาคม 2524

³คณัย เทียนพุด "คุมหรือไม่กับการลงทุนทางการศึกษา" สารพัฒนาหลักสูตร 22 : 21 - 24 กรกฎาคม 2526

อุปสรรคในการพัฒนาการศึกษา มิได้มีสาเหตุมาจากด้านสังคมและเศรษฐกิจเท่านั้น สาเหตุทางด้านการเมืองได้เข้ามาเกี่ยวข้องของควยอย่างมาก กล่าวคือ สภาพการเมืองของไทย หลัง "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 นั้น มีการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศทางการเมือง แบบประชาธิปไตยไปเป็นแบบอนุรักษนิยม เนื่องจากเกิด "การปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" วันที่ 6 ตุลาคม 2519 ความต้องการที่จะกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น อันจะเป็นรากฐานจำเป็นต่อการสร้างสรรค์ความเป็นธรรมและความเสมอภาคกับโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึง การศึกษาคอยตอดสิ้นสุดลง วิถีทางสังคม การเมือง ต้องเข้าสู่ระบบรวมศูนย์อำนาจของทาง ราชการส่วนกลางและอำนาจทหารเช่นเดิม¹ การที่รัฐบาลพลเรือเอกเปรม ติณสูลานนท์ ภายใต้วินัย เป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งเน้นบริหารประเทศ โดยใช้นโยบายคอนไปทางอนุรักษนิยม² ทำให้แนว การปฏิรูปการศึกษาบางส่วนโดยเฉพาะในเรื่องระบบการบริหารการศึกษา การกระจายอำนาจ ทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ความเสมอภาคทางการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีทางในการ ดำรงชีวิตของบุคคล ต้องหยุดชะงักไปเช่นเดียวกับการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่น เห็นได้ชัดแจ้งในกรณีการปรับปรุงการศึกษาประชาบาล กล่าวคือ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ได้เสนอให้การศึกษาประชาบาลสังกัดอยู่กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามเดิม แม้มีอิสระใน เรื่องบริหารและการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการศึกษา ให้จัดผ่านกระทรวงศึกษาธิการแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานเดียวที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ส่วนรวมของประเทศ แต่กระทรวง มหาดไทยได้คัดค้านขอเสนอนี้ ต่อมาใน พ.ศ.2518 รัฐบาลสมัย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับหลักการไว้พิจารณา³ แต่การดำเนินการพิจารณาเรื่องนี้ต้องหยุดชะงัก เมื่อเกิด "การ

¹ เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า

505 - 507

² สีสานนท์ นาคทรรพ "นโยบายการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย : ศึกษากรณีของการปฏิรูปการศึกษา 2516 - 2520" วิจัยการศึกษา 10(4) : 18 - 23

เมษายน - พฤษภาคม 2530

³ "บทนำ" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 14(3) : 1 - 12 กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2523 และ "รูปแบบการศึกษาประชาบาล" วารสารการศึกษาเอกชน 5(8) : 19 - 23 พฤษภาคม 2523

ปฏิรูปการปกครองและได้นำมาพิจารณาอีกครั้ง ซึ่งก็ยังคงฝ่ายกระทรวงมหาดไทยคัดค้านเช่นเดิม โดยนายพลตำรวจตรีอรรถสิทธิ์ สิริสุนทร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขณะนั้น แสดงความไม่เห็นด้วยและได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีว่า ทางกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าการจัดการศึกษาประชาบาลในปัจจุบันได้ดำเนินการตามหลักการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นอยู่แล้ว โดยมีกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการดำเนินการตามกฎหมาย ฉะนั้นหากมีการเปลี่ยนแปลงใดเกี่ยวกับการศึกษาประชาบาล ควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประชาบาล การพิจารณาควรระอไว้ก่อนจนกว่าจะมีข้อยุติจากการประชุมกันระหว่างหน่วยงานดังกล่าว¹ ปัญหาของการศึกษาประชาบาลนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากความกว้างขวางของขอบข่ายงานและจำนวนครูประชาบาลซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศจำนวนมาก การจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนสูง ทำให้มีอำนาจหวังที่จะเข้ามาใช้อำนาจและมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดำเนินการ จึงเกิดปัญหาเกี่ยวกับการโอนการศึกษาประชาบาลระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงศึกษาธิการอยู่เสมอ ดังเช่น ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร มีความต้องการที่จะโอนการศึกษาประชาบาลไปไว้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้ครูประชาบาลได้ช่วยดูความเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์ และช่วยสนับสนุนสมาชิกพรรคสหประชาไทยซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาล การโอนการศึกษาประชาบาลจึงเป็นเพียงแผนการที่แอบซ่อนมากับกลวิธีของการแสวงหาอำนาจของกระทรวงมหาดไทย² ปัญหาการศึกษาประชาบาลนี้ต่อมาใน พ.ศ. 2523 ได้รับการคลี่คลายปัญหาให้มีการจัดการศึกษาในรูปแบบสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(ส.ป.ช.) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ สวัสดิการ และการบริหาร³ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปพร้อม ๆ กับการมี

¹ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 179 - 180

²วันทนา เลิศสินไทย นโยบายการจัดการศึกษาและการขยายการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย พ.ศ. 2503 - 2520 หน้า 148 - 152 .

³"รูปแบบการศึกษาประชาบาล" วารสารการศึกษาเอกชน 5(8) : 19 - 23

ประนีประนอมทางการเมืองที่โคคลินตายจากลักษณะอนุรักษนิยมไปเป็นลักษณะที่เรียกว่า "ประชาธิปไตยครึ่งใบ" ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี¹

จุดที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจการบริหารนั้น นอกจากเกิดจากความสำคัญของรูปแบบการศึกษาแล้ว ยังเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและความไม่สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมและการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจ² ที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อความเป็นอิสระของท้องถิ่นต่างไปจากบรรยากาศทางการเมืองที่ค่อนข้างเสรีนิยมในระยะที่คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาจัดทำโครงการปฏิรูปการศึกษาการศึกษาที่จัดโดยเอกชนก็เช่นเดียวกัน ไม้ข้อสังเกตในเชิงประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่า "ความสำเร็จของสถาบันอำนาจในการควบคุมการศึกษาในสังคมไทย ปรากฏหลักฐานเด่นชัดที่การไม่มีโรงเรียนราษฎร์ในประวัติศาสตร์ไทย"³ และนโยบายของรัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาของเอกชน หลังวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ยังคงมีความจำเป็นให้โรงเรียนเอกชนช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาอยู่ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีอำนาจเต็มที่ที่จะกำหนดและควบคุมในเรื่องการจัดการศึกษา เช่นเกี่ยวกับการควบคุมโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชนจึงเป็นเสมือนโรงเรียนรัฐบาลควบ และขยายการศึกษาออกมาเพื่อสนองนโยบายของรัฐ มิใช่เกิดจากความรวมมือ และสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น⁴

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาคาดเดาว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จึงได้ตั้งคณะกรรมการวางแผนการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานควบคู่ไปกับการปฏิรูปการศึกษา โดยมีนายแพทย์บุญสม มาร์ติน เป็นประธานกรรมการและคณะกรรมการนี้ ได้เสนอให้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 จะมีลักษณะต่างไปจากแนวทางของการ

¹"6 ปัญหาหลักในนโยบายเปรม 5" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (33) 11 : 22 - 26 สิงหาคม 2529

²สีลาภรณ์ นาคพรทพ "นโยบาย..." วิจัยการศึกษา 10(4) : 18 - 23 เมษายน - พฤษภาคม 2530

³เสนห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า 487

⁴สีลาภรณ์ นาคพรทพ ล.ค.

ปฏิรูปการศึกษา กล่าวคือแนวทางของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา มุ่งจะใช้การศึกษาเป็น
 เครื่องพัฒนาคน ทั้งในแง่สติปัญญาและทักษะวิชาชีพ ส่วนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 นั้น
 มุ่งเน้นการถ่ายทอดค่านิยม พฤติกรรมและหลักความเชื่อตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็น
 สิ่งที่ทำให้แผนการศึกษามีลักษณะสอดคล้องกับผู้อื่นทุกรูปแบบอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจเป็นเพราะ
 รัฐบาลขณะนั้นเป็นรัฐบาลที่มีแนวนโยบายต่อต้านลักษณะกึ่งเสรีนิยมกึ่งสังคมนิยมในสังคมช่วง
 พ.ศ. 2516 - 2519 อย่างรุนแรง แต่หลักการของการปฏิรูปการศึกษาก็ยังได้รับการบรรจุเป็น
 สาระสำคัญไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 หลักสูตร
 มัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 แผนพัฒนาการศึกษา
 แห่งชาติฉบับที่ 4 และ 5 ในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตรและแนวทางแก้ไขในควาไม่เหมาะสมของ
 การศึกษาในเรื่องเอกภาพการบริหารการศึกษา¹

ในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ โดยทั่วไปการจัดการศึกษาสายสามัญยังคงเป็นไปตาม
 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 - 5 ซึ่งปัญหา
 ของการจัดการศึกษาที่ได้ดำเนินการมาในแผนพัฒนาการศึกษามันที่ 3 ยังไม่สอดคล้องกับสภาพ
 เศรษฐกิจและสังคมไทย กล่าวคือ ระบบการศึกษามิได้มุ่งส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมอันเป็นอาชีพหลัก
 ของประชาชน หลักสูตรในระดับต่าง ๆ ยังไม่จบในตัวเอง ผู้เรียนมีความต้องการเรียนสูงขึ้น
 เพื่อมุ่งรับราชการมากกว่าประกอบอาชีพอิสระ และจากระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
 พ.ศ. 2503 นั้น ได้ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 เป็น 7 ปี โดยแยกเป็นระดับประถมศึกษา
 ตอนต้น 4 ปี ระดับประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี ทั้งขยายเกณฑ์อายุจากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ.
 2494 ที่วางเกณฑ์ไว้ว่า "กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ 15
 เป็นอย่างน้อย" มาจนอายุ 15 ปีบริบูรณ์เป็นอย่างน้อย ที่ว่าอายุย่างเข้าปีที่ 15 นั้น อายุจริง
 อาจเป็นเพียง 13 ปี 3 เดือน แต่ถาใช้คำว่า 15 ปีบริบูรณ์ ย่อมหมายความว่า เกณฑ์ต่ำสุดของ
 อายุนี้ยังขยายออกไปอีก 1 ปี 9 เดือน การขยายชั้นการศึกษาภาคบังคับเป็น 7 ปี ไปพร้อม ๆ
 กับการขยายอายุดังกล่าวนี้ ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2506 มีความสอดคล้องกับมาตรฐาน

¹ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 181

สากลเป็นไปตามแผนการฯ¹ และเป็นไปตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2505² และเมื่อรวมกับเวลาเรียนของระดับมัธยมศึกษา (ม.6 - ม.8) ซึ่งเป็นการเรียนวิชาสามัญศึกษา นักเรียนจึงต้องใช้เวลาเรียนรวมกันถึง 12 ปี³ และยังไม่สามารถผลิตบุคคลให้โดยคุณภาพเหมาะสมกับผลตอบแทนจากการศึกษาในสัดส่วนที่เป็นธรรม จึงทำให้บุคคลส่วนมากพยายามชวนชวนศึกษาเพิ่มเติมเพื่อวุฒิบัตรเป็นสำคัญ มากกว่าให้สอดคล้องกับความต้องการของภาวะเศรษฐกิจและสังคม⁴

สำหรับด้านการจัดการศึกษาของเอกชนก็ได้เกิดปัญหายุ่งยากขึ้น เนื่องมาจากการที่รัฐให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา โดยไม่กำหนดแนวนโยบายให้ชัดเจนว่า จะให้โอกาสเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านใด ระดับใด เพียงไร จึงก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาในด้านการคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาเอกชนส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำกว่า เพราะสถานศึกษาเอกชนพยายามลดรายจ่ายโดยการจ้างครูที่มีคุณวุฒิต่ำ แทะกลับเพิ่มจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้น ปัญหาสวัสดิการ และคุณภาพครู คือครูโรงเรียนเอกชนมักได้รับอัตราเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิ สวัสดิการที่โรงเรียนจัดให้ไม่พอกับที่โรงเรียนรัฐจัดให้ ปัญหาการเรียกเก็บเงินพิเศษนอกเหนือไปจากค่าธรรมเนียมการเรียน ปัญหาการผลิตกำลังคนเกินความต้องการ⁵

การพัฒนาการศึกษาระยะต่อมาจึงเป็นการพัฒนาบุคคลเพื่อพัฒนาประเทศ โดยให้ความเสมอภาคและพยายามขยายการศึกษาออกไปอย่างทั่วถึงเพื่อรับกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.5 ต่อปี ใน พ.ศ. 2518 ขณะเดียวกันรัฐได้อนุมัติโครงการเพิ่มโดยการรณรงค์วางแผนครอบครัวให้อัตราการเพิ่มของประชากรลดลงเหลือ 1.5 ต่อปี ใน พ.ศ. 2529⁶

¹วันทนา เลิศสินไทย นโยบายการจัดการศึกษาและการขยาย... หน้า 258

²ศธ. กรมวิชาการ ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ หน้า 159 - 160

³ค.

⁴สศส. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) หน้า 9 - 10

⁵ค. หน้า 11

⁶สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

และปรับปรุงคุณภาพของประชากรให้สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนในระยะยาวอีกด้วย¹ และด้านการจัดการศึกษาสายสามัญ รัฐต้องการขยายการศึกษาภาคบังคับให้พอเพียงกับความต้องการของเด็กในวัยเรียนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เป็นไปได้ลำบาก เพราะเมื่อต้นแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 รัฐยังจัดได้ไม่ทั่วถึง ในระดับมัธยมศึกษาก็ยังมีปัญหาเรื่องความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ขาดการขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของรัฐ ยังคงให้เกิดผลกระทบต่อนักเรียนในการจัดการศึกษาภาคเอกชน ทั้งนี้เพราะว่ารัฐมิได้ขยายไปสู่ชนบทเพียงพอเท่าใดนัก ยังมีการขยายในตัวเมืองด้วย ทำให้โรงเรียนเอกชนในตัวเมืองหลายแห่งมีนักเรียนจำนวนลดน้อยลง โรงเรียนประเภทสมทบการขาดทุน ต้องเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก² โรงเรียนเอกชนจึงต้องพยายามปรับตัวเพื่อگونบเทมาพของการจัดการศึกษาสายสามัญของตนไว้

นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529

สืบเนื่องมาจากรัฐได้ใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 เพื่อควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2520 เป็นผลให้เอกชนจะต้องปรับปรุงการจัดการศึกษาสายสามัญให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมาในช่วงก่อนหน้านี้

การกล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ จะแบ่งเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือ ระยะ พ.ศ. 2518 - 2525 และ

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

²กองบรรณาธิการ "การพัฒนาการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 และทิศทางการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6" วิทยากรย 83(6) :

พ.ศ. 2525 - 2529 ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงนโยบายของรัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาสายสามัญของ
เอกชนตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2518 - 2525 ฉบับดังกล่าว

1. นโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ.

2518 - 2525

"เมื่อศึกษากันถึงระบบการศึกษาของประเทศต่าง ๆ เราไม่ควรจะดูว่าสิ่งต่าง ๆ
ภายนอกโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญเสียยิ่งกว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงภายในโรงเรียน เป็น
เครื่องกำกับและแปลความหมายของสิ่งที่อยู่ในโรงเรียน...ระบบการศึกษาของชาติ
หนึ่ง ๆ เป็นสิ่งมีชีวิต เป็นผลของบรรดาการต่อสู้และปัญหาที่ยากที่ถูกลืมกันไป และ
(เป็นผล) ของบรรดาการสู้รบอันนานมาแล้ว"¹

เอ็ม แซคเลอร์ นักการศึกษาชาวตะวันตก ได้กล่าวขอความข้างต้นไว้อย่างน่าสนใจ
เกี่ยวกับกฎความจริงของการศึกษาในฐานะที่การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง
ประเทศให้ทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยเฉพาะภาวะของเศรษฐกิจ สังคม
และการเมืองเป็นปัจจัยนำ การจัดการศึกษาสายสามัญ 2518 - 2520 ได้อยู่ในโครงการปฏิรูป
การศึกษา ซึ่งการดำเนินการที่ผ่านมาไม่มีปัญหาเพราะสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั้งการศึกษาและความ
ต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเอื้ออำนวยให้มีความคิดในการปฏิรูปการศึกษา ประกอบกับ
คณะรัฐบาลช่วงระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2517 ได้ให้ความสนับสนุนเป็นอย่างดี² แต่ในขณะนั้น
แนวทางการเมืองยังไม่ชัดเจน สภาพการเมืองสับสน และมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง
ประกอบกับเงื่อนไขสำคัญของการปฏิรูปการศึกษานั้นจะบรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อ มีการปฏิรูป

¹ M.Sadler (คัดแปลงจากที่อ้างถึงใน F.W.Hoykee. Comparative Studies in Southeast Asian Education. Heinmann Educational Books (Asia) 1973. p. 2 - 3) อ้างอิงมาจาก เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า 466

² ศษ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 179

ทั้งโครงสร้างทั้งระบบและกระบวนการ รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างอื่นนอกวงการศึกษา อันได้แก่ การพัฒนาการเกษตรกรรม และการกระจายรายได้สู่ชนบท การปรับปรุงระบบราชการให้ทำงาน เพื่อประชาชนมากขึ้น การปรับปรุงระบบราชการปกครองท้องถิ่น การวางนโยบายเรื่องการใช้ สื่อมวลชน เพื่อการศึกษา เป็นต้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาได้พยายามวาง แนวทางปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 ซึ่งกำหนดให้กระจาย อำนาจการปกครองท้องถิ่น และให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ แต่ ความผันแปรทางการเมืองทำให้แนวทางปฏิรูปการศึกษามบางส่วน โดยเฉพาะระบบบริหารการศึกษา การกระจายอำนาจทางการศึกษาในระบบโรงเรียน และระบบนอกโรงเรียนไม่มีความเหมาะสม ทางการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีทางในการดำรงชีวิตของสังคม ต้องนำมาพิจารณาใหม่ เพราะเมื่อแนวทางการเมืองเปลี่ยนไป แนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาไม่ได้รับการตอบสนอง จากรัฐบาล แม้แต่เงื่อนไขที่จะปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องตามที่คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาได้ กำหนดไว้¹ ก็ตรงกันข้ามกับนโยบายของพรรคการเมืองที่ประกอบขึ้นเป็นรัฐบาล เมื่อรัฐบาล ไม่มีนโยบายปรับปรุงการปกครองระบอบท้องถิ่นให้เป็นประชาธิปไตย จึงเกิดอุปสรรคต่อการ กระจายอำนาจการจัดการศึกษาควย เพราะอาจจะมีการขัดแย้งกันระหว่างอำนาจที่ไ้มาจากการ เลือกตั้ง และอำนาจที่ไ้มาจากการแต่งตั้ง²

การเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีที่ได้รับหลักการรายงานของคณะกรรมการการปฏิรูป การศึกษาไว้เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2517 และอนุมัติให้ดำเนินการได้นั้น ปรากฏว่าในการประชุม วันที่ 14 มกราคม 2518 คณะรัฐมนตรีชุดเดียวกัน ซึ่งมีนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีมติให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีเดิมเสียใหม่ เป็นให้ส่งรายงานของคณะกรรมการปฏิรูป การศึกษาให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาดำเนินการโดยให้กระทรวงมหาดไทย และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาก่อน

¹ "สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการศึกษา" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 14(2) :

11 - 35 ธันวาคม 2522 - มกราคม 2523

² ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 179

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ประชุมพิจารณารายงานของคณะกรรมการปฏิรูป การศึกษาอย่างละเอียดในการประชุมเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 25 มีนาคม และ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 และมีมติเห็นชอบด้วย หลักการของรายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา จึง ได้เสนอเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2518 ให้คณะรัฐมนตรีในสมัยที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี พิจารณาใหม่ คณะรัฐมนตรีชุดนี้ประชุมเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2518 พิจารณา แล้วมีมติรับหลักการ และได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา โดยมีนายนิพนธ์ ศศิธร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน แต่เนื่องจากเกิด "การปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" ขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 "คณะปฏิรูปแผ่นดิน" ไม่เห็นชอบกับหลักการของคณะกรรมการปฏิรูป การศึกษา จึงทำให้โครงการปฏิรูปการศึกษาดำเนินไปด้วยความล่าช้า ต่อมาคณะกรรมการปฏิรูป การศึกษาได้ตั้งคณะกรรมการวางแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีนายแพทย์บุญสม มาร์ติน เป็น ประธานกรรมการและคณะกรรมการนี้ได้ออกเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520¹ ขึ้นใช้แทน แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของรัฐนี้ได้นำให้ ถ้อยคำของแซคเลอร์ ที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น นำมาอธิบายลักษณะการพัฒนาศึกษาของไทยได้ชัดเจน มากขึ้น และทำให้พบว่า การที่การปฏิรูปการศึกษาไม่ประสบผลในส่วนที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจ บริหารการศึกษานั้น เกี่ยวข้องกับข้อจำกัด 3 ประการ คือ

1. ทางด้านการเมือง เมื่อการเมืองเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีอาจแยกระบบการศึกษา ออกจากระบบสังคมหรืออื่น ๆ ได้ การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารประเทศ และเป็นไปตามระบบราชการ² ซึ่งโดยทั่วไปมีลักษณะที่รวมอำนาจเข้าสู่ ศูนย์กลางและมีแรงต่อต้านการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบอย่างมาก³

¹ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 180 - 181

²พิพวรรณ บุญช่วย "สภาพการศึกษาของไทยใน พ.ศ. 2520 - 2522" วารสาร การศึกษาแห่งชาติ 15(5) : 16 - 24 มิถุนายน - กรกฎาคม 2524

³ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ "นโยบายการศึกษา..." วิจัยการศึกษา 4(10) : 18 - 23

2. การกระจายอำนาจการศึกษาไปสู่ส่วนท้องถิ่น ถ้าไม่มีการกระจายอำนาจ การปกครอง การคลัง และระเบียบอื่น ๆ ให้สอดคล้องกันแล้ว ก็ยากที่การกระจายอำนาจทาง การศึกษาจะสำเร็จผล

3. นโยบายการปฏิรูปการศึกษานี้ จัดทำกันในเฉพาะผู้นำการศึกษาและนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น จึงขาดแรงสนับสนุนจากมหาชนที่จะผลักดันให้การปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของโครงสร้างการบริหารการศึกษา ที่กระจายอำนาจการบริหารออกไปให้ บรรลุผลได้

แม้ว่าหลักการและแนวปฏิบัติของการปฏิรูปการศึกษา มิได้นำมาใช้โดยตรงแต่เมื่อพิจารณา สาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แล้ว ก็ไม่ต่างกันนัก ความแตกต่างของ เอกสาร 2 ฉบับนี้ จะอยู่ที่เจตนารมณ์ของผู้จัดทำหรือผู้แก้ไข กล่าวคือ แนวทางของคณะกรรมการ ปฏิรูปการศึกษา มุ่งที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน ทั้งในแง่สติปัญญาและทักษะวิชาชีพ ส่วนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 นั้น มุ่งเน้นการถ่ายทอดคตินิยม ค่านิยม พฤติกรรม และ หลักความเชื่อตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้แผนการศึกษามีลักษณะสอดคล้องกับ ทุกรูปแบบอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจจะเป็นเพราะรัฐบาลขณะนั้น เป็นรัฐบาลที่มโนนโยบายต่อต้าน คตินิยม เสรีนิยม กึ่งสังคมนิยม ในช่วง พ.ศ. 2516 - 2519 อย่างรุนแรง

การจัดการศึกษาของรัฐในช่วง พ.ศ. 2520 - 2525 จึงใช้หลักการของแผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ซึ่งแผน พัฒนาการศึกษานี้ได้มุ่งปรับปรุงหลักสูตร โครงสร้างระบบบริหารและการกระจายอำนาจบริหาร การศึกษา เน้นความเสมอภาคทางการศึกษา ระดมสรรพกำลังและการลงทุนทางการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ในส่วนของการศึกษาที่จัดโดยเอกชนนั้น รัฐมีนโยบายระยะยาวเกี่ยวกับการ ให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้มีความคล่องตัวในการบริหารและพัฒนาทาง วิชาการภายใต้ความควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษา ระดับสายสามัญนั้นรัฐได้เริ่มใช้ระบบชั้นเรียนจาก 4:3:3:2 (2) เป็น 6:3:3¹ ในปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป ขยายการศึกษาค้นคว้าและมัธยมศึกษา ให้ทั่วถึง มากกว่าแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่แล้ว ๆ มา² ในระยะเดียวกันนี้รัฐได้ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 โดยยึดแนวนโยบายของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 แนวนโยบายของรัฐได้เปิดให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษา ดังคำแถลง นโยบายทางด้านการศึกษารัฐบาลขึ้นปี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี พลตรีศิริ สิริโยชิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ความสำคัญตอนหนึ่งว่า

"...รัฐบาลนี้จะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม จะจัดให้บุคคลมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาอบรม ตามความสามารถทางสติปัญญา และเน้นการพัฒนาการศึกษาในชนบท เพื่อการอาชีพ และยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น พร้อมกับจะหามาตรการเพื่อให้มีเอกภาพ ทั้งในด้านนโยบายและการบริหารการศึกษาเป็นประการสำคัญ..."³

ที่กล่าวมานั้น เป็นนโยบายทั่วไปในการจัดการศึกษาของรัฐ แต่สำหรับการศึกษาที่จัดโดย เอกชน รัฐได้กำหนดนโยบายไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หมวด 2 มาตรา 24 รัฐกำหนดบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาไว้ว่า

¹4:3:3:2 (3) คือระดับประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี ประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 2 ปี สายอาชีพ 3 ปี

6:3:3 คือระดับประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี

²สกศ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524)

³สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยแรก) ครั้งที่ 1 - 5 พ.ศ. 2519

"มาตรา 24 รัฐพึงเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมรับภาระจัดการศึกษาได้ภายในขอบเขต
ที่รัฐกำหนด แต่รัฐจะต้องดูแลให้สถานศึกษาของเอกชนทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งที่
จัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน ดำเนินงานให้สอดคล้องกับ
นโยบาย แผนงาน โครงการ และเอกลักษณ์ ของการศึกษาของชาติ ทั้งนี้การศึกษา
ที่เอกชนจัดนั้นจะต้องไม่แสวงหากำไรเกินควร"¹

สำหรับในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล ระยะ พ.ศ. 2519 - 2524² สรุปได้ความว่า
จะยกมาตรฐานการศึกษาของเอกชนให้สูงขึ้น และให้คุณภาพเท่าเทียมกัน รัฐเปิดโอกาสให้เอกชน
จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ในขอบเขตที่รัฐกำหนด ส่งเสริมให้จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา
จะช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ทั้งนี้เอกชนจะต้องรักษาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องกับ
นโยบายโครงการและเอกลักษณ์ของการศึกษาของชาติและไม่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อแสวงหา
กำไรเกินควร³

จากนโยบายของรัฐบาลนั้น พิจารณาได้ว่าแม้รัฐจะตั้งเป้าหมายในการจัดการศึกษา โดย
ขยายการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาออกไปอย่างกว้างขวาง แต่รัฐยังเปิดโอกาส
ให้เอกชนจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและส่งเสริมให้จัดการศึกษาระดับอนุบาล แต่ทั้งนี้รัฐ

¹ศธ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หน้า 8 - 9

²ประกอบควยคดะรัฐบาลของ

1. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (15 ก.พ. 2519 - 20 ต.ค. 2519)
2. นายชินนทร กรัยวิเชียร (8 ต.ค. 2519 - 20 ต.ค. 2520)
3. พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (12 พ.ค. 2522 - 29 ก.พ. 2523)
4. พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (3 มี.ค. 2523 - 19 ธ.ค. 2524) (เปรม 1)

³ชนิตา รัชพลเมือง "แนวนโยบายการศึกษาเอกชนสายสามัญของประเทศไทย"

วารสารบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4 : 74 - 85 กันยายน 2526

ก็ได้วางกรอบของการจัดไว้ด้วย¹ ข้อที่น่าสังเกตคือ รัฐเปลี่ยนจากการใช้คำว่า "แม่งแรง" มาเป็น "รวมรับภาระ" ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ซึ่ง 2 คำนี้ มีน้ำหนักในการควบคุมการจัดการศึกษาต่างกัน คือการรวมรับภาระนั้นจะมีการควบคุมมาตรฐานการศึกษาชัดเจนกว่าลักษณะการแม่งแรง และการอุดหนุนใดระบุว่าให้ทางคานาวิชาการมากขึ้น ซึ่งหมายความว่า การอุดหนุนทางการเงินจะต้องลดลง² เพื่อให้โรงเรียนเอกชนได้พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น งบประมาณที่รัฐเคยอุดหนุนเป็นจำนวนเงินนั้นรัฐจะแบ่งมาเป็นงบประมาณการจัดพัฒนาวิชาการทั้งต้องการให้โรงเรียนเอกชนดำรงอยู่ได้โดยไม่หวังการอุดหนุนทางการเงินจากรัฐบาล ความต้องการของรัฐดังกล่าว การอุดหนุนทางการเงินจึงต้องลดลง³

นโยบายของรัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาของเอกชนในช่วงนี้ จึงมีผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนของเอกชนมาก หลังจากที่ได้รับผลกระทบกระเทือนมาจากเหตุการณ์ในระยะ พ.ศ. 2516 - 2518 แล้ว

2. นโยบายของรัฐบาลในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2525 - 2529

จากการจัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐ ระยะที่ผ่านมาในช่วง พ.ศ. 2518 - 2525 นั้น เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2520 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เป็นส่วนใหญ่ แม้ว่าจะคาบเกี่ยวไปยังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 และฉบับที่ 5 ด้วย แต่เป็นเพียงความเชื่อมโยงกันเท่านั้น การพัฒนาการศึกษาที่ผ่านมา ยังคงมีปัญหาซึ่งแยกกล่าวเป็นประเด็นได้ดังนี้

¹ชินทา วัชรพลเมือง "แนวนโยบายการศึกษาเอกชนสายสามัญของประเทศไทย" วารสารบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4 : 74 - 85 กันยายน 2526

²กจช. ก/ป8/2521/4 เรื่อง การดำเนินกิจการโรงเรียนราษฎร์ และการเรียนการสอนของครูโรงเรียนราษฎร์

³สกก. การศึกษาไทยปี 2525 หน้า 3 - 7

1. ปัญหาความเสมอภาคทางการศึกษา

แม้ว่ารัฐบาลจะได้จัดสรรทรัพยากร เป็นจำนวนมากเพื่อพัฒนาการศึกษาตลอดระยะเวลา 20 ปี ที่ผ่านมาแล้วก็ตาม แต่การกระจายสถานศึกษายังมีปัญหาและมาตรฐานของสถานศึกษายังมีความแตกต่างกันอยู่มากเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในเมืองและชนบทมีความเหลื่อมล้ำกันมาก ทำให้เด็กในชนบทมีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงที่ไม่ใช่ภาคบังคับน้อยกว่าเด็กในเมือง และการกระจายสถานศึกษายังไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และจำนวนประชากรแม้จะมีการลงทุนจัดสถานศึกษาในเมืองมากกว่าชนบท โดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกคุกคามจากภัยคอมมิวนิสต์

2. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแต่ละระดับยังไม่โดยลดี ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านมาตรฐานการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดยเฉพาะระหว่างสถานศึกษาในเมืองและชนบทอันมีสาเหตุมาจากการให้ความสำคัญในการขยายสถานที่เรียน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้สามารถรับนักเรียนระดับประถมศึกษาใหม่ โอกาสเรียนระดับสูงมากขึ้น ทำให้เหลืองบประมาณที่จะนำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสัปดาห์ที่จำกัด และการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน การตรวจและนิเทศโรงเรียนยังทำได้ไม่เต็มที่ตามแผนพัฒนาการศึกษา ทำให้มาตรฐานการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงอีกมาก

3. ปัญหาการปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การนำหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ไปใช้แล้วพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการผลิตแบบเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ไม่ทันเปิดภาคเรียนและไม่เหมาะสม อาทิเช่น ในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มีหนังสือเรียนเฉพาะวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์เท่านั้น¹

นอกจากนี้ การอบรมครูเพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามหลักสูตรใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังทำได้ไม่เต็มที่และทั่วถึง

¹"หนังสือเรียนสำหรับเด็กชั้นประถม" วารสารการศึกษาเอกชน (5) : 31 - 33

4. ปัญหาเกี่ยวกับเอกภาพของระบบบริหารและการจัดการศึกษา

โดยหลักการแล้ว การบริหารการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ควบคุมการดำเนินงานทั้งระบบในทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างเต็มที่ การบริหารงานในปัจจุบันทำให้เป็นปัญหาต่อการพัฒนาประสิทธิภาพ และไม่เอื้ออำนวยให้การไหลทรัพยากรอย่างประหยัด

5. ปัญหาด้านความมั่นคง

การพัฒนาทางด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา จากการที่สภาพทางด้านการเมือง สังคม การเมือง และการปกครองได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีผลกระทบต่อการศึกษา ซึ่งไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ประชาชนมีความสนใจ ในคุณธรรมและจริยธรรมเท่าที่ควร

6. ปัญหาการจัดการศึกษาระหว่างรัฐกับเอกชน

รัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนว่าจะให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านใด ระดับใด เพียงไร ทำให้ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของเอกชนได้แน่นอน และทำให้เอกชนมุ่งจัดการศึกษาระดับและประเภทที่จะให้ผลตอบแทนสูงสุด อีกทั้งรัฐไม่มีมาตรการให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนที่เหมาะสม ทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนมีความแตกต่างกันมากทั้งในระหว่างสถานศึกษาเอกชนเองและระหว่างสถานศึกษาของเอกชนกับของรัฐ

นอกจากปัญหาดังกล่าว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา ในด้านการดำเนินงานด้านการบริการทางวิชาการและด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาที่ให้แก่ชุมชนยังทำได้ไม่เต็มที่และการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษายังมีน้อยมาก¹ ปัญหาทางการศึกษานั้นมีมากขึ้นเนื่องจากได้รับผลกระทบมาจากสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นจึงให้มีการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และมุ่งแก้ปัญหาให้ถูกต้องตามจุดโดยการวางแผนพัฒนาการศึกษามันที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) เพื่อมุ่งเน้นที่จะให้มีการดำเนินงานตามโครงการที่มี

¹ ประยูร ศรีประสาธน์ "ความต้องการด้านการศึกษาในอนาคต" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 15(5) : 25 - 28 มิถุนายน - กรกฎาคม 2524

ความสำคัญที่สุด 6 โครงการ คือการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา เน้นอำเภอเป้าหมาย ที่มีปัญหาความยากจนและด้อยพัฒนาทางสังคม การปรับปรุงคุณภาพของการประถมศึกษา การขยาย การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ทั่วถึงมากขึ้น¹ ทั้งรัฐจะจัดสรรงบประมาณการศึกษาอย่างน้อย ร้อยละ 20 ของงบประมาณทั่วไปประเทศ หรือไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน ประเทศพร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากร เพื่อมุ่งกระจายบริการทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สำหรับการจัดการศึกษาของเอกชนนั้น จะส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดใ้ภายในขอบเขตและสัดส่วนที่รัฐบาลกำหนด และมุ่งปรับปรุง ระบบและวิธีการส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น

จากนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษานั้น จะพบว่าเอกชนยังคงได้รับความสำคัญใน ฐานะผู้ร่วมภาระในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และ นโยบายที่รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งแถลงไว้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเอกชนว่า

"...จะส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน โดยให้เอกชนมีส่วนร่วมใน การศึกษาภายในขอบเขตและสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนั้นจะพยายามสนับสนุนให้ สถาบันทางการเงิน เขาช่วยเหลือสถานศึกษาเอกชน และจะส่งเสริมคุณภาพทาง การศึกษา ของสถานศึกษาเอกชนให้ดีขึ้น..."²

การปรับปรุงหน่วยงานที่หน้าที่ควบคุมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน

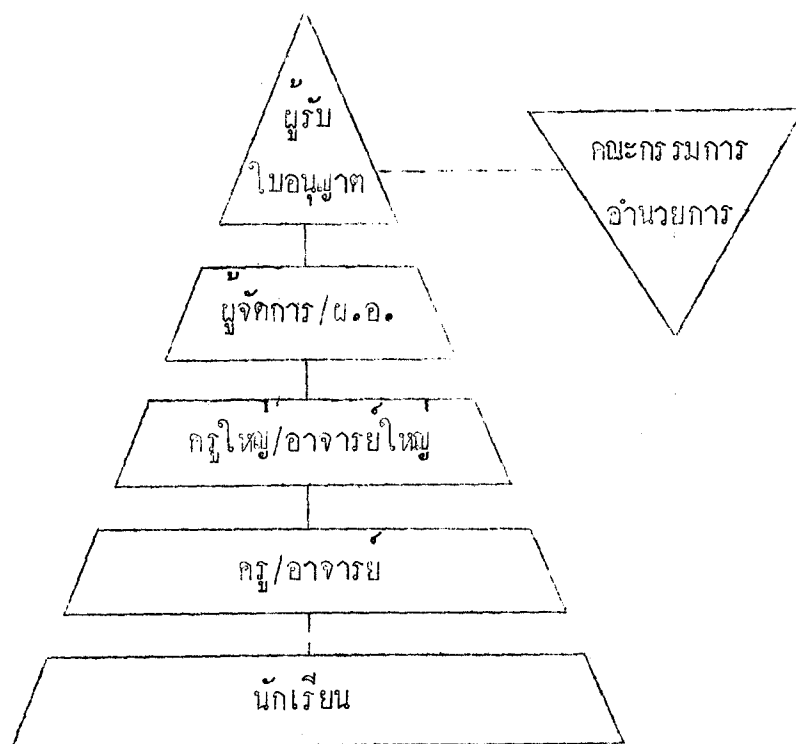
การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ได้อยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติฉบับแก้ไขจาก พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 ในด้านหน่วยงานที่ควบคุมและช่วยเหลือ โรงเรียนเอกชน มิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากโครงสร้างเดิม ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุง

¹ศธ. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 161 - 163

²"6 ปัญหาหลักในนโยบายเปรม 5" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (33)11 : 22 - 26

พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ครั้งแรกเป็น พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาเอกชน จึงได้มีความชัดเจนขึ้นในด้านการตั้งคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เพื่อทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้ความเห็นและขอเสนอแนะเกี่ยวกับกิจการทั่วไป ของการศึกษาเอกชน แก่รัฐมนตรีและหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากนั้น หน่วยงานย่อยในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ได้เพิ่มฝ่ายแผนงานและฝ่ายสถานศึกษาพิเศษขึ้น ซึ่งแบ่งเป็นการภายในและมีฐานะเทียบเท่ากอง การเรียกสถานศึกษาของเอกชนว่าโรงเรียนราษฎร์นั้น ได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน¹

เมื่อมีการปรับปรุงหน่วยงานที่ควบคุมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนแล้ว โครงสร้างระบบบริหารในโรงเรียนเอกชน ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการออกระเบียบเพื่อกำหนดให้โรงเรียนลักษณะใด ประเภทใด หรือระดับใด ต้องมีคณะกรรมการอำนวยการ เพื่อกำหนดที่ควบคุมดูแลการบริหารโรงเรียนได้ ฉะนั้นผู้รับใบอนุญาตซึ่งมีตำแหน่งเป็นประธานของคณะกรรมการอำนวยการจึงมีโอกาสดูแลกิจการงานต่าง ๆ ของโรงเรียนกับคณะกรรมการอำนวยการได้ ซึ่งนับว่าเป็นการบริหารโรงเรียนโดยองค์คณะบุคคลนั่นเอง ดังภาพประกอบ 3

ที่มา : สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา

พ.ศ. 2525 - 2529

โครงสร้างระบบบริหารดังกล่าว จึงเป็นการปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้นกับยุคสมัย และความเจริญก้าวหน้าของประเทศ ซึ่งควบคุมดังนี้

1. ผู้บริหารกิจการและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งผู้รับใบอนุญาต (เจ้าของ) ผู้อำนวยการ ผู้จัดการ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีความซื่อสัตย์ ครอบครองตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ เช่น อายุ คุณวุฒิ และความประพฤติ เป็นต้น นอกจากนี้ โรงเรียนเอกชนจะต้องมีจำนวนครู อาจารย์เหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและห้องเรียนด้วย
2. สถานที่และบริเวณที่ตั้งสถานศึกษา จะต้องมีเนื้อหา ตามที่กำหนดในกฎหมาย เช่น ระดับอนุบาลศึกษาจะต้องไม่น้อยกว่า 150 ตารางวา ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไม่น้อยกว่า

2. ไร่นอกจากนี้สถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาจะต้องมีสนาม อาาคารเรียน จำนวน และขนาดของห้องเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน ฯลฯ ตามที่กำหนดด้วย

3. อัตรากำลังรวมเนียบการเรียน (ค่าเรียน) รัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนด อัตรากำลังรวมเนียบการเรียน ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ และค่าบำรุง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ในการนี้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานเพื่อประเมินคุณภาพของ โรงเรียนเอกชนประกอบการพิจารณาด้วย

4. มาตรฐานในการใช้แรงงานของผู้รับใบอนุญาต บุคลากรทางการศึกษาต้องอยู่ภายใต้ กฎหมายทางการศึกษา ได้แก่ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน และกฎหมายแรงงาน ฉะนั้นจึงได้มี ความคุ้มครองอย่างน้อยตามกฎหมายแรงงาน เช่น ในเรื่องเวลาทำงาน เวลาพัก วันหยุด วันลา ค่าจ้าง ค่าล่วงเวลา ค่าทำงานในวันหยุด สวัสดิการ ค่าชดเชย เป็นต้น และเจ้าของโรงเรียนจะ ต้องจ่ายเงินเดือน หรือค่าจ้างแก่ครูและครูใหญ่อย่างน้อยต้องเต็มตามวุฒิของครูและครูใหญ่ ตามที่ กำหนดไว้ในบัญชีอัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือน ทั้งนี้เป็นข้อกำหนดของระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ

5. ความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติและศีลธรรมอันดี เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่ควบคุมดูแล สถานศึกษาเอกชนจะต้องคอยตรวจเยี่ยมแนะนำให้สถานศึกษาเอกชนคำนึงกิจการตามกฎหมายและ ระเบียบข้อบังคับและเพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการดำเนินการที่เป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อยและ ความปลอดภัยแห่งชาติ รวมทั้งมิให้มีการดำเนินการที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีและมีขอบข่ายกฎหมาย

6. คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามจัดให้มีมาตรการ ในการควบคุมดูแลด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนมาโดยตลอด และได้ ใช้มาตรการหลายประการ เช่น มีการตรวจเยี่ยมและนิเทศ การจัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ ประชากรของโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

7. จำนวนและสัดส่วนจำนวนนักเรียน เป็นการยากมากที่รัฐจะกำหนดจำนวนนักเรียน และสัดส่วนจำนวนนักเรียนระหว่างโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐ ให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ทั้งนี้เพราะรัฐไม่สามารถคาดคะเนจำนวนนักเรียนในแต่ละปีการศึกษาได้อย่างแม่นยำ และ ไม่สามารถรับนักเรียนเข้าเรียนตามแผนการที่คาดคะเนเอาไว้ได้

การประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525

โดยที่พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ได้แก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 พ.ศ. 2518 เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่ไขควบคุมการจัดการศึกษาของเจ้าของโรงเรียนเอกชนและการให้สวัสดิการแก่ครูโรงเรียนเอกชน ดังที่กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 4 แล้วยัง พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับมาถึง พ.ศ. 2525 เป็นเวลาได้ 28 ปีแล้ว ปัญหาในการใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ควบคุม การจัดการศึกษาของเอกชนได้ขึ้นเนื่องจากบทบัญญัติหลายมาตราไม่เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เปลี่ยนไปในช่วง 28 ปีนั้น และต่อไปในอนาคต¹ ความต้องการที่จะปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 เนื่องจากมีปัญหาดังนี้

1. การดำเนินงานของกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 มีข้อบกพร่องในการดำเนินงานจำกัดยากแก่การปฏิบัติ ไม่สามารถทำให้เงินกองทุนสงเคราะห์เพิ่มขึ้นได้เท่าที่ควร กองทุนสงเคราะห์ควรมีวิธีการดำเนินงานจัดการกองทุนสงเคราะห์เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานกองทุนสงเคราะห์ของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน เพื่อผลประโยชน์ของครูและผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เพื่อยกระดับฐานะทางสังคมของครู เพื่อสวัสดิการและเสถียรภาพของครู ทั้งการดำเนินงานไม่จำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณของแผ่นดิน เนื่องจากรายได้ของกองทุนสงเคราะห์มีเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างงานหรือขยายงานที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ขึ้นได้ จึงสมควรที่จะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องนี้ในพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์²

2. การกำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาของเจ้าของโรงเรียนเอกชนและผู้จัดการไว้ต่ำเพียงประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น โดยส่วนรวมแล้วมักทำให้การศึกษาทำความเข้าใจในนโยบายการศึกษาของรัฐไม่กว้างขวางพอ ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนจึงมุ่งไปในเชิง

¹สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญครั้งที่ 1 - 11 พ.ศ. 2525 ครั้งที่ 5/2525 เรื่องอภิปรายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ 2525 และที่ประชุมยอมรับร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับโรงเรียนเอกชน

²สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 10/2523 เรื่องเหตุที่เสนอร่าง พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์

ธุรกิจมากกว่าเพื่อมุ่งบริการการศึกษาแก่เยาวชน ส่วนใหญ่จะเกิดกับโรงเรียนเอกชนระดับกลาง และระดับเล็ก ซึ่งมีปัญหาทางการเงินเงินปันผล อัตราเงินเดือนของครูตามมาเสมอ และในส่วนของงานบริหารนั้น ผู้จัดการจะต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบมาก ต้องควบคุมดูแลครูใหญ่ และครู รวมไปถึงต้องทำการประเมินประเมินขอจัดแบ่งระหว่างเจ้าของโรงเรียนกับครูใหญ่และครูในโรงเรียนด้วย จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาของเจ้าของโรงเรียนเอกชน และผู้จัดการโรงเรียนให้เพิ่มขึ้น

3. การเลือกสมัครกิจการและหยุดพักกิจการชั่วคราว การยุบชั้นเรียนและห้องเรียนที่กระทำไปโดยมิได้แจ้งให้ครูและนักเรียนทราบล่วงหน้า ก่อให้เกิดการว่างงานของครูโรงเรียนเอกชนและนักเรียนตองหาที่เรียนใหม่

4. อัตราเงินเดือนสำหรับครูโรงเรียนเอกชน แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีระเบียบให้โรงเรียนเอกชนจ่ายค่าจ้างสอนแก่ครูตามวุฒิการศึกษา ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 แล้วก็ตาม แต่ยังมีโรงเรียนเอกชนจำนวนมากจ่ายครูด้วยอัตราเงินเดือนต่ำกว่าวุฒิการศึกษาและครูนั้นต้องเซ็นชื่อรับเงินตามวุฒิ ปัญหานี้ควรมีข้อกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ¹

ปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้นได้เนื่องจากความบกพร่องของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2518 ที่บัญญัติไม่ครอบคลุมและไม่สามารถใช้บังคับได้ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กฎและระเบียบของพระราชบัญญัติจึงเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน รัฐจึงเห็นควรยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับเดิมและฉบับแก้ไข ทั้ง 2 ฉบับ แล้วร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 เสียใหม่ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญโดยสรุปเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติเดิมแล้ว มีดังนี้

1. ชื่อพระราชบัญญัติ เดิมโรงเรียนราษฎร์อยู่ในความควบคุมของกองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายที่ใช้บังคับและควบคุมโรงเรียนราษฎร์เรียกชื่อว่า พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ และใช้บังคับมาตั้งแต่ พ.ศ. 2497 ใน พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ให้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ

และให้โอนงานของกองโรงเรียนราษฎร์ไปเป็นของ สช. ชื่อพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ จึงได้เปลี่ยนเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน¹

2. การพิจารณาอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน ตามกฎหมายเดิม การอนุญาตให้ทำได้ ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีก่อน ทำให้การอนุญาตล่าช้า จึงได้แก้ไขบทบัญญัติให้ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นผู้อำนาจอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนในส่วนกลาง และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนาจอนุญาตสำหรับโรงเรียนในส่วนภูมิภาค เป็นการกระจาย อำนาจในการบริหาร ทั้งนี้เพื่อให้การขอจัดตั้งโรงเรียนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว

3. มาตรฐานการจัดการศึกษา ในฉบับบัญญัติให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกระเบียบกำหนด มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนใด ซึ่งตามกฎหมายเดิมไม่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้ ก่อให้เกิดปัญหา และเป็นอุปสรรคในกรณีที่จะเร่งรัดดำเนินการให้โรงเรียนใดแก้ไขปรับปรุงซ่อมเสริมการจัด การศึกษาของโรงเรียน ให้มีความเจริญก้าวหน้าเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น และได้ มาตรฐานสอดคล้องกับนโยบายของทางราชการ

4. บุคลากรในโรงเรียน เดิมได้แก่ เจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่ และครู โดยมี การปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดคุณสมบัติของบุคคลดังกล่าวในเรื่องสัญชาติของบิดาและคุณวุฒิคือ

คำว่า เจ้าของ เปลี่ยนเป็น ผู้รับใบอนุญาต

ผู้จัดการ ให้หมายความถึงผู้จัดการและผู้อำนวยการโรงเรียน

ครูใหญ่ ให้หมายความถึงครูใหญ่และอาจารย์ใหญ่

ครู ให้หมายความถึงครู และอาจารย์

คุณสมบัติของบุคลากรดังกล่าว ก็ได้เปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ จะต้องมีสัญชาติไทยโดยกำเนิด แต่ไม่กำหนดสัญชาติของบิดา เดิมนั้นกำหนดว่า มีสัญชาติไทย และบิดาต้องมีสัญชาติไทยด้วย

¹"รายงานพิเศษ สารสำคัญโดยสรุปและเหตุผลในการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. โรงเรียน เอกชนฉบับรัฐสภาฯรับหลักการแล้ว" การศึกษาเอกชน 7(2) : 6 - 9 พ.ย. 2524 และ สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยวิสามัญ ครั้งที่ 1 - 3 พ.ศ. 2524 ครั้งที่ 2/2524 เรื่องข้อเสนอใหม่ร่าง พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน พ.ศ. ...

เรื่องวุฒิ ก็ได้บัญญัติให้กำหนดพื้นความรู้ของบุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น เจ้าของเดิมไม่ได้กำหนดพื้นความรู้ไว้ จะมีหรือไม่ก็ได้ ขอเพียงมีทรัพย์สิน หรือฐานะพอที่จะจัดตั้ง และดำเนินกิจการโรงเรียนได้พอ กฎหมายใหม่นี้ให้ผู้รับใบอนุญาต จะต้องมีความรู้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการกำหนด เช่นเดียวกัน ผู้จัดการก็ดี ครูใหญ่ก็ดี หรือครูก็ดี ก็จะต้องมีพื้นฐานความรู้สูงขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของบุคคลและให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน

5. การบริหารโรงเรียน เดิมกฎหมายโรงเรียนราษฎร์มิได้กำหนดการบริหารโรงเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการไว้ แต่โดยพฤตินัย โรงเรียนราษฎร์ที่มั่นคงบุคคลอื่นใดแก่มูลนิธิ หรือวัดเป็นเจ้าของ ก็บริหารโรงเรียนในรูปแบบของคณะกรรมการอยู่แล้ว

การกำหนดให้คณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนบางประเภท บางครั้งระดับชั้นก็เพื่อให้หน้าที่ในการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงกิจการของโรงเรียนให้มีความพียงขึ้น และขณะเดียวกันยังมีบทบัญญัติให้รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจออกระเบียบ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนด้วย

ผู้รับใบอนุญาต หรือผู้จัดการที่ได้รับมอบหมาย มีอำนาจลงโทษครูได้ เช่น ตักเตือน โดนเป็นลายลักษณ์อักษร ภาคทัณฑ์ ตักเตือนเตือน ลดเงินเดือน เป็นต้น

6. เรื่องปัญหาแรงงาน กิจการโรงเรียนเอกชน แม้จะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแรงงาน¹ แต่กฎหมายโรงเรียนเอกชนก็ได้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจออกระเบียบกำหนดให้การคุ้มครองการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนได้อีกทางหนึ่ง

เพื่อให้การแก้ปัญหาเรื่องแรงงาน ระหว่างครูกับเจ้าของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงได้มีบทบัญญัติให้คณะกรรมการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูโรงเรียนราษฎร์ เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อขัดแย้ง การจ่ายเงินชดเชยกรณีถูกออกจากงาน หรือจ่ายเงินแทนกรณีประสบอันตรายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งค่าครองชีพของครูใหญ่และครู²

¹ดูเพิ่มเติม "กฎหมายมิใช่กฎหมาย" การศึกษาเอกชน 3(4) : 48 - 50 มกราคม

²"รายงานพิเศษ..." การศึกษาเอกชน 7(2) : 6 - 9 พฤศจิกายน 2524

7. กองทุนสงเคราะห์ ซึ่งกำหนดให้ครู เจ้าของโรงเรียน และรัฐร่วมออกเงินสมทบ และกำหนดให้นำคอกผล ที่ได้จากกองทุนสงเคราะห์ไปใช้จ่าย เพื่อเป็นค่ารักษาพยาบาลให้แก่ครู เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ฝ่ายเจ้าของโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ที่ร่วมออกเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์นี้ ไม่ได้รับประโยชน์จากกองทุนนี้ จึงเห็นสมควรที่จะแก้ไขใหม่ให้มีนิติให้นำเงินกองทุนสงเคราะห์นี้ ไปจัดหาประโยชน์ให้แก่เงินกองทุนสงเคราะห์ได้ตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ครู และฝ่ายผู้บริหารการศึกษา ซึ่งจะขอยืมเงินกองทุนไปใช้จ่ายเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนกรณีประสบทุกข์ อัคคีภัย หรือให้เจ้าของโรงเรียนขอยืม เพื่อนำไปใช้จ่ายเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคารสถานที่ หรือจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนและเพื่อนำคอกผลที่ได้ไปขยายการให้การสงเคราะห์ เป็นค่ารักษาพยาบาล แก่บิดามารดาของครู¹

8. การเลิกมกิจการโรงเรียน เดิมการขอเลิกมกิจการโรงเรียนเอกชน เจ้าของ จะขอเลิกมกิจการโรงเรียน ในระยะเริ่มเปิดเรียนต้นปีการศึกษา กลางปีการศึกษา หรือปลายปี การศึกษาก็ได้ เพราะกฎหมายโรงเรียนเอกชนไม่ได้กำหนดห้ามไว้ ปรากฏว่าเจ้าของโรงเรียน บางรายได้ขอเลิกมกิจการโรงเรียนในระหว่างกลางปีการศึกษา สาเหตุเพราะไม่มีทุน ใช้จ่ายในการดำเนินกิจการโรงเรียนต่อไป หรือมีปัญหาขัดแย้งกับฝ่ายครู ก่อให้เกิดปัญหาครู ไม่มีงานทำ นักเรียนไม่มีที่เรียน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ เข้าไปรับรู้และช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ด้วย

กฎหมายใหม่ กำหนดให้เจ้าของที่จะขอเลิกมกิจการโรงเรียนต้องยื่นคำขอเลิกม ก่อนสิ้นสุดการศึกษาประจำปี ไม่น้อยกว่า 90 วัน หรือภายในระยะที่ผู้อนุญาตผ่อนผันให้ตามความ จำเป็น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของนักเรียน²

1 อภาพร สุขาวษ์ "แนวโน้มการจัดตั้งกองทุนการศึกษาเอกชนในประเทศไทย"
วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 19 - 26 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

2 "รายงานพิเศษ... การศึกษาเอกชน 7(2) 6 - 9 พฤศจิกายน 2524

ขอบัญญัติในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 นี้ มีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ ต้องการให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และมีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับ 2) พ.ศ. 2518 ด้านการช่วยเหลือการบริหารโรงเรียนเอกชนคลองทั่วขึ้น¹ ทั้งได้จัดทำแผนอุดหนุนการศึกษา เอกชนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยอุดหนุนในส่วนที่เป็นเงินจะค่อย ๆ ลดลง แต่จะเพิ่มการอุดหนุนด้านวิชาการให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานให้ดีขึ้น และให้สถานศึกษาดำรงอยู่ได้โดยไม่หวังการอุดหนุนทางการเงินจากรัฐบาล²

นโยบายการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2518 - 2529

การที่รัฐบาลต้องการอุดหนุนช่วยเหลือโรงเรียนเอกชนนั้นสืบเนื่องมาจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ มุ่งให้เอกชนเข้าร่วมรับภาระการจัดการศึกษา ในลักษณะแบ่งแรง ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ว่า "...การจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรงคือ รัฐจัดเองบ้างและยอมให้คณะหรือเอกชนจัดในส่วนที่ให้การศึกษาค่ากว่าชั้นอุดมศึกษาบาง..."

งบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชนได้มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น จำเป็นต้องเพิ่มเงินเดือนครูโรงเรียนเอกชนตามไปด้วย เจ้าของโรงเรียนจึงต้องพยายามหาทางออกด้วยการเรียกร้องขอเพิ่มค่าเล่าเรียน เพื่อป้องกันมิให้มีการเพิ่มค่าเล่าเรียนโดยไม่มีที่สิ้นสุด รัฐจึงจำเป็นต้องเพิ่มเงินอุดหนุนขึ้นไปอีก เป็นการช่วยเหลือมิให้อุปการะนักเรียนต้องได้รับความเดือดร้อน ปัญหาโรงเรียนราษฎร์จึงกลายเป็นปัญหาทางการเมืองระดับชาติขึ้นมาทันที เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐบาลอยู่ไม่น้อย

¹มงคล ศรีไพรวรรณ "อะไรใหม่ใน พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525"

วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 6 - 18 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

²สกศ. การศึกษาไทยปี 2525 หน้า 89

ใน พ.ศ. 2518 รัฐได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ขึ้นมาอีกฉบับหนึ่ง และได้กำหนดหลักการส่งเสริมโดยอ้อมทางค่านิยมวิชาการ และหลักการอุดหนุนซึ่งมีมาจนปัจจุบัน สรุปได้คือ

1. การช่วยเหลือครูโรงเรียนเอกชนเป็นเงินสมทบเงินเดือนและเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว ซึ่งได้แก่

1.1 เงินสมทบเงินเดือน

1.2 เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว

1.3 เงินเพิ่มตามวุฒิ

1.1 เงินสมทบเงินเดือน ตามความหมายนั้นคือ เงินอุดหนุนที่รัฐบาลออกสมทบกับเงินเดือน ที่เจ้าของโรงเรียนต้องจ่ายเป็นประจำอยู่แล้ว แต่จะให้แก่ครูคนละเท่าใดนั้น เพื่อสะดวกในทางปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการก็ได้กำหนดให้เป็นอัตราตามวุฒิ โดยมุ่งหวังว่าเจ้าของโรงเรียนควรจะจ่ายเงินเดือนให้ครูไม่มากนักน้อย อย่างน้อยที่สุดเจ้าของโรงเรียนควรจะจ่ายเงินเดือนประจำปีให้ครู อย่างที่หลาย ๆ โรงเรียนกระทำอยู่แล้ว โรงเรียนใดจะได้รับเงินสมทบเงินเดือนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน จำนวนครู และอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนนั้น

1.2 เงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว เป็นเงินอุดหนุนอีกประเภทหนึ่งที่รัฐจ่ายให้แก่ครูเพื่อช่วยเหลือในเรื่องค่าครองชีพ เป็นการชั่วคราว ครูที่จะได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราวนั้นจะต้องเป็นครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่ไม่ได้ปรับปรุงค่าธรรมเนียมการเรียนในปีการศึกษา 2521 และเป็นโรงเรียนที่เปิดทำการสอนอยู่ก่อนปีการศึกษา 2521 สำหรับครูในโรงเรียนอื่น ๆ เจ้าของโรงเรียนจะเป็นผู้จ่ายให้เอง

1.3 เงินเพิ่มตามวุฒิ เป็นเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้แก่ครูเพียงชั่วคราวระยะ 8 เดือน คือตั้งแต่เดือนตุลาคม 2521 ถึงพฤษภาคม 2522 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงเงินเดือนตามวุฒิใหม่ในระหว่างปีการศึกษา หลังจากนั้นคือตั้งแต่ปีการศึกษา 2522 เป็นต้นไป เจ้าของโรงเรียนจะต้องรับภาระจ่ายให้แก่ครูเองโดยให้เจ้าของโรงเรียนปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมได้ตามความเหมาะสม สำหรับโรงเรียนใดที่ไม่ประสงค์จะปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมการเรียน เจ้าของโรงเรียนก็ต้องรับภาระจ่ายเงินเพิ่มวุฒิให้แก่ครูเองเช่นเดียวกัน

2. ให้เงินสงเคราะห์ตามส่วนที่รัฐบาลจัดสรรเข้าในกองทุนสงเคราะห์ ซึ่งมีจำนวน เป็น 2 เท่าของเงินเดือนสมทบของครู คิดเท่ากับร้อยละ 6 ของเงินเดือน เงินจำนวนนี้จะทำ ฝากเข้าไว้ที่ธนาคารกรุงไทย และธนาคารออมสิน เพื่อนำออกมาใช้สงเคราะห์ครูในกรณี เจ็บป่วยและคลอดบุตร เป็นคนไข้ในโรงพยาบาลและจ่ายเป็นเงินทุนเลี้ยงชีพ ให้แก่ครูเมื่อครู ออกจากงานและส่งเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์มาแล้วครบ 5 ปี หรือออกจากงานเพราะ โรงเรียนล้มเลิกกิจการหรือเจ็บป่วย ทูพพลภาพ เป็นต้น

3. ให้การอบรมทางวิชาการต่าง ๆ แก่ครู ซึ่งได้แก่ การอบรมครูในระยะสั้น ระยะยาว การอบรมครูในท้องถิ่น และทุนศึกษาต่อ เป็นต้น

4. การอุดหนุนควมการให้สิทธิต่าง ๆ แก่ครู อาทิ สิทธิในการยกเว้นไม่ต้องเข้า รับราชการทหาร การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และอื่น ๆ เป็นต้น

5. การจัดสงเคราะห์การครูไปช่วยสอนในโรงเรียนเอกชน เริ่มปีการศึกษา 2522 เป็นต้นไป

6. การอุดหนุนเป็นเงินค่าวัสดุการศึกษา เพื่อช่วยเหลือในการดำเนินการจัด ผล การศึกษาของนักเรียน โดยจ่ายให้เป็นรายหัวนักเรียนที่เขาสอบสมทบในชั้นต้นประโยค ดังนี้

ชั้นประถมศึกษา 4 หัวละ 4 บาท

ชั้นประถมศึกษา 6 หัวละ 6 บาท

มัธยมศึกษา 3 หัวละ 13.50 บาท

7. การให้เช่าทรัพย์สินของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ อาคารเรียน และที่ดินซึ่งเป็น กรรมสิทธิของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนเอกชนที่ได้มาขอเช่าเพื่อจัดทำโรงเรียนเอกชนขึ้น¹

การอุดหนุนดังที่กล่าวมาแล้ว สกศ. และ สช. ได้ร่วมกันทำโครงการติดตามผล การช่วยเหลืออุดหนุนของรัฐที่มีต่อโรงเรียนราษฎร์² พบว่าการอุดหนุนของรัฐสร้างความมั่นคง

¹ สดับ อัครสาระ "การส่งเสริมและอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์" การศึกษาเอกชน

4(9) : 45 - 49 มี.ย. 22

² สกศ. และ สช. การศึกษาเอกชน : นโยบายที่ต้องทบทวน... หน้า 132 - 139

ให้กับโรงเรียนเอกชน มีคุณภาพในการจัดการศึกษา สามารถจ่ายเงินเดือนครูได้เต็มวุฒิ ลดปัญหาการขึ้นค่าธรรมเนียมนักเรียน และการเก็บเงินกินเปล่า

ใน พ.ศ. 2523 คณะรัฐมนตรี ได้ประชุมกันเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2523 เกี่ยวกับนโยบายการลดภาระการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนเอกชน จึงมอบให้กระทรวงศึกษาธิการ รับข้อเสนอของกระทรวงการคลังไปดำเนินการ กล่าวคือให้ศึกษาเพิ่มเติมว่า หากรัฐบาลจะลดการให้เงินอุดหนุนนี้โดยให้โรงเรียนพึ่งตนเองจากการเพิ่มรายได้ค่าเล่าเรียน จะมีโรงเรียนประเภทต่าง ๆ จำนวนมากน้อยเพียงใดที่จะรับนโยบายนี้ไปปฏิบัติได้ และควรใช้เวลานานน้อยเพียงใด และจะมีโรงเรียนส่วนที่จะปฏิบัติไม่ได้ หรืออาจจะต้องพึ่งเงินอุดหนุนต่อไปอีกมากน้อยเพียงไร ซึ่งอาจจะแยกประเภทโรงเรียนดังกล่าวตามประเภทและเขตท้องถื่น

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีคำสั่งที่ สช. 650/2523 แต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาพิจารณาแผนการอุดหนุนโรงเรียนเอกชนขึ้นคณะหนึ่ง จำนวน 12 คน มีกองเลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นประธาน ดำเนินการเพื่อหาคำตอบดังกล่าว พบว่า

1. โรงเรียนเอกชนส่วนภูมิภาคต้องอาศัยการอุดหนุนจากรัฐบาลมากกว่าโรงเรียนเอกชนในส่วนกลาง
2. โรงเรียนเอกชนระดับอนุบาลศึกษาและประถมศึกษาทั้งหมดมีคุณภาพทั้งนี้ และค่อยพอก ๆ กัน ส่วนระดับมัธยมศึกษาไม่มีโรงเรียนเอกชนระดับดีเยี่ยม แต่มีโรงเรียนมาตรฐานจำนวนมาก
3. รายได้ของโรงเรียนเอกชน ได้จากค่าธรรมเนียมการเรียนเป็นหลัก และเงินอุดหนุนจากรัฐบาลซึ่งเป็นรายได้ที่แน่นอน
4. รายจ่ายของโรงเรียนเอกชนในงบดำเนินการจะเป็นไปในด้านเงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าใช้สอย และค่าอุดหนุนนักเรียน ส่วนงบลงทุนได้แก่ ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
5. โรงเรียนเอกชนร้อยละ 80 ไม่สามารถขึ้นค่าเล่าเรียนให้สูงขึ้นได้ ปกติโรงเรียนขาดทุนร้อยละ 59.75 และถ้ารัฐบาลอุดหนุนสมทบเป็นเงินเดือนอีกโรงเรียนจะขาดทุนเพิ่มขึ้น

6. โรงเรียนเอกชนเล็กอมเพราะขาดทุนเป็นประเด็นสำคัญ และจะเลิกมรยละ 46.68 หรือ 878 โรง ใน พ.ศ. 2525 หากรัฐระงับการอุดหนุนเงินบริบูรณ์ และค่าครองชีพในเดือน พฤษภาคม 2525 โรงเรียนมรยละ 80 กองการให้รัฐอุดหนุนเป็นเงินสมทบเงินเดือน เงินบริบูรณ์ และเงินค่าครองชีพเช่นเดิมต่อไป

7. โรงเรียนเอกชนต้องการให้รัฐช่วยเหลือด้านวิชาการมากที่สุด

8. ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบตอโรงเรียนเอกชนอย่างรุนแรงทั้งหมด 31 ประการ เฉพาะที่มีความสำคัญมากใดแก ผู้ปกครองยากจน ไม่สามารถจ่ายเงินเพิ่มขึ้นได้ รัฐลดการอุดหนุน การเรียกบรรจุครูของรัฐในระหว่างปี ทำให้ครูลาออกมาก รัฐเพิ่มห้องเรียนในโรงเรียนรัฐบาลขึ้น และรายได้ของโรงเรียนไม่พอกับรายจ่าย

9. ข้อเสนอแนะของโรงเรียนเอกชนที่มีต่อรัฐ มีทั้งหมด 28 ประการ เฉพาะที่มีสาระสำคัญมากใดแก ขอให้รัฐให้การอุดหนุนเช่นเดิม ขอให้มีการแบ่งเขตหรือสัดส่วนนักเรียนระหว่างรัฐกับเอกชน รัฐพึงกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้แน่นอนและขอให้รัฐช่วยทางวิชาการให้มากขึ้น¹

จากงานวิจัยนี้ คณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้พิจารณาทางเลือกที่จะให้การอุดหนุนสมทบเป็นเงินเดือนเช่นเดิมให้เงินบริบูรณ์ตามบัญชี 2 - 3 และเงินค่าครองชีพต่อไปอีกในปีการศึกษา 2525 หลังจากนั้นให้ดำเนินการอุดหนุนตามหลักเกณฑ์และวิธีการอุดหนุนให้เหมาะสมคือ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2526 จะให้การอุดหนุนโรงเรียนตาม เกณฑ์และวิธีการอุดหนุนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชนขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียนใดเพื่อจะได้รับเงินมาพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพและพบนการอุดหนุนไปโดยปริยาย และรัฐจะให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่โรงเรียนเอกชนมากขึ้น¹

¹"รายงานพิเศษ แผนอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ" การศึกษาเอกชน

ตาราง 24 แสดงอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนที่รัฐอนุมัติในอัตราค่าเล่าเรียนสูงสุดดังนี้

หน่วย : บาท

ระดับ	เดิม (พ.ศ. 2521)	ใหม่ (พ.ศ. 2526)
ก่อนประถมศึกษา	1,800	2,300
ประถมศึกษา	1,800	2,300
มัธยมศึกษาตอนต้น	2,200	2,800
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2,500	3,200

ความพยายามของรัฐที่จะหาแนวทางในการอุดหนุนโรงเรียนเอกชนดังกล่าวนี้นั้น สามารถสรุปเหตุผลที่รัฐบาลต้องการให้การอุดหนุนโรงเรียนเอกชนลดความได้ดังนี้

1. ต้องการให้โรงเรียนเอกชนช่วยแบ่งเบาภาระจากการจัดการศึกษาของรัฐ กล่าวคือ รัฐบาลไม่สามารถจะจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กเรียนในโรงเรียนรัฐบาลได้อย่างเพียงพอ จึงจำเป็นต้องให้คณะบุคคลหรือเอกชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษา เพื่อให้นักเรียนจะได้มีโอกาสเข้าเรียนได้อย่างทั่วถึง โรงเรียนเอกชนจึงเป็นส่วนจำเป็นในการจัดการศึกษาของรัฐ

2. เพื่อจูงใจให้โรงเรียนเอกชนต้องปรับปรุงค่าธรรมเนียมการเรียนให้สูงขึ้น อันจะนำความดีความชอบมาสู่ผู้ปกครองนักเรียน โดยรัฐเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายของโรงเรียนเอกชนเสียเอง

3. เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำในความเสมอภาคทางการศึกษาของนักเรียนระหว่างโรงเรียนเอกชนมากเกินไป เพราะนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลนี้มีโอกาสได้รับการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน หากปล่อยให้โรงเรียนเอกชนเพิ่มค่าธรรมเนียมการเรียนสูงขึ้น ความเหลื่อมล้ำก็จะยิ่งมากขึ้น

4. เพื่อให้ครูโรงเรียนเอกชนได้รับเงินเดือนตามวุฒิที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน

5. เพื่อให้ครูโรงเรียนเอกชน ได้รับเงินเพิ่มค่าครองชีพชั่วคราว เป็นการผ่อนคลายความเดือดร้อนในภาวะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว
6. เพื่อให้ครูโรงเรียนเอกชน ได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เป็นการส่งเสริมให้ครูมีความมั่นคงในอาชีพครูและมีสวัสดิการที่ดีขึ้น

การดำเนินการจัดการศึกษาระดับของเอกชน พ.ศ. 2518 - 2529

ความสำเร็จของครูโรงเรียนเอกชนในการเรียกร้องขอแก้ไข พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ทำให้การดำเนินการจัดการศึกษาระดับของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2525 อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้รับการปรับปรุงอีกครั้งใน พ.ศ. 2525 ดังนั้นในระยะ พ.ศ. 2525 - 2529 การจัดการศึกษาของเอกชนจึงอยู่ภายใต้กฎบังคับของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525

การศึกษารายละเอียดของการดำเนินการจัดการศึกษาระดับของเอกชนระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ได้แบ่งเป็น 2 ระยะ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่า

1. การดำเนินการจัดการศึกษาระดับของเอกชนภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 - 2525

หลังจากบรรดาครูโรงเรียนเอกชนได้รวมกันกับสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497 ได้สำเร็จ และรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ออกมาใช้ควบคุมการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัตินี้ได้เป็นการเพิ่มอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่โรงเรียนเอกชนในการปฏิบัติหน้าที่ การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียน และครู การคุ้มครองการทำงาน และการสงเคราะห์ การถอนใบอนุญาต และมาตรการพิเศษ ทั้งกำหนดหน้าที่คณะกรรมการการศึกษาเอกชน¹

¹ สช. ฝ่ายวางแผน การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 5

ลักษณะของพระราชบัญญัตินี้มีหลักการที่ประกอบขึ้น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐบาล ครู และเจ้าของโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะครูโรงเรียนเอกชนได้รับการคุ้มครองการทำงานและการสงเคราะห์ดังนี้

1. อัตราเงินเดือนหรือค่าจ้างตามวุฒิหรือการสอน ซึ่งเจ้าของจะต้องจ่ายให้ครูใหญ่หรือครู
2. แบบและข้อกำหนดของสัญญาการเป็นครูใหญ่หรือครู
3. เวลาทำงานของครูใหญ่และครู
4. การรอกทุกข์ของครูใหญ่และครู
5. การประเมินประณอมขอขัดแย้งระหว่างครูใหญ่หรือครูกับเจ้าของโรงเรียนเอกชน
6. การจัดการกองทุนสงเคราะห์ การเรียกเก็บและการนำส่งเงินสมทบ การจ่ายเงินสงเคราะห์ และการจ่ายเงินคืนเลี้ยงชีพ
7. การสงเคราะห์เพื่อสวัสดิการของครูใหญ่หรือครู โดยการเสนอแนะของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน¹

แต่ในคานเจ้าของโรงเรียนเอกชน มีลักษณะผูกมัดมากขึ้นโดยที่ พ.ร.บ. นี้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจออกคำสั่ง ยึด आयัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของเจ้าของโรงเรียนไม่ส่งเงินสมทบในกองทุนสงเคราะห์² เพื่อจ่ายให้เป็นเงินสงเคราะห์และเงินคืนเลี้ยงชีพให้แก่ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน โดยมีให้คำออกหมายยึดหรือสั่งการผูกมัดเช่นนี้ ทำให้เจ้าของโรงเรียนเอกชนอยู่ในฐานะลำบาก³ ในกรณีที่เป็นโรงเรียนเอกชนขนาดเล็ก มีปัญหาในการเก็บค่าเล่าเรียน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในส่วนภูมิภาคและผลตกมาคือต้องเลิกกิจการไป⁴

¹"พ.ร.บ. โรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 48 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518

²ค.

³จักรสิน พิเศษสาทร "ราษฎรกับรัฐจะช่วยกันจัดการศึกษาระบบใหม่ได้อย่างไร" วิทยาสาร 28(24) : 10 - 12 ธันวาคม 2520

⁴ชาติ ไหวถี่ "นโยบายการจัดการศึกษาเอกชนควรคิดกันใหม่" วิทยาสาร 28(17) : 10 - 12, 38 - 39 กันยายน 2520

ใน พ.ศ. 2519 กรมสามัญศึกษา ได้มีนโยบายขยายห้องเรียนในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ และเปิดเรียน 2 ชั้นในโรงเรียนส่วนกลาง ที่มีความพร้อม ทั้งนี้เพื่อผลิตบุคคลที่มีความรู้ระดับกลางมาพัฒนาประเทศ และอีกนัยหนึ่งรัฐต้องการควบคุมคุณภาพของโรงเรียนเอกชนด้วย¹ นโยบายนี้มีผลให้รัฐต้องประกาศรับครูและนักเรียนเพิ่มขึ้น ครูและนักเรียนของโรงเรียนเอกชนได้มีการเคลื่อนไหวย้ายจากโรงเรียนเอกชนไปสู่โรงเรียนของรัฐเป็นจำนวนมาก ทำให้จำนวนครูและนักเรียนในโรงเรียนเอกชนลดลง กล่าวคือ จำนวนครู 35,191 คน ใน พ.ศ. 2519 ลดลงเป็น 34,417 คน ใน พ.ศ. 2520 และจำนวนนักเรียนจาก 1,153,050 คน ใน พ.ศ. 2519 ลดลงเป็น 1,134,138 คน ใน พ.ศ. 2520 ซึ่งทำให้โรงเรียนเอกชนต้องเลิกฉกฉวยไปเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน คือจำนวนโรงเรียน 2,508 โรง ใน พ.ศ. 2519 ลดลงเหลือ 2,422 โรง ใน พ.ศ. 2520 และ 2,327 โรง ใน พ.ศ. 2521²

การที่เอกชนจะต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามโครงการปฏิรูปการศึกษา³ ซึ่งแม้ว่าโครงการนี้จะต้องหยุดชะงักไปเพราะเหตุผลทางการเมือง และหลักการก็ได้ปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ทั้งนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านระบบการศึกษาและหลักสูตร ดังนั้นในระยะ พ.ศ. 2518 - 2525 เอกชนจึงได้จัดการศึกษาไปตามแนวทางของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 - 5 หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524⁴ เอกชนจึงต้องติดตามและเตรียมการรับการเปลี่ยนแปลงนี้ ทั้งในด้านโรงเรียน

¹จักรสิน พิเศษสาทร "ราษฎรกับรัฐ..." วิทยาสาร 28(24) : 10 - 12

ธันวาคม 2520

²สช. รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครูภาคสมบูรณ์ พ.ศ. 2519 - 2521

³สมชัย วุฒิปรีชา "นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์ของ สช." การศึกษาเอกชน 12 : 36 - 50 กันยายน 2519

⁴สช. 200 ปีของการศึกษาไทย หน้า 181

คือต้องเตรียมพร้อมในด้านการวิชาการ หลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอน และค่าเล่าเรียน โดยเตรียมอบรมครูให้มีความพร้อมในการเรียนการสอนตามหลักสูตรใหม่ ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐและสร้างคุณภาพการศึกษา¹

ในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 การจัดการศึกษาของเอกชนได้รับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2520 โรงเรียนเอกชนจึงมีการปรับสภาพการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารกิจการโรงเรียนเป็นอย่างมาก และเป็นช่วงที่โรงเรียนเอกชนมีปัญหในการจัดหลักสูตรการศึกษา การเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน ปริมาณนักเรียนและคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างมากควยเช่นกัน

1.1 หลักสูตรระดับประถมศึกษา ในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 โรงเรียนเอกชนได้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรไม่ต่างกันมากนัก แต่จะแตกต่างกันในด้านโครงสร้างของเนื้อหาวิชา จากการแบ่งเป็น 6 หมวดวิชาเป็น 4 กลุ่มประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มทักษะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ โดยใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตร 6 ปี แทน 7 ปีตามแบบเดิม

1.2 หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรระดับนี้เช่นเดียวกับระดับประถมศึกษา หลักสูตร พ.ศ. 2503 และ 2521 มีความคล้ายคลึงในด้านจุดมุ่งหมายให้สามารถนำวิชาความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานประกอบอาชีพได้ แต่ในหลักสูตร 2521 ได้เปิดหลักสูตรเป็นโปรแกรมสามารถเรียนจบในตัวเองได้หรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อ หลักสูตรมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ และเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถความเข้าใจและความถนัดเฉพาะตน เพื่อเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพ หลักสูตรนี้ใช้เวลาเรียน 3 ปี โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 5 กลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิต กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มการทำงานและอาชีพ

¹ ชำนาญ เงินทอง "โรงเรียนราษฎร์กับการเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียน"

การศึกษาเอกชน 8 : 22 - 24 พฤษภาคม 2519

1.3 หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จะใช้หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2524 ตาม พ.ศ. 2518 มีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมเด็กให้เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย มีความรู้และทักษะพื้นฐานที่เพียงพอในการประกอบอาชีพ และศึกษาต่อไปได้โดยกำหนดวิชาออกเป็น 2 ประเภท คือ วิชาบังคับ และวิชาเลือก นักเรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับ 34 หน่วยกิต และ วิชาเลือกซึ่งโรงเรียนเป็นผู้เลือก 66 หน่วยกิต

สำหรับหลักสูตร พ.ศ. 2524 นั้น เป็นหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ใช้เวลาเรียนอีก 3 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

จุดหมายของหลักสูตร ต้องการให้โรงเรียนรู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม รู้จักการแก้ปัญหาและแก้ไขข้อขัดแย้งควยวิธีการแห่งปัญญา และสันติวิธี คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีความรู้ทักษะในวิชาชีพเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต มีเจตนคติที่ดีต่ออาชีพ รู้อยู่ทางในการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมกับตน

โครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วยวิชาบังคับและวิชาเลือก ซึ่งประกอบด้วยวิชาสายสามัญ อันได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา พลานามัย และวิทยาศาสตร์ และวิชาพื้นฐานวิชาชีพ ได้แก่ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรม และศิลปกรรม ซึ่งสาขาวิชาในกลุ่มพื้นฐานวิชาชีพนั้น ยกเว้นสาขาวิชาศิลปกรรมแล้ว นอกนั้นจะตรงกับวิชาแกน วิชาชีพของหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พ.ศ. 2524 และผู้เรียนก็สามารถโอนผลการเรียนระหว่างหลักสูตรทั้ง 2 นี้ได้¹

หลักสูตรทั้งที่กล่าวมานั้น รัฐให้ใช้ทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน เพื่อให้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกันทั่วประเทศ

¹ศธ. การจัดการศึกษาของไทยตามแผนการศึกษาชาติ... หน้า 280 - 281

1.4 ๒ การเรียนการสอน

การบริหารการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 ยังคงเป็นไปตามโครงสร้างบริหารที่ใช้อยู่มาตั้งแต่ประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 จนกระทั่งใน พ.ศ. 2525 จึงได้มีการปรับปรุงโครงสร้างบริหารโรงเรียนเอกชน ในลักษณะมีคณะกรรมการอำนวยการ จึงเป็นการบริหารโรงเรียนทวิของคณะบุคคล¹ รายละเอียดเรื่องนี้ได้กล่าวไว้ในเรื่องการปรับปรุงหน่วยงานที่เน้นที่ควบคุมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน จึงไม่ขอกล่าวซ้ำอีก

สำหรับครูซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนการสอน ในช่วง พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ มีคุณภาพต่างจากช่วงที่แล้ว ๆ มาอย่างไรก็ได้จากการจําแนกคุณลักษณะของครูโรงเรียนเอกชน

¹ สกศ. การศึกษาเอกชนในประเทศไทย หน้า 31

ตาราง 25 แสดงการจำแนกวิชาการที่ศึกษาของครูโรงเรียนเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529

หน่วย : คน.

ปีการศึกษา	ผู้ท	ปริญญาตรี	ป.ช	ป.ม., หรือเทียบเท่า	อ.กศ.	ป.ป., พ.ป., ว.ท.	ป.กศ., พ.กศ.	ป.,พ., ง.ศ.	ม.ศ.5, ม.8	ม.ศ.3, ม.6 ม.3 ใหม่	ทำกา ม.3	ไม่ระบุ
2518	179	2,313	233	5,478	5,543	3,639	12,403	1,613	1,949	14,611	1,807	-
2519	51	1,000	209	882	299	162	16	54	22	38	15	-
2520	157	2,852	198	5,593	6,283	2,771	13,263	1,442	1,954	11,766	1,636	-
2521	152	2,773	145	6,215	7,355	2,902	12,324	1,234	1,946	11,058	1,406	-
2522	232	2,590	145	6,273	8,906	2,684	11,213	1,152	2,364	10,596	1,206	1,593
2523	227	2,888	201	7,174	9,510	2,831	9,727	1,079	3,034	9,994	1,228	1,639
2524	196	3,326	171	6,591	9,741	2,921	8,185	962	3,615	9,376	1,050	1,459
2525	194	4,964	174	6,007	10,079	3,102	7,082	900	4,326	8,798	861	1,520
2526	231	6,589	204	5,789	10,484	3,773	6,539	790	4,612	8,367	847	1,337
2527	271	8,550	203	5,769	11,004	4,166	6,009	774	4,770	7,613	813	1,155

ตาราง 25 (ต่อ)

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	สูงกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	ป.ม., พ.ม., หรือเทียบเท่า	ป.ม., พ.ม., หรือเทียบเท่า ป.ว.ส.	อ.กศ., ป.กศ.	ป.ป., พ.ป., ว.ท.	ป.กศ., พ.กศ.	ป., พ., ง.ค.	ม.ศ.5, ม.8	ม.ศ.3, ม.6, ม.3 ไซ	ต่ำกว่า ม.3	ไม่ระบุ
2528	245	10,720	208	5,233	11,460	3,314	5,720	731	5,150	6,872	686	1,453
2529	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สช. สถิติการศึกษารายปีการศึกษา 2518 - 2528

หน่วย : รายปีการศึกษา 2529

จากตาราง 25 จำแนกวิถีทางการศึกษาของครูโรงเรียนเอกชน พบว่า โดยในส่วน
ของโรงเรียนเอกชนเองครูที่มีวิถีทางการศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีอัตราเพิ่มขึ้นและ
วิถีทางการศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือ วิถีปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนวิถีอื่น
มีลักษณะลดลงแต่จำนวนครูที่ไม่มีวิถีทางการศึกษา คือ มีความรู้ระดับ ม.5, ม.8, ม.ศ.3
ม.6 ม.3 และต่ำกว่า ม.3 ยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากผู้
ความรู้ดังกล่าวยอมชวนขายเพิ่มวิทยฐานะของตน วิถีของครูในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
จึงมีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี

สภาพการจัดการศึกษาสายสามัญดังกล่าว ได้ทำให้เอกชนต้องเตรียมพร้อมในการจัด
การศึกษา ซึ่งต้องประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

ปัญหภายนอกโรงเรียน

1. นโยบายของรัฐ มักจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในนโยบายส่วนรวม
และนโยบายของแต่ละระดับการศึกษา ทำให้เจ้าหน้าที่ เกียวของและเอกชนขาดความมั่นใจ
ในการดำเนินงาน
2. ขบประมาณ ถึงแม้ว่ารัฐจะต้องจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียนเอกชนจำนวนมาก
ในปีการศึกษา 2518 ซึ่งรัฐจ่ายเงินอุดหนุน 307 ล้านบาท และ 786.2 ล้านบาท ใน พ.ศ. 2525
แต่ยังมีปัญหาอีกเช่น ความล่าช้าในการโอนเงินอุดหนุนจากส่วนกลางไปยังจังหวัด ขาดมาตรการ
และการควบคุมการตรวจตราให้ครูในโรงเรียนเอกชนได้รับเงินเดือนเต็มตามวุฒิ
3. ระเบียบ เช่นเดียวกับนโยบายของรัฐ คือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
ระเบียบต่าง ๆ มีความซับซ้อนและมีรายละเอียดมากเกินไป ยากแก่การนำไปปฏิบัติ เกิดความ
เข้าใจไม่ตรงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อำเภอ และระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับ
เจ้าของโรงเรียน¹

¹ชำนาญ เงินทอง "โรงเรียนราษฎร์..." การศึกษาเอกชน 8 : 22 - 24

4. การขยายตัวของโรงเรียนรัฐ โรงเรียนรัฐโดยเฉพาะในระดับการศึกษาภาคบังคับ และมัธยมศึกษาตอนต้น ขยายออกอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อกิจการของโรงเรียนเอกชน เนื่องจากผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานไปเข้าโรงเรียนรัฐ
5. ค่านิยมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองนิยมให้บุตรหลานเรียนโรงเรียนรัฐ เนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าและในบางกรณีให้มีเกียรติมากกว่า¹
6. สภาพเศรษฐกิจ โดยทั่วไปโรงเรียนเอกชนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีสภาพเศรษฐกิจไม่ดี ผู้ปกครองไม่มีเงินเสียค่าเล่าเรียน โรงเรียนเมื่อเก็บค่าเล่าเรียนไม่ได้ จึงไม่อาจดำเนินกิจการได้อบบางแห่งกำลัง²

ปัญหาภายในโรงเรียน

1. สภาพการเงินของโรงเรียน ซึ่งทั้งปัญหาค่าทุนทรัพย์ของโรงเรียนและการเก็บค่าเล่าเรียน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจ โรงเรียนจึงขาดกำลังเงินที่จะไปปรับปรุงส่งเสริมกิจการของตนทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ผลการศึกษาโครงการติดตามผลการดำเนินงานตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา อุดหนุน และค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ปี 2523 - 2524 พบว่าโรงเรียนเอกชนสายสามัญที่ได้รับเงินอุดหนุนเป็นเงินสมทบเงินเดือนมีรายได้เฉลี่ยจ่ายประมาณปีละ 3,500 บาท ใน 1 โรงเรียน นอกจากนี้การที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้วิชาการทำงาน และอาชีพในหลักสูตรใหม่ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยให้โรงเรียนลงทุนดำเนินการเรียนการสอน อาคารสถานที่ และครูผู้สอน ยิ่งทวีปัญหาค่าการเงินของโรงเรียนมากขึ้น

¹สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยสามัญ ครั้งที่ 1 - 7 เล่ม 1 ครั้งที่ 1/2524 และครั้งที่ 7/2524 เรื่องปัญหานักเรียนไม่มีที่เรียน

²อรรถชัย ตันติเมฆ และคนอื่น ๆ รายงานการวิจัยปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชน

2. ปัญหาคนครู แบ่งได้เป็นปัญหาในเรื่องอัตราการเข้าออกของครู ซึ่งมีค่อนข้างสูง เนื่องจากครูโรงเรียนเอกชนมักจะออกไปสอบเข้าโรงเรียนรัฐ และรัฐบาลมักบรรจุครูตลอดปี ก่อปัญหาต่อการเรียนการสอน คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องวุฒิของครู ขาดครูวุฒิสูงและความชำนาญเฉพาะด้าน และปัญหาเรื่องสวัสดิการครู ซึ่งไม่เท่าเทียมกับครูโรงเรียนรัฐ ทำให้ครูโรงเรียนเอกชนขาดขวัญและกำลังใจ

3. ปัญหาค่านักเรียน การขยายตัวของโรงเรียนรัฐ และประสิทธิภาพในการคุมกำเนิดประชากร ทำให้โรงเรียนเอกชนมีจำนวนนักเรียนลดลง นอกจากนี้ยังปรากฏว่านักเรียนจำนวนหนึ่งที่เข้าโรงเรียนเอกชนเพราะไม่สามารถเข้าโรงเรียนรัฐบาลได้ เนื่องจากอายุไม่ครบเกณฑ์หรือสอบเข้าไม่ได้ ฯลฯ และยังมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ต้องย้ายโรงเรียนตามอุปการของ จึงเจอออกโรงเรียนกลางคัน

4. การขาดแคลนอุปกรณ์ อาคารสถานที่ อันเป็นผลมาจากปัญหาอื่น ๆ ทั้งด้านการเงิน ครู ฯลฯ ทำให้โรงเรียนเอกชนไม่อาจจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้เท่าที่ควร¹

จากการศึกษาของ สกศ. ในเรื่องแผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ และรายงานการติดตามผลการดำเนินงานตามแนวนโยบาย การจัดการศึกษา การอุดหนุน และค่าธรรมเนียมการเรียนของโรงเรียนราษฎร์ ปี 2525 พบว่า ปัญหาของโรงเรียนเอกชนที่สำคัญที่สุดคือ ทุนทรัพย์ไม่พอ รองลงมาคือ ปัญหาครูเข้าออกกลางปี เพราะเงินเดือนไม่เป็นที่พอใจ รัฐขยายจำนวนโรงเรียนมากเกินไป ทำให้นักเรียนไปเข้าโรงเรียนรัฐบาลกันมาก และปัญหาขาดการอบรมวิชาการและขาดแคลนอุปกรณ์²

ปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ เป็นเหตุให้โรงเรียนเอกชนต้องเลิกดมกิจการ จากข้อมูลของฝ่ายแผนงาน สกศ. พบว่า ในระหว่างปีการศึกษา 2519 - 2523 มีจำนวนโรงเรียนเอกชนเลิกดมกิจการทั้งสิ้น 398 โรง อยู่ส่วนกลาง 152 โรง ภูมิภาค 246 โรง ในส่วนกลางโรงเรียน

¹ฉันทา รัชพลเมือง "การเลิกดมกิจการของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 31 - 38 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

²"ปัญหาแห่งหนึ่งของโรงเรียนราษฎร์" คุรุปริทัศน์ 5(3) : 1 มีนาคม 2523

เอกชนระดับอนุบาลเล็กจนมากที่สุด ตามด้วยระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนในภูมิภาคโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเล็กจนมากที่สุด ตามด้วยระดับประถมศึกษาและอนุบาลศึกษา หากแยกตามขนาดโรงเรียนจะพบว่า โรงเรียนเอกชนสายสามัญขนาดเล็ก¹ เล็กจนมากที่สุด ร้อยละ 82.0 (325 โรง) เป็นโรงเรียนในส่วนกลาง 119 โรง ภูมิภาค 216 โรง และหากแยกพิจารณาตามมาตรฐานโรงเรียนพบว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานปานกลาง มีอัตราเล็กจนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.0 หรือ 209 โรง เป็นโรงเรียนส่วนกลาง 77 โรง ส่วนภูมิภาค 132 โรง²

ตาราง 26 แสดงจำนวนโรงเรียนเอกชนสายสามัญที่เลิกมิกิจการในระยะ พ.ศ.

2519 - 2524

หน่วย : โรง

ปีการศึกษา	จำนวนโรงเรียนเอกชนที่เลิกมิกิจการ
2519	68
2520	71
2521	120
2522	60
2523	79
2524 (ถึงสิงหาคม 2524)	63

ที่มา : ชนิตา รักพลเมือง "การเลิกมิกิจการของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 31 - 38 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

¹โรงเรียนเอกชนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 1 - 400 คน ขนาดกลาง 401 - 800 คน และขนาดใหญ่ 801 คนขึ้นไป

²สศท. การศึกษาไทยปี 2523 - 2524 หน้า 61

การเลิกสอน ปัญหาด้านสภาพการเงินและการลดลงของจำนวนนักเรียนเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนเอกชนเลิกผลิกิจการมากที่สุด

ปัญหาด้านสภาพการเงิน เป็นปัญหาสำคัญมาก โดยเฉพาะแล้วโรงเรียนเอกชนทุกขนาด ชาติพันธุ์ทุกปี โรงเรียนขนาดเล็กขาดทุนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนในกรุงเทพฯ ขาดทุนมากกว่าโรงเรียนในภาคอื่น ๆ ทั้งนี้แม้ว่าจะไม่นำค่าที่ดินมาคิดเป็นงบลงทุนก็ตาม

ส่วนปัญหจำนวนนักเรียนลด มีทั้งสาเหตุทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ การคุมกำเนิด ที่โดยผลทำให้ไม่มีเด็กเข้าเรียน หรือนักเรียนไปเข้าเรียนโรงเรียนของรัฐแทน อันเนื่องมาจาก ค่าเล่าเรียนถูกกว่า นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากคุณภาพของโรงเรียนเองทั้งทางด้านการเรียน การสอน การบริหาร และอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการขาดกำลังคนและกำลังทุนทรัพย์ ทำให้โรงเรียนไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการให้เอกชนร่วมรับภาระจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในข้อ 24 ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วรัฐบาลควรหามาตรการช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน เพื่อให้ดำรงกิจการอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525

จากการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2518 - 2525 นั้น จะพบว่าเอกชนมีปัญหาในด้านเงินทุนและจำนวนนักเรียนที่ลดลงมาก อันเนื่องมาจากปัญหายานนอกและปัญหายานภายในโรงเรียนเอกชนทำให้เอกชนต้องเลิกผลิกิจการไปเป็นจำนวนมาก การเลิกผลิการนี้เป็นปัญหาสำหรับการจัดการศึกษาของรัฐด้วย ทั้งนี้เพราะว่าเจ้าของโรงเรียนเอกชนจะเลิกผลิการในระยะเริ่มเปิดเรียน กลางปี หรือปลายปีการศึกษา ซึ่ง พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 มีใจความกำหนดห้ามไว้ ก่อให้เกิดปัญหาครูไม่มีงานทำ นักเรียนไม่มีที่เรียน ผู้ปกครองจึงร้องเรียนมายังรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการให้แก้ปัญหานี้¹

¹พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 92 ตอนที่ 48 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518

ขณะเดียวกัน พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2518 ที่เข้ามาถึง 28 ปี เมื่อมาถึง พ.ศ. 2525 เริ่มไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาของเอกชนตามภาวะปัจจุบันได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นควรยกฐานะ พ.ร.บ.โรงเรียนราษฎร์ขึ้นใหม่ในชื่อ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525¹ ชื่อของ พ.ร.บ. นี้ได้เปลี่ยนให้สอดคล้องกับชื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คำที่ใดเรียกโรงเรียนราษฎร์จึงใช้คำว่าโรงเรียนเอกชน² แต่โดยทั่วไปยังนิยมใช้คำว่าโรงเรียนราษฎร์อยู่ พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของโรงเรียนเอกชนในด้านการขออนุญาต จัดตั้งโรงเรียนได้รวดเร็วขึ้น การให้คณะกรรมการบริหารโรงเรียน จัดมาตรฐานโรงเรียน ตลอดจนกำหนดคุณสมบัติของเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่และครู ให้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป และเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียน ผลประโยชน์ก็จะตกอยู่กับโรงเรียนเอกชน

ประโยชน์ที่เอื้อต่อครูคือ ครูโรงเรียนเอกชนได้รับความคุ้มครองทั้งของกฎหมายแรงงาน และกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งได้ตั้งคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานของครูใหญ่และครูในโรงเรียนเอกชนเพื่อวินิจฉัยปัญหาขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย และการตั้งกองทุนสงเคราะห์จะเป็นประโยชน์ไม่เฉพาะแก่ความมั่นคงในอาชีพของครูเท่านั้น ยังเอื้อต่อเจ้าของโรงเรียนอีกด้วย

นอกจากนั้น พ.ร.บ. นี้ยังสามารถระงับการเลิกกิจการโรงเรียนเอกชนโดยไม่แจ้งล่วงหน้าได้ โดยออกกฎหมายกำหนดให้เจ้าของโรงเรียนที่จะขอเลิกกิจการโรงเรียนต้องยื่นคำขอเลิกมก่อนสิ้นสุดการศึกษาประจำปี ไม่น้อยกว่า 90 วัน หรือภายในระยะที่ขออนุญาตผ่อนผันให้ตามความจำเป็น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนอันเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาของรัฐไปได้

¹"พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525" ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 99 ตอนที่ 116 19 สิงหาคม 2525

²กองบรรณาธิการ "สรุปข่าวในรอบเดือน" การศึกษาเอกชน 8(8) : 2 พฤษภาคม 2526

การจัดการศึกษาสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2525 - 2529 นี้ จึงคงจัดตามแผนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสามัญช่วงนี้ได้เปลี่ยนไปจากช่วงที่แล้วมา จากเหตุการณ์เล็กมกกิจการครั้งใหญ่ (พ.ศ. 2519 - 2523) ทำให้เอกชนมีการปรับตัวเพื่อให้โรงเรียนของตนคงสภาพอยู่ได้ กล่าวคือ เอกชนได้ขยายการศึกษาระดับอนุบาลมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเป็นไปตามแนวนโยบายการศึกษาของรัฐข้อ 16 ว่า "รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนประถมศึกษา โดยรัฐจะสนับสนุนในท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดให้มากที่สุด สำหรับการจัดการศึกษาระดับนี้ของรัฐจะจัดทำเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างและเพื่อการค้นคว้าวิจัยเท่านั้น" ในที่สุดท้ายของแผน คือ พ.ศ. 2529 จำนวนนักเรียนอนุบาลศึกษาในภาครัฐกับภาคเอกชนเป็น 1 : 1 ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าในอนาคตจำนวนโรงเรียนและจำนวนนักเรียนในระดับอนุบาลศึกษาของภาคเอกชนจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ในระดับประถมศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนลดลงทุกปี ทั้งนี้เพราะรัฐมีนโยบายที่จะรับผิดชอบในการจัดการศึกษาภาคบังคับให้มากขึ้นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ข้อ 11 ที่ว่า "รัฐพึงจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงบริบูรณ์..."¹ และตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 จำนวนนักเรียนจะเริ่มลดลงเรื่อย ๆ ใน 3 ปีหลัง ทั้งนี้เพราะสาเหตุเนื่องมาจากประชากรที่จะเข้าเรียนลดลง และผู้ปกครองต้องส่งลูกหลานเขาเรียนในโรงเรียนของรัฐก่อน เพราะเสียค่าใช้จ่ายน้อย อันเป็นเหตุให้โรงเรียนเอกชนในระดับนี้ต้องเลิกมกกิจการมากขึ้นทุกปี แต่จะเหลือจำนวนเท่าไคนั้นยังคาดหมายไม่ได้²

สำหรับระดับมัธยมศึกษา มีอัตราลดลงเช่นเดียวกัน ถ้าดูตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 5 กรมสามัญศึกษา มีนโยบายจะเปิดโรงเรียนมัธยมศึกษาปีละ 50 โรง รวม 5 ปี

¹ศธ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หน้า 12

²อารมณ จินตกำนต "การศึกษาเอกชนในทศวรรษใหม่" การศึกษาเอกชน

จะมีถึง 250 โรง จะเป็นสาเหตุทำให้นักเรียนในโรงเรียนเอกชนลดลงเรื่อย ๆ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย¹

เนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับนี้เป็นการลงทุนที่สูงมาก ทั้งในด้านการสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และค่าจ้างเงินเดือนครู แต่โรงเรียนเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนที่ สช. กำหนด ซึ่งอยู่ในระดับต่ำไม่คุ้มกับการลงทุน เอกชนจึงมีแนวโน้มสนใจลงทุนในการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษามากขึ้น

เมื่อพิจารณาในด้านการคุณภาพ การเลิกสมกิจการระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไปเป็นจำนวนมากดังโคลดวาทะทางตนแล้ว มีผลทำให้การควบคุมสนับสนุน และส่งเสริมทั้งในด้านการบริหาร และวิชาการจะกระทำไ้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น สช. เองกำลังตั้งหน่วยงานที่จะส่งเสริมการศึกษาเอกชนขึ้น เพื่อดำเนินการวัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาเอกชน เชอแนว่าจะเป็นแนวทางให้โรงเรียน และ สช. รวมมือกันปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ส่วนในระดับอนุบาลศึกษา แม้จะเพิ่มทุกปีแต่เรื่องคุณภาพจะมีการแข่งขันกันมากขึ้นจึงมีปัญหาน้อย

การจัดการศึกษาของเอกชนตามที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ารัฐบาลพยายามที่จะทุ่มเทงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลมีนโยบายที่จะลดการช่วยเหลือในด้านเงินอุดหนุนเป็นเงินเคื่อนครูลงทุกปี แต่จะหันมาให้ความช่วยเหลือทางด้านการวิชาการมากขึ้น โครงการต่าง ๆ ทางวิชาการของ สช. ก็ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณมากขึ้นทุกปี และกำลังขยายขอบเขตการช่วยเหลือทางวิชาการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ผลของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529

ในการจัดการศึกษาของไทยเท่าที่ผ่านมา จะมีการจัดอยู่ 2 ลักษณะเสมอ คือ ส่วนที่รัฐบาลจัดเองกับส่วนที่รัฐบาลขอให้เอกชนเป็นผู้จัด จากจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียนแต่ละปีสามารถแสดงให้เห็นบทบาทสำคัญของเอกชน ในการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการจัด

¹ อารมณ จินดาพันธ์ "การศึกษาเอกชนในทศวรรษใหม่" การศึกษาเอกชน

การศึกษาได้เป็นอย่างดี การจัดการศึกษาของเอกชนนั้นขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของประเทศเสมอ และจากสภาวะการณ์ที่กลายมาข้างต้นนี้ สามารถกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญ เศรษฐกิจและสังคม รองลงมา ผลของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน จึงแยกกล่าวได้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสังคม
2. ด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านการเมือง

1. ผลของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 :

ด้านสังคม

โดยที่การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ช่วง พ.ศ. 2518 - 2529 อยู่ใน ระยะที่ประเทศไทยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 - 5 ซึ่งโดยประเด็นสำคัญของ แผนพัฒนา นั้น นอกจากจะมุ่งปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ขยายขีดความสามารถของ การผลิต และเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น เพื่อบูรณาการรักษาสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังได้ให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาบริการสังคมเป็นอย่างมาก ควบคู่กับการขยายการศึกษา ภาคบังคับเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีการศึกษามากขึ้น ส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา ขณะเดียวกันก็จะควบคุมด้านคุณภาพ โดยการปรับปรุงแผนการศึกษา หลักสูตร ทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อให้สามารถผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงาน และสังคม¹

ความสำเร็จและการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาดังกล่าว เอกชนได้เข้ามา มีบทบาทรวมในฐานะผู้แบ่งแรง ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และผู้ร่วมรับภาระ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520² เอกชนได้พัฒนาสังคมทางการศึกษาควบคู่กับรัฐ

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 - 5

²ชนิกา รัชพลเมือง "นโยบายรัฐ..." วารสารบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (4) : 74 - 85 กันยายน 2526

มาตลอด แม้ว่าเอกชนจะได้รับคำพิพากษาวิจารณ์เกี่ยวกับการขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียน การเก็บเงินกินเปล่า การเลิกดมกิจการ ทำให้ครูว่างงานและนักเรียนไม่มีที่เรียน¹ เป็น ปัญหาให้รัฐแก้ไข โดยปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ มาใช้พระราชบัญญัติโรงเรียน เอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งควบคุมโรงเรียนเอกชนได้รัดกุมยิ่งขึ้น แต่รัฐก็ยังให้การอุดหนุนทั้งเงิน และวิชาการ ตลอดจนดำเนินการวิจัยต่าง ๆ เพื่อหามาตรการช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน ทั้งนี้ เพราะรัฐเห็นความสำคัญของเอกชนในการช่วยรัฐจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะใน สายสามัญศึกษา และเมื่อพิจารณาในคานาปริมาณของโรงเรียน ครูและนักเรียน แล้วจะเห็นบทบาท ของเอกชนได้ชัดเจนขึ้น ดังตาราง 27

¹ ชนิทา รัชพลเมือง "นโยบายรัฐ..." วารสารบัณฑิตศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย (4) : 74 - 85 กันยายน 2526

ตาราง 27 แสดงสถิติเปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นของจำนวน โรงเรียน ครู และนักเรียน โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล ระยะ
พ.ศ. 2518 - 2529

พ.ศ.	จำนวนโรงเรียน				จำนวนครู				จำนวนนักเรียน			
	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน	เอกชน	รัฐบาล	รวม	อัตรา ส่วน
2518	2,477	20,884	32,361	1:12	35,505	230,611	265,516	1:6	1,168,743	6,688,781	7,857,524	1:6
2519	2,508	30,708	33,216	1:12	35,191	244,855	280,046	1:6	1,153,050	6,954,365	8,107,413	1:6
2520	2,422	31,516	33,938	1:12	34,417	207,453	291,870	1:7	1,134,138	7,196,275	8,330,360	1:6
2521	2,327	31,966	34,293	1:13	32,955	273,331	306,286	1:8	1,119,528	7,612,534	8,732,062	1:7
2522	2,316	32,442	34,758	1:13	33,025	291,697	324,922	1:9	1,125,771	8,012,446	9,138,217	1:7
2523	2,324	32,825	35,149	1:13	32,927	305,394	338,321	1:9	1,145,574	8,191,767	9,377,341	1:7
2524	2,339	33,207	35,546	1:13	46,634	410,634	452,270	1:9	1,105,825	8,296,381	9,401,206	1:7
2525	2,340	33,172	35,512	1:13	51,855	457,814	509,669	1:9	1,109,469	8,417,879	9,527,368	1:7
2526	2,376	33,324	35,700	1:13	48,852	441,065	489,917	1:9	1,125,178	8,373,497	9,498,675	1:7
2527	2,472	33,264	35,736	1:13	51,096	449,733	500,829	1:9	1,140,868	8,484,267	9,624,835	1:7
2528	2,502	34,029	36,531	1:13	52,179	452,036	504,215	1:9	1,133,543	8,559,951	9,693,494	1:7

จากตาราง 27 การจัดการศึกษาของเอกชน ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 - 2529 นั้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจำนวนโรงเรียน ครูและนักเรียน ของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนของรัฐแล้ว จะพบว่าเอกชนสามารถจัดการศึกษาควบคู่กับรัฐได้ในอัตราส่วนเฉลี่ยในปริมาณโรงเรียน 1:13 ครู 1:7 และนักเรียน 1:6

จากจำนวนโรงเรียน ช่วงที่น่าสังเกตคือ พ.ศ. 2519 - 2523 ปริมาณโรงเรียน ไคลลดลงเป็นช่วงยาวถึง 4 ปี จากจำนวน 2,508 โรง ใน พ.ศ. 2519 ลดเหลือ 2,316 โรง ใน พ.ศ. 2522 แล้วจึงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยใน พ.ศ. 2523 คือ 2,324 โรง ถ้าพิจารณาจากอัตราส่วนการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนของรัฐที่เคยเป็น 1:12 ไคลลดลงเป็น 1:13 และถ้าคิดเป็นอัตราส่วนเพิ่มเฉลี่ยต่อปีจะเป็นร้อยละ 0.26 ซึ่งจะเป็นอัตราที่ลดลงช่วง พ.ศ. 2521 - 2529 ขณะที่รัฐมีอัตราส่วนเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 3.82 การลดปริมาณโรงเรียนเอกชนในช่วงนี้ สอดคล้องกับภาวะการเล็กลงโรงเรียนเอกชนในช่วง พ.ศ. 2519 - 2523 อันเนื่องมาจากปัญหาด้านนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ ส่งผลกระทบมาถึงด้านการเงินของโรงเรียนเอกชนและถ้าโรงเรียนเอกชนมีปัญหาด้านการเงินแล้ว ย่อมหมายความว่าจะต้องมีปัญหาด้านการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนต่อเนื่องไปอีกด้วย

ในด้านการจัดการ อัตราส่วนระหว่างโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐไคลลดจาก 1.6 ใน พ.ศ. 2518 มาเป็น 1.9 ใน พ.ศ. 2529 และถ้าคิดอัตราส่วนเฉลี่ยต่อปี จะไคลลดร้อยละ 3.69 ขณะที่รัฐมีจำนวนร้อยละ 6.02 การลดไคลเริ่มลดอย่างชัดเจนใน พ.ศ. 2522 อันเป็นช่วงที่รัฐขยายการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาออกไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ระดับมัธยมศึกษาได้เปิดสอน 2 ผลัด ในโรงเรียนรัฐส่วนกลาง ในกรณีนี้รัฐได้เปิดรับนักเรียนและครูเพิ่มเป็นจำนวนมาก ทั้งยังบรรจุครูตลอดปีทำให้ครูโรงเรียนเอกชนลาออก ไปอยู่ในโรงเรียนรัฐเป็นจำนวนมากด้วยเหตุผลเพราะต้องการความมั่นคงในวิชาชีพ ในอัตราส่วนของนักเรียนก็เช่นเดียวกัน อัตราส่วนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐไคลลดจาก 1.6 ใน พ.ศ. 2518 เป็น 1.7 ใน พ.ศ. 2519 และช่วงที่อัตราส่วนเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนก็อยู่ใน พ.ศ. 2522 เช่นเดียวกับอัตราส่วนของครูซึ่งถ้าคิดอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีจะไคลลดร้อยละ -0.40 ขณะที่รัฐเฉลี่ยไคลลดร้อยละ 2.51

ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน
ของโรงเรียนเอกชนในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ เป็น
สำคัญ

เมื่อศึกษาค้นคุณภาพของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
จากการสอบไล่ใน พ.ศ. 2518 - 2529

ตาราง 28 แสดงสถิติการสอบไล่ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของโรงเรียน
เอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 (หน่วย : คน)

ปีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา			ระดับมัธยมศึกษา		
	จำนวนนักเรียน เข้าสอบ	จำนวนนักเรียน สอบไล่	ร้อยละ	จำนวนนักเรียน เข้าสอบ	จำนวนนักเรียน สอบไล่	ร้อยละ
2518	704,094	633,634	94.25	259,659	258,330	99.49
2519	655,748	628,909	95.92	282,395	267,777	94.82
2520	660,309	638,448	96.69	242,420	232,950	96.09
2521	590,793	573,185	97.02	317,037	307,131	96.88
2522	593,464	576,409	97.13	302,153	296,764	98.22
2523	-	587,550	-	-	151,011	-
2524	-	590,345	-	-	71,046	-
2525	-	598,082	-	-	72,647	-
2526	-	599,885	-	-	225,826	-
2527	-	544,086	-	-	211,901	-

ตาราง 28 (ต่อ)

ปีการศึกษา	ระดับประถมศึกษา			ระดับมัธยมศึกษา		
	จำนวนนักเรียน "เขาสอบ"	จำนวนนักเรียน "สอบได้"	ร้อยละ	จำนวนนักเรียน "เขาสอบ"	จำนวนนักเรียน "สอบได้"	ร้อยละ
2528	-	-	-	-	-	-
2529	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สช. สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2518 - 2529

หมายเหตุ พ.ศ. 2523 - 2529 ขาดสถิติจำนวนนักเรียนเขาสอบ

สถิติจำนวนนักเรียนสอบได้ ตามตาราง 28 นั้น เป็นเพียงสถิติการสอบได้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของโรงเรียนเอกชนเท่านั้น การพิจารณาจึงไม่ได้เปรียบเทียบ กับโรงเรียนของรัฐในระยะ พ.ศ. 2518 - 2519 นี้ คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน เมื่อดูจากจำนวนการสอบได้ของทั้งสองระดับ จะพบว่า ในระดับประถมศึกษา โรงเรียนเอกชน สามารถสอบได้ได้ในอัตราที่ไม่แตกต่างกันมากนักในระยะ พ.ศ. 2518 - 2526 แต่ใน พ.ศ. 2527 จะมีอัตราลดลง ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ระยะ พ.ศ. 2518 - 2522 อัตราร้อยละของการสอบได้ก็อยู่ในระดับสูง แหว่หลังจาก พ.ศ. 2523 มาแล้ว อัตราการสอบได้ลดลงคว่ำ สม่ำเสมอในอัตราการสอบได้ได้ในระดับประถมศึกษาจะเห็นได้ว่าต่ำกว่าในระดับมัธยมศึกษา เมื่อ เปรียบเทียบคุณภาพการศึกษาจากจำนวนผู้สอบได้ได้ในระดับประถมศึกษากับมัธยมศึกษาของ โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นี้ จะพบว่าโรงเรียนเอกชนสามารถจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาได้ดีกว่าระดับมัธยมศึกษา

2. ผลของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 :
ด้านเศรษฐกิจ

ในขณะที่ภาวะการพัฒนาประเทศกำลังดำเนินการไปสู่ "แนวใหม่" โดยการปรับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต รัฐจึงเร่งระดมเงินออม ทั้งภาครัฐและเอกชน สร้างวินัยทางเศรษฐกิจและการเงิน ทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ แสดงวามรู้ต้องการเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่วนรวมควบคู่ไปกับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายใน แต่การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันและวิกฤติการณ์ทางการเงินของโลก ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2516 - 2523 เป็นต้นมา ทำให้สภาพเศรษฐกิจของโลกผันผวนไปอย่างมาก ภาวะเงินเฟ้อ เศรษฐกิจตกต่ำ มีการว่างงานขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป โดยเหตุที่ระบบเศรษฐกิจของไทยเป็นระบบเศรษฐกิจที่พหุภาคชาวยกับต่างประเทศมาก จึงส่งผลกระทบต่อการขาดดุลการค้าและฐานะทางการเงินของประเทศในช่วงระยะเวลา 6 - 7 ปีที่ผ่านมา จนประมาณที่จะปรับปรุงด้านต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมก็ไม่สามารถเพิ่มขึ้นสูงได้¹

ดังนั้นในการพัฒนาบริการด้านสังคมด้านการศึกษา แมว่ารัฐจะให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่จากภาวะเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้งบประมาณที่ได้รับมีอัตราลดลงตลอดมาตลอดมาลงทุกปี เพราะรัฐต้องงบประมาณป้องกันประเทศไว้มากที่สุด ยิ่งในกรณีที่ประเทศเกิดภาวะเงินเฟ้อใน พ.ศ. 2523 แมว่าจะคงงบประมาณการศึกษาถึง 20.7 พันล้านบาท แต่มูลค่าจริงจะลดเป็น 13.8 ล้านบาท² งานพัฒนาการศึกษาจึงต้องมีส่วนของเอกชนเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐเห็นความสำคัญเสมอมา การที่รัฐจ่ายเงินอุดหนุนให้กับการจัดการศึกษาของเอกชนจำนวนหนึ่งสำหรับเป็นงบดำเนินการ สามารถช่วยให้รัฐประหยัดงบประมาณไปได้มาก และเงินที่ประหยัดไปนั้นรัฐยังสามารถนำมาพัฒนาการศึกษาของประเทศได้อีกด้วย ซึ่งถ้าพิจารณาจากตาราง 29 แล้วจะทำให้ค่ากลานนี้ชัดเจนขึ้น

¹สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 - 5

²สกก. ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หน้า 2 - 56

ตาราง 29 แสดงจำนวนเงินอุดหนุนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดสรรให้โรงเรียนเอกชนใน
พ.ศ. 2518 - 2529

พ.ศ.	งบประมาณ กระทรวง ศึกษาธิการ (ล้านบาท)	จ่ายเงิน อุดหนุนให้ โรงเรียนเอกชน (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนเอกชนงบประมาณให้ (คน)	จำนวนเงิน โรงเรียนรัฐ (ล้านบาท)	จำนวนนักเรียน โรงเรียนรัฐบาล (คน)
2518	3,307.7	307	1,168,743	3,177.9	6,688,781
2519	4,210.3	304	1,153,050	3,909.20	6,954,365
2520	4,963.7	324	1,134,130	4,826.75	7,196,275
2521	5,644.9	354.51	1,119,528	5,421.37	7,612,534
2522	6,074.0	488.01	1,125,771	5,767.89	8,612,446
2523	7,623.9	637.72	1,145,574	7,225.53	8,191,767
2524	22,722.5	635.45	1,105,825	23,624.04	8,296,381
2525	24,427.5	788.2	1,109,489	26,256.29	8,417,879
2526	29,760.2	730.4	1,125,178	30,390.40	8,373,497
2527	31,625.9	791	1,140,568	31,992.78	8,484,207
2528	32,179.3	720.2	1,133,543	32,655.59	8,559,951
2529	33,871.8	747.8	1,118,916	33,124.0	8,871,338

- ที่มา : 1. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปี 2527
 2. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปี 2528
 3. สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานสำมะโนครัวและสำมะโนนักเรียนมัธยมศึกษา
พ.ศ. 2518 - 2522
 4. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2524 - 2529

จากตาราง 29 ขมประมาณที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้โรงเรียนเอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 นั้น เป็นการแสดงให้เห็นจำนวนเงินระหว่างงบประมาณที่จ่ายให้เป็นเงินอุดหนุนโรงเรียนเอกชนกับงบประมาณการศึกษาที่จ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล ในที่นี้จะพิจารณา 4 ปีการศึกษาด้วยกัน โดยแบ่งเป็นช่วง ๆ เท่า ๆ กัน คือ 2518, 2521, 2525 และ 2529

ใน พ.ศ. 2518 รัฐจ่ายงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนเอกชน 307 ล้านบาท สำหรับนักเรียน 1,168,743 คน เฉลี่ยจ่ายคนละ 262.60 บาท ในขณะที่รัฐจ่ายให้โรงเรียนรัฐบาล 3,195.0 ล้านบาท เฉลี่ยจ่ายคนละ 475.10 บาท ซึ่งถ้าวัดตัวเองทั้งหมด รัฐต้องจ่ายคนละ 431.10 บาท การที่รัฐจ่ายเป็นเงินอุดหนุนให้กับโรงเรียนเอกชน ทำให้เอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณไปคนละ 168.5 บาท และถ้าวัดทั้งหมด เอกชนจะช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษา เป็นเงินถึง 196.93 ล้านบาททีเดียว และเมื่อพิจารณาต่อมาใน พ.ศ. 2521 2525 และ 2529 จะพบว่าเอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณถึง 329.8, 390.8 และ 368.5 ล้านบาท ตามลำดับ

นอกจากเอกชนจะมีบทบาทในการช่วยประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาดังกล่าวแล้ว เอกชนยังช่วยให้รัฐสามารถเพิ่มงบประมาณในการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนของรัฐ และการศึกษาของชาติได้มากขึ้นอีกด้วย

3. ผลของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 : ด้านการเมือง

การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ได้เคยมีผลกระทบโดยตรงต่อการเมือง การปกครองและความมั่นคงของประเทศ จนถึงกับทำให้รัฐต้องออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ มาใช้เป็นฉบับแรกใน พ.ศ. 2461 เพื่อควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชน โดยเฉพาะโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน และการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 และ 2497 ก็เนื่องมาจากสาเหตุเดียวกัน แต่เมื่อรัฐสามารถจำกัดบทบาทโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีนได้ ผลกระทบที่ส่งมายังด้านการเมืองโดยตรงจึงลดลง บทบาทของโรงเรียนเอกชน ที่ส่งผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของประเทศในระยะต่อมา มีลักษณะในทางอ้อม ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการที่ลักษณะการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนมักก่อปัญหาความขัดแย้งระหว่าง

กลุ่มครูโรงเรียนเอกชนกับเจ้าของโรงเรียนเอกชน ในเรื่องกำหนดอัตราเงินเคียน การจัดสวัสดิการให้กับครู มีปัญหานี้กล่าวไว้ว่าเป็นปัญหาเรื้อรัง ทำลายขวัญ และกำลังใจของครูเอกชนเสมอมา และในขณะเดียวกัน โครงสร้างทางการ เมืองในสังคมที่กำลังพัฒนา เป็นระบบกลุ่มหรือเป็นแบบนาย - ลูกน้อง มีลักษณะไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง สำหรับการเมืองไทย ความพยายามของบุคคลในการรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อผลักดันทางด้านกิจการกับรัฐ เพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ใดเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ เช่น การเคลื่อนไหวของกรรมกรหลัง 14 ต.ค. พ.ศ. 2516 ในเดือนตุลาคมเพียงเดือนเดียวได้มีการนัดหยุดงานถึง 260 ครั้ง¹ ภายใต้บรรยากาศที่นายทุนเอารัดเอาเปรียบลูกจ้าง และการที่ศูนย์สันติศึกษาแห่งประเทศไทย ประสบความสำเร็จในการระดมมวลชนโค่นล้มอำนาจของรัฐบาลไคเน² ได้มีผลทางจิตวิทยา สำหรับกลุ่มครูโรงเรียนเอกชน ให้รวมตัวกันเป็นกลุ่มพลังที่หนาแน่นขึ้น เพื่อเรียกร้องสิทธิของตนต่อรัฐบาล ใ้ทำการประท้วงหยุดสอน เจ้าของโรงเรียนเอกชนโต้ตอบด้วยการล่อแพะและครู³ การกระทำการตอรองทางการเมืองดังกล่าว รัฐบาลเห็นว่าเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของรัฐบาล รัฐจึงหาทางประนีประนอม โดยพิจารณาปรับปรุงพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์โดยเร่งด่วน และประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ซึ่งได้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นความบทบาทของโรงเรียนเอกชนมีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศเพียงไร และถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขึ้นนั้นให้เป็นไปเพื่อใจแก่บรรดาครูโรงเรียนเอกชนและเจ้าของโรงเรียน ซึ่งส่วนหนึ่งมีสถานะภาพเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถเปิดอภิปรายซักถามผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของชาติได้

สำหรับผลของการจัดการศึกษาของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2518 - 2529 ที่จะมีต่อด้านการเมืองการปกครองของประเทศนั้น ความชัดเจนโดยตรงมีน้อยมาก ที่สามารถกล่าวถึงได้จะเป็นไปในทางอ้อมที่การจัดการศึกษาของเอกชนสามารถจัดการศึกษาสายสามัญให้นักเรียนมี

¹ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย หน้า 139 - 141

² ค.

³ กช. ก/ป7/2517/17 เรื่องปัญหาครูโรงเรียนราษฎร์ถูกล่อแพะ

ความรู้ สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นลักษณะการปกครองที่รัฐพยายามส่งเสริมทั่วประเทศรวมถึงในสถานศึกษาด้วยทั้งในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 นั้น ครอบคลุมอย่างชัดเจนว่า เป็นการถ่ายทอดค่านิยม พฤติกรรม และหลักความเชื่อตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นในฐานะที่รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาภายในขอบเขตที่รัฐกำหนด โรงเรียนเอกชนจึงได้ช่วยรัฐเผยแพร่หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ แม้รัฐจะพยายามดำเนินการลดการอุดหนุนทางการเงินมาเป็นการอุดหนุนทางวิชาการ จึงเป็นไมได้ว่ารัฐตั้งใจให้โรงเรียนเอกชนสามารถดำเนินกิจการภายในนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐในรูปของการร่วมรับภาระอย่างแท้จริง โดยที่โรงเรียนเอกชนนั้นจะต้องมีคุณภาพทางการศึกษา มีมาตรฐานการศึกษาสูง และต้องพึ่งตนเองได้ในเรื่องการเงิน

ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน พ.ศ. 2518 - 2529

การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐนั้น ย่อมมีปัญหาเนื่องมาจากนโยบายของรัฐเป็นสำคัญ เพราะรัฐกำหนดขอบเขตและกฎหมายควบคุมการจัดการศึกษาไว้ และปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งทำให้เอกชนไม่สามารถดำเนินการได้ตามนโยบายของรัฐ ก็คือ ปัญหาด้านการเงิน เป็นปัญหาใหญ่ อันนำพามาซึ่งปัญหาอื่น ๆ ซึ่งเป็นผลเสียต่อนักเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นจึงแยกกล่าวแต่ละปัญหาดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคจากนโยบายของรัฐ

ปัจจุบันนโยบายการจัดการศึกษาของเอกชนยังยึดถือตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ซึ่งครอบคลุมในข้อ 23 ว่า "...การจัดให้มีสถานศึกษาเอกชนนั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรงคือรัฐจัดเองบาง และส่งเสริมให้คณะหรือเอกชนจัดในระบอบค่าความรู้ตามศึกษาบาง..." ตามในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กำหนดไว้ในข้อ 24 ว่า "...รัฐพึงเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมรับภาระจัดการศึกษาได้ภายในขอบเขตที่รัฐกำหนด..." จะพบว่ารัฐได้กำหนดนโยบายให้เอกชนมีส่วนร่วมแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาโดยตลอด แตกต่างจากกำหนดสัดส่วนที่แน่นอนว่ารัฐจะจัดเท่าไรและจะให้เอกชนจัดเท่าไร¹

¹ สกศ. การศึกษาไทย ปี 2526 หน้า 115

ผลจากการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอยู่เป็นอันมาก กล่าวคือ การจัดการศึกษาของรัฐ และเอกชน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ทางฝ่ายทางจัดตามกำลังความสามารถของตน เมื่อใดที่รัฐมีงบประมาณมาก รัฐก็จัดการศึกษาอย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงโรงเรียนเอกชนทำให้โรงเรียนเอกชนบางโรงเรียนได้รับความเดือดร้อน เพราะเหตุว่านักเรียนจำนวนมากจะพากันเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลซึ่งไม่เก็บค่าเล่าเรียน นักเรียนในโรงเรียนเอกชนจึงลดน้อยลง เมื่อจำนวนนักเรียนลดลง รายได้ของโรงเรียนจึงลดลงตามไปด้วย เพราะรายได้ของโรงเรียนขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนเป็นสำคัญ¹ จึงทำให้โรงเรียนเอกชนมีรายได้น้อยไม่พอกับรายจ่าย และก่อให้เกิดปัญหาในด้านคุณภาพการศึกษา ด้านการบริหารบุคลากร เพราะโรงเรียนต้องลดรายจ่ายลงด้วยการลดจำนวนครูโดยการเลิกจ้าง ทำให้ครูว่างงานหรือจ้างครูที่มีวุฒิมาสอนนักเรียน หรือให้เงินเดือนต่ำกว่าวุฒิตามที่ทางราชการกำหนด ทำให้ครูไม่มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานเป็นการปฏิบัติผิดระเบียบ และก่อให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างครูและเจ้าของโรงเรียนได้ และครูที่ว่างงานจากสาเหตุนี้ สามารถรวมกลุ่มกันเรียกร้องขอความเป็นธรรมต่อรัฐบาล ทำให้กระทรวงมหาดไทยต้องเตรียมตัวและเสถียรภาพของรัฐบาล ตลอดจนกระทรวงมหาดไทยต้องพิจารณาของโรงเรียนเอกชน² กล่าวคือ ได้เป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่าเจ้าของโรงเรียนเป็นฝ่ายนายทุนที่เอารัดเอาเปรียบครูผู้ไ้แรงงาน

2. ปัญหาและอุปสรรคจากด้านการเงิน

จากปัญหาด้านงบประมาณของรัฐมีจำกัด เอกชนจึงได้เข้ามาแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษา ซึ่งช่วยประหยัดงบประมาณแต่ละปีให้รัฐจำนวนหนึ่ง ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 รัฐกำหนดนโยบายสนับสนุนการศึกษาเอกชนทุกระดับทุกประเภท เน้นให้การพัฒนา

¹ สมชัย วุฒิปรีชา โรงเรียนราษฎร์กับความมั่นคงของชาติ หน้า 95

² ประทีป เอี่ยมศิริ สถานภาพทางการเงินของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร หน้า 2

คุณภาพทางวิชาการให้มีความคล่องตัว ในการบริหารโรงเรียน ไม่หวังกำไรเกินควร และกำหนดให้โรงเรียนเอกชนทุกแห่งต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ¹

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยราชการที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลโรงเรียนเอกชนแทนรัฐ จึงได้ทำการประเมินมาตรฐานโรงเรียนเอกชนสายสามัญทั่วประเทศ ครั้งแรกใน พ.ศ. 2517 และครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2523 - 2524 โดยพิจารณาจากการบริหาร 5 หมวด คือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์ การบริหารบุคคล การบริหารโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนกับชุมชน การประเมินค่าเทียบเกณฑ์แนนอนชดเชย สามารถจัดระดับมาตรฐานโรงเรียนได้ 6 ระดับ โดยเรียงคะแนนจากสูงไปกึ่งต่ำ โรงเรียนที่จัดอยู่ในระดับที่ 1, 2 จะจัดให้เป็นโรงเรียนที่มีมาตรฐานสูงหรือมีคุณภาพดี²

การบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ในทางปฏิบัตินี้มีลักษณะเป็นธุรกิจทางการศึกษา คือ ต้องเน้นทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการนักเรียนต้องการ³ หรือเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์ คือต้องได้กำไรหรือไม่ขาดทุนเป็นอย่างน้อย เพื่อให้ดำเนินการต่อไปได้ เนื่องจากเอกชนไม่มีหน้าที่จัดการศึกษาแก่ประชาชน โดยตรงและไม่มีอำนาจเก็บภาษีอากรจากประชาชนได้เหมือนรัฐ⁴ ดังนั้นความมั่นคงของโรงเรียนเอกชนจึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการสอนและฐานะทางการเงิน ซึ่งมักจะเป็นผลมาจากความนิยมศรัทธาและฐานะเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ซึ่งจะทำให้การช่วยเหลือสนับสนุนแก่โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนทุกระดับการศึกษาที่มีมาตรฐานดีส่วนใหญ่ไม่รับเงินอุดหนุนจากรัฐ จึงสามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้เกินกว่าขีดสูงสุดที่รัฐกำหนดไว้ สำหรับโรงเรียนที่รับเงินอุดหนุนจากรัฐ จะทำให้ฐานะทางการเงินของโรงเรียนที่มี

¹ ศบ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หน้า 12

² ศบ. รายงานการวิจัยเพื่อจัดระดับมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ ปีงบประมาณ 2523 - 2524 หน้า 58 - 61

³ อพร. รศันคำนวน "บรรณาธิการ" วารสารการศึกษาเอกชน 11 : 5 สิงหาคม 2525

⁴ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ ทิศทางการศึกษา หน้า 138

มาตรฐานที่มั่นคงกว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานปานกลางและต่ำ¹ โรงเรียนที่มีมาตรฐานปานกลางมีความมั่นคงกว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานต่ำ โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาพื้นฐานทางการเงินมั่นคงน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนระดับอื่น ๆ เพราะกำลังประสบปัญหาจำนวนนักเรียนลดลงเนื่องจากรัฐได้ขยายการจัดการศึกษาภาคบังคับและจัดแบบให้เปล่าอยู่แล้ว² สำหรับโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานดี นอกจากมีความมั่นคงทางการเงินแล้ว ยังมีปัญหาในด้านอื่น ๆ น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานอื่น ๆ ทั้งนี้ข้อพิพาทเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย หรือในสถาบันอุดมศึกษาที่มีข้อได้ สามารถประกอบอาชีพได้จนประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในวงการธุรกิจและราชการ มีกิจกรรมทางสังคมที่ช่วยประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของโรงเรียนอยู่เสมอ และมีสมาคมศิษย์เก่า หรือสมาคมครูผู้ปกครองนักเรียนที่เข้มแข็งมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารของโรงเรียนและการศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาโดยทั่วถึงกัน³

จากเหตุผลดังกล่าว โรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานดีหรือมีชื่อเสียงขึ้นมาเป็นเวลานานจะเป็นที่พึงพอใจของผู้นปกครองส่วนใหญ่ มีการแข่งขันกันส่งบุตรเขาเรียน ผู้นปกครองส่วนใหญ่ยอมเสียเงินกินเปล่า เงินบริจาคเพื่อบำรุงกิจการของโรงเรียน ในด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม อุปกรณ์การศึกษา และกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ โรงเรียนเหล่านี้จะมีรายจ่ายสูงไม่อาจแสวงหากำไรจากค่าธรรมเนียมการเรียน ที่เกินตามอัตราของรัฐบาลกำหนดไว้ได้ โรงเรียนประเภทนี้จะดำรงอยู่ได้ด้วยสมาคมผู้นปกครอง⁴ ในขณะที่โรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานปานกลางและต่ำต้องประสบปัญหาด้านเงินทุนจนต้องเลิกดำเนินการไป

¹ อมรชัย ตันติเมธ และคนอื่น ๆ รายงานการวิจัย... หน้า 118

² ประทีป เอี่ยมศิริ สถานภาพทางการเงิน... หน้า 59 - 63

³ พรศิริ อังคชัยโชติ แนวความคิดทางการศึกษาและความพึงพอใจของผู้นปกครอง

นักเรียนต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานดีในกรุงเทพมหานคร หน้า 3

⁴ ค. หน้า 4

จากปัญหาที่กล่าวมานั้น ทำให้เห็นได้ว่า การจัดการศึกษาโดยรัฐและเอกชนมีข้อแตกต่างกัน รัฐจะจัดการศึกษาตามหน้าที่ภาระรับผิดชอบ และเป็นการให้บริการตามกำลังงบประมาณที่รัฐเป็นผู้จัดสรรให้ ภายใต้ขอบเขตและนโยบายที่ได้กำหนดไว้ เป็นการประกอบธุรกิจทางการจัดการศึกษา ที่รัฐเป็นผู้จัดหาทุนและเป็นผู้จัดการบริหารงานเอง โครงสร้างกลไกของรัฐเป็นเครื่องมือในการบริหารทุก ๆ ด้าน และไม่หวังผลกำไรตอบแทนเป็นตัวเงิน มุ่งผลิตกำลังคนใหม่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาประเทศ ส่วนการจัดการศึกษาโดยเอกชนนั้น เอกชนเป็นผู้ลงทุน และเป็นผู้จัดบริหาร โรงเรียนเอกชนเองทั้งสิ้น แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ โดยรูปแบบของการบริหาร เพื่อมิให้เสาะแสวงหาผลกำไรจากการประกอบธุรกิจเกินควร เพียงแต่ให้น้ำหนักกำไรที่ได้นั้น มาใช้จ่ายในการปรับปรุงกิจการโรงเรียนให้เจริญรุดหน้า และดำรงอยู่ด้วยความราบรื่นเท่านั้น ซึ่งพิจารณาแล้ว เทียบกับเป็นระบบการควบคุมแบบเดียวกับที่กระทำต่อโรงเรียนของรัฐเอง โรงเรียนเอกชนจึงเหมือนกับเป็นโรงเรียนรัฐบาลไปเลย¹

ฉะนั้นการดำรงอยู่ได้ของโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานปานกลางและต่ำ จะมีหนทางเดียวคือ สร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ มุ่งให้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ ตามความประสงค์ของอุปถัมภ์²

แนวโน้มของการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน

การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนตลอดช่วง พ.ศ. 2497 - 2529 จะพบวาทนโยบายหลักของการจัดการศึกษาของรัฐที่มีต่อเอกชนนั้น ได้เน้นการอุดหนุนส่งเสริมทั้งด้านการเงิน และวิชาการมาตลอดแต่จะค่อย ๆ ลดการอุดหนุนทางการเงินลง และให้เพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนได้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ นอกจากนี้รัฐยังส่งเสริม

¹ เสน่ห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอน... หน้า 501

² ไพฑูรย์ จันทยศ "ปรัชญาหลักสูตรโรงเรียนราษฎร์" สารพัฒนาหลักสูตร

บุคลากร พัฒนาการบริหาร พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน ส่งเสริมด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน¹ นโยบายดังกล่าวได้นำมาใช้ในระยะหลัง พ.ศ. 2529 ด้วย เนื่องจากในแผนพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) รัฐบาลเน้นนโยบายพัฒนาบุคคลที่ยังส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐจะให้ความช่วยเหลือทางการเงิน วิชาการ ตลอดจนการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาของเอกชนในมากขึ้น² บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาจึงยังคงดำเนินตามนโยบายของรัฐเหมือนเช่นที่ผ่านมา³

นอกจากนั้นผลการวิจัยเรื่องแนวโน้มของการศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญของ ชนิษฐา วิทยาอุมาส สามารถบอกได้ว่ารัฐจะยังคงให้โอกาสเอกชนรวมจัดการศึกษาด้วยในสัดส่วนที่แน่นอน สำหรับในระดับมัธยมศึกษาลดลง เพราะรัฐมีนโยบายขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระดับตำบลให้มากขึ้น⁴ แต่ในอนาคต ประเทศไทยจะมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้นทำให้รัฐบาลมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ จึงต้องเปิดโอกาสให้เอกชนรวมจัดการศึกษาด้วย และจากการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับแผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ และรายงานการติดตามผลงานการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุนและค่าธรรมเนียมของโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2525 พบว่าเจ้าของหรือผู้จัดการ หรือครูใหญ่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างก็เห็นด้วยกับการที่จะให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากกว่าที่จะให้รัฐบาลจัดแต่เพียงฝ่ายเดียว และต่างก็ไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลจะลดเงินอุดหนุนให้หมดไป ทั้งนี้ถือว่าจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้นเมื่อ

¹ชนิดา รักพลเมือง "แนวนโยบาย..." วารสารบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาฯ

(4) : 53 กุมภาพันธ์ 2526

²สศศ. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) และกองบรรณาธิการ "การพัฒนาการศึกษาในแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 5 และทิศทางของการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 6" วิทยาสาร 83(6) : 14 - 21 มิถุนายน 2528

³อารมณ จินดาพันธ์ "การศึกษาเอกชนในทศวรรษใหม่" การศึกษาเอกชน 7(12) : 24 - 26 ก.ย. 2525

⁴ชนิดา วิทยาอุมาส. แนวโน้มของการศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ บทคัดย่อ

เอกชนเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระรวมในการจัดการศึกษาด้วยแล้ว รัฐบาลก็ควรที่จะให้การช่วยเหลือ และอุดหนุนส่วนหนึ่ง ไม่ควรปล่อยให้เอกชนเข้ามาช่วยโดยต้องรับผิดชอบทั้งหมด แต่รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้โรงเรียนเอกชนในอนาคตสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยรายได้ของโรงเรียนเอง ซึ่งหมายถึงว่า โรงเรียนนั้นจะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูง เป็นที่ยอมรับของผูปกครองนักเรียนแล้ว จะเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนค่อนข้างสูงก็ตาม

สำหรับครูสอนนั้นยังถือว่าเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับงานการศึกษา แม้ว่าต่อไปเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าก็ตาม ดังนั้นจากนโยบายการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษามันที่ 6 กับงานวิจัยดังกล่าวจึงสามารถมองแนวโน้มของบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษา สาสัญญ์ในอนาคตได้

การจัดการศึกษาสามัญของเอกชนระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 นั้นมีลักษณะเป็นการแบ่งเบาการจัดการศึกษาของประเทศ ในบรรดาคณะที่หมายตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลของเอกชน ในการดำเนินการจัดการศึกษาสามัญของเอกชนนี้ เป็นการดำเนินงานตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการตามแผนการศึกษาชาติ 3 ฉบับ ที่ได้ประกาศใช้ในช่วงนี้ คือแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2494 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 การที่เอกชนต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาของรัฐ ผลของการศึกษา ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนเอกชน ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา พ.ศ. 2497 - 2529 จึงสัมพันธ์กันกับนโยบายการศึกษาของรัฐ ซึ่งสามารถสรุปวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

เอกชนได้มีส่วนสำคัญในการริเริ่มจัดการศึกษาโดยใช้ระบบโรงเรียน มาก่อนการจัดการศึกษาของรัฐ เริ่มต้นจากคณะบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิก ชาวฝรั่งเศส เข้ามาเผยแพร่ศาสนา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สมัยกรุงศรีอยุธยา และคณะมิชชันนารี นิกายโปรเตสแตนต์ชาวอเมริกัน ชาวจีน และชาวไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผลของการจัดการศึกษาของเหล่าเอกชนนี้ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมจากประชาชนมาก เนื่องจากจากการจัดหลักสูตรที่ผสมผสานภาษาต่างประเทศ เพื่อประกอบธุรกิจกับต่างประเทศได้ ผู้เรียนได้รู้จักวิธีการผลิตด้วยเครื่องมือสมัยใหม่ต่างจากการเรียนการสอนตามระบบเดิมของไทย และได้รวมพัฒนาการศึกษาในระยะที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทำการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นสมัยใหม่ บทบาทของเอกชนในระยะนี้จึงมีส่วนริเริ่มความเจริญทางการศึกษาให้กับประเทศไทย มาก่อนที่รัฐจะจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนของชาวตะวันตก

สำหรับบทบาทของโรงเรียนเอกชนชาวไทยและชาวจีนนั้น การจัดการศึกษาของชาวไทยสามารถดำเนินการได้เป็นผลดีเช่นเดียวกันแม้ว่าจะไม่เท่าเทียมกับชาวตะวันตก อาทิเช่น โรงเรียนราชินี โรงเรียนบารุงวิทยา สำหรับโรงเรียนราชินี ยังคงได้รับความนิยมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการจัดการศึกษาของชาวจีนได้สร้างปัญหาให้ความมั่นคงของไทยมาก ทำให้รัฐดำเนินนโยบายควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชนโดยการออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นฉบับแรกใน พ.ศ. 2461 และยังเป็นต้นเหตุของการออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2479 และ 2497 อีกด้วย

นโยบายของรัฐที่มีต่อการจัดการศึกษาสามัญของเอกชนระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 นี้ พอจะแยกกล่าวได้ 4 ระยะ คือ

ระยะแรก (พ.ศ. 2497 - 2503) เป็นระยะที่รัฐบาลให้ความสำคัญต่องานขยายการศึกษาภาคบังคับมาก เพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้มีความรู้ระดับพื้นฐาน และต้องการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษาให้ดีขึ้นหลังจากภาวะสงครามโลกครั้งที่ 2 และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 แต่รัฐมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ สถานที่ และบุคลากร จึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาช่วยขยายการศึกษาในระยะนี้ได้อย่างเต็มที่ จนกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองแห่งการจัดการศึกษาของเอกชนได้ทีเดียว

ระยะที่สอง (พ.ศ. 2503 - 2513) ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรก (พ.ศ. 2504 - 2509) ความต้องการกำลังคนที่มีความรู้มากขึ้นเป็นลำดับงานขยายการศึกษาภาคบังคับได้กระทำต่อเนื่องจากระยะแรก และรัฐยังพยายามขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อผลิตบุคคลที่มีความรู้ระดับกลางออกมามาก เอกชนยังคงได้รวมจัดการศึกษาต่อเนื่องมาด้วยความเห็นชอบของรัฐบาล แม้ว่าจะแย้งกับข้อมติในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 ที่ระบุให้เอกชนลดการจัดการศึกษาภาคบังคับ ให้เร่งจัดระดับอนุบาลศึกษา และมัธยมศึกษาแทน แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณของรัฐได้ทำให้เอกชนมีโอกาขยายการศึกษาต่อเนื่องมาจากระยะแรกอีกต่อไป

ระยะที่สาม (พ.ศ. 2513 - 2518) เป็นระยะที่นโยบายการพัฒนาการศึกษาเริ่มมีคลื่นของการเปลี่ยนแปลงในคาบระบบการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ประกอบกับพลังทางการเมืองใน "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ทำให้ความต้องการ

ปฏิรูปการศึกษาว่าด้วย "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม" ได้รับการยอมรับเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคมตามระบอบประชาธิปไตย การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนระยะนี้จึงได้รับการกำหนดให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับที่มีใช้ภาคบังคับและการฝึกหัดครู ระยะนี้เอกชนต้องปรับตัวให้เป็นไปตามแนวปฏิรูปการศึกษาของรัฐ สภาวะการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนระยะนี้เรียกได้ว่า อยู่ในภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่จะปรากฏในระยะที่ 4

ระยะที่ 4 (พ.ศ. 2518 - 2529) เป็นระยะที่นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐเปลี่ยนระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ซึ่งได้รับแนวความคิดมาจากคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องของระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ที่ไม่สามารถจัดการศึกษาได้ตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในระยะเวลาดังกล่าวได้

นโยบายของรัฐที่มุ่งต่อการจัดการศึกษาของเอกชนระยะนี้ ได้ระบุให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาโดยรัฐจะให้การอุดหนุนทางด้านการเงินมากขึ้น และจะลดการอุดหนุนด้วยเงินลง นโยบายนี้ปรากฏผลต่อการจัดการศึกษาของเอกชนมาก จนทำให้โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งต้องเลิกกิจการไป และโรงเรียนเอกชนได้เริ่มแสวงหาทิศทางใหม่โดยเน้นจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาและระดับอาชีวศึกษาแทนระดับเดิม ซึ่งนับว่าเป็นโฉมหน้าใหม่ในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน

2. การดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529
สามารถสรุปวิเคราะห์ได้ 4 ระยะดังนี้

ระยะก่อน พ.ศ. 2497 การจัดการศึกษาของเอกชนที่เด่นจะเป็นโรงเรียนของเครือศาสนาคริสต์ อาทิเช่น โรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน ของชาวไทย ได้แก่ โรงเรียนบารุงวิทยา โรงเรียนราชนิติ คุณภาพ ชื่อเสียงของโรงเรียนดังกล่าวได้ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน แต่สำหรับโรงเรียนจีนกลับถูกจำกัดการจัดการศึกษาจนหมดบทบาทลงไป ทั้งนี้เพราะโรงเรียนจีนมีส่วนเผยแพร่ลัทธิการเมือง สร้างความไม่มั่นคงให้กับประเทศ ผิดกับโรงเรียนของชาวตะวันตก และชาวไทย ที่มีมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง การจัดหลักสูตร และดำเนินวิธีสอน

ต่างไปจากเดิม ทั้งเพิ่มการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศคือ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งเริ่มมีความจำเป็นในสังคมไทย ผู้ปกครองจึงนิยมให้บุตรหลานของตนเข้าศึกษา และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ระเบียบคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐยังไม่สามารถพัฒนาให้เท่าเทียมกับโรงเรียนเอกชนได้ คำนิยมของผู้ปกครองจึงอยู่ที่โรงเรียนเอกชนมากกว่า แม้ว่าจะต้องเสียค่าธรรมเนียมการเรียนสูงกว่าในโรงเรียนรัฐบาลก็ตาม

หลังจาก พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา การดำเนินการจัดการศึกษาได้แบ่งเป็น 4 ระยะดังนี้
ระยะแรก (พ.ศ. 2497 - 2503) เป็นระยะที่กล่าวได้ว่าเป็น "ยุคทอง" ของการศึกษาเอกชน ภายใต้ออกชนได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา ซึ่งต้องการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วประเทศไทยในระยะเวลาอันสั้น ตามความประสงค์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภายหลังจากที่คำนึงประมาณเอกชนจึงได้รับการสนับสนุนให้จัดการศึกษาออกไปอย่างกว้างขวาง ปริมาณโรงเรียนได้เพิ่มขึ้น เมื่อคิดเป็นสัดส่วนกับโรงเรียนรัฐเพิ่มจาก 1:12 ใน พ.ศ. 2496 เป็น 1:3 ใน พ.ศ. 2503 ปริมาณโรงเรียนที่เพิ่มขึ้นมากนี้ สามารถอธิบายถึงบทบาทของเอกชนได้ว่าสามารถช่วยรัฐขยายการศึกษาออกไปได้ตามนโยบายของรัฐที่ระบุว่า ต้องส่งเสริมให้เอกชนช่วยรัฐจัดการศึกษา และช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการศึกษา การจัดหลักสูตรการเรียนของเอกชนระยะนี้ก็มีแตกต่างจากรัฐเพราะการจัดการศึกษาของเอกชนต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ การขยายปริมาณโรงเรียนของเอกชนระยะนี้เป็นไปอย่างค่อนข้างเสรีทั้งปริมาณและคุณภาพ

สำหรับการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนจีนระยะนี้ กลับถูกเพลิงแฉ่งเรื่องการก่อให้เกิดอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศอยู่เช่นเดิม การจัดการศึกษาพบกับอุปสรรค การจัดหลักสูตร การบริหาร รวมถึงตัวบุคคลถูกรัฐจำกัดขอบเขต และควบคุมอย่างเข้มงวด จนกระทั่งโรงเรียนจีนไม่สามารถเรียกความรุ่งเรืองดังที่เคยมีมาในระยะก่อนหน้านี้ได้อีก

ระยะที่สอง (พ.ศ. 2503 - 2513) เป็นระยะที่เอกชนขยายปริมาณการจัดการศึกษาต่อเนื่องมาจากระยะแรกแต่มีลักษณะแตกต่าง คือ การดำเนินกิจการของเอกชน ระยะก่อน พ.ศ. 2510 เอกชนจะขยายกิจการอย่างกว้างขวาง แม้จะต้องลดการจัดระดับประถมศึกษา แต่การเพิ่มอัตราการจัดการศึกษาระดับก่อนการศึกษาคะบังคับ และระดับมัธยมศึกษาไปตามความต้องการของรัฐที่ระบุในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 การเปลี่ยนหลักสูตรการเรียน

การสอบเข้าหลักสูตร พ.ศ. 2503 มีใ้ทำให้โรงเรียนเอกชนอยู่ในฐานะลำบาก พิจารณาได้จากค่าเพิ่มของนักเรียนจากอัตราร้อยละ 4.21 ใน พ.ศ. 2500 เป็นร้อยละ 8.39 ใน พ.ศ. 2505 ของนักเรียนสายสามัญทั่วประเทศ

แผนนโยบายการขยายการศึกษาในส่วนของรัฐ ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ออกไปในระดับอำเภอ และตำบลอย่างกว้างขวาง เพื่อสร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนในโครงการโรงเรียนเอกชนในส่วนภูมิภาค จนเกิดการโรงเรียนมาจั้งรัฐบาลเสมอ แต่โดยทั่วไปนั้น รัฐยังคงมีข้อจำกัดอยู่เช่นเดิมในเรื่องงบประมาณ การขยายตัวของเอกชนยังคงมีอยู่ต่อไป การจัดการศึกษาระยะนี้ทั้งโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐ จะประสบกับปัญหาการขาดแคลนครู การที่จำนวนครูไม่สัมพันธ์กับจำนวนโรงเรียนและนักเรียนที่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ปัญหานี้ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ภายนั้น ได้ดำเนินโครงการเร่งผลิตครู ให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งของรัฐและเอกชน โดยจัดให้อาจารย์เรี้นชั่วคราว ขยายชั้นเรียน ขยายเวลาเรียน จำนวนครูได้เพิ่มจาก 31,000 คน ใน พ.ศ. 2511 เป็น 71,781 ใน พ.ศ. 2513 และจะไ้จำนวน 79,000 คน ใน พ.ศ. 2514¹ จำนวนครูดังกล่าวนี้จึงสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนครูทั่วประเทศได้ ผลการเร่งผลิตครู ทำให้ครูไม่มีคุณภาพส่วนหนึ่งจมาทำงานสอนนักเรียน ปัญหาคูณาภาพของการศึกษาระยะนี้ไปจึงเริ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์ทั้งของรัฐและเอกชน

ระยะที่สาม (พ.ศ. 2513 - 2518) เป็นระยะที่เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในการจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชน เนื่องจากรัฐมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมือง หลักสูตรมีแนวโน้มจะเปลี่ยนเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ระบบการศึกษาจะเปลี่ยนจาก 7:2:2 เป็น 6:3:3 นโยบายรัฐไ้ความหนักใจให้กับเจ้าของโรงเรียนเอกชน ผู้จัดการ เพราะต้องเปลี่ยนหลักสูตรตามเตรียมครูสำหรับหลักสูตรใหม่ และต้องปรับระบบของโรงเรียนให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งหมายถึงเอกชนต้องจ่ายเงินลงทุนเพิ่มจากที่ตนเคยจ่ายและข้อกำหนดการอุดหนุนค่านเงิน จะลดเป็นอุดหนุนด้านวิชาการแทน เอกชนจึงมีความลำบากใจมาก นอกจากนั้นบรรยากาศทางการเมือง "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ไ้ครูโรงเรียนเอกชนประท้วงขอความ

คุ้มครองในการทำงานและสวัสดิการจากเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนบางโรงเรียนถูกกระทรวง
ไม่สอนต้องปิดโรงเรียนเลิกกิจการ บางโรงเรียนหยุดโดยถือโอกาสเลิกกิจการ

จากปัญหาที่โรงเรียนเอกชนได้รับในขณะนั้นมีมาก จากสภาพการเมืองและสังคม
รวมไปถึงด้านเศรษฐกิจ ทำให้โรงเรียนเอกชนขนาดกลางและขนาดเล็ก ที่ไม่สามารถจะ
ปรับตัวให้เข้ากับนโยบายของรัฐใดต้องเลิกกิจการไปจึงจะเห็นได้ชัดในระยะที่สี่

ระยะที่สี่ (พ.ศ. 2518 - 2529) เป็นระยะที่การจัดการศึกษาของเอกชนเข้าสู่
ช่วงของการปรับตัว แสวงหาทิศทางในการจัดการศึกษาสามัญอย่างมาก อันมีสาเหตุมาจาก
นโยบายการปฏิรูปการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2520

ในช่วง พ.ศ. 2518 - 2525 สภาพการดำเนินการจัดการศึกษาของเอกชนต้อง
ปรับตัวไปตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 และแผนการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2520 ซึ่งตามพระราชบัญญัติและแผนดังกล่าวต้องการให้เอกชน "ร่วมรับภาระ"
ในการจัดการศึกษาแผนการ "แบ่งแรง" ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านการควบคุมการจัดการศึกษา
คือการร่วมรับภาระนั้นจะมีการควบคุมมาตรฐานการศึกษาชัดเจนกว่าลักษณะการแบ่งแรงและ
ด้านการอุดหนุนในคราวนี้จะให้ทางด้านวิชาการมากขึ้น ส่วนด้านการเงินที่เคยให้จะลดลง
นโยบายนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับโรงเรียนเอกชนที่มีขนาดกลางและขนาดเล็กมาก ประกอบกับ
การที่รัฐสนับสนุนให้เอกชนช่วยเร่งรัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาประกอบกับใน พ.ศ. 2519
รัฐได้ประกาศขยายห้องเรียนในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศให้มีการเปิดสอน 2 ชั้น ในโรงเรียน
ส่วนกลาง ครู และนักเรียน ที่เคยเรียนในโรงเรียนเอกชน ได้เข้าไปอยู่ในโรงเรียนสังกัด
รัฐบาลเป็นจำนวนมาก สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดกิจการของเอกชนที่ได้รับความกระทบกระเทือน
มาตั้งแต่ระยะ พ.ศ. 2513 - 2516 ต้องล้มเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมากถึง 390 โรง ใน
ระยะ พ.ศ. 2519 - 2523

การที่โรงเรียนเอกชนต้องจัดการศึกษาสามัญตามนโยบายรัฐดังกล่าวโรงเรียนเอกชน
จะต้องปรับหลักสูตรของโรงเรียน ที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กำหนดไว้ทั้งต้องเตรียม
ความพร้อมด้านวิชาการ หลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอน และเตรียมอบรมบุคลากรให้พร้อมเพื่อ
สร้างคุณภาพการศึกษา และเป็นไปตามนโยบายของรัฐ ต่อมาเมื่อรัฐประกาศใช้พระราชบัญญัติ
โรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 โรงเรียนเอกชนจึงต้องอยู่ในภาวะปรับตัวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่ง

พระราชบัญญัตินี้ให้ผลดีต่อการจัดการโรงเรียนเอกชนมากกว่าเดิมทั้งในด้านเจ้าของ และครูโรงเรียนเอกชน และเจ้าของโรงเรียนเอกชนได้แสวงหาทิศทางของการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการของตนไปได้อย่างไม่มีปัญหา ซึ่งส่วนใหญ่จะหันไปจัดระดับอนุบาลศึกษามากกว่าระดับอื่น

3. บทบาทของเอกชนจากการจัดการศึกษาสายสามัญ ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529
สามารถแยกสรุปวิเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 บทบาทในด้านสังคม

ระยะก่อน พ.ศ. 2497 บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษามีผลต่อสภาพสังคมในแง่ช่วยรัฐพัฒนาการศึกษา พัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับความต้องการของรัฐ โดยช่วยรัฐขยายการศึกษาภาคบังคับได้มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือของบุคคลากร ในระยะก่อน พ.ศ. 2497 นี้ สามารถกล่าวได้ว่ามีมากกว่าโรงเรียนรัฐบาล ทั้งนี้เพราะรัฐยังไม่สามารถจัดการศึกษาภาคบังคับให้เพียงพอกับความต้องการของบุคคลากรได้ เพราะปัญหาด้านงบประมาณ อัตราการเพิ่มของประชากร ครู อาคารเรียนไม่เพียงพอ คุณภาพจึงค่อนข้างต่ำ บุคคลากรที่มีฐานะดีก็จะส่งบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนเอกชนความสนใจในคุณภาพของโรงเรียนเอกชนมากกว่าโรงเรียนเอกชนจึงขยายปริมาณได้เร็ว การบริหารงานเป็นไปด้วยดี ส่งผลมายังการจัดการศึกษาของเอกชน ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503

ใน พ.ศ. 2497 - 2503 ประเทศไทยอยู่ในภาวะพัฒนาประเทศ ความต้องการพัฒนาคุณภาพบุคคลให้มีความรู้พื้นฐานระดับการศึกษาภาคบังคับ แต่จำนวนประชากรเพิ่มในอัตราสูง รัฐมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ จากความสำเร็จ ของการจัดการศึกษาของเอกชนในช่วงที่แล้ว ทำให้รัฐเต็มใจให้เอกชนเข้าร่วมแบ่งแรงในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ โรงเรียนเอกชนได้จัดเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นทุกปี การผลิตบุคคลสำหรับพัฒนาประเทศ จึงกระทำได้อย่างกว้างขวางมากกว่ารัฐจะจัดเองโดยลำพัง และการที่โรงเรียนเอกชนมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาสูง อาทิเช่น โรงเรียนในเครือคริสตจักรและเครือคาทอลิก โรงเรียนสวนกุหลาบ โรงเรียนราชินี ก็สามารถใช้เป็นแบบอย่างและที่ปรึกษาร่วมกันในการพัฒนาการศึกษา การแข่งขันในด้านการเรียนการสอน โดยโรงเรียนเอกชนจะเด่นในด้านการสอนภาษาอังกฤษเป็นหลัก และการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัย ที่สำคัญคือ ตรงกับค่านิยมของบุคคลากรที่ต้องการให้บุตรหลานของตน

สามารถสอบเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้ตามความต้องการของผู้ปกครอง โรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานสูงสามารถสนองความต้องการให้กับผู้ปกครองได้ โดยเฉพาะในโรงเรียนเครือคาทอลิกและเครือคริสตจักร อาทิเช่น โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย โรงเรียนเซนต์คาเบรียล โรงเรียนมาแตร์เดอี เป็นต้น โรงเรียนเหล่านี้ผู้ปกครองจะนิยมให้ลูกหลานเรียน แม้ว่าการเก็บเงินกินเปล่าในโรงเรียนที่ผู้ปกครองนิยมพาบุตรหลานไปเข้าเรียน ก็โครงสร้างปัญหาให้กับสังคมมากปัญหาหนึ่ง แต่ปัญหานี้ ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2503 ยังไม่ร้ายแรงเท่าใดนัก คุณภาพการจัดการเรียนการสอนยังคงเป็นที่นิยมของผู้ปกครอง

หลังจาก พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา การขยายปริมาณโรงเรียนครู และนักเรียนของเอกชน ที่มีอย่างกว้างขวางได้เกิดผลเสียในทางคุณภาพตามมา เนื่องจากการจัดการศึกษาในเชิงธุรกิจของเอกชนได้มุ่งกำไรมากกว่าคุณภาพการศึกษา การจ้างครูมักจ้างครูที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา การเรียนการสอนจึงเป็นไปอย่างไม่มีคุณภาพ ทั้งเอกชนต้องประสบกับนโยบายขยายการศึกษาออกไปทุกระดับของรัฐจำนวนนักเรียนที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนได้ลดน้อยลง เพราะการเรียนในโรงเรียนรัฐจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าในโรงเรียนเอกชน ผลที่โรงเรียนเอกชนได้รับจะเป็นด้านการเงินการจ้างครู การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การใช้สวัสดิการครูจึงเป็นไปโดยยาก ปัญหาที่เกิดขึ้นเห็นได้ชัดเมื่อบรรดาครูโรงเรียนเอกชนประท้วงในระยะ พ.ศ.

2518 - 2519 เมื่อก่อเกิดจากบรรยากาศทางการเมือง แต่สิ่งหนึ่งที่สังเกตเห็น คือความมีปัญหากลุ่มบุคคลที่พัฒนาบุคคล เพื่อพัฒนาสังคมของประเทศ ยังไม่พร้อมในการเรียนการสอน ปัญหานี้จึงส่งผลมายังสังคมได้

การจัดการศึกษาของเอกชน ที่มีผลต่อสภาพสังคมจึงมีทั้งด้านช่วยรัฐพัฒนาบุคคล เพื่อพัฒนาสังคม แต่ขณะเดียวกันก็ได้สร้างปัญหาให้กับสังคมในด้านที่เอกชนจัดการศึกษาได้มุ่งกำไรมากกว่ามุ่งพัฒนาเพื่อการกุศล

3.2 บทบาทในทางเศรษฐกิจ

จากลักษณะการจัดการศึกษาของ เอกชน ที่หมายถึงการจัดกิจกรรมการศึกษาโดยเอกชน หรือคณะบุคคล โดยใช้ทรัพยากรหลักที่เป็นคน ทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ของภาคเอกชน ย่อมมีผลในด้านการจัดระบบประมาณการศึกษาของรัฐ โดยได้งบประมาณส่วนหนึ่งซึ่งมาจากการลงทุนของเอกชน และในฐานะที่การจัดการศึกษาต้องเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ เอกชนจึงอยู่ในฐานะ

ผู้มารับภาระการจัดการศึกษาของชาติ รัฐจึงเป็นควรจัดสรรเงินอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือ
ในทางวิชาการแก่เอกชน

การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือการศึกษาเอกชน ได้เริ่มกำหนดเป็นระเบียบ
การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์นับแรกออกเมื่อ พ.ศ. 2479 ผลของการอุดหนุนส่งเสริมและ
ช่วยเหลือการศึกษาเอกชนนี้ ทำให้รัฐสามารถประหยัดงบประมาณในการใช้จ่ายเกี่ยวกับการ
การจัดการศึกษาของรัฐได้ เพราะรัฐเอื้อเงินจำกัดในการขยายการศึกษา แต่ละระดับโดยเฉพาะ
ระดับการศึกษาภาคบังคับเสมอ

ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2513 การปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาโดยการขยาย
ชั้นเรียนในโรงเรียนของรัฐ และเอกชนทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคออกไปอย่างกว้างขวาง
การปรับปรุงคุณภาพครู สภาพโรงเรียน ปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาภาคบังคับเป็นเป้าหมาย
สำคัญในการพัฒนาการศึกษาของรัฐ ระยะนี้รัฐมีปัญหาด้านงบประมาณไม่มากนักเพราะได้รับ
ความช่วยเหลือจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติและยังได้รับ
งบประมาณจากรัฐ โตะเงิน ก.ศ.ส. มาช่วยสมทบอีก แต่รัฐมีปัญหาเรื่องไม่สามารถกระจาย
การศึกษาไปสู่ประชาชนได้ตามลำพังได้ เอกชนจึงมีโอกาสร่วมกับรัฐกระจายการศึกษาภาคบังคับ
โดยรัฐจ่ายเงินอุดหนุนได้ เฉลี่ยแล้วประมาณ 39.71 ของงบประมาณการศึกษาและช่วยให้รัฐ
ประหยัดงบประมาณในแต่ละปีได้มาก เช่น ใน พ.ศ. 2497 เอกชนช่วยรัฐประหยัดงบประมาณ
ถึง 201.48 ล้านบาท

ต่อมาในช่วง พ.ศ. 2513 - 2518 สภาพเศรษฐกิจของไทยต้องประสบกับปัญหา
เงินเฟ้อ การประกาศขึ้นราคาน้ำมันในต่างประเทศ มีผลกระทบมายังราคาน้ำมันในประเทศไทย
ระยะ พ.ศ. 2516 ราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ สูงขึ้น งบประมาณการศึกษาได้รับความ
กระทบกระเทือน การจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐยังคงไม่บรรลุเป้าหมาย รัฐจำเป็นต้องให้
เอกชนจัดการศึกษาในระดับที่รัฐไม่สามารถขยายไปได้ทั่วถึง ในภาวะเงินเฟ้อดังกล่าว เอกชน
จึงสามารถช่วยรัฐประหยัดงบประมาณการจัดการศึกษาได้มากถึง 189.5 และ 161.3 ล้านบาท
ใน พ.ศ. 2516 และ 2518

เมื่อพิจารณาต่อมาในช่วง พ.ศ. 2518 - 2529 เอกชนก็ยังช่วยรัฐประหยัด
งบประมาณได้ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วคือ 239.8 ล้านบาทใน พ.ศ. 2521 390.8 ล้านบาท
ใน พ.ศ. 2525 และ 368.5 ล้านบาท ในพ.ศ. 2529

3.3 บทบาทในด้านการเมือง

ระยะก่อน พ.ศ. 2497 นั้น โรงเรียนจีนได้เคยมีบทบาทอย่างมากในเรื่องความมั่นคงของประเทศ เป็นต้นเหตุของการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ถึง 3 ฉบับด้วยกันคือ ฉบับ พ.ศ. 2461, 2479 และ 2497 ทั้งนี้เพราะโรงเรียนจีนจัดการเรียนการสอนในลักษณะเป็นเครื่องมือของการเผยแพร่ลัทธิการเมืองซึ่งขัดต่อลักษณะการปกครองของไทย รัฐบาลสยามปราบปรามและควบคุมด้วยวิธีประนีประนอม ทำให้ผลเสียที่จะเกิดกับความมั่นคงของประเทศมีไม่มากนัก บทบาทของโรงเรียนเอกชนของจีนที่มีต่อการเมืองระยะหลัง พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา ยังคงมีส่วนสร้างปัญหาในด้านการมั่นคงของประเทศเช่นเดียวกับที่ผ่านมา และด้วยจุดมุ่งหมายจึงคือต้องการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธิไตรราษฎร์

การที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีข้อผูกพันอยู่กับองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ซึ่งเป็นนโยบายต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ โรงเรียนจีนจึงถูกรัฐควบคุมทั้งตัวบุคคล หลักสูตร และการบริหารอย่างเข้มงวด จนไม่สามารถผันตัวเข้ามามีบทบาทได้อีก ในปัจจุบันโรงเรียนจีนได้ถูกจัดไว้ในประเภทการศึกษาพิเศษที่ได้รับอนุญาตให้สอนภาษาจีนเป็นวิชาเลือก เท่านั้นเองเกี่ยวกับภาษาอื่น ๆ ในหลักสูตรการเรียนการสอนที่วิชาภาษาต่างประเทศเป็นวิชาเลือก

สำหรับโรงเรียนเอกชนที่จัดโดยคนไทยและชาวตะวันตกในเครือคริสตจักรและเครือคาทอลิก สามารถกล่าวได้ว่ามีผลกระทบต่อนานความมั่นคงของประเทศน้อยมาก ความไม่พอใจอาจมีบ้างในแง่ที่โรงเรียนของชาวตะวันตกมีการอบรมเด็กโดยใช้หลักการของศาสนาคริสต์ แต่เป็นเพียงปัญหาลึกๆเท่านั้น เพราะความสามารถเชิงวิทยาการมีมากพอที่ผู้ปกครองจะเว้นไม่แสดงการต่อต้าน และรัฐเห็นว่าไม่กระทบด้านความมั่นคงของประเทศดังเช่นโรงเรียนจีน

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาแล้วมีผลต่อการเมืองที่พอจะกล่าวถึงได้แต่ไม่ชัดเจนนัก คือบรรยากาศของเหตุการณ์ "วันมหาวิปโยค" วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ได้จูงใจให้ครูโรงเรียนเอกชนดำเนินการประท้วงเจ้าของโรงเรียน เรียกร้องต่อรัฐบาล เพื่อขอความคุ้มครองจากรัฐ และขอสวัสดิการให้มีความมั่นคงในอาชีพในระยะ พ.ศ. 2518 - 2519 ได้ก่อความวุ่นวายต่อสังคมและด้านการเมืองขณะนั้น ซึ่งรัฐได้ดำเนินการประนีประนอมโดยประกาศใช้พระราชบัญญัติ

โรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 เหตุการณ์ดังกล่าวได้คลี่คลายไป หลังจากนั้น
มาการจัดการศึกษาของเอกชนมีใ้มีพฤติกรรมส่อว่า จะสร้างปัญหาให้กับความมั่นคงของ
ประเทศแต่ประการใด

4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจัดการศึกษาด้านสามัญของเอกชนในระยะ
พ.ศ. 2497 - 2529 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานจัดการศึกษาด้านสามัญของเอกชน
ในระยะ พ.ศ. 2497 - 2529 นั้น พอที่จะสรุปวิเคราะห์ได้ดังนี้

4.1 นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ

สืบเนื่องมาจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐได้ให้การสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา
โดยระบุให้การอุดหนุนทั้งด้านการเงินและวิชาการ แผนนโยบายของรัฐได้สร้างปัญหาให้เอกชนมาก
เพราะรัฐมิได้กำหนดสัดส่วนของการจัดการศึกษาให้ชัดเจน นโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ
โดยส่วนรวมและแต่ละระดับมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้การวางแผนการจัดการศึกษา
ของโรงเรียนเอกชนผิดพลาดได้ ดังที่รัฐใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2503 มีผลให้
โรงเรียนเอกชนในช่วงก่อน พ.ศ. 2510 ขยายตัวมากเป็นพิเศษ แม้ว่าจะหยุดชะงักในช่วง
พ.ศ. 2503 - 2504 ซึ่งประมาณโรงเรียนต้องลดลงจาก 2,587 โรงเรียน ใน พ.ศ. 2503 เป็น
2,101 ใน พ.ศ. 2504 ซึ่งอาจเกิดจากการปรับระดับชั้นประถมตอนต้นและประถมตอนปลาย
จาก 4 ปี เป็น 7 ปี และหลังจากนั้นจำนวนโรงเรียนจะเพิ่มขึ้นเพราะรัฐให้เอกชนช่วยรัฐ
ขยายการศึกษาภาคบังคับต่อไปอีก แนวปฏิบัติกับนโยบายจึงไม่สอดคล้องกันนัก

ระยะหลัง พ.ศ. 2510 เริ่มดำเนินนโยบายขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเพื่อผลิต
บุคคลระดับกลางมาพัฒนาประเทศ เอกชนได้รับการสนับสนุนให้ขยายการลงทุนจัดการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาไปอย่างกว้างขวาง สัดส่วนในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมถูกมองข้ามไป ผล
ปรากฏว่าปริมาณโรงเรียนเอกชนมีมากขึ้น แต่กลับคอยทางด้านคุณภาพ เป็นผลให้รัฐวางโครงการ
ปรับปรุงการศึกษาเอกชน ในระยะที่รัฐมีโครงการปฏิรูปการศึกษา

จากโครงการปฏิรูปการศึกษาถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้มีข้อระบุ
ถึงการเปิดโอกาสให้เอกชนจัดการศึกษาได้ตามแนวเดิมแต่รัฐจะลดการอุดหนุนทั้งด้านการเงินลง
มาเน้นการอุดหนุนทางด้านวิชาการแทน เพื่อเพิ่มคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น มีผลให้
โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่เดือดร้อน เนื่องจากโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ของประสบกับจำนวน

นักเรียนเข้าเรียนน้อย เพราะไปเข้าโรงเรียนรัฐบาลกันมาก เมื่อรัฐจะอุดหนุนด้านการเงินอีก เป็นเหตุให้โรงเรียนเอกชนต้องเลิกมิกิจการไปเป็นจำนวนมากดังใน พ.ศ. 2519 - 2523 มีโรงเรียนเอกชนเลิกมิกิจการไปเป็นจำนวนทั้งสิ้น 398 โรงเรียนขนาดเล็กเลิกมิกิจการไปมากที่สุด โรงเรียนเอกชนที่ยังสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้จึงเริ่มหันไปจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาและอาชีวศึกษา แทนที่ระดับการศึกษาเดิม ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของโรงเรียน นโยบายขยายการศึกษาของรัฐจึงเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาของเอกชนต้องพบกับอุปสรรคจนถึงกับต้องแสวงหาทิศทางใหม่ในการจัดการศึกษาของตน

4.2 ด้านการเงิน

การบริหารการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในทางปฏิบัติจะมีลักษณะเป็นธุรกิจทางการศึกษา คือต้องไต่ค่าไรหรืออย่างน้อยต้องไม่ขาดทุน เนื่องจากเอกชนไม่มีหน้าที่จัดการศึกษาแก่ประชาชนโดยตรงและไม่มีอำนาจเก็บภาษีอากรจากประชาชนได้เหมือนรัฐ ดังนั้นความมั่นคงของโรงเรียนเอกชนจึงขึ้นอยู่กับฐานะทางการเงิน ซึ่งจะสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงการศึกษาให้เป็นที่ศรัทธาของผู้นปกครอง โรงเรียนเอกชนทุกระดับการศึกษาที่อยู่ในมาตรฐานการศึกษาคือส่วนใหญ่ไม่รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล จึงสามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้เกินกว่าขีดสูงสุดที่รัฐกำหนดไว้ได้ ขณะที่โรงเรียนที่มีมาตรฐานการศึกษาปานกลาง และต่ำยังคงรับเงินอุดหนุนอยู่ ขาดแตกต่างจะเป็นผลออกมาทางคุณภาพการศึกษา โรงเรียนที่มีฐานะการเงินดี มาตรฐานการศึกษาสูง นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยหรือในสถาบันอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงได้ โรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานดีหรือมีชื่อเสียงดีมาเป็นเวลานาน ส่วนใหญ่อยู่ในเครือคริสตจักร และคาทอลิก เป็นที่พึงพอใจของผู้นปกครอง และส่วนใหญ่ยอมเสียเงินกินเปล่าเงินบริจาคเพื่อบำรุงกิจการของโรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้จะมีรายจ่ายสูงในการพัฒนาการเรียนการสอน ไม่อาจแสวงหากำไรจากค่าธรรมเนียมการเรียน ที่เก็บตามอัตราที่รัฐกำหนดไว้ได้ โรงเรียนประเภทนี้จะดำรงอยู่ได้ด้วยสมาคมผู้นปกครอง ในขณะที่โรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานปานกลาง และต่ำ ต้องประสบปัญหาด้านเงินทุนจนต้องเลิกมิกิจการไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเชื่อว่า ถ้ารัฐจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปเก็บค่าธรรมเนียมในอัตราที่โรงเรียนเห็นว่าจำเป็นปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้อยู่ในมาตรฐานที่ดีขึ้น ก็จะทำให้คุณภาพการศึกษาของเอกชนดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เพราะโรงเรียน

เอกชนสามารถปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนการสอน พัฒนาบุคลากรให้มากกว่าเดิมและโรงเรียนเอกชนเหล่านี้ควรจะตองจัดสรร เงินส่วนหนึ่งมาเป็นทุนการศึกษาให้กับเด็กนักเรียนที่ยากจนแต่เรียนดี เพื่อแสดงให้เห็นว่าเอกชนได้เก็บเงินค่าธรรมเนียมเพื่อใช้ในการพัฒนาการศึกษาจริง ๆ นอกจากนี้ปัญหาเงินกินเปล่าซึ่งเป็นปัญหาประจำโรงเรียนเอกชนและเป็นที่ครหาทำลายความศรัทธาของผูปกครองก็จะลดน้อยลงได้ และการที่รัฐระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เรื่องลดการอุดหนุนด้านการเงินมาอุดหนุนทางความรู้และการเทคนิกจะไม่เป็นปัญหาเดือดร้อนของโรงเรียนเอกชนจนกระทั่งตองเลิกดมกิจการไป

สำหรับเรื่องครูไม่มีคุณภาพ เพราะครูไม่มีวุฒิทางการศึกษา จะหมดปัญหาเพราะโรงเรียนสามารถรายได้มาจ้างครูที่มีวุฒิทางการศึกษามากขึ้น การจัดสวัสดิการให้กับครูเพื่อสร้างขวัญ และกำลังใจ ก็จะเป็นไปโดยสะดวก เมื่อครูมีขวัญและกำลังใจ การเรียนการสอนก็จะดำเนินไปควยดี คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนก็จะสามารถพัฒนาขึ้นตามไปควย

4.3 ปัญหาอื่น ๆ

นอกเหนือจากปัญหาเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาของรัฐ และเรื่องเงินจัดการศึกษาของเอกชนแล้ว การจัดการศึกษาตามสัญญาของเอกชนระหว่างปี พ.ศ. 2497 - 2529 ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่อีกหลายประการ อาทิเช่น ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและแบบเรียนซึ่งโรงเรียนเอกชนจะตองจัดการศึกษาโดยอิงของรัฐทำให้การจัดการศึกษาของเอกชนไม่อิสระเท่าที่ควร การใช้แบบเรียนถ้นนอกเหนือจากที่รัฐกำหนดจะตองขออนุญาตเป็นเฉพาะรายไป การสอนภาษาอังกฤษก็เช่นเดียว เพราะการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนของเอกชนจะเป็นการเพิ่มความศรัทธาให้กับผูปกครอง โรงเรียนเอกชนจึงตองชวนชวนขออนุญาตเปิดสอนภาษาอังกฤษซึ่งมิได้เป็นหลักสูตรบังคับในระดับประถมศึกษาตอนต้น

ปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมของผูปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานการศึกษาสูง ทำให้โรงเรียนเอกชนบางแห่งมีนักเรียนแย่งกันเข้าเรียนแต่บางแห่งไม่มีนักเรียนไปสมัครเข้าเรียนหรือไปเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐ ซึ่งมีคุณภาพการศึกษาดีกว่า

ปัญหาเกี่ยวกับการลาออกของครูโรงเรียนเอกชน การลาออกของครูโรงเรียนเอกชนเพื่อไปทำงานในโรงเรียนของรัฐ หรืองานประเภทอื่น เป็นปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่พอใจนัก โรงเรียนเอกชนบางแห่งถึงกับทำสัญญาผูกมัดกับอ้อมแขนหนึ่ง นอกจากสัญญาที่ทางราชการกำหนดให้กระทำ พระมหากษัตริย์การกำกับดูแลบุคลากรและทรัพย์สิน หากมีสัญญาจะต้องถูกปรับ และถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายปรากฏมาแล้ว และเป็นประเด็นหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่พัฒนาคุณภาพครูโดยให้ลาศึกษาต่อหรือส่งไปอบรมวิชาการเท่าที่ควร เหตุเพราะพอครูมีวุฒิการศึกษาสูงก็จะลาไปสอบเข้าทำงานในโรงเรียนรัฐ หรือที่อื่นที่คิดว่าดีกว่า ปัญหาที่ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงความต้องการของครูเป็นสำคัญ เพราะถ้าครูได้รับความคุ้มครอง ได้รับสวัสดิการที่เพียงพอให้ครูเกิดความมั่นคงในอาชีพ เกิดขวัญและกำลังใจ ครูโรงเรียนเอกชนก็คงจะไม่ลาออกง่าย ๆ ดังปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น

และปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่ง ซึ่งเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาของเอกชน คือ ความมั่นคงของชาติ การจัดการศึกษาของโรงเรียนจีนในอดีตและต่อเนื่องมายังช่วง พ.ศ. 2497 - 2503 ได้สร้างความวิตกกังวลให้กับรัฐบาลมาก การควบคุมโรงเรียนเอกชนด้วยพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนหลายฉบับ ซึ่งกล่าวร้ายละเอียดไวทางตนแล้วนั้น มีสาเหตุมาจากความมั่นคงของชาติทั้งสิ้น และความสามารถที่รัฐควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชนไว้ได้ หมายความว่า รัฐสร้างความมั่นคงของชาติไว้โดยประการหนึ่ง

จาก พ.ศ. 2497 - 2529 บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาสายสามัญได้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด โดยเริ่มจากระยะที่เอกชนขยายการศึกษาออกไปได้อย่างกว้างขวาง เป็นที่นิยมของอุปถัมภ์ของนักเรียนโดยทั่วไป จนกระทั่งรัฐดำเนินนโยบายจัดการศึกษาที่แปรเปลี่ยนไปตามภาวะแวดล้อมของประเทศ และให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ทำให้โรงเรียนเอกชนเขาถูกละเลยเลี้ยวหัวต่อและถึงระยะปรับตัวหาทิศทางใหม่ในที่สุด แม้ว่าเอกชนจะสร้างปัญหาให้กับรัฐและอุปถัมภ์ในการจัดการศึกษา แต่ในด้านประโยชน์นั้นมีคุณค่า และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษาของไทยมาโดยตลอด กล่าวคือ โรงเรียนเอกชนได้ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในด้านงบประมาณ สามารถสนองความต้องการการศึกษาของประเทศได้เป็นอย่างดี ทั้งอุปถัมภ์นักเรียนมีโอกาสเลือกสถานศึกษาได้มากเพิ่มขึ้น สถานศึกษาที่ดี มี

คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสูง ยังสามารถใช้เป็นต้นแบบของสถานศึกษาของรัฐได้ในปัจจุบัน
มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในอดีตเท่านั้น

ควมบทบาทของโรงเรียนเอกชนดังกล่าว ทำให้มองเห็นภาพต่อไปในอนาคตได้ว่า
การพัฒนาบุคคลเพื่อพัฒนาประเทศด้วยการศึกษานั้น ยังคงต้องให้เอกชนเข้ามามีส่วนแบ่งเบาภาระ
อยู่ดั้งเดิม และเอกชนเองยังต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐดังเช่น
ที่ผ่านมา โดยต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้นให้เป็นที่ยอมรับของผูปกครอง
นักเรียน เพื่อโรงเรียนของตนจะได้ดำเนินการต่อไปได้เป็นอย่างดี แม้จะเกิดค่าธรรมเนียม
การเรียนในอัตราสูงทั้งในปัจจุบันและอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

1. ประเภทเอกสารชั้นต้น

1.1 เอกสารชั้นต้นที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง กรมศิลปากร เอกสาร ก/ป7/2497/ศธ.5.1 กองโรงเรียน
ราษฎร์และกองโรงเรียนรัฐบาล เรื่อง การช่วยเหลือโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป7/2498/ศธ.3.2 เรื่อง การเพิ่มค่าเล่าเรียนในโรงเรียน
ราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป7/2498/ศธ.3.3 เรื่อง สภาการศึกษา

_____ เอกสาร ก/ป7/2502/ศธ.1.1 เรื่อง ส่งเสริมปฐมนิเทศให้กว้างขวางที่สุด

_____ เอกสาร ก/ป7/2504/ศธ.1.1 เรื่อง ปัญหาในต้นปีการศึกษา

_____ เอกสาร ก/ป7/2504/ศธ.1.1 เรื่อง ศึกษาปรับปรุงระเบียบการช่วย
เงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ สังกัดไขกฎหมายควบคุมนักเรียนใหม่

_____ เอกสาร ก/ป7/2505/ศธ.1.1 เรื่อง นายกรัฐมนตรีวางแผนให้ศึกษา-
ธิการกู้เงินจากต่างประเทศในระยะยาวมาพัฒนาการศึกษาของชาติ

_____ เอกสาร ก/ป7/2505/ศธ.1.1 เรื่อง โรงเรียนราษฎร์เอาเปรียบรัฐไม่
ปรารถนาดีต่อการศึกษาของชาติ

_____ เอกสาร ก/ป7/2508/ศธ.1.1 เรื่อง ให้กระทรวงศึกษาธิการวางอัตรา
ค่าแป๊ะเจี๊ยะให้เหมาะสมไม่ให้ผูกครองเครือข่าย

_____ เอกสาร ก/ป7/2508/ศธ.1.1 เรื่อง เงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป7/2508/ศธ.1.1 เรื่อง ศึกษารับข้อเสนอของโรงเรียนราษฎร์
เกี่ยวกับการแก้ไขความเดือดร้อนเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์การอุดหนุน

_____ เอกสาร ก/ป7/2508/ศธ.1.1 เรื่อง สภาพของโรงเรียนราษฎร์ในส่วน

ภูมิภาค

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง กรมศิลปากร เอกสาร ก/ป7/2508/ศธ.1.1

เรื่อง เสนอวิธีรับนักเรียนเพิ่มโดยไม่ต้องขยายโรงเรียน

_____ เอกสาร ก/ป7/2509/ศธ.7.1 เรื่อง ผู้เพาะพืชพันธุ์แห่งวิชาความรู้

_____ เอกสาร ก/ป8/2513/7 เรื่อง กรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป8/2513/7 เรื่อง เสนอยกกองโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นกรม

โรงเรียนเอกชน และตั้งกรรมการปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป7/2516/4 เรื่อง ครูโรงเรียนราษฎร์กว่า 600 คน

ประชุมยื่นข้อเสนอกับรัฐบาลให้ช่วยเหลือโดยด่วน ทั้งเสนอให้ขั้วรัฐมนตรีกระทรวง

ศึกษาธิการ

_____ เอกสาร ก/ป7/2517/17 เรื่อง การช่วยครูโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป7/2517/17 เรื่อง ประชุมครั้งแรกช่วยครูโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป7/2517/17 เรื่อง ปัญหาครูโรงเรียนราษฎร์ถูกลดอัตร

_____ เอกสาร ก/ป7/2517/17 เรื่อง พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ก/ป6/2518/1 เรื่อง ภาวะเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ

การเศรษฐกิจและการอุตสาหกรรม

_____ เอกสาร ก/ป8/2518/4 เรื่อง พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

พ.ศ. 2518

_____ เอกสาร ก/ป8/2521/4 เรื่อง การดำเนินกิจการโรงเรียนราษฎร์

และการเรียกร้องค่าครองชีพของครูโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร ร.7 ศ.2/2 รายงานการประชุม เรื่อง บังคับเด็กในกรุงเทพฯ

ให้เข้าเรียน 30 มกราคม 2468

_____ เอกสาร ศธ.54/7 เรื่อง หลักสูตรภาษาจีนของหลวงอานวยเงินพาทย์

พ.ศ. 2471

_____ เอกสาร สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล เรื่อง การบริหารการศึกษา

จดหมายเหตุแห่งชาติ, กอง กรมกิตปการ เอกสาร สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล

เรื่อง การศึกษาของไทยในปัจจุบัน

_____ เอกสาร สบ.5 ม.ล.ปิ่น มาลากุล เรื่อง การพิจารณาเปลี่ยนแปลง
วิธีการจ่ายเงินอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์

_____ เอกสาร สบ.5.2.1/100 ประเภทสถานโรงเรียน เรื่อง การสอบความรู้
ภาษาไทยครูจีน ครั้งที่ 2

_____ เอกสาร สบ.5.2.2.1/2 เรื่อง แนวการศึกษาชาติ

_____ เอกสาร สบ.5.2.2.1/5 เรื่อง สภาพปัจจุบันและความต้องการการศึกษา
ของประเทศไทย

_____ เอกสาร สบ.5.2.7/45 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับการจัดโรงเรียนราษฎร์
จากคำปราศรัยของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการที่หอประชุม
คุรุสภา วันที่ 25 มิถุนายน 2502

1.2 เอกสารชั้นต้นที่ตีพิมพ์แล้ว

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน สถิติการศึกษาเอกชนฉบับย่อ ปีการศึกษา

2518 พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2519, 39 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2519 แผนกสถิติ ฝ่ายแผนงาน
ม.ป.ท. 2520, 36 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2520 พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา
2521, 76 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2521 พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา
2522, 60 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2522 พิมพ์ที่โรงพิมพ์ดินทวี 2523,
27 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2523

แผนกสถิติ ผ่านแผนงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2524, 36 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2524 พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีเคหา
2525, 48 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2525 แผนกสถิติ ผ่านแผนงาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2526, 81 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2526 แผนกสถิติ ผ่านแผนงาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2527, 91 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2527 พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา
2528, 93 หน้า

_____ สถิติการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2528 พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา
2529, 95 หน้า

ครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย, สมาคม เอกสารแดงขาว วันที่ 7 กันยายน

2509 เรื่อง ข้อเสนอแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พุทธศักราช 2497

_____ เอกสารแดงขาว วันที่ 7 กันยายน 2509 เรื่อง การจัดสวัสดิการ
ครูโรงเรียนราษฎร์ และการปรับปรุงอัตราค่าเล่าเรียน

_____ เอกสารแดงขาว เรื่อง ขอให้โรงเรียนราษฎร์ระงับการ "ลอยแพครู"

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2524

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2525, 69 หน้า

_____ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2525 พิมพ์ที่บริษัทวิคตอรี เพาเวอร์พอยท์
จำกัด 2526, 79 หน้า

_____ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2526 พิมพ์ที่ ท.วัฒนาการพิมพ์
ม.ป.ป., 71 หน้า

_____ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2527 พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
2529, 61 หน้า

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2528

พิมพ์ที่บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง ม.ป.ป., 63 หน้า

_____ สถิติการศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2529 พิมพ์ที่กองพัสดุและอุปกรณ์
การศึกษา กรมสามัญศึกษา 2530, 70 หน้า

"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 35
ภาคที่ 1 - 2 วันที่ 9 มิถุนายน 2461

"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 34
พ.ศ. 2479

"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 71
วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2497

"พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518" ราชกิจจานุเบกษา
เล่มที่ 92 ตอนที่ 48 (ฉบับพิเศษ) วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518

"พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525" ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ
เล่มที่ 99 ตอนที่ 116 วันที่ 19 สิงหาคม 2525

เลขาธิการรัฐสภา, สำนักงาน รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2497
สมัยวิสามัญ ครั้งที่ 6/2497 เรื่อง เงิน ก.ศ.ส สร้างโรงเรียนราษฎร์
ของนายวิเชียร สาควิชานนท์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ

_____ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2498 สมัยสามัญ ครั้งที่
5/2498 เรื่อง การดำเนินการศึกษาแผนใหม่

_____ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2513 สมัยสามัญ ครั้งที่
3/2513 เรื่อง การผลิตครูโรงเรียนราษฎร์ ของนายเกียรติ นาคะพงษ์
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม

_____ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2513 สมัยสามัญ
ครั้งที่ 4/2513 เรื่อง การให้โรงเรียนราษฎร์ขึ้นค่าเล่าเรียน ของนายทองดี
อิสระสิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่

เลขาธิการรัฐสภา, สำนักงาน รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่

รัฐสภา พ.ศ. 2518 ครั้งที่ 24/2518 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

_____ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติ พ.ศ. 2519 สมัยแรก ครั้งที่

1 - 5/2519 เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

_____ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติ พ.ศ. 2523 สมัยสามัญ ครั้งที่ 10/2523

เรื่อง เหตุที่เสนอร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์

_____ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติ พ.ศ. 2524 สมัยสามัญ ครั้งที่

1/2524 เรื่อง ปัญหาการเรียนไม่มีที่เรียน

_____ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติ พ.ศ. 2524 สมัยสามัญ ครั้งที่

7/2524 เรื่อง ปัญหาการเรียนไม่มีที่เรียน

_____ รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติ พ.ศ. 2524 สมัยวิสามัญ ครั้งที่

2/2525 เรื่อง อภิปรายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติ 2525 และที่ประชุมยอมรับ

ร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับโรงเรียนเอกชน

ศิลปากร, กรม ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 31 เล่มที่ 18 โรงพิมพ์คุรุสภา 2509,
280 หน้า

_____ ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 32 เล่มที่ 18 โรงพิมพ์คุรุสภา 2509, 259 หน้า

_____ ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 39 เล่มที่ 6 โรงพิมพ์คุรุสภา 2507,

337 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กองการวิจัย กรมวิชาการ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2497 -

2498

_____ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2499 กรุงเทพมหานคร 2500, 204 หน้า

_____ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2500 กรุงเทพมหานคร 2501, 293 หน้า

_____ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2501 กรุงเทพมหานคร 2502, 322 หน้า

_____ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2502 โรงพิมพ์การศาสนา 2503,

255 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง กองการวิจัย กรมวิชาการ สถิติการศึกษา ปีการศึกษา

2503 โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา (แผนกการพิมพ์) 2504, 241 หน้า

สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2504 โรงพิมพ์การศาสนา ม.ป.ป.,
249 หน้า

สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2505 โรงพิมพ์การศาสนา ม.ป.ป.,
197 หน้า

สถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2506 โรงพิมพ์การศาสนา 2507,
159 หน้า

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์

2507 โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน 2509, 277 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2508 โรงพิมพ์
สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทยจำกัดสินไช 2512, 294 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2509
โรงพิมพ์การศาสนา ม.ป.ป., 375 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2510 โรงพิมพ์
การศาสนา 2510, 375 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2511 โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การขายและซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด 2514, 373 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2512 - 2513
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การขายและซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด ม.ป.ป.,
117 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2514 โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การขายและซื้อแห่งประเทศไทย จำกัด ม.ป.ป., 46 หน้า

รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาคสมบูรณ์ 2515 ม.ป.ท.
ม.ป.ป., 254 หน้า

- สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์
2516 ม.ป.ท. ม.ป.ป., 262 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2517 ม.ป.ท.
ม.ป.ป., 243 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2518 ม.ป.ท.
ม.ป.ป., 121 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2519 ม.ป.ท.
ม.ป.ป. 118 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2520 โรงพิมพ์
สำนักข่าวพาณิชย์ ม.ป.ป., 123 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2521 โรงพิมพ์
สำนักข่าวพาณิชย์ ม.ป.ป. 161 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2522 โรงพิมพ์
สำนักข่าวพาณิชย์ ม.ป.ป., 149 หน้า
- _____ รายงานสำมะโนโรงเรียนและสำมะโนครุภาศสมบูรณ์ 2523 โรงพิมพ์
สำนักข่าวพาณิชย์ ม.ป.ป., 157 หน้า

2. ประเภทเอกสารชั้นรอง

2.1 หนังสือทั่วไป

- ขจร สุขพานิช ข้อมูลจากอดีต โรงพิมพ์พิชฌเศศ 2518, 120 หน้า
- ขจักษ์ บุรุษพันธ์ ชาวจีนในประเทศไทย แพร่พิทยา 2517, 258 หน้า
- ชินธูรา วิทยาอนุมาศ แนวโน้มของการศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ
วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515, 135 หน้า อัดสำเนา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม วัฒนาพานิช
2518, 294 หน้า

_____ การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานของคณะกรรมการวางแผน
เพื่อปฏิรูปการศึกษา นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี กองสถิติ และวิเคราะห์ภาวะการศึกษา
2517, 260 หน้า

_____ การศึกษาในประเทศไทย เรียบเรียงโดย พรรษา นุชนงค์ กองส่งเสริม
และเผยแพร่ 2519, 101 หน้า

_____ การศึกษาเอกชน : นโยบายที่ต้องทบทวน โครงการติดตามผลการช่วยเหลือ
อุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ ม.ป.ป., 159 หน้า

_____ การศึกษาเอกชนในประเทศไทย สำนักพิมพ์พัฒนศึกษาจำกัด 2526,
49 หน้า

_____ การศึกษาเอกชนในประเทศไทย ม.ป.ท. 2526, 23 หน้า

_____ การศึกษาไทยปี 2523 - 2524 ห้างหุ้นส่วนจำกัดรุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์
2526, 89 หน้า

_____ การศึกษาไทยปี 2525 ห้างหุ้นส่วนจำกัดพันธ์พิบลิชชิง 2527, 106 หน้า

_____ การศึกษาไทยปี 2526 ห้างหุ้นส่วนจำกัดพันธ์พิบลิชชิง 2528, 122 หน้า

_____ "การร่วมรับภาระและบทบาทของ เอกชนในการจัดมัธยมศึกษา" โดยพา

ไชยเดช จากรายงานสัมมนาการมัธยมศึกษาแบบประสมกับการปฏิรูปการศึกษา

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด 2519, 343 หน้า

_____ ดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัดพันธ์พิบลิชชิง 2526,
ไม่ได้กำหนดเลขหน้า

_____ นโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุนและค่าธรรมเนียมการเรียนของสถาน
ศึกษาเอกชนระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ม.ป.ท. 2523,
37 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน นโยบายการศึกษาของไทย กองส่งเสริม
และเผยแพร่การศึกษา ม.ป.ท. 2524, 87 หน้า

_____ บทบาทของ เอกชนในการช่วยจัดการศึกษาของชาติในช่วงปีการศึกษา

2513 - 2518 กองสถิติ และวิเคราะห์ภาวะการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน 2519, 63 หน้า

_____ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) ม.ป.ท.
2545, 144 หน้า

_____ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ม.ป.ท.
2519, 245 หน้า

_____ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) สำนักพิมพ์
พัฒนาศึกษาจำกัด ม.ป.ป., 369 หน้า

_____ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ห้างหุ้นส่วน
รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์ 2529, 248 หน้า

_____ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2519 - 2524)
บริษัทตะวันนา จำกัด เรื่องแสงการพิมพ์ 2520, 365 หน้า

_____ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)
ม.ป.ท. 2525, 433 หน้า

_____ แผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์และรายงานการติดตามผลการดำเนินงาน
ตามแนวนโยบายการจัดการศึกษา การอุดหนุนและค่าธรรมเนียมการเรียนของ
โรงเรียนราษฎร์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2525, 96 หน้า

_____ แผนหลักของการจัดการศึกษา ฝ่ายวางแผนมหภาคและกองแผนงานการศึกษา
2524, 35 หน้า

_____ สภาพการณ์ทางการศึกษา พ.ศ. 2513 - 2517

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน การประชุมสัมมนาการบริหารโรงเรียน
ราษฎร์ ครั้งที่ 23 เรื่องกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในมหามงคลสมัยทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ เนติกุลการพิมพ์ 2530,
88 หน้า

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน รายงานการวิจัยเพื่อจัดระดับมาตรฐาน
การศึกษาโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ ปีงบประมาณ 2523 - 2524 รายงานการวิจัย
 2525, 215 หน้า

_____ "สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ"
ที่ระลึกในโอกาสจัดงานทอดผ้าพระกฐินพระราชทาน วัดบูรพาพิทยาราม จังหวัด
จันทบุรี วันที่ 21 ตุลาคม 2527 วัฒนาพานิช 2529, 64 หน้า
 ครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย, สมาคม ครูสังสรรค์' 29 ที่ระลึกครบรอบ
30 ปี ส.ค.ร. เจริญรัฐการพิมพ์ 2529, 64 หน้า

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน สาระสำคัญของแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) บริษัทสยามออฟเซ็ท
 จำกัด ม.ป.ป., 50 หน้า

"ครูสภาอำนวยการประโยชน์ให้แก่สมาชิกอย่างไบบ้าง" เรียงความได้รับรางวัลเนื่องใน
งานวันครู 16 มกราคม 2518 พิมพ์ที่ครูสภาดาดพร้าว 2518, 36 หน้า
 คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมเรื่องการศึกษาเอกชน
 ม.ป.ท. 2521, 53 หน้า

_____ การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย
 พิมพ์เผยแพร่โดยอนุมติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนาพานิช
 2518, 294 หน้า

คณะกรรมการดำเนินการจัดฉลองปีการศึกษาแห่งชาติ รวมปรากฏการณ์ปราชัย
ชุดการศึกษากับการพัฒนาประเทศ เนื่องในโอกาสจัดฉลองการศึกษาระหว่างชาติ
พ.ศ. 2513 คว้าความร่วมมือจากบริษัทเอชไอแสดนคาร์คประเทศไทยจำกัด
 2513, 272 หน้า

จันทรฉาย ภักคอชิตม ประวัติศาสตร์ไทยสมัยเริ่มแรกจนถึงสมัยกรุงธนบุรี การศึกษา
เฉพาะประเด็น คำบรรยายกระบวนวิชาประวัติศาสตร์ไทย 1 โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520, 296 หน้า

- ชวาล แพทย์กุล และคนอื่น ๆ สถานภาพทางการเงินของโรงเรียนราษฎร์
บางประเภทในส่วนกลางของกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ วิทยาลัย
 วิชาการศึกษาประสานมิตร 2510, 203 หน้า
- ธีรวัฒน์ นิจนตร พัฒนศึกษาศาสตร์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 วิทยาลัยครูภูเก็ต 2528, 234 หน้า
- ชูศักดิ์ เทียงตรง "คำคมแบบสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลอื่นของข้าราชการ"
เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารบุคลากรในโรงเรียน มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมมาธิราช 2524
- ชำนัญ เงินทอง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราษฎร์ระดับประถมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521,
 173 หน้า อักสำเนา
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช ปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2530, 311 หน้า
- ณรงค์ พ่วงพิศ นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนในประเทศไทย ในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 2514, 236 หน้า
- _____ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากรและการดำเนินนโยบาย
เกี่ยวกับโรงเรียนจีนในประเทศไทย เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวง
ธรรมการ พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภ
 พฤฒิยากร 15 ธันวาคม 2517, 164 หน้า
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ "เศรษฐกิจการเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม"
เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
 โรงพิมพ์พัฒนศึกษา 2527, 299 หน้า
- แถมสุข นุ่มนนท์ ยังเตอร์กรุ่นแรก กบฏ ร.ศ. 130 เรื่องศิลป์ 2522,
 280 หน้า

- นายกรัฐมนตรี, สำนัก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) พิมพ์ที่บริษัทประชาสาร จำกัด 2507, 218 หน้า
- _____ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514)
พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2510, 344 หน้า
- _____ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519)
พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2515, 511 หน้า
- _____ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 - 2524)
จัดพิมพ์โดยบริษัทตะวันออก จำกัด เรื่องแสงการพิมพ์ 2520, 365 หน้า
- _____ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)
พิมพ์ที่โรงพิมพ์สำนักข่าวพาณิชย์ กรมพาณิชย์สัมพันธ์ 2524, 646 หน้า
- นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ นโยบายทางการศึกษาของ 43 รัฐบาล บริษัท เอส.เอ็ม.เอ็ม จำกัด 2524, 101 หน้า
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2527, 126 หน้า
- ปฐมพร อินทรากูร ณ อยุธยา บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2461 - 2497 วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2524, 157 หน้า
- _____ อัครสำเนา
- ประชุม รอดประเสริฐ การบริหารบุคคลทางการศึกษา เอกสารประกอบการสอน วิชาการบริหาร 541 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528, 260 หน้า
- ประทีป เอี่ยมศิริ สถานภาพทางการเงินของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2521 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน 2523, 66 หน้า อัครสำเนา
- ประเสริฐ คันสกุล การศึกษาบ้านเบิกเสร็จ กับแผนศึกษกรรรม พิมพ์ที่อมรการพิมพ์ 2517, 192 หน้า

- ปิ่น มาลากุล, ม.ล. พลเอกมังกร พรหมโยธี กับการศึกษาสมัยพุทธศักราช 2491 - 2500 โรงพิมพ์คุรุสภา 2509, 71 หน้า
- ใน ประวัติและผลงานของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
- ปองใจ ชัยเทพ "อินไซด์สถาบันวัฒนาวิทยาลัย" รัฐกิจวิถี 8(23) อมรินทร์
พรินติ้งกรุฟจำกัด 2531, 162 หน้า
- พา ไชยเดช ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนราษฎร์ กับครูโรงเรียนราษฎร์
วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513, 191 หน้า อัสสัสนา
- พวศิริ อังคชัยโชติ แนวความคิดทางการศึกษาและความพึงพอใจของผู้ปกครอง
นักเรียนต่อการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนเอกชนที่มีมาตรฐานดีในกรุงเทพมหานคร
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,
188 หน้า อัสสัสนา
- พิชัย รัตนพล "โรงเรียนจีน" ชาวจีนในประเทศไทย แพร่พิทยา 2517,
125 หน้า
- พลับพลึง มูลศิลป์ ความสัมพันธ์ไทย - ฝรั่งเศสสมัยอยุธยา สำนักพิมพ์บรรณกิจ
2523, 342 หน้า
- ภิญโญ สาธร รวมคำบรรยายเรื่องนโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล กองแผนงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โรงพิมพ์การศาสนา 2520, 53 หน้า
- ภาณุ ทรงแสงเสริม นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (พ.ศ.
2475 - 2500) วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 370 หน้า อัสสัสนา
- มนูญ มาคะสิระ การรักษาดำเนินการทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงคราม
ระหว่าง พ.ศ. 2491 - 2500 วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2529, 217 หน้า อัสสัสนา
- มนูญ ลาซโรจน์ นโยบายการจัดการศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2453 - 2468) วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 157 หน้า อัสสัสนา

- มอฬแพท, เอ็มบอทโลว์ แผ่นดินพระจอมเกล้า แปลโดย นิจ ทองโสภิต สมาคม
สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2520, 315 หน้า
- ระลึก ธานี นโยบายและการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง พ.ศ. 2475 - 2503 ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 494 หน้า
- วิวัฒนาการในการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทย (พ.ศ. 2475 - 2503)
ไทยวัฒนาพานิช 2527, 250 หน้า
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ ทัศนะทางการศึกษา โรงพิมพ์พิชเชส 2518, 273 หน้า
- วันทนา เลิศสินไทย นโยบายการจัดการศึกษาและการขยายการศึกษาภาคบังคับ
ของประเทศไทย พ.ศ. 2503 - 2520 ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 318 หน้า อิศำเนา
- วรวิทย์ วสันตสารกร การศึกษาของไทย โรงพิมพ์มิตรสยาม 2516, 393 หน้า
- วิทยากร เชียงกูร "เศรษฐกิจและการเมืองของชนบทไทยในปัจจุบัน" เอกสาร
ประกอบการสอนวิชาเศรษฐกิจกับการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
โรงพิมพ์พัฒนศึกษา 2527, 299 หน้า
- วิสามนัญศึกษา, กรม เรื่องโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน เอกสารการศึกษานับที่ 7
พิมพ์ที่โรงเรียนช่างพิมพ์เพ็ชรรัตน์ 2500, 22 หน้า
- สถิติการศึกษาในรอบ 28 ปี โรงพิมพ์กรุงสุภา 2503, 287 หน้า
- วิลเลียม, จี. สกีนเนอร์ สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์
ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2529, 403 หน้า
- วุฒิชัย จ्ञานงค์ นโยบายการจัดบุคคลของบริษัระหว่างประเทศ โอเคียนสโตร
2522, 185 หน้า
- วุฒิชัย มูดศิลป์ การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 5 โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย 2516, 240 หน้า

- วุฒิชัย มูตศิลป์ แนวความคิดทางการศึกษามัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว - พ.ศ. 2475 รายงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
 เอกสารอัดสำเนา 2526, 136 หน้า
- เวลดา, วอลเตอร์ เอฟ. แผ่นดินพระนั่งเกล้าฯ แปลโดย นิจ ทองโสภิต
 สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2514, 301 หน้า
- ศึกษาธิการ, กระทรวง การจัดการศึกษาไทยตามแผนการศึกษาแห่งชาติ : อดีต -
ปัจจุบัน ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย 2530, 319 หน้า
- _____ ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 พิมพ์เป็นที่ระลึกในวันครบรอบ
 72 ปี กระทรวงศึกษาธิการ 1 เมษายน 2507 2507, 1133 หน้า
- _____ กรมสามัญศึกษา บนเส้นทางแสวงหาโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทย
 ดร.กอ สวัสดิ์พาณิชย์ และดร.เอกวิทย์ ณ ถดาง สำนักพิมพ์พีชเนศ 2517,
 554 หน้า
- _____ ประวัติกรมวิสามัญศึกษา เอกสารการศึกษามัยที่ 8 โรงพิมพ์คุรุสภา
 2500, 197 หน้า
- _____ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 กรมวิชาการ 2520, 20 หน้า
- _____ รายงานกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 18 พ.ศ. 2468 โรงพิมพ์อักษรนิติ
 2471, 66 หน้า
- _____ รายงานการศึกษาประจำปี พ.ศ. 2485 - 2497 และสถิติการศึกษา 12 ปี
 กรุงเทพมหานครการพิมพ์ 2499, 277 หน้า
- _____ รายงานการศึกษา ปีการศึกษา 2497 - 2499 ม.ป.พ. สิงหาคม
 2509, 35 หน้า
- _____ หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 โรงพิมพ์
 การช่างวุฒิ 2503, 50 หน้า
- _____ หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 โรงพิมพ์
 กรุงเทพฯ การพิมพ์ 2503, 42 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503

โรงพิมพ์บรรพการ 2503, 33 หน้า

_____ หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 โรงพิมพ์

กรุงเทพฯ การพิมพ์ 2503, 50 หน้า

_____ 200 ปี ของการศึกษาไทย โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2526, 219 หน้า

เสถียร ศกุนตเสถียร ประวัติการโรงเรียนราษฎร์ในเมืองไทยและทำเนียบโรงเรียน

ราษฎร์ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย 2514, 352 หน้า

เสนห์ จามริก "การศึกษากับการเมืองไทย" เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทาง

สังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บริษัทประชาชน จำกัด (แผนกการพิมพ์) 2528, 906 หน้า

สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, สำนักงาน โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับ

ประเทศไทย รายงานของคณะสำรวจเศรษฐกิจและธนาคารระหว่างประเทศ

เพื่อการบูรณะและวิวัฒนาการ กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล 2503,

339 หน้า

_____ รายงานประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ประจำปี 2508 โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2509, 81 หน้า

สามัญศึกษา, กรม กองการประถมศึกษา รายงานการวิจัยอันดับที่ 8 : สมรรถ

ผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ พิมพ์ที่โรงพิมพ์การศาสนา 2516, 119 หน้า

สุปิตย์ แสงสว่าง บทบาทของมิชชันนารีในกิจการจัดการศึกษาภาค

เอกชนในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2367 - 2475 ปรินต์นิพนธ์ กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 121 หน้า อัคราณา

สุพรรณดี กาญจนบุรี บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึง

รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วิทยานิพนธ์ ปรินต์นิพนธ์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย 2527, 283 หน้า

เสรี พงศ์พิศ คาทอลิกกับสังคมไทย : สืบทอดวัฒนธรรมแห่งคุณค่าและบทเรียน เจริญวิทย์
การพิมพ์ 2527, 283 หน้า

สมชัย วุฑฒินริชา โรงเรียนราษฎร์ กับความมั่นคงของชาติ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 2518 - 2519, 145 หน้า อัดสำเนา

สมบุญ วรรณภาพ ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย วิทยุอักษรการพิมพ์ 2524,
695 หน้า

สมศักดิ์ ชูโต และคนอื่น ๆ ประเทศไทยในทศวรรษ 1980 : กลยุทธ์และมาตรการ
ในการพัฒนา

"สัมภาษณ์ ศจ.สุกิจ นิมมานเทวินท์" โดยนายพฤษดิ์ อุปถัมภ์านนท์ ในรายการ
ศึกษาปริทรรศน์ วันที่ 3 กันยายน 2514 เอกสารวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ที่หน่วยพิมพ์และจำหน่ายสารสนเทศ โรงพิมพ์การศาสนา ม.ป.ป., 22 หน้า

อลิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2425 - พ.ศ. 2416
แปลโดย ม.ร.ว. ประกายทอง สิริสุข และพรณี ฉัตรพลรักษ์ สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
2527, 359 หน้า

อนุমানราชชน. พระยา ชีวิตรชาชาวไทยสมัยก่อน ราชบัณฑิตยสถานพิมพ์ 2510, 1
174 หน้า

"อนุสรณ์สาส์น 80 ปี ราชินี" โรงพิมพ์พลพันธ์การพิมพ์ จำกัด 2528, 330 หน้า

Coughlin, Richard J. Double Identity the Chinese in Modern Thailand.
Hong Kong : Hong Kong University. Press, 1960. 222 p.

2.2 วารสารต่าง ๆ

"การเคลื่อนไหวต่อสู้ของครู" วิทยาสาร 25(3) : 10 - 14 มกราคม 2517

"การบริหารการศึกษาโดยใช้วิธีการแบ่งแรงระหว่างรัฐกับเอกชน" วารสาร
สภาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพิเศษ ; 120 - 128 พฤษภาคม 2518

"การเรียกร้องของครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 24(33) : 5 กันยายน
2516

กองบรรณาธิการ "สรุปข่าวในรอบเดือน" การศึกษาเอกชน 8(8) : 2
พฤษภาคม 2526

"กองประกันภัยเศรษฐกิจ ช่วยประกันชีวิตครูโรงเรียนราษฎร์" สยามรัฐ ฉบับวันที่
4 มีนาคม 2514

"คำปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์" วิทยาสาร 61(8) : 575 - 582
ตุลาคม 2505

จักรดิน พิเศษสาทร "ราษฎร์กับรัฐจะช่วยให้การศึกษาแบบใหม่ได้อย่างไร"
วิทยาสาร 28(24) : 10 - 10 ธันวาคม 2520

ชนิตา รักษ์พลเมือง "การเลิกฉ้อฉลกิจการของโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ"
วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 31 - 38 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

_____ "แนวนโยบายการศึกษาเอกชนสายสามัญของประเทศไทย" วารสาร
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4 : 74 - 85 กันยายน 2526

ชาชูชัย อินทรประวัติ "แนวทางแห่งการอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน" วิทยาสาร
25(38) : 33 - 34 ธันวาคม 2517

ชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ - อิศระ บันจุก ผู้สัมภาษณ์ "สัมภาษณ์นายเกรียง เอี่ยมสกุล"
วิทยาสาร 23(27) : 18 - 19, 49 กรกฎาคม 2515

ชูเฉลิม "กฎหมาย - กฎหมู่" การศึกษาเอกชน 3(1) : 10 - 11, 58
ตุลาคม 2518

_____ "กฎหมายมิใช่กฎหมาย" การศึกษาเอกชน 3(4) : 48 - 50 มกราคม
2519

ชำนานู เงินทอง "โรงเรียนราษฎร์กับการเปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียน"
การศึกษาเอกชน 8 : 22 - 24 พฤษภาคม 2519

ฐาติ ไหวติ "ทางออกของโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 26(40) : 11 - 13

ธันวาคม 2518

_____ "นโยบายการจัดการศึกษาเอกชนควรคิดกันใหม่" วิทยาสาร 28(17) :

10 - 12, 38 - 39 กันยายน 2520

ณรงค์ พวงพิศ "ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของคนจีนในประเทศไทยในรัช

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว" วารสารธรรมศาสตร์ 1(3) :

1 - 12 เมษายน 2515

คณีย์ เขียนพุด "คุ้มหรือไม่กับการลงทุนทางการศึกษา" สารพัฒนาหลักสูตร

22 : 21 - 24 กรกฎาคม 2526

พิพวรรณ บุญช่วย "สภาพการศึกษาของไทยใน พ.ศ. 2520 - 2522" วารสาร

การศึกษาแห่งชาติ 15(5) : 16 - 24 มิถุนายน - กรกฎาคม 2524

ธำรง บัวศรี "ปัญหาการศึกษากับนโยบายการแบ่งแรง" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

17(51) : 11, 37 - 38 มิถุนายน 2514

นามปากกาขิงนิ่มไม่ออก "งัดการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์" การศึกษาเอกชน

2(1) : 30 - 31 ตุลาคม 2519

"หนังสือเรียนสำหรับเด็กชั้นประถม" วารสารการศึกษาเอกชน 5(5) : 31 - 35

กุมภาพันธ์ 2523

"บทพิน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 14(3) : 1 - 12 กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2523

บุศรินทร์ (นามแฝง) "ปัญหาโรงเรียนราษฎร์ในประเทศไทย" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

18(17) : 9, 39 ตุลาคม 2514

ประยูร ศรีประสาธน์ "ความต้องการด้านการศึกษาในอนาคต" วารสารการศึกษา

แห่งชาติ 15(5) : 25 - 28 มิถุนายน - กรกฎาคม 2524

"ปัญหาแห่งหนึ่งของโรงเรียนราษฎร์" ครูปริทัศน์ 5(3) : 1 มีนาคม 2523

"ปัญหาโรงเรียนราษฎร์" มิตรครู 16(8) : 18 - 19 เมษายน 2517

"พิธีกรรมฉลองประเพณีของสมาชิกครูโรงเรียนราษฎร์" สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์

ฉบับวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2514

ไพฑูริย์ จันทยศ "ปรัชญาหลักสูตรโรงเรียนราษฎร์" สารพัฒนาหลักสูตร 17 : 53

กุมภาพันธ์ 2526

พอดู สุวรรณทัต "โรงเรียนจีนหรือโรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน" วารสาร

การศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 42 - 58 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

เพียน สุวรรณมาติก "สมาคมการศึกษาเอกชน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ

16(5) : 68 - 80 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

มงคล ศรีไพรวรรณ "อะไรใหม่ในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525"

วารสารการศึกษาแห่งชาติ 16(5) : 6 - 18 มิถุนายน - กรกฎาคม 2525

"รายงานพิเศษ แผนการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ" การศึกษาเอกชน

7(7) : 52 - 56 เมษายน 2525

"รายงานพิเศษ สารสำคัญโดยสรุปและเหตุผลในการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติ

โรงเรียนเอกชน ฉบับรัฐสภารับหลักการแล้ว" การศึกษาเอกชน 7(2) :

6 - 9 พฤศจิกายน 2524

"เริ่มสวัสดิการครูโรงเรียนราษฎร์ในวันครูนี้" เกษิวิสต์ ฉบับวันที่ 28 ธันวาคม

2513

"รูปแบบการศึกษาประชาบาล" วารสารการศึกษาเอกชน 5(8) : 19 - 23

พฤษภาคม 2523

วิไล ศิริชุมแสง "รัฐ - ราษฎร์ กับการจัดการศึกษาสายสามัญ (ระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา)"

วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ 12(2) : 54 - 57 ธันวาคม - มกราคม 2521

วุฒิชัย มวลศิลป์ "ปัญหาของจีนในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19" วารสารประวัติศาสตร์

6 : 52 - 62 พฤษภาคม - สิงหาคม 2524

วัยอาจุ เกวิท เค. "การศึกษากับการทำสังคมไทยให้ทันสมัย" แปลโดย

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ วารสารประวัติศาสตร์ 7(1) : 81 - 109 มกราคม -

เมษายน 2525

- สตัมภ์ อัครเศสธาระ "การตั้งโรงเรียนและการอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์" การศึกษาเอกชน
4(9) : 45 - 49 มิถุนายน 2522
- เสถียร จันทิมาธร "การจัดตั้งสมาคมครูตามกฎหมายแรงงาน" วิทยาสาร 23(31) :
16 - 17, 54 - 55 สิงหาคม 2515
- "สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบท่อการศึกษา" วารสารการศึกษาแห่งชาติ 14(2) : 11
11 - 35 ธันวาคม 2522 - มกราคม 2523
- สายชู (นามปากกา) "กฎหมายแรงงานกับครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร
23(20) : 9 พฤษภาคม 2515
- สีดาภรณ์ นาคทรพรพ "นโยบายการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย
ในประเทศไทย : ศึกษากรณีการปฏิรูปการศึกษา 2516 - 2520" วิจัยการศึกษา
10(4) : 18 - 23 เมษายน - พฤษภาคม 2530
- สุรีย์ พลละอนันต์ "สถานะของครูโรงเรียนราษฎร์" วิทยาสาร 24(17) : 25 - 27
พฤษภาคม 2516
- สมชัย วุฒิปรีชา "นโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์ของสช." การศึกษาเอกชน
12 : 36 - 50 กันยายน 2519
- _____ "โรงเรียนราษฎร์ที่สหพันธสัน" วิทยาสาร 25(25) : 16 - 20
สิงหาคม 2517
- "สัมภาษณ์ บรรจง ชูสกุลชาติ เรื่องทรรศนะกว้าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาที่รัฐ
มอบให้เอกชนช่วยแบ่งเบาภาระช่วยจัด" วารสารการศึกษาเอกชน 3(1) :
34 - 40 ตุลาคม 2518
- "6 ปัญหาหลักในนโยบายเปรม5" สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (33)11 : 22 - 26
สิงหาคม 2529
- อมร คันทิเมธ และคนอื่น ๆ "ปัญหาการบริหารโรงเรียนเอกชน" ครูศาสตร์
6(ฉบับพิเศษ) 118 - 139 กรกฎาคม - สิงหาคม 2521

อาทร รัตนคำวนวณ "บรรณาธิการ" วารสารการศึกษาเอกชน 11 : 5 สิงหาคม 2525

อาภาพร สุขาวงษ์ "แนวโน้มการจัดตั้งกองทุนการศึกษาเอกชนในประเทศไทย" การศึกษาเอกชน 7(12) : 24 - 26 กันยายน 2525

อารมณ จินดาพันธุ์ "การศึกษาเอกชนในทศวรรษใหม่" วารสารการศึกษาเอกชน 7(12) : 24 - 26 กันยายน 2525

เอกวิทย์ ฅ ถาวร "สามทศวรรษของการพัฒนาการศึกษาไทย : ความสำเร็จ ความล้มเหลวและภารกิจสืบเนื่อง" มติชนสุดสัปดาห์ 8(387) : 26 - 27 มกราคม 2531

2.3 การสัมภาษณ์บุคคล

เชาวน์ ประมูลผอ. เดชาธิการสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ อคาวัดย์ พวงนิล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2530

เพี้ยน สุวรรณมาลิก เดชาธิการสหพันธ์โรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ อคาวัดย์ พวงนิล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โรงเรียนนันทศึกษา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2530

เสถียร ฅกโศภณ อธิการโรงเรียนเอกชน (โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง ขณะที่มีฐานะเป็นโรงเรียนเอกชน) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ อคาวัดย์ พวงนิล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530

การผนวก

การจัดการศึกษาสามัญของเอกชนในระยะ พ.ศ. 2497 - 2529 นี้
รัฐได้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการจัดการศึกษาของเอกชนไว้ด้วยกัน 3 ฉบับคือ

1. พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497
2. พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นฉบับที่
แก้ไขบางมาตราของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับ พ.ศ. 2497 เพื่อให้เหมาะสม
กับสภาพปัจจุบัน

3. พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525

ในภาคผนวก ก. นี้ จะเสนอพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับ พ.ศ. 2497
และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2518 ไปพร้อม ๆ กัน เฉพาะมาตราที่แก้ไขเท่านั้น ในภาคผนวก ข.
จะเป็นพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525

ภาคผนวก ก

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีมีหน้าที่รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้อำนาจออกกฎกระทรวงวางระเบียบ กำหนดอัตราค่าธรรมเนียม ค่าเงินกรอื่น และแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้
มาตรา 6 นี้ได้ยกเลิกแล้วใช้ข้อความในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 แทนดังนี้

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้อำนาจแต่งตั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น กับออกระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้"

มาตรา 27 ผู้จัดการและครูใหญ่ต้องจัดให้มีทะเบียนครู ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อสมุดหมาย เหตุรายวัน สมุดลงเวลาทำการของครู และบัญชีการเงินของโรงเรียน ทั้งต้องทำให้ถูกต้องตามแบบและข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรา 27 นี้ได้ยกเลิก และใช้ข้อความในมาตรา 4 และ 5 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 แทน

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 27 ผู้จัดการและครูใหญ่ต้องจัดให้มีทะเบียนครู ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อนักเรียน สมุดหมาย เหตุรายวัน สมุดลงเวลาทำงานของครู และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา และต้องทำให้ถูกต้องตามความเป็นจริงและเก็บรักษาไว้ให้อยู่ในสภาพที่ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อมีเหตุสมควร รัฐมนตรีจะผ่อนผันการปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกสารอื่นในวรรคหนึ่งสำหรับโรงเรียนใดก็ได้"

มาตรา 5 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

"มาตรา 27 ทวิ เจ้าของและผู้จัดการต้องจัดทำบัญชีการเงินและบัญชีอื่น
ของโรงเรียนให้ถูกต้องตามความเป็นจริง ทั้งนี้ตามแบบและรายละเอียดของกระทรวง
ศึกษาธิการ"

มาตรา 33 ในกรณีเปลี่ยนแปลงเจ้าของ ให้เจ้าของหรือถ้าเป็นการพ้นวิสัยให้ตัวแทน
หรือทายาทของเจ้าของทำคำร้องยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดพร้อมด้วยคำร้องของผู้ขอเป็น
เจ้าของแทน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงให้เปลี่ยนแปลงเจ้าของได้ ในมาตรา 33 นี้
ได้เพิ่มเติมวรรค 1 ไว้ในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2518 ดังนี้

มาตรา 6 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสองของมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

"การอนุญาตของผู้ว่าราชการจังหวัดให้เปลี่ยนแปลงเจ้าของตามวรรคหนึ่ง
ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี"

มาตรา 34 เจ้าของได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนจึงเปลี่ยน
ผู้จัดการได้

ผู้จัดการต้องได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนจึงทำการเปลี่ยนแปลง
ดังกล่าวต่อไปนี้ได้ คือ ย้ายสถานที่ตั้งโรงเรียน ขยายหรือลดสถานที่หรือบริเวณโรงเรียน
ขยายหรือลดกิจการของโรงเรียน เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ หลักสูตร ระเบียบ ข้อบังคับ
หรือชื่อโรงเรียน หรือสับเปลี่ยน ทั้งใหม่ หรือโอนครูใหญ่ หรือครู

ในกรณีจำเป็นระหว่างขอเปลี่ยนครูใหญ่ หรือครู หรือทั้งครูใหญ่นั้น
ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผู้ขอเป็นครูใหญ่หรือครูทำหน้าที่ไปพลางก่อนได้
และถ้าภายหลังผู้นั้นได้รับอนุญาตให้เป็นครูใหญ่หรือครู ก็ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นครูใหญ่หรือครู
นับแต่วันเริ่มเข้าทำหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตให้ทำไปพลางก่อน มาตรา 34 นี้ ได้รับการ
เพิ่มเติมข้อความเป็นมาตรา 34 ทวิ ไว้ในมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ดังนี้

มาตรา 7 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 34 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

"มาตรา 34 ทวิ เจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ต้องปฏิบัติตามระเบียบ
ที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 44 ครี"

มาตรา 37 พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าทำการตรวจสอบความเป็นไป
ในโรงเรียนในเวลาอันสมควร และผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ต้องให้ความสะดวกแก่
พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ มาตรา 37 นี้ ได้ยกเลิกและใช้ข้อความใหม่ใน
มาตรา 8 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ดังนี้

มาตรา 8 ให้ยกเลิกความในมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์
พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 37 ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในโรงเรียนในระหว่างเวลาทำการหรือเปิดทำงาน เพื่อตรวจ
ตราควบคุมให้การปฏิบัติของโรงเรียนเป็นไปตามระเบียบ กฎกระทรวง และตาม
พระราชบัญญัตินี้

(2) มีหนังสือเรียกเจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู มาให้ถ้อยคำหรือ
คำชี้แจง หรือให้ส่ง เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณาได้
ในการปฏิบัติการตามวรรคหนึ่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัว
พนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อผู้ซึ่งเกี่ยวข้องร้องขอ

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดและ
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการปฏิบัติการของพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เจ้าของ ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือ
ครู อำนวยความสะดวกตามสมควร หรือให้คำชี้แจงแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่ร้องขอ"

ลักษณะ 4

การอุดหนุนโรงเรียน

มาตรา 44 ให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนโรงเรียนด้วยการให้ครู หรือเงิน หรือด้วยประการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงทั้งนี้ภายในวงเงินงบประมาณ

มาตรา 44 นี้ ยกเลิก และใช้ข้อความใหม่ในมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ดังนี้

มาตรา 9 ให้ยกเลิกความซึ่งเป็นชื่อของลักษณะ 4 และ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ลักษณะ 4

การอุดหนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียน
ครูใหญ่ และครู

มาตรา 44 ให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียน ดังต่อไปนี้

- (1) จัดส่งครูไปช่วยสอนโรงเรียน
- (2) ให้อุปกรณ์การศึกษา
- (3) ให้เงิน ทั้งนี้เฉพาะแก่โรงเรียนการกุศล
- (4) ให้เช่าทรัพย์สินของกระทรวงศึกษาธิการ
- (5) อุดหนุนและส่งเสริมด้วยประการอื่น

การอุดหนุนและส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและภายในวงเงินงบประมาณ

มาตรา 10 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 44 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

"มาตรา 44 ทวิ ให้กระทรวงศึกษาธิการส่งเสริมและช่วยเหลือครูใหญ่ และครูของโรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้การอบรมทางวิชาการ
- (2) ให้เงินสงเคราะห์ตามส่วนที่รัฐบาลจัดสรรเข้าในกองทุนสงเคราะห์
- (3) ให้เงินสมทบเงินเคื่อนหรือค่าครองชีพ
- (4) ช่วยเหลือด้วยประการอื่น

การส่งเสริมและช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและภายในวงเงินงบประมาณ"

มาตรา 11 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นลักษณะ 4 ทวิ และมาตรา 44 ตี
 มาตรา 44 จัตวา มาตรา 44 เบญจ มาตรา 44 ฉ มาตรา 44 สัตต มาตรา 44
 อัฐ มาตรา 44 นว มาตรา 44 ทศ และมาตรา 44 เอกาทศ แห่งพระราชบัญญัติ
 โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

"ลักษณะ 4 ทวิ

การคุ้มครองการทำงานและการสงเคราะห์ครูใหญ่และครู

มาตรา 44 ตี ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครอง
 การทำงานและการสงเคราะห์ครูใหญ่และครู ดังต่อไปนี้

- (1) อัตราเงินเคื่อนหรือค่าจ้างตามวุฒิหรือค่าสอนซึ่งเจ้าของต้องจ่ายให้
 ครูใหญ่หรือครู
- (2) แบบและข้อกำหนดของสัญญาการ เป็นครูใหญ่หรือครู
- (3) เวลาทำงานของ ครูใหญ่หรือครู
- (4) การร้องทุกข์ของครูใหญ่หรือครู
- (5) การประนีประนอมข้อขัดแย้งระหว่างครูใหญ่หรือครูกับเจ้าของ
- (6) การจัดการกองทุนสงเคราะห์ การเรียกเก็บและการนำส่งเงินสมทบ
 การจ่ายเงินสงเคราะห์ตามมาตรา 44 นว และการจ่ายเงินเลี้ยงชีพตามมาตรา 44 ทศ

(7) การส่งเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของครูใหญ่หรือครู โดยการเสนอแนะของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

มาตรา 44 จัตวา ให้มีกองทุนส่งเคราะห์ให้กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจ่ายให้แก่ครูใหญ่หรือครู ตามมาตรา 44 ตรี (6) หรือ (7)

กองทุนส่งเคราะห์ประกอบด้วยเงินสมทบ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคและเงินรายได้อื่น เงินที่กองทุนส่งเคราะห์ได้รับทั้งสิ้นเป็นของกองทุนส่งเคราะห์ในกระทรวงศึกษาธิการและไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง

การจัดการกองทุนส่งเคราะห์ การเริ่มนบกเก็บและการนำส่งเงินสมทบ การจ่ายเงินส่งเคราะห์หรือเงินทุนเลี้ยงชีพ และการอุทธรณ์การจ่ายเงินส่งเคราะห์หรือเงินทุนเลี้ยงชีพ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 44 ตรี (6) หรือ (7) ระเบียบนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา 44 เบญจ ให้ครูใหญ่ ครู เจ้าของ และรัฐบาลออกเงินสมทบในกองทุนส่งเคราะห์เพื่อจ่ายเป็นเงินส่งเคราะห์ตามมาตรา 44 ตรี (7) มาตรา 44 นว และเงินทุนเลี้ยงชีพตามมาตรา 44 ทศ ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ครูใหญ่หรือครู ออกเงินสมทบในอัตราร้อยละสามของเงินเดือนหรือค่าจ้างรายเดือนที่ครูใหญ่หรือครูแต่ละคนได้รับจากเจ้าของ

(2) เจ้าของออกเงินสมทบเป็นจำนวนเท่ากับเงินสมทบที่ครูใหญ่หรือครูออกตาม (1) เป็นรายคน

(3) รัฐบาลออกเงินสมทบเป็นจำนวนสอง เท่าของเงินสมทบที่ครูใหญ่หรือครูออกตาม (1) เป็นรายคน

มาตรา 44 ฉ ให้เจ้าของมีหน้าที่หักและรวบรวมเงินสมทบของครูใหญ่หรือครูไว้ทุกคราวที่มีการจ่ายเงินเดือนหรือค่าจ้างรายเดือนตามอัตราที่ครูใหญ่หรือครูต้องออกสำหรับเดือนที่แล้วมา และให้นำส่งตามระเบียบการจัดการกองทุนส่งเคราะห์ และการนำส่งเงินสมทบพร้อมด้วยเงินสมทบที่เจ้าของต้องออก ภายในวันที่สิบเดือนถัดไปทุกเดือน

ในกรณีที่เจ้าของไม่อาจนำส่งเงินสมทบตามกำหนดเวลาในวรรคหนึ่งและใคร่ขอ
ผ่อนผันการนำส่งต่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีมอบหมาย เมื่อรัฐมนตรีหรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีมอบหมาย
เห็นสมควรจะผ่อนผันเลื่อนกำหนดเวลาการนำส่งเงินสมทบออกไปก็ได้

มาตรา 44 สัตต เจ้าของซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบหรือส่งแต่ไม่ครบตามจำนวนที่ต้องนำส่ง
ในคราวหนึ่ง ภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือภายในระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผันตามมาตรา 44 ฉ
จะต้องจ่ายเงินเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ สองต่อเดือนของจำนวนเงินที่ไม่นำส่งหรือส่งไม่ครบในคราว
นั้นในการคำนวณเงินเพิ่มนี้เศษของเดือนให้นับเป็นหนึ่งเดือน

มาตรา 44 อัฐ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ยึด आयัด และชาวทอดตลาด
ทรัพย์สินของเจ้าของซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบหรือเงินเพิ่ม หรือนำส่งไม่ครบเป็นระยะเวลาเกินหนึ่งปี โดย
มีต้องขอให้ศาลออกหมายยึดหรือสั่ง ทั้งนี้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้ได้รับเงินสมทบที่ค้างชำระ

วิธีการยึด आयัด และชาวทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้ปฏิบัติตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม

เงินที่ได้จากการชาวทอดตลาดดังกล่าวมาแล้ว ให้หักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการยึด आयัด และ
ชาวทอดตลาด และชำระเงินสมทบและเงินเพิ่มที่ค้างจ่าย ถ้ามีเงินเหลือให้คืนแก่เจ้าของ

มาตรา 44 นว ครูใหญ่หรือครูซึ่งมีวันทำงานมาแล้วสามสิบวันนับแต่วันที่ออกเงินสมทบ
มีสิทธิได้รับการสงเคราะห์ในกรณีเจ็บป่วยและคลอดบุตร ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อตนเอง คู่สมรส หรือบุตรซึ่งอยู่ในความอุปการะ และมีอายุไม่เกินยี่สิบปี
บริบูรณ์ ป่วยเข้ารับการรักษาพยาบาลเป็นคนไข้ในของโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาล

(2) เมื่อตนเองหรือภริยาคคลอดบุตรเข้ารับการรักษาพยาบาลเป็นคนไข้ในของโรงพยาบาล
หรือสถานพยาบาล

การจ่ายเงินสงเคราะห์ตามกรณี (1) หรือ (2) ในจ่ายจากคอกผลของ
เงินสมทบที่เจ้าของและรัฐบาลออกสมทบรวมกัน

ทั้งนี้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 44 ตี

มาตรา 44 ทศ ครูใหญ่หรือครูมีสิทธิได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพเมื่อออกจากงาน
หรือตาย ดังนี้

(1) เงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 1 เท่ากับจำนวนที่ครูใหญ่หรือครูได้ออก
สมทบตามมาตรา 44 เบื้อง (1) พร้อมหักคอกเบี้ย

(2) เงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 2 เท่ากับจำนวนที่เจ้าของและรัฐบาลได้
ออกสมทบตามมาตรา 44 เบื้อง (2) และ (3) โดยไม่มีคอกเบี้ย

ครูใหญ่และครูไม่มีสิทธิได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 2 ในกรณีออกจากงาน
ก่อนมีเวลาทำงานครบห้าปีบริบูรณ์ เว้นแต่เป็นการออกจากงานเพราะโรงเรียน
เลิกกิจการ หรือเจ็บป่วยทุพพลภาพไม่อาจประกอบอาชีพเป็นครูใหญ่หรือครูต่อไปได้
หรือออกจากงานโดยมีความผิด

การนับเวลาทำงานให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ท้องของ เดือนที่ครูใหญ่หรือครูได้
ออกเงินสมทบตามมาตรา 44 เบื้อง (1)

มาตรา 44 เอกาบท ให้สำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีและการเงินของกองทุนสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 12 ให้ยกเลิกความซึ่งเป็นเรื่องของลักษณะ 5 แห่งพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

ลักษณะ 5

การถอนใบอนุญาต

มาตรา 45 รัฐมนตรี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติจากรัฐมนตรี มีอำนาจ
ถอนใบอนุญาตซึ่งได้ออกให้แก่เจ้าของตามมาตรา 7 เมื่อปรากฏอย่างหนึ่งอย่างใด
ดังต่อไปนี้

- (1) เจ้าของหรือผู้จัดการดัดแปลงแบบหรือเครื่องในคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 7 หรือมาตรา 9
- (2) โรงเรียนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยการรับนักเรียนตามมาตรา 21
- (3) โรงเรียนไม่มีผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู หรือไม่จัดการตามมาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 หรือมาตรา 25 วรรค 1
- (4) ครูใหญ่หรือครู ไม่ประจำอยู่ที่โรงเรียนตามมาตรา 26
- (5) ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยการสอนตามมาตรา 28 หรือมาตรา 29 หรือว่าด้วยการมีไว้หรือใช้สมุด หนังสือ หรืออื่น ๆ ตามมาตรา 30 หรือว่าด้วยการจัดให้มี หรืออื่น หรือทำเอกสารต่าง ๆ ตามมาตรา 27 มาตรา 31 หรือมาตรา 32
- (6) มีการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดโดยฝ่าฝืนมาตรา 34 วรรค 1 หรือวรรค 2 หรือไม่รายงานเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 35
- (7) โรงเรียนหยุดทำการสอนเกินกว่าเจ็ดวันติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควรตามมาตรา 36
- (8) สถานที่หรือบริเวณที่ตั้งโรงเรียนมีสภาพสกปรกตอสุขลักษณะหรืออนามัยของนักเรียน หรือเป็นที่น่าเกรงขามอันตราย หรือสถานที่ไม่มั่นคงแข็งแรงอย่างหนึ่งอย่างใด จนไม่อาจที่จะแก้ไขให้เป็นที่น่าพอใจได้
- (9) มีเหตุอันควรสงสัยว่าทางดำเนินการของโรงเรียนมิชอบด้วยกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- (10) ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ไม่ยอมหรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าทำการตรวจสอบความเป็นไปในโรงเรียนตามมาตรา 37
- (11) ผู้จัดการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผูวาระชาการจังหวัดซึ่งสั่งให้ปลดเปลี่ยนสภาพของโรงเรียนอันขัดต่อสุขลักษณะหรืออนามัยของนักเรียนหรืออย่างอื่นตามมาตรา 38

(12) เจ้าของหรือผู้จัดการใช้หรือยอมให้บุคคลอื่นใช้สถานที่หรือบริเวณโรงเรียนโดยฝ่าฝืนมาตรา 39

(13) มีการสนับสนุน หรือสอน หรือเตรียมการจะสนับสนุนหรือสอนในสถานที่หรือบริเวณโรงเรียน ซึ่งลัทธิหรือแบบแผนใด ๆ อันฝ่าฝืนมาตรา 40

(14) โรงเรียนเปิดทำการสอนโดยฝ่าฝืนคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งให้โรงเรียนหยุดทำการสอนระหว่างเวลาเกิดโรคระบาด หรือมีเหตุอื่นตามมาตรา 41

(15) โรงเรียนเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนหรือค่าธรรมเนียมอื่นจากนักเรียนเกินประเภทและอัตราที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 42 หรือเรียกเก็บเงินอื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด

(16) โรงเรียนไม่ประสงค์จะดำรงอยู่ต่อไป และไม่รายงานขอเลิกตามมาตรา 43 วรรค 1

(17) โรงเรียนปฏิบัติการไม่สุจริตหรือมีพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจในทางไม่สุจริตเกี่ยวกับการอุดหนุนโรงเรียนตามมาตรา 44

(18) โรงเรียนตั้งขึ้นหรือดำรงอยู่โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ในกรณีอื่นหรือฝ่าฝืนกฎกระทรวง

ลักษณะ 5

การถอนใบอนุญาตและมาตรการพิเศษ

มาตรา 13 ให้ยกเลิกความใน (18) ของมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(18) เจ้าของฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 44 ตี (1)"

(19) โรงเรียนตั้งขึ้นหรือดำรงอยู่โดยฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง หรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้

(20) เจ้าของไม่มีทุนพอจะดำเนินการต่อไปหรือมีฐานะการเงินไม่มั่นคง หรือมีหนี้สินเกินกว่าทรัพย์สินอันอาจเกิดความเสียหายแก่โรงเรียน"

มาตรา 14 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 45 ทวิ มาตรา 45 ทรี มาตรา 45 จัตวา มาตรา 45 เบญจ และมาตรา 45 ฉ แห่งพระราชบัญญัติ โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

"มาตรา 45 ทวิ เมื่อปรากฏว่าเจ้าของโรงเรียนใดถึงแก่ความตายและไม่มีทายาท หรือมีทายาทแต่ไม่อาจตกลงกันเพื่อดำเนินการโรงเรียนต่อไปได้อันเป็นเหตุให้มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ หรือเมื่อโรงเรียนใดมีเหตุตามมาตรา 45 ที่ รัฐมนตรีอาจเพิกถอนใบอนุญาตที่ออกให้แก่เจ้าของได้ รัฐมนตรี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีอาจสั่งให้โรงเรียนนั้นอยู่ในความควบคุมของสำนักงานการศึกษาเอกชนก่อนที่จะถอนใบอนุญาตก็ได้ และให้ตั้งคณะกรรมการควบคุมโรงเรียนขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่เกินเจ็ดคน ทำหน้าที่แทนเจ้าของและผู้จัดการ และให้ปิดประกาศการควบคุมโรงเรียนนั้นไม่ต่ำกว่าเจ็ดวัน ไว้ที่หน้าประตูโรงเรียน และที่อื่นตามที่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนเห็นสมควร

มาตรา 45 ทรี เมื่อมีคำสั่งควบคุมโรงเรียนตามมาตรา 45 ทวิ แล้วเจ้าของ ผู้จัดการครูใหญ่ หรือครู หรือผู้ปฏิบัติงานอื่นของโรงเรียน ต้องปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนตามที่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนมอบหมาย และต้องจัดการอันสมควรเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในโรงเรียน และดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียนตลอดเวลาที่โรงเรียนอยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการควบคุมโรงเรียน และต้องส่งมอบทรัพย์สินพร้อมด้วยสมุดบัญชี เอกสารและสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของโรงเรียนให้แก่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนโดยมิชักช้า

ในกรณีที่โรงเรียนใดยังไม่อาจยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงเจ้าของตามมาตรา 33 ได้ เพราะเหตุที่เจ้าของตายและไม่มีทายาท หรือมีทายาท แต่ไม่อาจตกลงกันเพื่อดำเนินการโรงเรียนได้ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนตามมาตรา 45 ทวิ ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าของ

มาตรา 45 จัตวา ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมโรงเรียน ให้คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนมีอำนาจอย่างเดียวกับอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 37 และให้นำความในวรรคสี่ของมาตรา 37 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้กรรมการควบคุมโรงเรียนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจควบคุมโรงเรียนให้ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 45 เบญจ เมื่อคณะกรรมการควบคุมโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนที่ถูกควบคุมไม่อาจดำเนินการโรงเรียนต่อไปได้ หรือไม่ควรให้ดำเนินการต่อไป และมีเหตุสมควรเพิกถอนใบอนุญาตได้ตามมาตรา 45 หรือสมควรให้สิ้นระยะเวลาควบคุม ให้รายงานให้รัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดทราบเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

มาตรา 45 ฉ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานระหว่างการควบคุมโรงเรียน หรือการชำระบัญชีให้จ่ายจากทรัพย์สินหรือกองมรดกของเจ้าของ

คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนอาจได้รับค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่รัฐมนตรี หรือผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติรัฐมนตรีกำหนดโดยจ่ายจากทรัพย์สินหรือกองมรดกของเจ้าของ

มาตรา 46 รัฐมนตรีหรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจถอนใบอนุญาตซึ่งได้ออกให้แก่ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู ตามมาตรา 9 หรือมาตรา 11 โดยไม่มีกำหนดเวลาหรือชั่วคราว เมื่อปรากฏอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) บุคคลนั้นกذبเป็นผู้บกพร่องในคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 9 มาตรา 10 หรือมาตรา 11

(2) บุคคลนั้นฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้หรือกฎกระทรวง

มาตรา 15 ให้ยกเลิกความใน (2) ของมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(2) บุคคลนั้นฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงหรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้"

มาตรา 47 คำสั่งถอนใบอนุญาตให้ทำเป็นหนังสือ แจ้งไปยังผู้ถูกถอน
ใบอนุญาต

มาตรา 16 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นลักษณะ 5 ทวิ และมาตรา 47 ทวิ
มาตรา 47 ทวิ มาตรา 47 จัตวา มาตรา 47 เบญจ มาตรา 47 ฉ มาตรา 47
สตต และมาตรา 47 อัฐ แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

ลักษณะ 5 ทวิ

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน

มาตรา 47 ทวิ ให้มีคณะกรรมการการศึกษาเอกชนขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมสามัญศึกษาเป็นรอง
ประธานกรรมการ อธิบดีกรมการฝึกหัดครู อธิบดีกรมวิชาการ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เลขาธิการคุรุสภา และผู้ทรงคุณวุฒิอีก
ไม่เกินห้าคน ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามคนจะต้องเป็นเจ้าของหรือผู้จัดการผูกครอง
นักเรียน ครูใหญ่หรือครูซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ ให้เลขาธิการคณะ
กรรมการการศึกษาเอกชนเป็นกรรมการและเลขาธิการ

ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน
ของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

มาตรา 47 ทวิ ให้คณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่
ดังต่อไปนี้

- (1) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียน และการจัดทำ
โครงการส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียนต่อรัฐมนตรี
- (2) ให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบ หลักเกณฑ์
หรือเงื่อนไข เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- (3) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของโรงเรียนตามนโยบายของ
รัฐมนตรี

(4) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการประสานงานการศึกษากับส่วนราชการอื่น เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและส่งเสริมกิจการของโรงเรียน

(5) ปฏิบัติการอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน

มาตรา 47 จัตวา กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราว ละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 47 เบญจ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 47 จัตวา กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออก

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่น เป็นกรรมการแทนผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา 47 ฉ การประชุมคณะกรรมการการศึกษาเอกชนต้อง มีกรรมการ มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของ กรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการทำหน้าที่ เป็นประธานในที่ประชุม แต่ถรรองประธานกรรมการไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการ ที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 47 สัตถ ในคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมีอำนาจแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการการศึกษาเอกชน มอบหมาย

การประชุมของคณะอนุกรรมการ ให้นำมาตรา 47 ฉ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

มาตรา 47 ฉ วรรค ๑ คณะกรรมการการศึกษาเอกชนอาจเชิญบุคคลหนึ่งบุคคล
ใด มาให้ข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำใดตามที่เห็นสมควร

มาตรา 52 ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา 29 มาตรา 31
มาตรา 32 มาตรา 34 มาตรา 35 มาตรา 36 หรือมาตรา 43 วรรค 2
หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวง มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินร้อยบาท

มาตรา 52 ทวิ ให้เพิ่มข้อความเป็นมาตรา 52 ทวิ ไว้ในมาตรา 17
ของพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ดังนี้

มาตรา 17 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 52 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

“มาตรา 52 ทวิ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 27 มาตรา 27 ทวิ
หรือมาตรา 44 กรณี (4) (2) หรือ (3) ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาท
ถึงสองพันบาท”

มาตรา 53 ผู้ใดใช้ หรือยอมให้บุคคลอื่นใช้สถานที่หรือบริเวณโรงเรียน
เพื่อการอันขัดต่อศีลธรรมอันดี มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

มาตรา 53 ผู้ใดสนับสนุน หรือสอน หรือเตรียมการจะสนับสนุนหรือ
สอนในสถานที่หรือบริเวณโรงเรียน หรือโดยวิธีส่งคำสั่งสอนไปจากโรงเรียน
ซึ่งลัทธิหรือแบบแผนใด ๆ อันขัดต่อศีลธรรมอันดีมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
ห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 55 ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้กระทำการตาม
หน้าที่ตามมาตรา 37 หรือมาตรา 40 วรรค 2 มีความผิดต้องระวางโทษปรับ
ไม่เกินห้าร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 55 นี้ ได้เพิ่มข้อความเป็นมาตรา 55 ทวิ ในมาตรา 18
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518 ดังนี้

มาตรา 18 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 55 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติ
โรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

มาตรา 55 ทวิ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 37 วรรคสี่ หรือมาตรา 45
จัตวา ประกอบกับมาตรา 37 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

ผู้ใดเคยถูกปรับสำหรับความผิดตามวรรคหนึ่งมาแล้ว ถ้าทำความผิดตาม
วรรคหนึ่งอีกต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาทหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน
หรือทั้งปรับทั้งจำ"

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน

พ.ศ. 2525

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ในยกเลิก

(1) พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497

(2) พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2518

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"โรงเรียน" หมายความว่า โรงเรียนเอกชน อันได้แก่สถานศึกษาหรือสถานที่ไม่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกวุฒิรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไป

"นักเรียน" หมายความว่า ผู้รับการศึกษาจากโรงเรียน

"ผู้รับใบอนุญาต" หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน

"ผู้จัดการ" หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ผู้จัดการหรือผู้อำนวยการโรงเรียน

"ครูใหญ่" หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่

"ครู" หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ครูหรืออาจารย์

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ข้าราชการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้

ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

"เลขาธิการ" หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

"ผู้อนุญาต" หมายความว่า เลขาธิการสำหรับกรุงเทพมหานครหรือ
ผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับจังหวัดอื่น

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(1) สถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
หรือราชการส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น

(2) สถานศึกษาที่มีใ้สอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่กระทรวง
ทบวง กรม หน่วยงาน หรือองค์การของรัฐจัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา
เฉพาะอย่างตามความต้องการของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงาน หรือองค์การของ
รัฐนั้น

(3) สถานศึกษาที่คณะสงฆ์จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา
อบรมและสั่งสอนพระภิกษุสามเณร

(4) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบัน
อุดมศึกษาเอกชน

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้
และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกิน
อัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นหรือออกระเบียบเพื่อปฏิบัติการตาม
พระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน

มาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการการศึกษา
เอกชน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรม
การศึกษานอกโรงเรียน อธิบดีกรมวิชาการ อธิบดีกรมสามัญศึกษา อธิบดีกรมอาชีวศึกษา

และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้รับใบอนุญาต หรือผู้จัดการสองคน ครูใหญ่หรือครูสองคน และบุคคลอื่นอีกสามคน เป็นกรรมการ และให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 8 ในคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ให้ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีเกี่ยวกับการศึกษาและการดำเนินงานของโรงเรียนการจัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษาของโรงเรียน และประสานงานการศึกษากับส่วนราชการอื่นเพื่อประโยชน์ในการควบคุม และส่งเสริมการศึกษาและกิจการของโรงเรียน

(2) ให้ความเห็นหรือคำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง หรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติ

(3) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการการศึกษาเอกชนมุ่งหมาย

(4) ปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการการศึกษาเอกชน ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทำหน้าที่ เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

มาตรา 9 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 7 มีวาระอยู่ในตำแหน่ง คราวละสองปี

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 10 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 7 พ้นจากตำแหน่ง ก่อนถึงวาระ เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะมีความประพฤติเสื่อมเสีย
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(6) พ้นจากการเป็นผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครูในกรณีที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในฐานะนั้น

(7) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการจะเหลือไม่ถึงเก้าสิบวัน และให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 11 การประชุมคณะกรรมการการศึกษาเอกชนต้องมีกรรมการประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการ ไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 12 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้เสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 13 ในมาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับแก่การประชุมของ คณะอนุกรรมการโดยการอนุโลม

มาตรา 14 ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ คณะกรรมการการศึกษาเอกชน และคณะอนุกรรมการอาจเชิญบุคคลใดมาให้ข้อเท็จจริง คำอธิบาย คำแนะนำ หรือความเห็นใดก็ตามที่เห็นสมควร

หมวด 2

ลักษณะและการจัดตั้งโรงเรียน

มาตรา 15 โรงเรียนมี 3 ลักษณะดังต่อไปนี้

(1) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน

(2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือ หลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบ โรงเรียน

(3) โรงเรียนที่จัดให้การศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนที่จัดให้การศึกษาแก่บุคคลผู้ยากไร้ หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์

โรงเรียนแต่ละลักษณะจะแบ่งออกเป็นประเภทใดหรือระดับใด ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 16 รัฐมนตรีอาจจำกัดจำนวนโรงเรียนลักษณะใด ประเภทใด หรือระดับใด ในท้องที่ใดเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 17 เพื่อประโยชน์แก่การจัดตั้ง ควบคุมและส่งเสริมโรงเรียน ให้รัฐมนตรีมีอำนาจวางระเบียบ

(1) กำหนดมาตรฐานของโรงเรียน

(2) ยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติในหมวด 3 หมวด 5 หมวด 6 และหมวด 7 ทั้งหมด หรือบางส่วนตามหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ หรือ โรงเรียนตามมาตรา 15 (3) ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 18 ห้ามบุคคลใดจัดตั้งโรงเรียน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนจากผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

โรงเรียนใดจะจัดให้มีการสอนประเภทใดหรือระดับใด และจะรับนักเรียน เข้าเรียนในโรงเรียนได้มีจำนวนเท่าใด ให้เป็นไปตามที่ระบุในใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน

มาตรา 19 ผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (3) มีทรัพย์สินหรือฐานะพอที่จะจัดตั้งและดำเนินกิจการโรงเรียนได้
- (4) มีความรู้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
- (5) มีความประพฤติเรียบร้อยไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (6) ไม่ฝักใฝ่หรือเสื่อมใสในลัทธิที่เป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศหรือขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ
- (7) ไม่เคยถูกออกจากราชการโดยมีความผิด เว้นแต่ได้ถูกออกจากราชการมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีก่อนขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน
- (8) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน เว้นแต่ได้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าวมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน
- (9) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (10) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ย้อนดูแล้วเห็นว่าไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน

ในกรณีและผู้ขอจัดตั้งโรงเรียนเป็นนิติบุคคล นิติบุคคลจะต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา เว้นแต่นิติบุคคลที่ขอจัดตั้งนั้นเป็นองค์การของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจขอจัดตั้งโรงเรียนเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์การของรัฐหรือของรัฐวิสาหกิจ
- (2) มีทรัพย์สินหรือฐานะพอที่จะตั้งและดำเนินกิจการโรงเรียนได้
- (3) นิติบุคคลที่เป็นบริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วน จะต้องมีทุนหรือจำนวนหุ้น

เป็นผู้ถือหุ้นหรือผู้ถือหุ้นส่วนที่มีสัญชาติไทย ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นหรือจำนวนหุ้นทั้งหมด และจะต้องมีจำนวนผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีสัญชาติไทย ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(4) นิติบุคคลที่เป็นมูลนิธิ จะต้องมีการมรดกที่มีสัญชาติไทย ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการบริหารทั้งหมด

(5) นิติบุคคลที่เป็นสมาคมหรือสหกรณ์ จะต้องมีการที่มีสัญชาติไทย ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดและสมาชิกของสมาคมหรือสหกรณ์ต้องมีสัญชาติไทย ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(6) ผู้จัดการของนิติบุคคลหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามวรรคหนึ่ง (1) (2) (5) (6) (7) (9) และ (10)

มาตรา 20 ห้ามผู้รับใบอนุญาตดำเนินการอันเป็นการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ผิดไปจากที่ระบุไว้ในใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาตตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 21 ผู้รับใบอนุญาตโอนโรงเรียนที่ตนได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนให้แก่บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 ได้ โดยขอรับอนุญาตจากผู้อนุญาต

การโอนโรงเรียนตามวรรคหนึ่ง ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาตตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 22 ถ้าผู้รับใบอนุญาตตาย ให้ทายาทซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 หรือในกรณีที่มีทายาทหลายคน ให้ทายาทด้วยกันนั้นตกลงตั้งทายาทคนหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 เป็นผู้ยื่นคำขอต่อผู้อนุญาตเพื่อรับโอนโรงเรียนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตตายหรือภายในระยะเวลาที่ผู้อนุญาตขยายเวลาให้ตามความจำเป็น ถ้ามิได้ยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้อนุญาตอาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนได้ โดยแจ้งเป็นหนังสือให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกทราบ

ในระหว่างระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ทายาทหรือผู้จัดการมรดกเข้าประกอบกิจการโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเสมือนผู้รับใบอนุญาต

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 หรือไม่อาจปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา 18 วรรคสอง ได้โดยครบถ้วน การอนุญาตอาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนนั้นได้โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เป็นคำขอทราบ

มาตรา 23 ถ้าผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 ในภายหลังผู้อนุญาตอาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการโดยโรงเรียนที่ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนให้แก่บุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนให้แก่บุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามวรรคดังกล่าว หรือภายในระยะเวลาที่ผู้อนุญาตขยายเวลาให้ตามความจำเป็น ถ้าไม่ปฏิบัติตามคำสั่งภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้อนุญาตอาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนนั้นได้โดยแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตทราบ

ให้นำระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 21 วรรคสอง มาใช้บังคับแก่การโอนโรงเรียนตามวรรคหนึ่งโดยอนุโลม

หมวด 3

การบริหารและการควบคุมโรงเรียน

มาตรา 24 ให้รัฐมนตรี อำนาจออกระเบียบกำหนดให้โรงเรียนลักษณะใดประเภทใด หรือระดับใด ต้องมีคณะกรรมการอำนวยการเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารโรงเรียนได้

มาตรา 25 ในคณะกรรมการอำนวยการตามมาตรา 24 ประกอบด้วยผู้รับใบอนุญาต หรือผู้แทนของ นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ ผู้จัดการ ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการหนึ่งคน และบุคคลอื่นซึ่ง

ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน แต่ไม่เกินแปดคน ในจำนวนนี้อย่างน้อย
ต้องเป็นผู้แทนของครูในโรงเรียนนั้นหนึ่งคน และผู้แทนของผู้ปกครองนักเรียนใน
โรงเรียนนั้นหนึ่งคนเป็นกรรมการและให้ครูใหญ่เป็นกรรมการและเลขานุการ
กรรมการอำนวยการที่ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งต้องมีความประพฤติเรียบร้อย
ไม่บกพร่องในศีลธรรมอันดี

มาตรา 26 กรรมการอำนวยการซึ่งผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งมีวาระอยู่ใน
ตำแหน่งคราวละ 2 ปี กรรมการอำนวยการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับ
แต่งตั้งอีกได้

มาตรา 27 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 26
กรรมการอำนวยการ ซึ่งผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษ
สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (6) ผู้รับใบอนุญาตให้ออก เนื่องจากมีความประพฤติเสื่อมเสียหรือ
บกพร่องในศีลธรรมอันดี
- (7) พ้นจากการเป็นครู หรือการเป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน
สำหรับกรรมการอำนวยการซึ่งได้รับแต่งตั้ง เป็นผู้แทนของครูหรือผู้แทนของผู้ปกครอง
นักเรียนในโรงเรียน

ในกรณีที่กรรมการอำนวยการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้ผู้รับใบอนุญาต
แต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการแทน เว้นแต่วาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการจะเหลือ
ไม่ถึงเก้าสิบวัน และให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลือ
อยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 28 ให้คณะกรรมการอำนวยการตามมาตรา 24 มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ควบคุมดูแลให้โรงเรียนปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น
- (2) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของครู นักเรียน หรือผู้ปกครองของนักเรียน
- (3) เสนอความเห็นและให้คำแนะนำแก่ผู้รับใบอนุญาตเกี่ยวกับนโยบาย และการดำเนินงานของโรงเรียน

มาตรา 29 คณะกรรมการอำนวยการของโรงเรียนต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยหนึ่งครั้งในแต่ละภาคการศึกษา

การประชุมของคณะกรรมการอำนวยการของโรงเรียน ให้นำมาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 30 ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีผู้จัดการคนหนึ่ง เป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบในกิจการทั่วไปของโรงเรียน และควบคุมปกครองครูใหญ่ ครู และนักเรียนในโรงเรียน

มาตรา 31 ห้ามบุคคลใดเป็นผู้จัดการ เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งจากผู้รับใบอนุญาตและได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการจากผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 32 ผู้ขอรับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 บรรคหนึ่ง (1)
- (2) (5) (6) และ (9)
- (2) มีความรู้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(3) ไม่เคยถูกออกจากราชการโดยมีความผิด เว้นแต่ได้ถูกออกจากราชการมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ

(4) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ เว้นแต่ได้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าว มาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองปีก่อน วันขอรับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ

(5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ผู้อนุญาตเห็นว่าไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และได้พ้นโทษมาแล้ว ไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ

(6) ไม่เป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 34 ห้ามบุคคลใดเป็นครูใหญ่ เว้นแต่ได้รับแต่งตั้งจากผู้จัดการ โดยความเห็นชอบของผู้รับใบอนุญาต และได้รับใบอนุญาตให้เป็นครูใหญ่จากผู้อนุญาต การอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 35 ผู้ขอรับใบอนุญาตให้เป็นครูใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(1) ได้รับใบอนุญาตให้เป็นครูตามมาตรา 35

(2) มีความรู้และประสบการณ์ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 36 ครูใหญ่ต้องทำงานประจำอยู่ที่โรงเรียนตลอดเวลาที่มีการสอน เว้นแต่จะมีเหตุอันสมควร

มาตรา 37 ผู้รับใบอนุญาตอาจแต่งตั้งให้บุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 32 เป็นผู้ช่วยผู้จัดการ หรือแต่งตั้งครูในโรงเรียนของตนได้ โดยขอรับอนุญาตจากผู้อนุญาต

การแต่งตั้งผู้ช่วยผู้จัดการหรือผู้ช่วยครูใหญ่ตามวรรคหนึ่ง ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาตตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 38 ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีครูประจำการสอนอยู่ในโรงเรียน ให้เพียงพอแก่จำนวนนักเรียน และจำนวนชั้นของโรงเรียน

จำนวนครูต่อจำนวนนักเรียน และจำนวนนักเรียนต่อชั้น ให้เป็นไปตาม
ระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 35 ห้ามบุคคลใดเป็นครูในโรงเรียน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตให้
เป็นครูจากผู้อนุญาต

การขออนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 40 ผู้ขอรับใบอนุญาตให้เป็นครู ต้องมีคุณสมบัติและมีลักษณะ
ต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์
- (3) มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 19 บรรคหนึ่ง (5)
- (6) (8) และ (9)
- (4) มีความรู้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
- (5) ไม่เคยถูกออกจากราชการโดยมีความผิด เว้นแต่ได้ถูกออกจากราชการ
มาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้เป็นครู
- (6) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นครู เว้นแต่ได้ถูกเพิกถอนใบอนุญาต
ดังกล่าวมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้เป็นครู
- (7) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็น
โทษสำหรับความผิดที่ผู้อนุญาตเห็นว่าไม่สำคัญต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ
ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อย
กว่า สองปีก่อนวันขอรับใบอนุญาตให้เป็นครู
- (8) ไม่เป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำหรับคุณสมบัติตาม(1) ให้รัฐมนตรีมีอำนาจพิจารณาผ่อนผันได้ตามที่เห็น
สมควร

มาตรา 41 ผู้รับใบอนุญาตซึ่งประสงค์จะขอบรรจุบุคคลผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นครูเข้าเป็นครูในโรงเรียนของตน ให้ยื่นคำขออนุญาตต่อผู้อนุญาต เมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาตตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดแล้ว จึงจะบรรจุบุคคลนั้นเข้าทำการสอนได้

มาตรา 42 ผู้ใดได้รับใบอนุญาตเป็นผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูสำหรับโรงเรียนใดให้ผู้นั้นเป็นผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูสำหรับโรงเรียนนั้น

การเปลี่ยนแปลงผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาตตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 43 ในกรณีจำเป็นระหว่างมีการขอเปลี่ยนแปลงหรือบรรจุผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู ผู้อนุญาตอาจอนุญาตให้บุคคลซึ่งขอเข้ารับการบรรจุเป็นผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูนั้นเข้าปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่จะขอเข้าในการบรรจุเป็นการชั่วคราวก็ได้ และถ้าภายหลังผู้นั้นได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู ก็ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู ถ้าให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู นับแต่วันเริ่มเข้าปฏิบัติหน้าที่

ในกรณีที่ผู้นั้นไม่ได้รับใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูก็ให้ผู้นั้นพ้นจากหน้าที่นับแต่วันที่มีคำสั่งไม่อนุญาต แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนต่อการที่ผู้นั้นได้ปฏิบัติไปตามหน้าที่ก่อนวันที่มีคำสั่งไม่อนุญาต

มาตรา 44 เวลาทำการของครูใหญ่และครูต้องเป็นไปตามระเบียบรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 45 การจัดดำเนินการกิจการของโรงเรียน ในส่วนที่ว่าด้วยครู นักเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินผล สื่อการเรียน เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอน และการบริหารโรงเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 46 ให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีป้ายแสดงชื่อโรงเรียนเป็นอักษรไทย ขนาดใหญ่พอเห็นได้ในระยะอันสมควร ติดไว้ที่โรงเรียนหรือบริเวณโรงเรียน
ฉ ที่ซึ่งเห็นได้ง่าย

มาตรา 47 ผู้จัดการต้องจัดให้โรงเรียนเปิดทำการสอนภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณีที่โรงเรียนหยุดทำการสอนติดต่อกันเจ็ดวัน นอกจากการหยุดปกติของโรงเรียน ผู้จัดการต้องรายงานเป็นหนังสือต่อผู้อนุญาตก่อนหรือภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันหยุดทำการสอนพร้อมด้วยเหตุผลของการหยุดทำการสอน

มาตรา 48 ผู้จัดการ ครูใหญ่ และครู มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ดังนี้

- (1) จัดให้นักเรียนได้รับการศึกษาตลอดเวลาที่โรงเรียนเปิดทำการสอน
 - (2) รักษาความสงบเรียบร้อยตลอดเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน
- รวมทั้งสอดส่องระมัดระวังมิให้มีการดำเนินการอันเป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในบริเวณโรงเรียน

มาตรา 49 ผู้จัดการและครูใหญ่ต้องจัดให้มีทะเบียนครู ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อนักเรียน ทะเบียนประวัติของโรงเรียน การประเมินผลการเรียน สมุดหมายเหตุรายวัน สมุดลงเวลาทำงานของครู และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ซึ่งต้องจัดทำให้ถูกต้องตามความเป็นจริง และเก็บรักษาไว้ให้อยู่ในสภาพที่ตรวจสอบได้ เว้นแต่ได้รับการยกเว้น หรือผ่อนผันจากผู้อนุญาต ทั้งนี้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 50 การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับกิจการของโรงเรียน ต้องใช้ภาษาไทย

การสอนในโรงเรียนนอกจากการสอนวิชาภาษาต่างประเทศ ต้องใช้ภาษาไทย หากจะใช้เป็นภาษาต่างประเทศให้กระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต โดยได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรี

มาตรา 51 รัฐมนตรีมีอำนาจออกระเบียบกำหนดอัตราและวิธีการเก็บค่าธรรมเนียมการเรียน และค่าธรรมเนียมอื่นของโรงเรียนได้ตามที่เห็นสมควร

โรงเรียนใดจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนและค่าธรรมเนียมเก็บได้เท่าใด ให้เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต ทั้งนี้ โดยไม่เกินอัตรา และตามวิธีการ เก็บตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 52 ให้ผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการร่วมกันรับผิดชอบในการจัดทำบัญชีการเงิน และบัญชีอื่นของโรงเรียนตามแบบและระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

การลงรายการในบัญชี ต้องแสดงให้เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง

มาตรา 53 ให้ผู้จัดการจัดทำรายงานแสดงกิจกรรมของโรงเรียนเสนอต่อผู้อนุญาตตามกำหนดระยะเวลาและตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 54 ในกรณีที่มีอันตรายหรือเหตุการณ์อันกระทบกระเทือนต่อการจัดให้การศึกษาแก่นักเรียนหรือสวัสดิภาพของนักเรียนเกิด แก่โรงเรียนให้ผู้รับใบอนุญาตเป็นผู้รายงาน เหตุการณ์นั้นให้ผู้อนุญาตทราบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่อันตรายหรือเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้น ถ้าเป็นการพ้นวิสัย ให้ผู้จัดการหรือครูใหญ่ หรือครูผู้มีอาวุโสในตำแหน่งตามลำดับ เป็นผู้รายงานเหตุการณ์นั้นให้ผู้อนุญาตทราบภายในกำหนดเวลาดังกล่าว

มาตรา 55 ในกรณีที่ดินหรือบริเวณที่ตั้งของโรงเรียนมีสภาพขัดต่อหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 18 หรือเกิดมีสภาพขัดต่อสุขลักษณะอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพนักเรียน ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการแก้ไขสภาพเช่นว่านั้น และในกรณีที่เห็นว่าจำเป็นอาจมีคำสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการให้โรงเรียนดังกล่าวหยุดทำการสอนจนกว่าผู้รับใบอนุญาตจะไต่ดำเนินการแก้ไขสภาพเช่นว่านั้น เสร็จสิ้นไปแล้ว

ผู้รับใบอนุญาตต้องดำเนินการตามคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง

มาตรา 56 ในกรณีที่มิโรคติดต่อ หรือมีเหตุอื่นอันอาจเป็นอันตรายแก่นักเรียนเกิดขึ้น ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการให้โรงเรียนหยุดทำการสอนได้จนกว่าจะเห็นว่าพ้นเขตอันตรายแล้ว

มาตรา 57 ห้ามผู้รับใบอนุญาตกระทำการใดในลักษณะเป็นตัวแทนหรือสาขาของสถาบัน หรือสถานศึกษาในต่างประเทศ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้อนุญาตตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 58 ห้ามผู้รับใบอนุญาตโฆษณาหรือยอมให้ผู้อื่นโฆษณาด้วยการใด ซึ่งกิจการของโรงเรียนในลักษณะโอ้อวดเกินความจริง หรือในลักษณะที่แสดงว่าโรงเรียนของตนเป็นตัวแทนหรือสาขาของสถาบันหรือสถานศึกษาในต่างประเทศ อันเป็นเท็จ

มาตรา 59 ห้ามผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูใช้หรือยอมให้ผู้อื่นใช้สถานที่หรือบริเวณโรงเรียนทำการสอนหรืออบรมเพื่อสนับสนุนซึ่งลัทธิที่เป็นภัยต่อความมั่นคงหรือความปลอดภัยของประเทศหรือขัดต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ หรือทำการอื่นใดอันขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่โรงเรียน

มาตรา 60 ผู้รับใบอนุญาตซึ่งประสงค์จะเลิกดำเนินการโรงเรียน เมื่อสิ้นปีการศึกษา ให้ยื่นคำขอพร้อมทั้งแสดงรายละเอียดและเหตุผลที่ต้องการขอเลิกต่อผู้อนุญาตก่อนสิ้นปีการศึกษาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตมีเหตุจำเป็นต้องเลิกดำเนินการโรงเรียนก่อนสิ้นปีการศึกษา ให้ยื่นคำขอตามวรรคหนึ่งต่อผู้อนุญาตไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่ประสงค์จะเลิกกิจการ

เมื่อได้รับคำขอตตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ให้ผู้อนุญาตพิจารณาและมีคำสั่งว่าจะควรอนุญาตให้เลิกได้เมื่อใด ภายใต้เงื่อนไขและวิธีการอย่างใด ทั้งนี้โดยให้พิจารณาถึงประโยชน์และส่วนได้เสียของนักเรียนในโรงเรียนนั้นเป็นสำคัญ

ให้ผู้รับใบอนุญาตรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับการศึกษาประเมินผลการเรียน ต้นขวัญใบสุทธิ ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อนักเรียน และสมุดหมายเหตุรายวันส่งมอบต่อผู้อนุญาตให้เสร็จสิ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลิกดำเนินการ เว้นแต่

ผู้รับใบอนุญาตไม่สามารถส่งมอบหลักฐานดังกล่าวได้โดยมีเหตุผลสมควรอันมิใช่เป็น
ความผิดของผู้รับใบอนุญาต

หมวด 4

จรรยา มรรยาท วินัย และหน้าที่

มาตรา 61 ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ต้องมีจรรยาและ
มารยาทอันดีงาม และต้องปฏิบัติตนให้อยู่ในวินัยและหน้าที่ตามระเบียบที่รัฐมนตรี
กำหนด

นอกจากที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง ครูใหญ่และครูต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วย
จรรยา มรรยาท และวินัยตามระเบียบประเพณีของครูตามที่คุรุสภากำหนด และตาม
ระเบียบของโรงเรียนที่ตนมีหน้าที่ทำการสอนซึ่งได้รับอนุมัติจากผู้อนุญาตด้วย

มาตรา 62 ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูประพฤติ
ตนผิดจรรยา มรรยาท หรือไม่ปฏิบัติตามวินัยหรือหน้าที่ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
ตามมาตรา 61 ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจแนะนำตักเตือน คำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร
ภาคทัณฑ์ ระงับการให้การอุดหนุนตามมาตรา 65 ระงับการจ่ายเงินทุนเลี้ยงชีพ
ประเภท 2 ตามมาตรา 74 (2) หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามควรแก่กรณี

คำสั่งลงโทษของผู้อนุญาตตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่คำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต
ให้เป็นที่สุด

มาตรา 63 ในกรณีที่ครูใหญ่หรือครูประพฤติตนผิดจรรยา มรรยาท
หรือไม่ปฏิบัติตามวินัย หรือหน้าที่ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 61
ให้ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้จัดการซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้รับใบอนุญาตมีอำนาจสั่งลงโทษ
โดยการตำหนิโทษเป็นลายลักษณ์อักษรภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน หรือสั่ง
ให้พ้นจากหน้าที่ครูใหญ่ หรือครู ตามควรแก่กรณี

การสั่งลงโทษครูใหญ่หรือครูตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่
รัฐมนตรีกำหนด

หมวด 5

การอุดหนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือโรงเรียนครูใหญ่ และครู

มาตรา 64 การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียน ให้กระทำดังต่อไปนี้

- (1) จัดส่งครูไปช่วยสอนในโรงเรียน
- (2) ให้อุปการะการศึกษา
- (3) ให้เงินอุดหนุน
- (4) ให้เช่าทรัพย์สินของกระทรวงศึกษาธิการ
- (5) อุดหนุนและส่งเสริมด้วยประการอื่น

การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 65 การส่งเสริมและช่วยเหลือครูใหญ่และครู ให้กระทำดังต่อไปนี้

- (1) ให้การอบรมทางวิชาการ
- (2) ให้เงินสงเคราะห์ตามส่วนที่รัฐบาลจัดสรรเข้าในกองทุนสงเคราะห์
- (3) ให้เงินสมทบเงินเคื้อนหรือค่าครองชีพ
- (4) ส่งเสริมและช่วยเหลือด้วยประการอื่น

การส่งเสริมและช่วยเหลือตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด 6

การคุ้มครองการทำงานและการสงเคราะห์ครูใหญ่และครู

มาตรา 66 รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการคุ้มครองการทำงานและการสงเคราะห์ครูใหญ่และครู ดังต่อไปนี้

- (1) อัตราเงินเคื้อนหรือค่าสอนซึ่งผู้รับใบอนุญาตต้องจ่ายให้ครูใหญ่และครู
- (2) แบบและข้อกำหนดของสัญญาการเป็นครูใหญ่และครู

(3) การร้องทุกข์ของครูใหญ่หรือครูต่อคณะกรรมการคุ้มครองการทำงาน
ของครูใหญ่และครู

(4) การประเมินประเภทยศชั้นระหว่างครูใหญ่หรือครูกับผู้รับอนุญาต
หรือผู้จัดการ

(5) การจ่ายค่าชดเชยและค่าทดแทนให้แก่ครูใหญ่และครู

(6) การจัดการกองทุนสงเคราะห์ การเรียกเก็บและการนำส่งเงินสมทบ
การจ่ายเงินสงเคราะห์ตามมาตรา 73 และการจ่ายเงินคืนเลี้ยงชีพตามมาตรา 74

(7) การสงเคราะห์อื่นเพื่อสวัสดิการของครูใหญ่และครู
มาตรา 67 ให้มีกองทุนสงเคราะห์ในกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเป็น
ทุนจ่ายให้แก่ครูใหญ่และครู ตามมาตรา 66 (5) (6) และ (7)

กองทุนสงเคราะห์ประกอบด้วยเงินสมทบ เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคและ
เงินรายได้อื่น

เงินที่กองทุนสงเคราะห์ได้รับทั้งสิ้นเป็นของกองทุนสงเคราะห์ในกระทรวง
ศึกษาธิการ โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังเป็นรายได้แผ่นดิน

การจัดการกองทุนสงเคราะห์ การเรียกเก็บและการนำส่งเงินสมทบ
และจ่ายเงินสงเคราะห์หรือเงินคืนเลี้ยงชีพ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
ตามมาตรา 66 (5) หรือ (6) ระเบียบนั้นต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลัง

มาตรา 68 ให้ครูใหญ่ ครู ผู้รับใบอนุญาตและรัฐบาลออกเงินสมทบ
ในกองทุนสงเคราะห์ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ครูใหญ่หรือครู ออกเงินสมทบในอัตราร้อยละสามของเงินเดือน
รายเดือนที่ครูใหญ่หรือครูแต่ละคนได้รับ

(2) ผู้รับใบอนุญาตออกเงินสมทบเป็นจำนวนเท่ากัน เงินสมทบที่ครูใหญ่
หรือครูออกตาม (1) เป็นรายคน

(3) รัฐบาลออกเงินสมทบเป็นสองเท่าของเงินสมทบที่ครูใหญ่หรือครู
ออกตาม (1) เป็นรายคน

มาตรา 69 ให้ผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่หักและรวบรวมเงินสมทบของครูใหญ่ หรือครูใหญ่ทุกคราวที่มีการจ่ายเงินเดือนรายเดือนตามอัตราที่ครูใหญ่หรือครูต้องออก สำหรับเดือนที่แล้วมา และนำส่งเงินสมทบดังกล่าวพร้อมทั้งเงินสมทบที่ผู้รับใบอนุญาตออก ตามระเบียบการจัดการกองทุนสงเคราะห์และการนำส่งเงินสมทบ ภายในวันที่สิบของ เดือนถัดไปทุกเดือน

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตไม่อาจนำส่งเงินสมทบตามกำหนดเวลาในวรรคหนึ่ง และใคร่ร้องขอผ่อนผันเลื่อนกำหนดเวลาการนำส่งเงินสมทบออกไปก็ได้

มาตรา 70 ผู้รับใบอนุญาตซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบหรือส่งไม่ตามจำนวนในคราวใดภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือภายในระยะเวลาที่ได้รับการผ่อนผันตามมาตรา 69 ต้องจ่ายเงินเพิ่มอีกในอัตราร้อยละ 2 ต่อเดือนของจำนวนเงินสมทบที่ไม่นำส่ง หรือส่งไม่ครบในคราวนั้น

ในการคำนวณเงินเพิ่มตามวรรคหนึ่ง เศษของเดือนให้นับเป็นหนึ่งเดือน

มาตรา 71 ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ยึด आयัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้รับใบอนุญาตซึ่งไม่นำส่งเงินสมทบหรือเงินเพิ่ม หรือนำส่ง ไม่ครบเป็นระยะเวลาเกินหนึ่งปีโดยมีต้องขอให้ศาลมีคำสั่ง ทั้งนี้เพื่อยังเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ได้รับเงินสมทบที่ค้างชำระ

การมีคำสั่งให้ยึด आयัด หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้อีกเมื่อใดส่งค่าเดือนเป็นหนังสือให้ผู้รับใบอนุญาตนำเงินสมทบ และเงินเพิ่มที่ค้างชำระภายในกำหนดไม่น้อยกว่าสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือนั้น

วิธีการยึด आयัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตาม ระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ทั้งนี้โดยให้นำนัดกเกณฑ์และวิธีการตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดดังกล่าวให้หักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการยึด आयัด และขายทอดตลาด และชำระเงินสมทบและเงินเพิ่มที่พึงจ่าย ถ้ามีเงินเหลือให้คืน แก่ผู้รับใบอนุญาตโดยเร็ว

มาตรา 72 เงินกองทุนสงเคราะห์ให้นำไปดำเนินการเพื่อหาผลประโยชน์ให้แก่กองทุนสงเคราะห์ได้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

เงินที่ได้จากการนำเงินสมทบไปดำเนินการหาผลประโยชน์ตามวรรคหนึ่งให้ส่งเข้าสมทบเป็นเงินกองทุนสงเคราะห์

มาตรา 73 ครูใหญ่หรือครูซึ่งมีวันทำงานมาแล้วสามสิบวันนับแต่วันที่ออกเงินสมทบมีสิทธิได้รับการสงเคราะห์ในกรณีเจ็บป่วยและคลอดบุตร ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อตนเอง กูสุมรส บิดามารดา หรือบุตร ซึ่งอยู่ในความอุปการะ และมีอายุไม่เกินยี่สิบปีป่วยและเข้ารับการรักษายาบาลเป็นคนไข้ของโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล

(2) เมื่อตนเอง หรือกูสุมรสคลอดบุตรและเข้ารับการรักษายาบาลเป็นคนไข้ของโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล

การจ่ายเงินสงเคราะห์ตาม (1) หรือ (2) ให้จ่ายจากเงินกองทุนสงเคราะห์ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 66

มาตรา 74 ครูใหญ่ หรือครูมีสิทธิได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพเมื่อออกจากงาน ดังต่อไปนี้

(1) เงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 1 เท่ากับจำนวนที่ครูใหญ่หรือครูได้ออกสมทบตามมาตรา 68 (1) พร้อมทั้งดอกเบี้ยตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(2) เงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 2 เท่ากับจำนวนที่ผู้รับใบอนุญาตและรัฐบาลได้ออกสมทบตามมาตรา 68 (2) และ (3) โดยไม่มีดอกเบี้ย

ครูใหญ่และครูไม่มีสิทธิได้รับเงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 2 ในกรณีออกจากงานก่อนมีเวลาดำรงงานครบห้าปีบริบูรณ์ หรือออกจากงานโดยมีความผิด เว้นแต่เป็นการออกจากงานเพราะตายหรือเจ็บป่วย พุพพลภาพ ซึ่งแพทย์ที่ทางราชการรับรองได้ตรวจและแสดงความเห็นว่า ไม่สามารถประกอบอาชีพครูต่อไปได้ หรือเพราะโรงเรียนเลิกกิจการ

ในกรณีที่ครูใหญ่หรือครูมีเวลาทำงานเกินห้าปีอาจได้รับการพิจารณาให้ได้
รับเงินทุนเลี้ยงชีพประเภท 2 มากกว่าจำนวนดังกล่าวใน (2) ก็ได้ ทั้งนี้ตามระเบียบ
ที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

การนับเวลาทำงานให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่หนึ่งของเดือนที่ครูใหญ่หรือครู
ได้ออกเงินสมทบตามมาตรา 68 (1)

มาตรา 75 การนำเงินของกองทุนสงเคราะห์ไปใช้จ่ายเพื่อการบริหารงาน
ของกองทุนสงเคราะห์ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด โดยความเห็นชอบของ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

มาตรา 76 ให้สำนักตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชี
และการเงินของกองทุนสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติ

หมวด 7

คณะกรรมการคุ้มครองการทำงาน

มาตรา 77 ให้คณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการคุ้มครองการทำงาน"
ประกอบด้วยเลขาธิการเป็นประธานกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง
จำนวนไม่น้อยกว่าหกคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน ในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้แทนฝ่ายผู้รับใบอนุญาต
และผู้แทนฝ่ายครูจำนวนฝ่ายละเท่ากัน อย่างน้อยฝ่ายละหนึ่งคน เป็นกรรมการ และ
ให้ข้าราชการในกระทรวงศึกษาธิการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นเลขานุการ

วิธีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายผู้รับใบอนุญาตและผู้แทนฝ่าย
ครูตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 78 ให้คณะกรรมการคุ้มครองการทำงาน มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณาวินิจฉัยข้อขัดแย้งระหว่างครูใหญ่หรือครูกับผู้รับใบอนุญาต
หรือผู้จัดการ
- (2) พิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ของครูใหญ่ ครูและผู้รับใบอนุญาต
หรือผู้จัดการ

(3) พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด เกี่ยวกับการชดเชยและค่าทดแทนซึ่งผู้รับใบอนุญาต มีหน้าที่ต้องจ่ายให้แก่ครูใหญ่หรือครูตามกฎหมายว่าด้วยแรงงาน

(4) พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องอื่นตามที่กฎหมายข้อบังคับ หรือระเบียบ กำหนดไว้

(5) แต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการคุ้มครองการทำงานมอบหมาย

วิธีพิจารณาของคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานให้เป็นไปตามระเบียบที่ รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา 79 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา 77 มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 80 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 75 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ตาย

(2) ลาออก

(3) เป็นบุคคลล้มละลาย

(4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษที่ได้

กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(6) รัฐมนตรีให้ออกเนื่องจากมีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือบกพร่องใน สីลธรรมอันดี

(7) พ้นจากการเป็นผู้รับใบอนุญาตหรือครูในกรณีที่รัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่น เป็นกรรมการแทน เว้นแต่การดำรงตำแหน่งของกรรมการจะเหลือไม่ถึง เก้าสิบวัน และให้กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลือ อยู่ของกรรมการซึ่งตนแทน

มาตรา 81 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 77 ซึ่งมีส่วนได้เสียโดยตรงในเรื่องที่ได้รับไว้พิจารณาเรื่องใด ไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมพิจารณาเรื่องนั้น

มาตรา 82 เมื่อคณะกรรมการผู้คุมครองการทำงานได้รับเรื่องใดไว้พิจารณาตามมาตรา 78 และได้พิจารณาวินิจฉัยเรื่องที่ได้รับพิจารณาเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งคำสั่งเป็นหนังสือให้ครูดีทราบ

ในขณะที่เรื่องอยู่ในระหว่างดำเนินการพิจารณาวินิจฉัย ห้ามฝ่ายผู้รับใบอนุญาตหรือฝ่ายครูกระทำการใด ๆ อันเป็นการยุบยง สนับสนุนหรือชักชวนให้ครูหรือนักเรียนทำการสนับสนุนหรือชักชวนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ทั้งต้องไม่กระทำการใด ๆ เป็นไปในลักษณะที่กระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายต่อการเรียนการสอนของโรงเรียนหรือนักเรียน

มาตรา 83 ให้นำมาตรา 11 และมาตรา 12 มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการผู้คุมครองการทำงานและคณะกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา 84 ให้นำใช้บังคับแก่คณะกรรมการผู้คุมครองการทำงานและคณะกรรมการโดยอนุโลม

หมวด 8

การเพิกถอนใบอนุญาต และมาตรการพิเศษ

มาตรา 85 ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนตามมาตรา 18 ได้เมื่อปรากฏว่า

(1) ผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 19

(2) ผู้รับใบอนุญาตขาดทุนทรัพย์ที่จะดำเนินการของโรงเรียนได้

(3) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎกระทรวงหรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ และทำให้เกิดผลเสียหายหรือ

(4) ผู้รับใบอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาต หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามพระราชบัญญัติและเกิดผลเสียหายอย่างร้ายแรง

มาตรา 86 ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการครูใหญ่ หรือครูได้เมื่อปรากฏว่า

(1) ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูขาดคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 32 มาตรา 35 หรือมาตรา 40 แล้วแต่กรณี หรือ

(2) ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามการให้เป็นไปตามหน้าที่พระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายกระทรวงหรือระเบียบ ที่ออกตามพระราชบัญญัติและทำให้เกิดผลเสียหาย

มาตรา 87 คำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 85 และมาตรา 86 ให้แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตทราบ

มาตรา 88 เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนใดถึงแก่ความตายและไม่มีทายาท แต่ไม่อาจตกลงกันเพื่อดำเนินกิจการโรงเรียนนั้นต่อไปได้ หรือเมื่อโรงเรียนใดมีเหตุตามมาตรา 85 ผู้อนุญาตอาจสั่งให้โรงเรียนนั้นอยู่ในความควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนก่อนที่จะเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้ และให้ตั้งคณะกรรมการควบคุมโรงเรียนขึ้น ประกอบด้วยประธานกรรมการและกรรมการอื่นไม่เกินหกคนทำหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการเป็นการชั่วคราว และให้ปิดประกาศการควบคุมโรงเรียนนั้นไม่น้อยกว่าเจ็ดวันไว้ที่หน้าประตูโรงเรียน และที่อื่นตามที่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนเห็นสมควร

ในกรณีที่ไม่มี การยื่นคำขอโอนโรงเรียนตามมาตรา 22 เพราะเหตุที่ผู้รับใบอนุญาตตายและไม่มีทายาทหรือมีทายาทแต่ไม่อาจตกลงกันเพื่อดำเนินกิจการโรงเรียนได้ ให้คณะกรรมการควบคุมโรงเรียน ตามวรรคหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนผู้รับใบอนุญาตเป็นการชั่วคราว

มาตรา 89 เมื่อมีคำสั่งควบคุมโรงเรียนตามมาตรา 88 แล้ว ผู้จัดการ
ครูใหญ่ ครู หรือผู้ปฏิบัติการอื่นของโรงเรียนต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในโรงเรียนนั้นตามที่
คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนมอบหมายและต้องจัดการอันสมควรเพื่อรักษาความสงบ
เรียบร้อยในโรงเรียน และดูแลรักษาทรัพย์สิน ของโรงเรียนตลอดเวลาที่โรงเรียน
อยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการควบคุมโรงเรียน และต้องส่งมอบทรัพย์สิน
และที่ดิน ของโรงเรียนให้แก่คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนโดยมิชักช้า

มาตรา 90 เมื่อคณะกรรมการควบคุมโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนที่ถูกควบคุม
ตามมาตรา 88 ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ หรือไม่ควรให้ดำเนินการต่อไปและ
มีเหตุผลสมควร เพิกถอนใบอนุญาตได้ตามมาตรา 85 หรือสมควรให้เลิกการควบคุม
ให้รายงานให้ผู้อนุญาตทราบเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

มาตรา 91 ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการควบคุมโรงเรียนให้
คณะกรรมการควบคุมโรงเรียนมีอำนาจอย่างเดียวกับอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่
ตามมาตรา 98 และให้นำมาตรา 98 บรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 92 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานระหว่างที่โรงเรียนถูกควบคุม
ตามมาตรา 88 หรือการชำระบัญชี ให้จ่ายจากทรัพย์สิน หรือกองมรดกของผู้รับ
ใบอนุญาตได้ตามความจำเป็น

ในกรณีที่ทรัพย์สินหรือกองมรดกของผู้รับใบอนุญาตไม่พอแก่ค่าใช้จ่ายในการ
ดำเนินการระหว่างการควบคุมโรงเรียนหรือการชำระบัญชี อาจนำเงินจากกองทุน
สงเคราะห์ในส่วนที่ผู้รับใบอนุญาตและรัฐบาลออกเงินสมทบตามมาตรา 68 มาสมทบ
จ่ายก็ได้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การคลัง

มาตรา 93 ในกรณีที่โรงเรียนใดถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายไม่ว่า
ด้วยเหตุใดจนไม่สามารถใช้เป็นโรงเรียนได้ ให้ผู้รับใบอนุญาตแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้
อนุญาตทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มิเหตุดังกล่าว

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้อนุญาตสั่งให้ผู้รับใบอนุญาตหยุดดำเนินการกิจการโรงเรียนเป็นการชั่วคราว และปรับปรุงแก้ไขโรงเรียนนั้นให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวตามวรรคสอง ถ้าผู้รับใบอนุญาต ปรับปรุงแก้ไขในโรงเรียนแล้ว ให้แจ้งเป็นหนังสือให้ผู้อนุญาตทราบเมื่อมีคำสั่งให้ดำเนินการโรงเรียนต่อไปได้

ถ้าผู้รับใบอนุญาตไม่ปรับปรุงแก้ไขโรงเรียนให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดตามวรรคสอง ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้พักตั้งโรงเรียนได้ และให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีอำนาจดำเนินการช่วยเหลือครูใหญ่ ครู และนักเรียนของโรงเรียนนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

ในระหว่างที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขโรงเรียน ถ้าผู้รับใบอนุญาตประสงค์จะใช้สถานที่แห่งอื่นเพื่อดำเนินการกิจการโรงเรียนเป็นการชั่วคราว ให้ยื่นคำขออนุญาตให้การนี้ถ้าผู้อนุญาตพิจารณาเห็นว่า สถานที่นั้นมีความเหมาะสมที่จะใช้ดำเนินการกิจการโรงเรียนเป็นการชั่วคราวได้ก็ให้มีคำสั่งอนุญาต

หมวด 9

การอุทธรณ์

มาตรา 94 ในกรณีที่ผู้อนุญาตไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่อนุญาตตามมาตรา 18 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 31 มาตรา 34 มาตรา 37 มาตรา 39 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 57 หรือมาตรา 60 ผู้ขออนุญาตหรือผู้ยื่นคำขออนุญาต แล้วแต่กรณีมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือของผู้อนุญาตแจ้งการไม่ออกใบอนุญาตหรือการไม่อนุญาต

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา 95 ในกรณีที่ผู้อนุญาตมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 62 มาตรา 85 หรือมาตรา 86 ผู้ยื่นคำขออนุญาต ผู้รับใบอนุญาต

ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู แล้วแต่กรณี มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือของผู้อนุญาตแจ้งการ เพิกถอนใบอนุญาต

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๙๖ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตหรือผู้จัดการมีคำสั่งลงโทษตามมาตรา ๖๓ ครูใหญ่ หรือครู มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อผู้อนุญาตภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้ง คำสั่งดังกล่าว

คำวินิจฉัยของผู้อนุญาตให้เป็นที่สุด

มาตรา ๙๗ ในกรณีที่คณะกรรมการคุ้มครองการทำงานมีคำวินิจฉัยตามมาตรา ๘๒ และได้แจ้งคำสั่งให้ครูกรณีทราบ หากครูกรณีไม่พอใจคำสั่งนั้น ให้ครูกรณีมีสิทธิอุทธรณ์ เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งดังกล่าว

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

หมวด ๑๐

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๙๘ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) เข้าไปในโรงเรียนเพื่อตรวจสอบกิจการและการดำเนินงานของ โรงเรียนในระหว่างเวลาทำการหรือเปิดทำการ ทั้งนี้เพื่อตรวจตราควบคุมให้ โรงเรียน ปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) มีหนังสือเรียกผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครู มาให้ถ้อยคำ หรือชี้แจงหรือให้ส่ง เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณา

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ ครู หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา ๙๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัว บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 100 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดมรดกสิ่งของ
ที่เห็นว่าโรงเรียนมิใช่เป็นการละเมิดตอบพยานคดีในมาตรา 59 เพื่อเป็นหลักฐาน
ในการพิจารณาคดีได้จนกว่าพนักงานอัยการสั่งเลิกขาดไม่ฟ้องคดี หรือจนกว่าคดีจะถึงที่สุด
ทั้งนี้ ไม่ว่ามรดกสิ่งของนั้นจะเป็นของผู้ใด

สิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้ตามวรรคหนึ่ง ถ้าพนักงานอัยการสั่งเลิกขาดไม่ฟ้อง
คดีหรือศาลไม่พิพากษาให้ริบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งคืนเจ้าของ หรือผู้ครอบครอง
ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบ หรือถือว่าได้รับคำสั่งเลิกขาดไม่ฟ้องคดี หรือ
วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แล้วแต่กรณี ในกรณีไม่อาจรู้ได้ว่าผู้ใดเป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครอง
ให้ส่งคืนผู้รับใบอนุญาต

มาตรา 101 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่
เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 11

บทกำหนดโทษ

มาตรา 102 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 18 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
สองพันบาท ในกรณีที่ผู้ใดได้รับโทษตามวรรคหนึ่งและกระทำความผิดอีก ต้องระวางโทษปรับ
ตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา 103 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 18 วรรคสาม ต้อง
ระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งร้อยบาทจนกว่าจะได้
ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา 104 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 มาตรา 21
มาตรา 37 มาตรา 41 หรือกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 18 วรรคสองต้องระวาง
โทษปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงสองพันบาท

มาตรา 105 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
ตามมาตรา 24 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 106 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 มาตรา 34 หรือมาตรา 39
ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 107 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 31 มาตรา 34 หรือมาตรา 39 ต้อง
ระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

ผู้ใดถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้เป็นผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ยังกระทำการเป็น
ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือครูอีก หรือผู้ใดได้รับโทษตามวรรคหนึ่งแล้วกระทำซ้ำอีก
ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 108 ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม
มาตรา 42 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาท

มาตรา 109 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ควบคุมดูแลโรงเรียน หรือละเลยให้
โรงเรียนดำเนินกิจการไปโดยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 49 หรือมาตรา 50
ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 110 ผู้ใดมีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามมาตรา 46 มาตรา 47
มาตรา 48 มาตรา 52 มาตรา 53 หรือมาตรา 54 ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ให้เป็นไป
ตามบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 111 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดเรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยไม่ปฏิบัติตาม
มาตรา 51 หรือเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นนอกจากค่าธรรมเนียม ต้อง
ระวางโทษปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา 112 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาตที่ตั้ง
ตามมาตรา 55 หรือ มาตรา 56 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับ
ไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 113 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 57 มาตรา 58 ต้องระวาง
โทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 114 ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครู ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 59 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 115 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดเลือกค่าเป็นกิจการโรงเรียนโดยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 60 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 116 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 66(1) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 117 ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดไม่จ่ายค่าชดเชยหรือค่าทดแทนให้แก่ครูใหญ่หรือครู ตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการคุ้มครองการทำงานตามมาตรา 78(2) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 118 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 82 วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา 119 ผู้ใดชักชวนหรือไม่อำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามหน้าที่ตามมาตรา 98 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 120 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้นได้กระทำโดยคนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

มาตรา 121 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มีโทษปรับสถานเดียว ให้เลขาธิการสำหรับกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับจังหวัดอื่นมีอำนาจเปรียบเทียบปรับผู้ต้องหาได้เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้วไม่เสียค่าปรับ ในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ดำเนินคดีฟ้องร้องต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา 122 ให้คณะกรรมการการศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งอยู่ในตำแหน่งในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีคณะกรรมการการศึกษาเอกชนตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 123 ให้โรงเรียนราษฎร์ที่จัดตั้งตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ เป็นโรงเรียนเอกชนตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตให้เป็นเจ้าของผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครูตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์เป็นผู้รับใบอนุญาตผู้จัดการ ครูใหญ่หรือครูแล้วแต่กรณีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 124 ให้บรรดากฎกระทรวง และระเบียบที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวงและระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป. ศิริสุวานนท์

นายกรัฐมนตรี

บทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษายาสามัญ
ระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529

บทคัดย่อ
ของ
ลดาวัลย์ พวงนิล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มิถุนายน 2531

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษามโนทัศน์ของ เอกชนในการจัดการศึกษา
สายสามัญระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 โดยเฉพาะการดำเนินการจัดการศึกษาสายสามัญ
ตามนโยบายการศึกษาของรัฐ รวมทั้งผลอันเกิดจากการดำเนินการจัดการศึกษาตาม
นโยบายดังกล่าว

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ในการจัดการศึกษาของไทยในรูปแบบโรงเรียน
เอกชนได้ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยอยุธยาในขณะที่ยังสอนกันตามวัดและ
บ้าน โรงเรียนเอกชนได้นำเอาวิธีการใหม่ในการเรียนการสอน คือมีการจัดหลักสูตรเน้น
ภาษาต่างประเทศและวิชาชีพ วิธีสอน และการวัดผล แตกต่างจากการศึกษาตามแบบแผน
ประเพณีของไทย จนกล่าวได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ส่วนหนึ่งได้รับแนวทางมาจากรูปแบบการจัดการศึกษาของเอกชน ดังนั้น
โรงเรียนเอกชนจึงได้มีส่วนริเริ่มสร้างสรรค์ความเจริญให้กับการศึกษาในรูปแบบใหม่
ของไทย แม้ว่าในระยะต่อมาการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนชาวจีนได้ก่อปัญหา
ด้านความมั่นคงของประเทศบ้างก็ตาม

ในระหว่าง พ.ศ. 2497 - 2529 นี้ การจัดการศึกษาของเอกชนได้มีการ
เปลี่ยนแปลงเป็น 3 ระยะด้วยกัน 1) ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 - 2513 ประเทศไทยอยู่
ในช่วงการพัฒนาประเทศ ความต้องการพัฒนาบุคคลเพื่อพัฒนาประเทศอยู่ในระดับสูง
การศึกษาจึงได้รับการส่งเสริมเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐ แต่รัฐมีข้อ
จำกัดด้านงบประมาณ สถานที่และบุคลากร เอกชนจึงได้รับโอกาสให้จัดการศึกษาควบคู่
ไปกับรัฐอย่างได้ผลดี โดยเฉพาะในด้านปริมาณนักเรียน คิดเป็นอัตราส่วนเฉลี่ยต่อปีได้
1 : 8 ใน พ.ศ. 2497 และเพิ่มเป็น 1 : 5 ใน พ.ศ. 2513 2) ระยะ พ.ศ.
2513 - 2518 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการจัดการศึกษาสายสามัญของ เอกชนอัน
เนื่องมาจากนโยบายขยายการศึกษาของรัฐ นโยบายปฏิรูปการศึกษา และการปรับปรุง
พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ในขณะที่ครูโรงเรียนเอกชนได้รับการปรับปรุงเรื่องสวัสดิการ
เพิ่มขึ้น ฝ่ายเจ้าของโรงเรียนต้องประสบกับภาวะการเงินในการนำมาปรับปรุงการเรียน
การสอน โรงเรียนที่คงอยู่ได้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงมานาน 3) ระยะ พ.ศ.
2518 - 2529 โรงเรียนเอกชนขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นจำนวนมากต้องล้มเลิก

กิจการไปถึง 398 โรง โรงเรียนที่ยังสามารถพุงตัวอยู่ได้ จึงเริ่มมองหาทิศทางใหม่ โดยการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา และอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น เพราะการศึกษาดังกล่าว ปัจจุบันเป็นที่ต้องการของผู้ปกครองนักเรียนมากขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนทิศทางของเอกชนนี้กล่าวได้ว่าเป็นโฉมหน้าใหม่ของการจัดการศึกษาของเอกชน

การจัดการศึกษาสายสามัญของเอกชนคงที่กล่าวมานั้น ได้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาของรัฐ ได้มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของ เอกชนทั้งสิ้นและทำให้คุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนเอกชนโดยทั่วไป อยู่ในสภาพต้องปรับปรุง แต่โดยที่เอกชนจัดการศึกษาในรูปแบบของธุรกิจ ปัญหาในด้านการเงินจึง เป็นปัญหาสำคัญทำให้การปรับปรุงการศึกษาเป็นไปได้ไม่เต็มที่แม้ว่ารัฐจะช่วย โดยการอุดหนุนทางการเงินและวิชาการแล้วก็ตาม

แต่เมื่อพิจารณาในด้านปริมาณแล้ว เอกชนได้มีส่วนช่วยรัฐขยายการศึกษาไปทั่วประเทศ มีโรงเรียนกระจายไปยังส่วนที่รัฐยังไม่สามารถจัดได้ทั่วถึง ช่วยรัฐประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาได้มาก และบางโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพดีกว่าโรงเรียนของรัฐ จนกระทั่งเป็นที่นิยมของผู้ปกครองนักเรียน แม้ว่าโรงเรียนจะเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการเรียนในอัตราสูงและมีการเรียกเก็บเงินกินเปล่าในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นในอนาคตโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ที่มีคุณภาพการศึกษาคือสามารถดำรงอยู่ได้ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กถ้าไม่สามารถพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพได้ ก็ต้องล้มเลิกกิจการไปดังเช่นที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม เอกชนต้องพบอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเนื่องมาจากนโยบายการศึกษาของรัฐ การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการเรียนและการประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ดังนั้นในขณะที่การจัดการศึกษาของชาติยังคงต้องให้เอกชนช่วยแบ่งเบาภาระอยู่ รัฐจึงควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการศึกษาของเอกชน เพื่อให้เอกชนจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและมีบทบาทสำคัญในการช่วยรัฐจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

THE ROLE OF THE PRIVATE SECTOR IN GENERAL EDUCATION
BETWEEN B.E. 2497 - 2529

AN ABSTRACT

BY

LADAWAN PUANGNIL

Presented in partial fulfillment of the requirement
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

June 1988

The purpose of this research was to study the role of the private sector in provision of general education between B.E. 2497 - 2529, especially how general education was run according to the national education system and what were the consequences.

The research showed that the private sector has had a role in organizing education by using the school system since the period of Ayutthaya, during which education in general was given in monasteries and homes. Private schools, especially those run by the Westerners, were successful because their curriculum subjects emphasized foreign languages and vocational education, teaching techniques and evaluation, which were different from conventional practices. That is why the education reforms during the reign of King Rama V were partly influenced by the education system of the private sector. It was therefore likely that the private sector also to part in improving the quality of education in Thailand although education organized by the private sector occasionally created national security problems.

Between B.E. 2497 - 2529, education organized by the private sector was divided into three periods according to its changed conditions: 1) Between B.E. 2497 - 2513, Thailand was in the development period and there were greater demands for human resource development. Education was thus provided to serve the purposes for national development. However, since the government had limited budget and facilities, the private sector had good chance to run education alongside with the government, especially in increasing

the enrolments with the ratio of 1 : 8 in B.E. 2497 to 1 : 5 in B.E. 2513. 2) Between B.E. 2513 - 2518, it was the transitional period of the private sector's role in provision of general education due to the government educational expansion policies, educational reforms, and improvement of the Private School Act. As the private school teachers' welfare and teaching techniques got improved, the school proprietors faced financial problems. Only big and famous schools could survive. 3) Between B.E. 2518 - 2529, there were 389 small and medium-size schools faced so many problems that they had to be terminated. The schools that could survive were looking for new directions by opening up kindergarten and vocational education programs, popularized among parent's because of economic and social conditions. This change could be stated as a new dimension organized by the private sector.

The provision of education organized by the private sector mentioned above was in line with government policies on national social, economic and political situations. The educational problems and government solutions also affected the private sector in regard to improvements of educational quality. However, as the private schools were run in a form of business, the finance was the main problem, resulting in inadequate improvements in spite of government subsidies and academic assistance.

However, it was found that the private sector had taken an important role in expanding education all over the country. There were private schools spreading to locations where no government

schools existed. In return, it helped the government reduce the educational budget. Some private schools could run with higher standards than government schools, and parents were willing to send their children to private schools and pay higher tuition and extra fees. It could be said that in the future only big and good quality schools would remain while small and medium-size schools would be terminated unless the good quality could be maintained.

It was found from this study that the private sector had a very important role in improving education and reducing government financial burdens. However, the private sector also faced problems in running education due to government policies, tuition fee regulations, and the Private School Act. It was therefore suggested that the private sector receive assistance and support from the government if the cooperation in improving national quality of education was needed from the private sector.